

ศึกษาวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ
THE STUDY OF THE METHOD OF SOLVING THE YOUTH S' MORAL
PROBLEMS IN VEN. BUDDHADĀSA BHIKKHU' S VIEW POINTS

พระมหาบุญจิตร กนฺตสีโล (คำมา)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๐

ศึกษาวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ

พระมหาบุญจิตร กนฺตสีโล (คำมา)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**THE STUDY OF THE METHOD OF SOLVING THE YOUTH S' MORAL
PROBLEMS IN VEN. BUDDHADĀSA BHIKKHU' S VIEW POINTS**

PHRAMAHA BOONCHIT KANTASILO (KAMMA)

A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of
The Requirement For The Degree of
Master of Arts
(Buddhist studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

.....

(พระศรีสิทธิมนี)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์.....ประธานกรรมการ

(พระมหากฤษณะ ตรุโณ)

.....กรรมการ

(พระมหาสมจินต์ สมุมาปญฺโญ)

.....กรรมการ

(พลตรี ดร. วีระ วงศ์สรรค์)

.....กรรมการ

(ผศ. มนตรี สืบด้วง)

.....กรรมการ

(ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พระมหาสมจินต์ สมุมาปญฺโญ ประธานกรรมการ

ดร. สมิทธิพล เนตรนิมิตร กรรมการ

นายสนิท ศรีสำแดง กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของ
พุทธทาสภิกขุ

ผู้วิจัย : พระมหาบุญจิตร กนฺตสีโล (คำมา)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหาสมจินต์ สมุมาปญฺโญ ผศ.ดร. ป.ธ.๕, พธ.ม., Ph.D.,

: ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร ป.ธ.๕, พ.ม., พธ.บ., พธ.ม., Ph.D.

: นายสนธิ ศรีสำแดง ป.ธ. ๕, พธ.บ., น.บ., M.Ed.,

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๑

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัญหาของเยาวชน วิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชน และประยุกต์แนวคิดของพุทธทาสภิกขุในการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนในสังคมปัจจุบัน

จากการศึกษาพบว่า นโยบายการพัฒนาประเทศที่มุ่งหวังความเจริญด้านเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมคนในสังคม คือ การย่อหย่อนในศีลธรรมจริยธรรมจนก่อให้เกิดปัญหาสังคมหลายด้าน เช่น ปัญหาเรื่องค่านิยม ยาเสพติด อาชญากรรมทางเพศ และความรุนแรง เป็นต้น เพราะขาดการอบรมสั่งสอนที่ดีงามจากครอบครัว ซึ่งเป็นพื้นฐานของสังคม

ท่านพุทธทาสภิกขุมองว่า การแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนสิ่งสำคัญคือ ครอบครัว ผู้ปกครองต้องให้เยาวชนได้รับการศึกษาอบรมที่ถูกต้อง และร่วมมือกันสร้างโอกาสให้เยาวชนได้พัฒนาสติปัญญาให้มีชีวิตอยู่ด้วยอุดมคติคือความเป็นมนุษย์ที่เต็มเปี่ยม บริบูรณ์ด้วยคุณธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้อง

ปัจจุบันสังคมกำลังบูชาวัตถุ ท่านพุทธทาสภิกขุแนะนำให้ถอยหลังเข้าไปหาความถูกต้อง คือ สังคมธรรมที่มาจากการปฏิบัติทางศีลธรรม ยึดหลัก “ธัมมิกสังคมนิยม” คือ สังคมที่ประกอบด้วยธรรมะไม่มีใครเอาเปรียบใคร ไม่มีใครกอบโกยส่วนเกิน เป็นสังคมนิยม ที่ถูกต้องเหมาะสมทั้งทางวัตถุและจิตใจ เป็นสังคมน่าปรารถนา อันธำรงไว้ซึ่งความถูกต้อง คือศีลธรรมและวัฒนธรรมสืบไป

Thesis Title :The Study of the method of solving the youths' Moral Problems in Ven. Buddhādāsa Bhikkhu's view point

Researcher : Phramaha Boonchit Kantasilo (Kamma)

Degree : Master of Arts (Buddhitst studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phramaha Somjin Sammapanno Pali IX.,B.A.,M.A., Ph.D.

: Dr. Samiddhipol Netnimit Pali IX ., B.A.,M.A., Ph.D.

: Mr.Sanit Srisamdaeng Pali IX ., B.A.,LL.B.,M.Ed.

Date of Graduation : 19 March, 2008.

Abstract

The objective of this research is to study the situation of the youths' problems, how to solve the youths' s moral problems and to apply Ven. Buddhādāsa Bhikkhu's view of thought for solving the moral problems faced by the youths in the present societies.

From the study, it is found that the policy of developing the country which is emphasized on the socio-economical flourishment affect the human behavior in societies. That is the morality and ethical issues are neglected. The people, thus, do not pay an attention to follow the moral and ethical rules. This results in the social problems, especially the problems of youths such as the wrong fashion, drug-problems, criminal problems, sexual conduct and violence problems. The problems mentioned above are aroused by lacking the socialization-system. The youths are not inculcated and advised by their own parents and surrounding communities.

In Ven. Buddhādāsa Bhikkhu's view point, the family and the parents are the key factors in solving the moral problems arising to the youths.

The youths should be given a good suggestion and opportunity to develop their knowledge and intelligence, so that they may lead their ideal lives in the desirable direction. That is to say, they can have the completeness and qualification with morality to perform their right duties.

At present, the societies like to worship materialism. To withdraw societies from materialistic aspect, Ven. Buddhādāsa Bhikkhu gave some suggestions to people to get back to the original point, the right thing, that is to say, the people in societies should always follow the Buddhist Doctrines and create the righteous societies, or “Dhammika Sangomniyom” which means that the people in societies are qualified with religious goodness, not be selfish and not take the benefits from others in unfair manner. The materialistic and spiritual aspects are, thus, appreciated. The people in societies are in harmony to go in the right direction, that is to maintain the righteousness, the morality and the culture forever.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาอย่างดียิ่งจากท่านทั้งหลายเหล่านี้คือ

พระมหาสมจินต์ สมมาปญฺโญ คร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร และอาจารย์สนธิศรีสำแดง ที่ได้กรุณาเป็นที่ปรึกษาร่วมกันพิจารณาตรวจแก้ ปรับแต่งให้คำแนะนำ ปรับปรุงแก้ไขให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ด้วยดีเสมอมา และขอขอบพระคุณคณาจารย์และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่าน ที่ได้ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับขั้นตอนต่างๆ เป็นอย่างดี

กราบขอบพระคุณพระธรรมเสนานี (ชุนห์ กิตฺติวณฺโณ) เจ้าอาวาสวัดวังตะกั่วที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม ที่ได้อนุเคราะห์ให้ที่พักอาศัย และเปิดโอกาสให้การศึกษาเล่าเรียนพร้อมทั้งเมตตาทุนการศึกษา ขออนุโมทนาขอบคุณญาติโยมผู้ถวายการบำรุงปัจจัย ๔

กราบขอบพระคุณพระครูที่ปกิจโกศล (กะอัด เทวภูโร) เจ้าอาวาสวัดศรีปรารักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ได้ให้ความเมตตาทุนการศึกษา และอนุโมทนาขอบคุณโยมวรรณิ์ เขยกิจวงศ์ คุณโยมสมศักดิ์ ดันหยงทอง ที่ได้ถวายอุปถัมภ์ทุนในการทำวิทยานิพนธ์ ขอบพระคุณเพื่อนสหธรรมิกทุกท่านที่ให้กำลังใจและเอื้อเฟื้อด้วยดีในการให้คำปรึกษา

ขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และขอเจริญพรขอบคุณเจ้าหน้าที่หอสมุดแห่งชาติ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมที่ให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการค้นคว้าข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์ด้วยดี

คุณความดีที่เกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอน้อมบูชาคุณพระศรีรัตนตรัย คุณมารดา บิดา พระอุปัชฌายาจารย์ ครูอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ที่สำคัญ คือ ท่านพุทธทาสภิกขุ ผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทำให้ผู้วิจัยยึดถือเป็นอุปรณ์สืบค้น นำพางานวิจัยนี้มาสู่ความสำเร็จได้ด้วยดี

พระมหาบุญจิตร กนฺตสีโล (คำมา)

วันที่ ๑๕ เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ซ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๕
๑.๕ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๑.๖ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๘
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๐
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๐
บทที่ ๒ สภาพปัญหาศีลธรรมของเยาวชนและแนวคิดทฤษฎีการแก้ปัญหาเยาวชน	๑๑
๒.๑ สภาพปัญหาของเยาวชนไทย	๑๑
๒.๑.๑ ปัญหาค่านิยม	๑๒
๒.๑.๒ ปัญหายาเสพติด	๑๕
๒.๑.๓ ปัญหาอาชญากรรมทางเพศ	๒๑
๒.๑.๔ ปัญหาการใช้ความรุนแรง	๒๓
๒.๒ ทฤษฎีการแก้ปัญหาเยาวชนตามแนวทางภาครัฐ	๓๐
๒.๓ สรุป	๔๖

บทที่ ๓ แนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ	๔๓
๓.๑ แนวคิดของพุทธทาสภิกขุกับวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชน	๔๓
๓.๑.๑ แนวคิดธรรมิกสังคมนิยม	๔๘
๓.๑.๒ แนวคิดระบบการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์	๕๑
๓.๑.๓ แนวคิดศีลธรรมของเยาวชนคือสันติภาพของโลก	๕๖
๓.๒ วิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชน	๖๔
๓.๒.๑ การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม	๖๔
๓.๒.๒ การจัดการศึกษาอบรมขัดเกลาเข้าสู่ภาคปฏิบัติ	๖๗
๓.๒.๓ การประสานความร่วมมือและสร้างโอกาสอันเหมาะสม	๗๔
๓.๓ ลักษณะการทำงานเพื่อแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชน	๗๘
๓.๓.๑ การสร้างองค์กรเครือข่ายชาวพุทธ	๗๘
๓.๓.๒ การสร้างสื่อเพื่อเข้าถึงมวลชน	๘๑
๓.๔ ผลจากการแก้ปัญหาคาชาศีลธรรมของเยาวชนต่อสังคมไทย	๘๓
๓.๔.๑ เยาวชนธรรมชีวิ	๘๓
๓.๔.๒ เยาวชนอภิชาตบุตร	๘๘
๓.๔.๓ เยาวชนสมบูรณ์แบบ	๙๐
๓.๕ สรุป	๙๑
บทที่ ๔ ประยุกต์แนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุเพื่อแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชน ในสังคมไทยปัจจุบัน	๙๒
๔.๑ ประยุกต์วิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของ พุทธทาสภิกขุ	๙๒
๔.๑.๑ การประยุกต์แก้ปัญหาค่านิยม	๙๔
๔.๑.๒ การประยุกต์แก้ปัญหายาเสพติด	๙๘
๔.๑.๓ การประยุกต์แก้ปัญหายาอาชญากรรมทางเพศ	๑๐๔
๔.๑.๔ การประยุกต์แก้ปัญหาคาชาศีลธรรมของเยาวชน	๑๑๐
๔.๒ ทัศนคติของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนของ พุทธทาสภิกขุ	๑๑๕

๔.๒.๑ พระธรรมปริยัติเวที	๑๑๕
๔.๒.๒ พระราชธรรมนิเทศ	๑๑๕
๔.๒.๓ พระครูสถิตวัฒนาภิรม	๑๑๖
๔.๒.๔ พระมหาอุทัย วชิรเมธี	๑๑๖
๔.๓ สรุป	๑๑๘
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๑๒๐
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๒๐
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๒๓
บรรณานุกรม	๑๒๔
ภาคผนวก	๑๓๑
ภาคผนวก ๑	๑๓๑
หลักธรรมสำหรับแก้ปัญหาเยาวชน	๑๓๑
ภาคผนวก ๒	๑๓๖
ประวัติของพุทธทาสภิกขุ	๑๓๖
ภาคผนวก ๓	๑๓๘
ประวัติผู้ทรงคุณวุฒิ	๑๓๘
ภาคผนวก ๔	๑๔๔
บทสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ	๑๔๔
ประวัติผู้วิจัย	๑๔๕

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

การใช้อักษรย่อ

ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระไตรปิฎกบาลีอักษรไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๐๐ เรียงตามลำดับคัมภีร์ ดังนี้

พระสุตตันตปิฎก

ขุ. ขา	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย ชาดก	(ภาษาไทย)
ขุ. สุ.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย สุตตนิบาต	(ภาษาไทย)
ม. มุ.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก	(ภาษาไทย)
ที. ปา.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
ส. ส.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
อง. ปญจก.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง. สตุตค.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภ. สง.	(ไทย) =	อภิธรรมปิฎก	ธรรมสังคณี	(ภาษาไทย)
---------	---------	-------------	------------	-----------

ปกรณ์วิเสส

วิสุทฺธิ.	(ไทย) =	วิสุทฺธิมรรคปกรณ์	(ภาษาไทย)
-----------	---------	-------------------	-----------

การอ่านอักษรย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงพระไตรปิฎกจะแจ้งเล่ม ข้อ หน้า ตามลำดับ เช่น ขุ. ขา. (ไทย) ๒๘ / ๑๑๕ / ๑๑๒ หมายถึง ขุททกนิกาย ชาดก (ภาษาไทย) เล่มที่ ๒๘, ข้อที่ ๑๑๕, หน้าที่ ๑๑๒ เป็นต้น

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่กระแสโลกาภิวัตน์กระแสวัตถุนิยมผ่านเข้ามาสู่สังคมไทย ในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยภาพรวมอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อทัศนคติของสังคมไทยทำให้คนไทยตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม เมื่อโลกมีความเจริญด้านวัตถุมากยิ่งขึ้นเท่าใด ความเจริญด้านจิตใจของมนุษย์ในสังคมกลับมีความเสื่อมถอยลง เพราะความนิยมในวัตถุ จนเรียกได้ว่า คนในปัจจุบันตกอยู่ภายใต้อำนาจของวัตถุนิยมก็ว่าได้^๑ เพราะในปัจจุบัน สังคมโลกกำลังบูชาเศรษฐกิจและการเมือง ไม่เหลียวแลศีลธรรม โดยลืมไปว่า ถ้าขาดศีลธรรมแล้ว เศรษฐกิจและการเมือง นั้นแหละคือเครื่องทำลายโลก ยิ่งเก่งเท่าไร ยิ่งทำลายโลกเร็วขึ้นเท่านั้น และทำลายถึงรากฐาน คือ ส่วนลึกของจิตใจมนุษย์ จนหมดความเป็นมนุษย์นั่นเอง^๒

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือ ระบบบริโภคนิยมได้เข้ามา เด็กไทยจำนวนมากถูกเลี้ยงดูและเจริญเติบโตขึ้นมาภายใต้สภาพแวดล้อม ที่นิยมความสะดวกสบายบริโภคนิยม วัตถุตามสื่อโฆษณาต่าง ๆ แสวงหาความเพลิดเพลิน ด้วยการเล่นเกมคอมพิวเตอร์ การเล่นอินเทอร์เน็ต การเที่ยวตามสถานเริงรมย์ หรือแหล่งมั่วสุมที่เกิดมีอยู่ทั่วทุกมุมของสังคม ก่อให้เกิดปัญหาตามมา เช่น ปัญหาเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาการตั้งครรภ์อันไม่พึงประสงค์ ปัญหาการทำแท้ง จนกระทั่งปัญหาการทะเลาะวิวาทและทำร้ายร่างกายจนถึงแก่ชีวิตเข้าสู่วงจรการทำผิด

^๑ พุทธทาสภิกขุ, บางแง่มุมของกามในทัศนะพุทธทาสภิกขุ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๒), หน้า ๔๕ - ๔๖.

^๒ อ.โอภาส อาตมา, ธรรมโฆษณ์ ขุมทรัพย์ทางปัญญา, (พุทธทาสภิกขุ), (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๒), หน้า ๔๑.

อย่างต่อเนื่อง^๓ การแก้ปัญหาพฤติกรรมเหล่านี้ของเยาวชนจะต้องใช้วิธีแบบองค์รวมของ ศาสตร์สมัยใหม่

การค้นหาวธีแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นนิสัยของมนุษย์เพราะว่า มนุษย์มีธรรมชาติที่ ชอบแสวงหาความรู้ความจริงจากสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาและอุปสรรค ที่เกิดขึ้นให้ได้ผลสำเร็จ กระบวนการแสวงหาความรู้ที่มนุษย์ใช้วิธีการอยู่หลายอย่าง เริ่มจาก วิธีการที่ไม่มีระเบียบแบบแผนคือ ไม่มีการใช้เหตุผลและพัฒนาไปเรื่อย ๆ เป็นผลทำให้องค์ ความรู้ของมนุษย์ มีการสะสม และพัฒนาต่อเนื่องกันไม่ขาดสาย ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน^๔ โดย วิธีการที่น่าเชื่อถือมากขึ้นเป็นลำดับ

ดังนั้น การแสวงหาความรู้ความจริงด้วยวิธีการที่มีระบบและเชื่อถือได้ โดยมี จุดหมายสำคัญเพื่อแก้ปัญหา เพื่อสร้างทฤษฎีตรวจสอบความรู้เดิม และปรับปรุงพัฒนาให้มี ประสิทธิภาพมีความน่าเชื่อถือมากขึ้นเป็นลำดับ จนทำให้ปัจจุบันความรู้ของมนุษย์ที่ได้สะสม มาได้แตกแขนงกลายเป็นศาสตร์ที่สำคัญ เช่น มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์^๕ ศาสตร์ทั้งสามนับว่ามีความสัมพันธ์กันในด้านวิชาการของศาสตร์ นักสังคมศาสตร์ได้นำเอา ระเบียบวิธีการของวิทยาศาสตร์มาใช้ในการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ และปรากฏการณ์ทาง

^๓ ผศ. อภิญา เวชชัย, การศึกษาทบทวนสถานการณ์ปัญหาของครอบครัวไทยและข้อเสนอต่อ นโยบายการพัฒนาสถาบันครอบครัว, (กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๔.

^๔ ผศ. ดร. นิสารัตน์ ศิลปเดช, ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์เบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : สถาบัน ราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๒), หน้า ๒.

^๕ รศ. พวงรัตน์ ทวีรัตน์, วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๐), หน้า ๒.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓.

สังคม เพื่อจะทำให้ข้อสรุปของตนมีความเที่ยงตรง น่าเชื่อถือหรือได้รับ การยอมรับมากยิ่งขึ้น
วิธีการทางวิทยาศาสตร์ จึงเป็นระเบียบวิธีที่เกิดขึ้นจากการที่มนุษย์ได้พยายามสืบค้น และเสาะ
แสวงหาความรู้ความจริงจากธรรมชาติมาเป็นเวลานาน^๓

ท่านพุทธทาสภิกขุเป็นนักปฏิบัติธรรมผู้ได้ชื่อว่า เป็นนักปฏิรูปพระพุทธศาสนาใน
ประเทศไทย ท่านตระหนักดีว่ากระแสวัตถุนิยมนั้น เป็นภัยอย่างยิ่งที่จะก่อให้เกิดผลกระทบ
ต่อสังคม โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งจะตกเป็นเหยื่อลุ่มหลงอยู่ในอำนาจทางวัตถุ เป็น
ทาสแห่งความอยาก ไม่รู้จักพอ ไม่มีที่สิ้นสุด ดังที่พระรัฐบาลกล่าวว่า “โลกพร่องอยู่เป็นนิตย์
ไม่รู้จักอิ่มเป็นทาสแห่งตัณหา”^๔ ความเป็นไปของสังคมเช่นนี้จะก่อให้เกิดความพินาศในสังคม
บริโภคนิยม

ท่านพุทธทาสภิกขุมองว่า การถอยหลังเข้าคลอง ไปหาโลกที่ประกอบด้วย
ศีลธรรมเท่านั้น ที่จะทำให้โลกกลับมีโชคดี เป็นโลกของพระเจ้าสร้างมา สำหรับให้มนุษย์อยู่
กันโดยผาสุก^๕ การถอยหลังเข้าคลอง ตามกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว และทั้งจากการบรรยายธรรมของท่านพุทธทาสภิกขุ ล้วนเป็นจุดประสงค์และ
ความหมายเดียวกันว่า “ศาสนิกชน” ทั้งหมดที่ไม่ดำเนินชีวิตด้วยหลักมัชฌิมาปฏิปทา การที่
จะทำให้เกิดความมั่นคงในสังคมและเกิดสันติภาพในโลกอย่างถาวรนั้น ท่านมองว่าต้องนำ
หลักศีลธรรมให้เข้าถึงจิตใจของเยาวชน เพราะศีลธรรมของยุวชนคือสันติภาพของโลก ดังคำ
ที่ท่านกล่าวไว้ว่า “การที่มนุษย์เราในอนาคตจะมีฐานะทางศีลธรรมดีขึ้น ก็เพราะยุวชนมี
ศีลธรรมดีขึ้น มิฉะนั้นแล้ว มันจะไม่มีมนุษย์อยู่ในโลกพร้อมกับที่ไม่มีศีลธรรม”^๖

การสอนเรื่องศีลธรรมแก่เยาวชนของท่านพุทธทาสภิกขุ ท่านเน้นประเด็นต่าง ๆ ไว้
น่าสนใจ เช่น (๑) ควรสอนเยาวชนให้มีสัมมาทิฐิโดยการปลูกฝังโพธิให้เกิดขึ้นในจิตใจ แล้ว
เยาวชนอุทิศตนปฏิบัติก็จะเกิดขึ้นในสังคมไทย^๗ (๒) ต้องนำเอาตรีรัตนศาสตร์สากลมาสอน

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๕.

^๔ ม.ม. (บาลี) ๑๓ / ๓๐ ๖ / ๒๘๓. ม.ม. (ไทย) ๑๓ / ๓๐๖ / ๓๖๘.

อุโน โลโก อติโต ตณฺหาทาโสติ.

^๕ พุทธทาสภิกขุ, ธรรมโฆษณ์ ขุมทรัพย์ทางปัญญา, (สวนโมกขพลาราม ไซยา : สำนักพิมพ์
สุภาพใจ, ๒๕๑๓), หน้า ๔๐ - ๔๑.

^๖ ไพโรจน์ อยู่มณเฑียร, วาทะธรรมว่าด้วยศีลธรรม (พุทธทาสภิกขุ), พิมพ์ครั้งที่ ๒,
(กรุงเทพมหานคร : บริษัท ออฟเซ็ท ครีเอชั่น จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๓.

^๗ พุทธทาสภิกขุ, เยาวชนกับศีลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมทาน), ๒๕๒๒), หน้า ๓๔.

เยาวชนให้เกิดความรู้ความเข้าใจว่าเป็นศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต^{๑๒} (๓) ต้องสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนให้มีความที่พึงปฏิบัติต่อไทยตริยวงคกรรมอย่างถูกต้องให้ได้^{๑๓}

ผู้วิจัยต้องการศึกษาวิเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี และวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุ อันเป็นแนวคิดที่ควรศึกษาและน่าสนใจ เพื่อเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งในการพัฒนา ปลุกฝังคุณธรรมและแก้ปัญหาคการทำผิดศีลธรรมของเยาวชนที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและวิธีแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ
- ๑.๒.๓ เพื่อประยุกต์แนวคิดของพุทธทาสภิกขุในการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนในสังคมปัจจุบัน

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ ทราบสภาพปัญหาและวิธีแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน
- ๑.๓.๒ ทราบแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ
- ๑.๓.๓ ทราบวิธีการประยุกต์แนวคิดของพุทธทาสภิกขุในการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนในสังคมปัจจุบัน

^{๑๒} คือ พุทธศาสตร์ คือ ศาสตร์สำหรับรู้, ธรรมศาสตร์ คือ ศาสตร์สำหรับปฏิบัติตามความรู้ และ สังคมศาสตร์ คือ ศาสตร์สำหรับทำความผูกพันกัน รวมหมักันได้

^{๑๓} คือ ธรรมะที่ประกอบอยู่ด้วยองค์ ๓ สำหรับความเป็นไทย ได้แก่ ขาดิ ศาสนา พระมหากษัตริย์

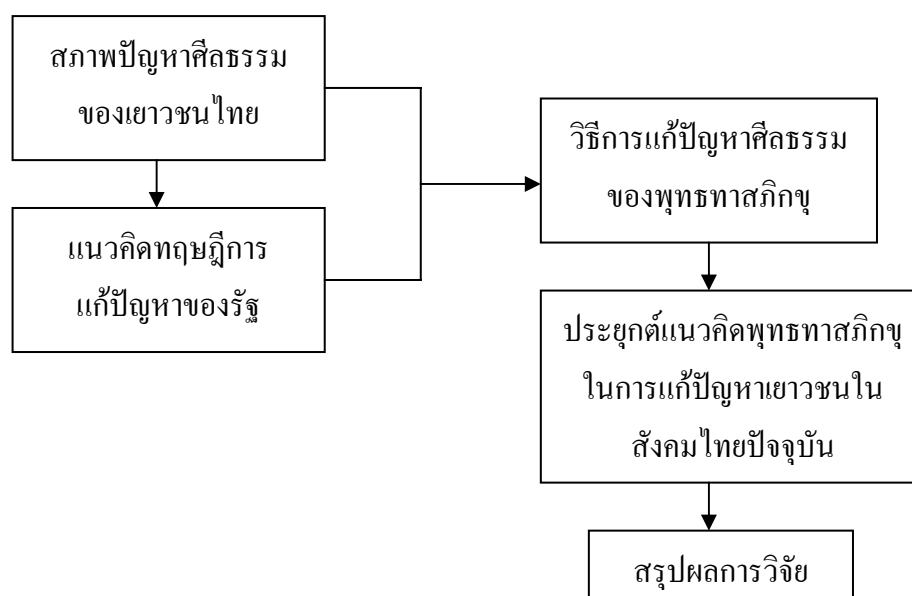
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะมุ่งศึกษาวิเคราะห์วิธีการการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ ซึ่งมีหน่วยวิเคราะห์ คือ

๑. สภาพปัญหาที่เป็นมูลเหตุในการกระทำผิดศีลธรรมของเยาวชนและแนวคิดทฤษฎีวิธีการแก้ปัญหาในช่วงสังคมไทย พ.ศ. ๒๕๓๕ - ปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๑) โดยอาศัยข้อมูลจากการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และมาตรการภาครัฐ และเอกสารงานวิจัยเป็นฐานในการนำเสนอและอ้างอิงเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เชื่อถือได้

๒. แนวคิดทฤษฎีวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุมาเป็นฐานในการวิเคราะห์นำเสนอและอ้างอิง

ในการศึกษาเรื่อง “ศึกษาวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ” ผู้วิจัยได้จัดขั้นตอนกรอบแนวคิด (Conceptual framework) ดังนี้

๑.๕ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๕.๑ พระอุบล กตปุณฺณ ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย” สรุปความได้ว่า ศีลเป็นหลักประพฤติทางกาย วาจา และการเลี้ยงชีพสุจริต โดยมีเจตนาเป็นเครื่องประพฤติดังเว้นจากทุจริต เพื่อบรมจิตใจให้ตั้งอยู่ในกุศลธรรมทั้งหลาย การฝึกรอบรตนในทางที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกายกับใจศีลเมื่อประพฤติตรงตามหลักการ สภาพจิตใจจะเป็นอิสระจากตัณหาคุณธรรมที่มีฐานมาจากศีล ย่อมมีคุณค่าที่รักษาและส่งเสริมคุณภาพ ของจิตใจ ประโยชน์ที่ต้องการจากศีลคือ การควบคุมความประพฤติ ป้องกันไม่ให้ตกไปสู่ความชั่วจิตใจสงบจากกิเลสเป็นสมาธิที่ทรงคุณค่าสนองปัญญาที่เกื้อกูลแก่การกำจัดอวิชชา และความบริสุทธิ์หลุดพ้น ดังนั้น ศีลจึงเป็นหลักความประพฤติที่ต่อเนื่องกันตามเหตุผล เป็นระบบจริยธรรม เพราะผู้ปฏิบัติจะประพฤติได้ถูกต้องก็ต่อเมื่อมีความเข้าใจในระบบและเหตุผลที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นฐานด้วยการปลูกฝังให้มีศีล ด้วยการเรียนรู้ มีสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ดี การสั่งสอนที่ถูกต้อง นำหลักการมาประพฤติปฏิบัติอย่างต่อเนื่องด้วยความไม่ประมาท^{๑๔}

๑.๕.๒ พระมหาสารวย ญาณสวโร ศึกษาเรื่อง “ การศึกษาผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทย”สรุปความได้ว่า ปัญหาที่มีต่อสังคมไทยมากที่สุดในปัจจุบันคือ ปัญหายาเสพติดที่ระบาดอยู่ในเรื่องนี้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีเหตุผลที่ยอมรับข้อเท็จจริงคือ เป็นเพราะขาดหลักธรรมข้อปฏิบัติสำหรับมนุษย์อันเรียกว่าศีลนั้น โดยเฉพาะศีลข้อที่ ๕ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญมากที่สุด โดยเห็นคุณค่าโทษว่า สุราเมรัยและของเมานั้น เป็นสิ่งที่มอันตราย เป็นข้อห้ามโดยส่วนเดียวที่เป็นพิษร้ายแก่สังคมมีโทษทำลายล้างทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต^{๑๕}

๑.๕.๓ พระมหาไฉน ประกอบผล ศึกษาเรื่อง “การศึกษาพุทธจริยธรรมเรื่องหน้าที่ของบุตรธิดาต่อบิดามารดา” สรุปความได้ว่า สังคมไทยอิงอาศัยวัตถุนิยมมากขึ้น สังคม

^{๑๔}พระอุบล กตปุณฺณ,“การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗).

^{๑๕} พระมหาสารวย ญาณสวโร, “การศึกษาผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒).

ที่เคยยกย่องคนดีมีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต คนที่ทำผิดจะถูกประณามและไม่มีใครคบหาด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ สังคมไทยในอดีตมีการอบรมสั่งสอนในหลักคำสอนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่ดีงามหรือจริยธรรม ศีลธรรมที่ดีงามมีซื่อสัตย์ กตัญญูกตเวทีฯ แต่ในปัจจุบันมีค่านิยมทางวัตถุมากกว่าการส่งเสริมคุณค่าทางจิตใจการพัฒนาประเทศในระยะสิบปีที่ผ่านมาเน้นหนักในด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาจิตใจได้รับความสนใจน้อย การเรียนการสอนในสถานศึกษาก็มุ่งเน้นการพัฒนาด้านร่างกายและสติปัญญารวมทั้งวิชาการด้านต่าง ๆ มากกว่าการส่งเสริมสร้างด้านคุณธรรม ศีลธรรมและจริยธรรม^{๑๖}

๑.๕.๔. พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบุญญานันทะภิกขุ) กล่าวไว้ในหนังสือธรรมะสำหรับเด็ก สรุปความได้ว่า เด็ก ๆ รู้ว่าต้องทำหน้าที่อย่างไรจึงจะถูกต้อง และเกิดผลดีแก่ชีวิตปัจจุบันและอนาคต เด็กดีมีหน้าที่ทำให้พ่อแม่สบายใจ เพราะท่านสอนง่าย ใฝ่หาความดี มีหลักในการดำเนินชีวิตคือ ตื่นตัว ว่องไว ก้าวหน้า ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน มีระเบียบวินัย รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ตั้งใจทำทุกอย่างให้ดีที่สุด เอาตัวอย่างคนดีน่ายกย่องเป็นแรงบันดาลใจ และมีความรักใคร่สามัคคีกลมเกลียวในหมู่เพื่อนฝูง เป็นต้น อันนี้เป็นเรื่องที่สำคัญให้จำหลักนี้ไว้ให้ดี ถ้าเด็กๆ ที่อยู่กับคุณพ่อคุณแม่ได้ประพฤติตามหลัก การนี้คือ ประพฤติแต่สิ่งที่ทำให้คุณพ่อคุณแม่สบายใจ นับว่าเรียบร้อยจะไม่เกิดปัญหาอะไร^{๑๗}

๑.๕.๕ พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือศาสนาและเยาวชน หัวข้อศาสนาและจริยธรรมกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน สรุปได้ว่า การที่ศาสนาและจริยธรรมจะทำบทบาทให้สำเร็จนั้นจุดสำคัญอย่างหนึ่งที่จะต้องให้ความสนใจมาก คือ เรื่องเยาวชน ก็เพราะยอมรับกันอยู่แล้วว่า เยาวชนเป็นอนาคตของชาติ เป็นอนาคตของสังคม เด็กวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า คคืออย่างนี้ เรามีกันทั่วไป พูดกันบ่อย ๆ ทางพระพุทธศาสนาก็มีสุภาษิตอยู่บทหนึ่งว่า “ปุตตา วตฺถุ มนุสฺसानิ” “ปุตตา” ลูกหรือบุตรทั้งหลายนั้นแปลง่าย ๆ ก็คือเด็ก ๆ นั่นเอง พุทธภาษิตนี้แปลง่าย ๆ ว่า “เด็กๆเป็นผู้รองรับไว้ซึ่งมนุษยชาติ ” อันนี้เราคง

^{๑๖} พระมหาไฉน ประกอบผล, “การศึกษาหลักพุทธจริยธรรมเรื่องหน้าที่ของบุตรธิดาต่อบิดามารดา ภูมิศึกษา : นักเรียนโรงเรียนปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔.

^{๑๗} พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ), ธรรมสำหรับเด็ก, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ม.ป.ป). หน้า ๑.

ยอมรับกันว่า ถ้าไม่มีเด็ก ๆ แล้วมนุษยชาติก็อยู่ไม่ได้ แต่ถ้าเด็กจะเป็นที่รองรับมนุษยชาติไว้ได้เป็นอย่างดีจะต้องเป็นเด็กที่มีคุณภาพ^{๙๘}

๑.๕.๖ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) กล่าวไว้ในหนังสือ *ยูวธรรมสำหรับเยาวชน* สรุปความได้ว่า เด็กดีจะต้องไม่คื้อและต้องเคารพเชื่อฟังบิดามารดา ครูบาอาจารย์ และที่สำคัญคือต้องปฏิบัติให้ถูกต้องทั้งทางกาย วาจา ใจ เพื่อจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดีที่ถูกต้อง ไม่เสียที่ที่เกิดมาเป็นมนุษย์ได้พบพระพุทธศาสนามีธรรมะคือ ระบบการปฏิบัติที่ถูกต้องเพื่อการทำหน้าที่คือ เป็นบุตรที่ดี เป็นศิษย์ที่ดี เป็นเพื่อนที่ดี เป็นพลเมืองที่ดี เป็นสาวกที่ดี เป็นมนุษย์ที่เต็มเปี่ยมของความเป็นมนุษย์^{๙๙}

๑.๕.๗ เสรี ปุณณะหิตานนท์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ *การกระทำผิดในสังคม สังคมวิทยาอาชญากรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบนในการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน* สรุปความได้ว่า พฤติกรรมที่ขัดแย้งความต้องการในค่านิยมของวัฒนธรรมที่ครอบงำวิถีชีวิตของเยาวชน นั่นคือพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนค่านิยมหลัก ซึ่งเป็นระบบที่ก่อรูปลักษณะนิสัยใจคอของเยาวชน แม้ว่ากฎหมายบางอย่างจะไม่ได้ฝังรากลึกลงในจารีตประเพณีของสังคม แต่ปรากฏว่าจารีตประเพณีหลายอย่างได้ถูกนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการบัญญัติกฎหมาย ดังการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน จึงมีความหมายไปในทางพฤติกรรมบางรูปแบบที่ขัดแย้งหรือต่อต้านสังคม ทำให้เกิดการเสียดสีเบียดเบียนทั้งในทางสังคมและตัวบุคคล และมีนัยความครอบคลุมไปถึงผลของการใช้ค่านิยม^{๑๐๐}

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า ประเด็นงานวิจัยนั้นเป็นการนำเสนอหลักธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับควบคุมกาย วาจาและใจซึ่งเรียกว่าหลักศีลธรรมสำหรับมนุษย์ในสังคม ที่จะต้องเรียนรู้ให้เข้าใจเพราะเป็นหลักจริยธรรมพื้นฐานในทางพระพุทธศาสนาสำหรับพัฒนามนุษย์ให้มีความพร้อมที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข งานวิจัยข้างต้นเสนอหลักการสำคัญ ตลอดจนคุณค่าของคุณธรรมพื้นฐานสำหรับบุคคลให้เป็น

^{๙๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), *ศาสนาและเยาวชน*, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๕), หน้า ๗.

^{๙๙} พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), *ยูวธรรมสำหรับเยาวชน*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๕๐), หน้า ๗.

^{๑๐๐} เสรี ปุณณะหิตานนท์, *การกระทำผิดในสังคม สังคมวิทยาอาชญากรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบน*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเดอะ บิสซิเนส เพรส จำกัด, ๒๕๒๓), หน้า ๘๘ - ๘๙.

ระบบจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าควรนำหลักการและวิธีการดังกล่าวลงไปสู่กลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่ยังขาดหลักการปฏิบัติหรือแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ โดยผ่านกระบวนการเทคนิคและวิธีการของท่านพุทธทาสภิกขุ การวิจัยนี้มุ่งหวังจะได้รับประโยชน์ในการแก้ปัญหาการทำผิดศีลธรรมของเยาวชน เพื่อที่จะส่งเสริมให้เยาวชนมีการพัฒนาทั้งทางร่างกายและสติปัญญา พร้อมทั้งจะอำนวยความสะดวกแก่สังคมได้อย่างสันติสุข

๑.๖ คำจำกัดความของศัพท์ ที่ใช้ในการวิจัย

เยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินสิบสี่ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

ศีลธรรม ในที่นี้หมายถึงความหมายที่ท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวคือ ข้อประพฤติปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความสงบ ที่เกิดจากการไม่กระทบกระทั่งตนเองและผู้อื่นให้เดือดร้อน โดยการปฏิบัติได้อย่างถูกต้องทางกาย ทางวาจาทั้งส่วนตนและส่วนสังคม

โลกาภิวัตน์ หมายถึง การแพร่กระจายไปทั่วโลก โดยที่ประชาคมโลกไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใด สามารถรับรู้ สัมผัสหรือได้รับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว กว้างขวาง ซึ่งเนื่องมาจากการพัฒนาระบบสารสนเทศ

ลัทธิวัตถุนิยม หมายถึง ความเชื่อหรือความคิดที่จะครอบครองวัตถุสิ่งของโดยให้ความสำคัญคุณค่าทางด้านวัตถุมากกว่าสิ่งที่เป็นคุณค่าทางด้านจิตใจ

บริโภคนิยม หมายถึง การกำหนดชื่นชมและการให้ความสำคัญต่่วัตถุสิ่งของที่น่ามาบริโภคและอุปโภค เช่น ทรัพย์สินเงินทอง สิ่งของวัตถุ มากกว่าที่จะนำมาบริโภคให้เกิดคุณค่าแก่สำหรับพัฒนาร่างกายและสติปัญญาเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต

การศึกษาทางด้น หมายถึง การศึกษาที่มุ่งพัฒนาคนให้มีความเก่ง ความฉลาด แต่ขาดเครื่องมือควบคุมคือความดี

ถอยหลังเข้าคลอง หมายถึง การถอยหลังไปหาความถูกต้องในขอบคลองของศาสนาหรือศีลธรรม ที่บัญญัติแต่งตั้งไว้ดีให้อยู่กันเป็นผาสูก

สัมมิกสังคมนิยม หมายถึง ระบอบสังคมนิยมที่ถือเอาประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก และประกอบไปด้วยธรรมะที่ถูกต้องเหมาะสมทั้งทางฝ่ายวัตถุและจิตใจ

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

๑.๗.๑ แบบการวิจัย การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร มุ่งศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ แนวคิด วิธีการการแก้ปัญหา เอกสาร งานวิจัย ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี อันเป็นผลงานทางวิชาการด้านศีลธรรมที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน โดยเฉพาะผลงานของท่านพุทธทาสภิกขุ

๑.๗.๒ การเก็บและรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี วิธีการการแก้ปัญหา เอกสารเกี่ยวกับสภาพปัญหาสาเหตุทางด้านศีลธรรมของเยาวชน ตลอดจนเอกสารผลงานทางวิชาการด้านศีลธรรม ของท่านพุทธทาสภิกขุและข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๓ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการอบรมศีลธรรมแก่เยาวชนในสังคมปัจจุบัน

๑.๗.๔ วิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดย

๑. จำแนกประเด็นปัญหาอันเป็นมูลเหตุที่สำคัญในการกระทำผิดศีลธรรมของเยาวชนและปัญหาที่ส่งผลกระทบด้านศีลธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน

๒. จำแนกแนวคิด ทฤษฎี หลักการและวิธีการสร้างกระบวนการในการแก้ปัญหาของศาสตร์สมัยใหม่ที่ใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

๓. จำแนกแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี และ ความสำคัญของการสร้างเยาวชนให้มีศีลธรรม การระบุแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาการกระทำผิดศีลธรรมของเยาวชน และแนวทางแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนเพื่อพัฒนาสังคมไทย ตลอดจนถึงผลที่จะได้รับ

๑.๗.๔ ในการนำเสนอข้อมูลที่ได้ศึกษาค้นคว้าแล้วมาทำการวิเคราะห์ วิเคราะห์ให้เห็นอย่างแจ่มชัดแล้วจึงทำการสรุปพร้อมข้อเสนอแนะ

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ รู้และเข้าใจสภาพปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาทางศีลธรรมของเยาวชนในสังคมไทย

๑.๘.๒ รู้และเข้าใจแนวคิดและวิธีการการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ

๑.๘.๓ ได้วิธีแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนเพื่อพัฒนาสังคมไทย

บทที่ ๒

สภาพปัญหาศีลธรรมของเยาวชน และแนวคิดทฤษฎีการแก้ปัญหาศีลธรรมเยาวชน

สังคมไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจวัฒนธรรมและเทคโนโลยี อย่างรวดเร็ว ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนในโครงสร้างทุกระบบ เพื่อให้สามารถรับมือกับผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชีวิตของคนในสังคมไทยทั้งสภาพแวดล้อมและสถานะของประเทศ ความพยายามที่จะผลักดันให้โครงสร้างที่สำคัญ มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ บังเกิดขึ้นอย่างชัดเจนในความพยายามปฏิรูปทางการเมือง ปฏิรูปทางการศึกษา ปฏิรูประบบบริหารราชการ ซึ่งเกิดความก้าวหน้าขึ้นตามลำดับในบางส่วน

อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับว่า คนเป็นปัจจัยสำคัญของการเปลี่ยนแปลงและเป็นเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลง ดังปรากฏเป็นกระแสความคิดหลักในการระดมความคิดเห็นในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ กลุ่มคนที่ควรได้รับความเอาใจใส่อย่างยิ่ง คือ กลุ่มเด็กและเยาวชนเพราะเป็นอนาคตของสังคมไทย แต่สถานการณ์ของเด็กและเยาวชนไทยอยู่ในภาวะที่อ่อนแอและน่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง เห็นได้ชัดเจนถึงคุณภาพทางความคิดจิตใจของเด็ก/เยาวชนไทย เช่น ปัญหาเด็ก/เยาวชน ที่ตกเป็นเหยื่อของกระบวนการค้ายาเสพติด ทั้งในฐานะผู้เสพและผู้ค้าประมาณการว่ามีจำนวนกว่า ๖ แสนคน เป็นเหตุให้มีเด็กและเยาวชนต้องโทษในคดีอาญาในช่วง ๕ ปีมานี้ (๒๕๓๗ - ๒๕๔๑) เพิ่มขึ้นถึง ๓ เท่า โดยเป็นความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติดเพิ่มขึ้นถึง ๖ - ๘ เท่า^{*} ในสังคมไทย

๒.๑ สภาพปัญหาของเยาวชนไทย

สภาพครอบครัว ชุมชน และสถาบันในการอบรม บ่มเพาะเด็กและเยาวชนมีความอ่อนแอในทุกสถาบัน ประกอบกับนโยบายของรัฐและกลไกต่างๆ ที่รับผิดชอบในการพัฒนา

^{*} ดร.วันทนี จันทร์เอี่ยมและคณะ, “รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในการจัดการปัญหาและพัฒนาเยาวชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนและชุมชนกรณีศึกษาการจัดการปัญหายาเสพติด : พื้นที่เชียงใหม่”, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๔๖), หน้า ๑.

เด็ก/เยาวชนไทยขาดเจตจำนงในการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างจริงจัง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาฯ (๒๕๔๘) ได้สรุปผลการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ ไว้ว่า สังคมไทยตกอยู่ในกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจรุนแรง คนไทยจำนวนมากยังขาดความสามารถในการกลั่นกรอง และเลือกใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมต่างชาติอันหลากหลายที่เข้ามาพร้อมกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และสื่อฯ เกิดปัญหาในสังคม เช่น เด็กเร่ร่อน เยาวชนขับซิ่งจักรยานยนต์แข่งกันบนท้องถนน รวมกลุ่มกันเสพยาของมีเนียม ซึ่งพบว่าเป็นปัญหาไม่เฉพาะแต่ในกรุงเทพมหานครเท่านั้น ปัญหาทะเลาะวิวาทของกลุ่มวัยรุ่น นักเรียนมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา ที่เป็นปัญหาเรื้อรัง และพัฒนาไปในทางที่รุนแรงขึ้นและเกิดปัญหาใหม่ ๆ ตามสถานการณ์ของสิ่งเร้าต่างๆ เช่น การพนันฟุตบอล ขาดความยั้งคิดในการบริโภค นำไปสู่การเกิดปัญหาของเยาวชนไทยเกี่ยวกับ ค่านิยม ยาเสพติด อาชญากรรมทางเพศ และการใช้ความรุนแรง ดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ ปัญหาค่านิยม

การพัฒนาประเทศเน้นความสำคัญด้านเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมในวิถีชีวิตและสังคมไทยดั้งเดิม เกิดอานาจนิยม วัตถุนิยมขึ้นในสังคมไทย มีความขัดแย้งระหว่างบทบาทและหน้าที่ของบุคคล และสถาบันต่าง ๆ มากขึ้น ส่งผลกระทบให้ระบบโครงสร้างและแบบแผนประเพณีดั้งเดิมที่ดั้งงามแปรเปลี่ยนไปด้วย^๒ ค่านิยมก่อนนี้ สังคมเคยยกย่องคนที่มีคุณธรรม คนที่ประพฤติผิดศีลธรรม ทูจริตคดโกงจะถูกประณาม ไม่มีใครอยากคบหาด้วย แต่ในปัจจุบัน สังคมกลับยกย่องคนที่มีเงิน คนที่มีฐานะดี มีตำแหน่งสูง มีอำนาจวาสนา มีชื่อเสียง แม้ว่าคนเหล่านั้น จะประพฤติผิดศีลธรรมได้ทรัพย์สินชื่อเสียงมาโดยทางทุจริต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับเรื่องค่านิยมว่า

ในบ้านเมืองของเราทุกวันนี้มีเสียงกล่าวกันว่า ความคิดจิตใจของคนเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อม ความประพฤติที่เป็นความทุจริตหลายอย่าง มีที่ท่าที่จะกลายเป็นสิ่งที่คนทั่วไปพากันยอมรับ และสมยอมให้กระทำได้เป็นธรรมดา สถานการณ์เช่นนี้ ย่อม

^๒ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, เอกสารประกอบการสัมมนา ๕ ปีติปิ่นแห่งชาติ, วันที่ ๒๒ - ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ ณ หอประชุมเล็ก ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย, ๒๕๓๗, หน้า ๑๗.

ทำให้วิถีชีวิตของแต่ละคนมีด้นลงไป เป็นปัญหาใหญ่ที่เหมือนกระแสดิ้นอันไหลบ่าเข้ามาท่วมท้นไปหมด จำเป็นต้องแก้ไขด้วยการช่วยกันฝืนคลื่นที่กล่าวนั้น การทำสิ่งที่ดีงามนั้นไม่ใช่ของที่พื้นสมัยหรือน่ากระดากอาย หากเป็นของที่ทุกคนทำได้ไม่ยาก และให้ผลตอบแทนอย่างคุ้มค่าเพราะความดีนั้นทรงค่าและทรงผลอยู่ตลอดเวลา มิได้เปลี่ยนแปลง มีแต่ค่านิยมในความคิดเท่านั้นที่เปลี่ยนแปลง”

สังคมปัจจุบัน มีกลุ่มคนที่มีค่านิยม ทักษะ ทักษะที่แปลกแตกต่างไปจากบุคคลส่วนใหญ่ในสังคม ทำให้เกิดปัญหาตามมามากมาย โดยเฉพาะเด็กเยาวชนปัจจุบันกำลังเผชิญกับกระแส “วัฒนธรรมกิน ดื่ม ช้อป” อันเป็นตัวเร่งให้เกิดค่านิยมบริโภคอย่างมหาศาล เด็กวัยรุ่นถูกดึงดูดจากโฆษณาให้นิยมแฟชั่นราคาแพงหรือของมีชื่อ ห้อ อาทิ โทรศัพท์มือถือ นาฬิกา น้ำหอม กระเป๋าถือ เป็นต้น รวมถึงการนิยมบริโภคของมีค่าต่างๆ ก็มีอัตราที่เพิ่มขึ้นทำให้เกิดปัญหาอุบัติเหตุ ไปจนถึงการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ตั้งใจ ซึ่งไม่สอดคล้องกับทัศนคติและค่านิยมของสังคมส่วนใหญ่ เกิดปัญหาข่มขืนกระทำชำเรา ลามกอนาจาร ปัญหาดังครกไม่พึงประสงค์ปัญหาหมัวเพศ มั่วยาเสพติดและเกิดปัญหาต่อยอดไปสู่ปัญหาอาชญากรรมอื่นๆ อีกมากมาย

ค่านิยมในสังคมไทยเบี่ยงเบนไปจากเดิมอย่างน่าเป็นห่วง เกิดค่านิยมสมัยใหม่ที่มีลักษณะสากลมากขึ้น เช่น นิยมยกย่องวัตถุ ความหรูหราฟุ่มเฟือย ความเป็นอิสระ ไม่ยึดมั่นในประเพณี ชื่นชมวัฒนธรรมตะวันตกและเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเฉพาะการใช้โทรศัพท์มือถือ กระแสแฟชั่นการแต่งกายตามสมัยนิยม อำนาจและเกียรติยศชื่อเสียง การดูแลรักษาสุขภาพด้วยโภชนาการและการออกกำลังกาย เป็นต้น กระแสโลกาภิวัตน์ที่ไหลเข้ามาสู่สังคมไทยโดยมีกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยมเป็นเครื่องกระตุ้นให้วัยรุ่น โดยเฉพาะในเรื่องค่านิยมแฟชั่น การแต่งกาย อาหารการกิน สื่อบันเทิงเรีงรมย์ ฯลฯ อย่างไม่ยั้งคิด และไม่ใช่ว่าของตัวเองโดยไม่คำนึงว่าสิ่งนั้นถูกหรือผิด

ในปัจจุบันสื่อและข่าวสาร มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการเด็กด้านการกระตุ้นให้เกิดจินตนาการต่อการสร้างค่านิยม ที่ไม่พึงประสงค์ให้แก่เด็ก กรมอนามัยได้ร่วมกับคณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยศึกษาทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับสื่อ ผลการศึกษาพบว่า สื่อข่าวสารในปัจจุบันมีค่อนข้างมาก แต่กลไกการควบคุมสื่อของรัฐ รวมทั้งการประสานความ

^๑ สมพร เทพสิทธิ์, การควบคุมทางสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สมชายการพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า

ร่วมมือระหว่างผู้ผลิตสื่อ และข่าวสารยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร สื่อบางสื่อมุ่งผลเชิงธุรกิจ ก่อนข้างมาก และยังขาดประเด็นส่งเสริมการพัฒนาการแก้เด็กเท่าที่ควร เด็กไทยยังคงเป็นทาสของการโฆษณาชวนเชื่อ ทำให้เด็กไทยบริโภคเกินความจำเป็น ทำให้เกิดปัญหาโภชนาการเกิน ตามมาดังที่เห็นได้ในสภาพสังคมไทย วัยรุ่นไทยมีค่านิยมเลียนแบบตามสื่อ คารา นักร้อง กระตุ้นเรื่องรูปลักษณ์-เรือนร่างเป็นอุดมคติขึ้นมา อยากจะมีรูปร่างตามอย่างที่เราเห็นในนิตยสาร ละครโทรทัศน์และในภาพยนตร์

ในปัจจุบันค่านิยมการมี "เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร" วัยรุ่นเห็นเป็นสิทธิเสรีเฉพาะ ตนถือเป็นเรื่องปกติ การรักนวลสงวนตัวเป็นสิ่งล้าสมัย การมีประสบการณ์ทางเพศกับผู้ชายมา หลายคนกลายเป็นเรื่องไร้คุณวาทะกันว่า ใครสามารถมีได้มากกว่ากัน ค่านิยมเรื่องเสรีทางเพศ ที่ไม่ต้องมีความรัก ไม่ต้องรู้จักกันลึกซึ้ง เพียงแค่มีความพอใจ ก็สามารถจะมีเพศสัมพันธ์กันได้ ไม่ต้องพูดถึงการแต่งงานหรือครอบครัว ความรับผิดชอบต่อผลที่จะตามมา และค่านิยมการ ออกเที่ยวเตร่กลางคืนที่ นับวันจะเป็นเด็กและเยาวชนที่มีอายุน้อยลง

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพรายงานว่าใน ๑๐ ปีที่ผ่านมาอัตรา เสี่ยงเรื่องความไม่ปลอดภัยทางเพศอยู่อันดับต้นมาตลอด การตั้งท้องของวัยรุ่นไทยสูงมากขึ้น โดยติดอันดับหนึ่งในสิบของโลก เมื่อเทียบกับญี่ปุ่นแล้ว อัตราการตั้งท้องของวัยรุ่นไทยสูง กว่าถึง ๒๐ เท่า ในประเทศไทย ๑ ปี จะมีเด็กผู้หญิงประมาณห้าแสนคน ที่ตั้งท้องแล้วต้องหยุด เรียนโดยไม่มีโอกาสได้กลับไปเรียนต่อ ผลสำรวจพบว่า เด็กเรียนรู้เรื่องเพศจากอินเทอร์เน็ต ที่มีเรื่องเพศอยู่กว่า ๔๐๐ ล้านเว็บไซต์ เฉพาะในไทยมีกว่าล้านเว็บไซต์ ปัจจุบันเด็กสามารถเข้าถึง ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตได้ง่ายเพราะไม่มีการควบคุมอย่างเข้มงวด^๔

จากรายงานเบื้องต้น สรุปได้ว่า เพราะสังคมไทยได้ให้คุณค่าและความสำคัญกับ การบริโภคตามกระแสวัตถุ ตามสื่อโฆษณาซึ่งเป็นตัวกระตุ้นผลักดันให้สังคมเห็นว่า “วัตถุ” มีความสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิต สังคมไทยจึงตกอยู่ภายใต้กระแสแห่งการเสพ บริโภค จึงทำให้กลุ่มของเด็กและเยาวชนซึ่งยังขาดวิจารณญาณในการพิจารณาแยกแยะถึง ความถูกต้องเหมาะสมได้ด้วยตนเอง ถูกสื่อมอมเมาให้เกิดพฤติกรรมการเสพบริโภคและ เลียนแบบโดยมิได้คำนึงถึงโทษของสิ่งต่างๆ จึงนำไปสู่ปัญหาดังกล่าว

^๔สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, “โครงการติดตามสถานการณ์เด็กและเยาวชน”, คมชัดลึก.(๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐), หน้า ๓.

๒.๑.๒ ปัญหายาเสพติด

ท่ามกลางการต่อสู้กับปัญหาที่มีอยู่ในสังคม ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาหนึ่งที่มีการต่อสู้กันมาทุกยุคทุกสมัย ยืดเยื้อยาวนาน แต่ก็ดูเหมือนว่าสภาพปัญหายาเสพติดจะมีมากขึ้น โดยมีตัวชี้วัดทั้งในด้านจำนวนปริมาณยาเสพติด การกระทำผิด ด้านการผลิต การค้า การเสพ และผลกระทบที่เกิดจากการใช้ยาเสพติด ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งสร้างความเสียหายให้ทั้งทรัพย์สินและชีวิต ตลอดจนความรู้สึกไม่ปลอดภัยของผู้คนในสังคม รวมทั้งการสร้างควมไม่สงบสุขเดือดร้อน ทุกข์ทรมานให้แก่ผู้คนที่เข้าไปเกี่ยวข้องและใกล้ชิด ซึ่งล้วนแล้วแต่มีจำนวนหรือปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น

กระบวนการค้ายาเสพติดในปัจจุบัน มีการวางแผนทางการตลาดโดยมีกลุ่มหรือเป้าหมายผู้ซื้อคือวัยรุ่น เหตุผลที่กลุ่มผู้ค้ายาเสพติดเน้นกลุ่มวัยรุ่นเป็นเป้าหมายการค้ายาเสพติดเนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีลักษณะ มีโอกาสใช้ยาเสพติดได้ง่ายกว่าวัยอื่น ๆ เพราะ

๑. วัยรุ่นเขยว้ยง่ายต่อการชวนชักชวนและมีวิธีเอาเปรียบได้โดยไม่ยาก

๒. วัยรุ่นมีอัตราความเจริญเติบโตทางร่างกายอย่างรวดเร็ว มีการเปลี่ยนแปลงทางฮอร์โมนเกิดภาวะขาดความสมดุลทางเคมีซึ่งส่งผลต่อความไม่มั่นคงทางอารมณ์ของวัยรุ่น การใช้ยาเสพติดเพื่อเปลี่ยนแปลงอารมณ์จึงเป็นเรื่องที่ทำนายสำหรับวัยรุ่น

๓. วัยรุ่นชอบลองและแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ แปลกๆ โดยเฉพาะวัยรุ่นที่ขาดความมั่นใจในตัวเอง มักจะถูกเพื่อนที่ติดยาเสพติดชักชวนให้ใช้ยาในที่สุด

๔. วัยรุ่นชอบทำตามอย่างเพื่อน เพื่อนจึงมีอิทธิพลสูงในชีวิตวัยรุ่น โดยเฉพาะวัยรุ่นที่ขาดความมั่นใจในตัวเอง มักจะถูกเพื่อนที่ติดยาเสพติดชักชวนให้ใช้ยาในที่สุด

๕. วัยรุ่นชอบความสะใจ และมักจะประชดชีวิตด้วยวิธีการกระทำในสิ่งที่ไม่คิด โดยเฉพาะการกระทำผิดหรือความชั่วซึ่งทำได้ง่ายกว่า

๖. การผลิตยาเสพติดในปัจจุบัน มีการออกแบบตัวยาให้ง่ายต่อการใช้/การบริโภค มีรูปร่างลักษณะเป็นเม็ดคล้ายกับยารักษาโรคโดยทั่วไป สามารถเลือกเสพได้หลายวิธีแล้วแต่สะดวกและสามารถซุกซ่อนหลบหลีกได้ง่าย จึงยากต่อการสังเกตเห็น

๗. มีการออกแบบตัวยาให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าซึ่งเป็นเยาวชน เช่น มีการให้สีสันทันทีสดใสและสวยงาม ที่สำคัญมีการให้กลิ่นที่เด็กและเยาวชนชื่นชอบ กลิ่นเย เช่น กลิ่นวนิลา สดอเบอรี่ หรือชอกโกแลต เป็นต้น

๘. มีลักษณะการขายในกลุ่มคนสนิทและไว้ใจได้เท่านั้น ดังนั้นผู้ที่เข้าไปอยู่ในกลุ่มผู้ซื้อถ้ามีจิตใจไม่มั่นคง ก็จะทำให้ความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนพิเศษจึงได้รับความไว้วางใจให้ล่วงรู้ในเรื่องที่ปกปิดเช่นนี้ โดยเฉพาะวัยรุ่น จึงทำให้การแพร่ระบาดเป็นไปในที่มืด (ไม่โจ่งแจ้ง) ยากต่อการป้องกัน แต่ง่ายต่อการแพร่ระบาดเพราะการโฆษณา เป็นการบอกต่อมีการให้ข้อมูลทาง บวก ด้านเดียวผู้ใช้จึงไม่รู้จริงถึงอันตรายหรือผลกระทบในระยะสั้น/ระยะยาว ที่จะทำให้เกิดโทษพิษภัย

๙. มีการเชิญชวนทดลองใช้โดยไม่ใช้เงิน (ใช้ฟรี) และด้วยเหตุที่ยาเสพติดมีฤทธิ์ทางเภสัช (ที่ทำให้ติด) เมื่อใช้ไประยะหนึ่ง (ซึ่งติดแล้ว) จึงจำเป็นต้องลงทุนหาเงินมาซื้อเอง และกลายเป็นลูกค้าประจำทำให้ขายได้โดยไม่ยาก ซึ่งต่างจากการขายสินค้าอื่น ๆ

๑๐. ผู้ค้ายาเสพติดส่วนใหญ่มีพัฒนาการมาจากผู้เสพที่ต้องการเสพฟรี หรือหารายได้จากการเสพเพราะมีการแบ่งปันผลประโยชน์ในรูปแบบของการจำหน่ายตรง (Direct Sale) มีการแตกตัวผู้ค้าเป็นจำนวนทวีคูณ มีเครือข่ายการค้าในกลุ่มคนที่ไว้ใจได้/เพื่อนสนิท

๑๑. ผู้ค้ายาเสพติดใช้อำนาจเงินเป็นเครื่องล่อใจเด็กและวัยรุ่น ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในวัยกำลังกิน กำลังเที่ยว และใช้เงิน ดังนั้น เงินก้อนจำนวนไม่มากเท่าไรก็สามารถดึงดูดใจวัยรุ่นให้มาอยู่ในเครือข่าย ทั้งในรูปของ “มือขน” “คนค้า” (ผู้ส่งยาเสพติด/ผู้ค้ายาเสพติด) และ “คนเสพ” ได้

๑๒. ปฏิเสธไม่ได้ว่าผู้คนในสังคมที่ถูกอำนาจบริโภคนิยมครอบงำ จนคุณธรรมในใจตกต่ำ เหือดหายเมื่อมีโอกาสก็จะหาประโยชน์และสร้างควมร่ำรวย จากการค้ายาเสพติด แม้ว่าบุคคลเหล่านั้นจะเป็นเจ้าหน้าที่บ้านเมือง นับตั้งแต่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการทุกระดับชั้น นักการเมือง ไม่เว้นแม้กระทั่งพระสงฆ์ และครูบาอาจารย์ ซึ่งถือว่าเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ สร้างคุณธรรมและยกระดับจิตใจให้กับเด็กและเยาวชน ดังเคยปรากฏเป็นข่าวอยู่เสมอ

๑๓. ผู้คนในสังคมมีการแข่งขันในทางเศรษฐกิจสูง ทุ่มเทเวลาไปกับการแสวงหาทุนทรัพย์ สร้างความมั่นคง และมั่งคั่งให้กับตนเอง จนลืมที่จะให้ความสนใจในเรื่อง ความเอาใจใส่ในเรื่องจิตใจของตนเองและผู้อื่น โดยเฉพาะ เด็กและเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของตน ทำให้เยาวชนขาดสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ จึงมีสัมพันธภาพทางสังคมตกต่ำ เมื่อชีวิตต้องพบกับ

สิ่งเลวร้ายอย่างไม่คาดคิด และไม่สามารถหาทางออกได้ จึงต้องหาที่พึ่งโดยการเปลี่ยนอารมณ์ ด้วยการโยกย้ายเสพติด^๕

ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาสังคมที่สำคัญ รัฐบาลพยายามทุกวิถีทางทั้งภายในและภายนอกประเทศโดยร่วมมือกับนานาชาติ ด้วยตระหนักว่า ปัญหาเสพติดทำให้เกิดปัญหาสังคมหมุนเวียน เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาจีป่ล้น ปัญหาโสเภณี ซ่องโจร และการพนัน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคงของประเทศ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ยาเสพติดได้แพร่ระบาดในเยาวชน เด็กวัยรุ่น และเพิ่มปริมาณมากขึ้น

สำนักวิจัยเอแบค เคเอสซี อินเทอร์เน็ต (เอแบคโพลด์) มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (๒๕๔๔) พบว่า ตัวแปรสำคัญประการหนึ่งที่บ้านทอนการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของเยาวชน คือ การแพร่ระบาดของยาเสพติด ซึ่งปัจจุบันได้แพร่กระจายเข้าสู่กลุ่มนักเรียนอย่างกว้างขวาง การปฏิบัติการในเชิงรุกทางการตลาดของกลุ่มผู้ค้า ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มช่องทางเข้าถึงนักเรียนนักศึกษา โดยใช้นักเรียนนักศึกษาด้วยกันเป็นเครือข่ายของผู้จำหน่าย^๖

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.) (๒๕๔๓) รายงานว่า กลุ่มเด็กและเยาวชนที่ใช้ยาเสพติด มักเข้าไปเกี่ยวข้องกับการค้าขายด้วย จากเหตุผลหลายประการ เช่น จำใจทำเพราะถูกหลอกหรือข่มขู่ทำร้าย ตั้งใจทำเพื่อให้สามารถมีเสพติดไว้เสพ เพื่อหาเงินไปเที่ยวตามสถานเริงรมย์ รวมทั้งใช้จ่ายในสิ่งที่ฟุ่มเฟือยเพื่อสนองความต้องการของตนเอง” จึงทำให้เยาวชนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ไม่อาจหลีกเลี่ยงหรือถอนตัวได้ จำนวนนักเรียนนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด โดยเก็บตัวอย่างนักเรียนนักศึกษา(ระดับชั้น ป.๖ ถึงปริญญาตรีจากทุกสังกัด

^๕ วันทนีย์ จันทรเอี่ยม, เอกสารประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องเทคนิคการจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาจริยธรรมและ EQ.เยาวชน, ๑๒ - ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๕, หน้า ๓๕ - ๔๐.

^๖ อัญชลี บุรณกานนท์ และคณะ, สภาพการณ์ปัจจุบันของเด็ก เยาวชนและครอบครัวและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗.

^๗ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก, รายงานการดำเนินงาน ปี ๒๕๔๓ , (กรุงเทพมหานคร : เอลโลการพิมพ์ , ๒๕๔๓).

การศึกษาทั่วประเทศ หกล้านกว่าคน ไม่นับรวมนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเปิด ๒ แห่ง) โดยจะเกี่ยวข้องกับยาบ้าเป็นอันดับหนึ่งถึงร้อยละ ๕๘.๕^๘

รายงานของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เกี่ยวกับสถิติการจับกุมผู้ต้องหาหาคดียาบ้า จำแนกตามข้อกล่าวหา เพศ อายุ พ.ศ. ๒๕๔๒ พบว่า การจำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่ายและผลิตนั้น เพศชายมากที่สุดอายุ ๒๑-๓๐ ปี ส่วนเพศหญิงมากที่สุดอายุ ๒๑-๓๐ ปี ปี ๒๕๔๓ พบว่า มีนักเรียนนักศึกษาเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติด ทั้งผู้เสพ ผู้ขาย ผู้ค้าถึงร้อยละ ๑๒.๔ โดยร้อยละ ๓๔.๒ เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นับวันปัญหายาเสพติดจะทวีความรุนแรงกระจายไปยังกลุ่มเด็กมากขึ้น^๙ สำนักงาน ป.ป.ส. รายงานข้อมูลอายุที่เริ่มใช้ยาเสพติดครั้งแรกในกลุ่มเด็กและเยาวชนพบว่าส่วนใหญ่จะเริ่มใช้ยาเสพติดเมื่ออายุระหว่าง ๑๕-๑๘ ปี แต่มีแนวโน้มในกลุ่มอายุที่ต่ำกว่า ๑๕ ปี มีสัดส่วนที่สูงขึ้นโดยตลอดจากร้อยละ ๑๘.๓ ในปี ๒๕๓๕ เป็นร้อยละ ๒๕.๕ ในปี ๒๕๔๓

มูลนิธิสารานุกรมแห่งชาติ พบว่า ยาเสพติดที่เยาวชนนิยมใช้มากที่สุดคือ ยาบ้า คิดเป็นร้อยละ ๘๕ เป็นที่น่าสังเกต คือ เยาวชนที่ติดยาร้อยละ ๗๐ อยู่ในครอบครัวที่บิดามารดามีสัมพันธภาพกันดี แสดงว่ามีสิ่งแวดล้อมอื่นมีอิทธิพลที่ทำให้เกิดการติดยา โดยเด็กและเยาวชนประมาณร้อยละ ๕๒ นิยมดื่มสุรา เบียร์ โดยผู้ชายดื่มมากกว่าผู้หญิงถึง ๕ เท่าตัว รองลงมา คือ เครื่องชูกำลังร้อยละ ๒๗ และสูบบุหรี่ร้อยละ ๒๑ ผู้ชายจะสูบบุหรี่มากกว่าผู้หญิง ๔๕ เท่าตัว^{๑๐}

ยาบ้าเป็นยาเสพติดชนิดแรกมากเป็นอันดับหนึ่งและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วถึงร้อยละ ๗๐.๗ ในปี ๒๕๔๓ สาเหตุการใช้ยาเสพติดเป็นเรื่องยากที่จะชี้ชัดว่าอะไรคือสาเหตุที่ทำให้บุคคลทั่วไปใช้ยาเสพติด เพราะโดยแท้จริงแล้วอาจมีหลายปัจจัยผลักดันให้เกิดการใช้ยาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กและเยาวชน ที่อาจจะเกิดจากความทึบคณองหรือเป็นการการสะสมความกดดันที่เกิดจากปัญหาครอบครัว ปัญหาการเรียน ปัญหาเพื่อน ปัญหาคนรัก เป็นต้น ปัจจุบันมีเด็กและเยาวชนที่ไม่เคยเสพยาบ้าหรือยาเสพติดมาก่อนเข้ามา

^๘ สำนักคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ประมาณจำนวนนักเรียน - นักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด : กรณีตัวอย่างนักเรียน - นักศึกษา จากสถานบันการศึกษาทุกสังกัดทั่วประเทศ, จากเว็บไซต์ <http://www.oncb.go.th/document/situation.4htm>, ๒๕๔๕.

^๙ สำนักคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน, จากเว็บไซต์ <http://www.oncb.go.th/document/situation3.htm>, ๒๕๔๔.

^{๑๐} สมพงษ์ จิตระดับ, เด็กไทยพันธุ์ใหม่เติบโตมาจากวัตถุนิยม เพศเสรี ยาเสพติด, (ม.ป.ท. ๒๕๔๕), (อัคราณา).

เป็นผู้ค้าด้วยเหตุผลเพียงเพื่อต้องการเงินเป็นสำคัญ^{๑๑} ความสับสนในชีวิต ขาดกัลยาณมิตรที่ดี หรือขาดความรักความเอาใจใส่จากครอบครัวที่จะเป็นที่ปรึกษา จึงเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้เด็ก และเยาวชนพึ่งยาเสพติดทดแทน จากการศึกษาสภาพปัญหาเสพติดในเด็กเร่ร่อน ในปี ๒๕๓๕ พบว่า ประมาณเกินครึ่ง มาจากครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ สภาพครอบครัวไม่ราบรื่น ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ไม่ราบรื่น การใช้ยาเสพติดประมาณเกินครึ่ง จะเริ่มใช้ ยาเสพติดเมื่อออกมาเร่ร่อนแล้ว อยู่ในช่วงอายุประมาณ ๑๐ - ๑๓ ปี ประมาณครึ่งหนึ่งเคยใช้ ยาเสพติดมากกว่า ๑ ชนิด^{๑๒}

เฮโรอีน เป็นยาเสพติดที่แพร่ระบาดมากที่สุดในอดีต ปัจจุบันได้แก่ ยาบ้า ยาไอ และ สารระเหยกำลังเข้าสู่กลุ่มวัยรุ่นและสถาบันการศึกษาอย่างน่าเป็นห่วง แต่ทั้งนี้ บุหรี่และสุรา หรือเหล้าเป็นยาเสพติดที่ถูกกฎหมายที่ต้องสร้างความเข้าใจในพิษภัยและผลจากการเสพ

การดำเนินคดีฐานความผิดยาเสพติด เด็กที่ถูกจับส่งเข้าสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชน จำแนกตามอายุและเพศ พบว่าในปี ๒๕๔๒ ช่วงอายุที่ถูกจับส่งตัวเข้าสถานพินิจ ฯ มากที่สุดคือ อายุ ๑๕-๑๘ ปี จำนวน ๓ หมื่นกว่าคน^{๑๓} และพบว่า ผู้ถูกจับกุมในคดียาเสพติด เป็นเด็กและเยาวชนเกินกว่าครึ่งสอดคล้องกับสถิติผู้ถูกจับกุมที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พบว่า ในจำนวนผู้ถูกจับกุมในปี ๒๕๔๓ ซึ่งมีประมาณหนึ่ง ล้านหนึ่งแสนคน เป็นเด็กและเยาวชนจำนวนสูงเกินครึ่งและมีแนวโน้มเด็กและเยาวชนที่ถูก จับกุมเพิ่มขึ้นทุกปี^{๑๔} จากการรายงานข้อมูลศูนย์บำบัดรักษาเสพติดทั่วประเทศ ในช่วงปี ๒๕๓๕- ๒๕๔๓ ผู้เสพยาเสพติดที่เป็นเด็กอายุน้อยกว่า ๑๕ ปีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากจากร้อย ละ ๓ ในปี ๒๕๓๕ เป็นร้อยละ ๑๐ ในปี ๒๕๓๘ และร้อยละ ๑๓ ในปี ๒๕๔๓^{๑๕}

^{๑๑} อัญชลี บุณณกานนท์ และคณะ, **สภาการณ์ปัจจุบันของเด็ก เยาวชนและครอบครัวและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย**, หน้า ๒๘.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘.

^{๑๓} ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, จากเว็บไซต์ <http://www.data.cusri.chula.ac.th/Child/Srst/005.htm>.

^{๑๔} สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, **ผลการดำเนินงานบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด**, จากเว็บไซต์ : www.oncb.go.th/document/c5-work01.htm.

^{๑๕} อัญชลี บุณณกานนท์ และคณะ, **สภาการณ์ปัจจุบันของเด็ก เยาวชนและครอบครัวและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย**, หน้า ๒๘.

คณะกรรมการด้านเด็กและเยาวชนและครอบครัวรายงานว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในคดีอาญามีประมาณสามหมื่นกว่ารายต่อปี จำแนกเป็นเพศชายมากที่สุด และเพศหญิงมีเพียงส่วนน้อย จากคดีทั้งหมดเป็นฐานความผิดทางอาญาเกี่ยวกับยาเสพติด สถานการณ์เด็กและเยาวชนกระทำความผิดมากขึ้น รุนแรง ชับซ้อน และเมื่อบางครั้งครอบครัวไม่ต้องการเด็กและเยาวชนเด็กและเยาวชนจำนวนมากจึงตกเป็นเหยื่อ ทำให้ขบวนการค้ายาเสพติดแพร่ขยายอย่างรวดเร็วในช่วง ๓-๕ ปี^{๑๖} จากภูมิคุ้มกันของครอบครัวและสังคมที่บกพร่อง ซึ่งไม่สามารถโอบอุ้มสร้างเกราะป้องกันเด็กและเยาวชนได้ จึงทำให้เด็กและเยาวชนตกทาสของสิ่งเสพติดเกือบทุกชนิด เช่น วัยรุ่นตกเป็นทาสของการดื่มเครื่องดื่ม ที่มีแอลกอฮอล์ผสม ไม่ว่าจะเป็นเหล้า เบียร์ ไวน์ มีมากขึ้นเรื่อย ๆ ในทุกประเทศ และแนวโน้มอายุน้อยลงเรื่อยๆ จากสถิติของประเทศสหรัฐอเมริกา อายุเฉลี่ยที่เด็กวัยรุ่นเริ่มดื่มเหล้า เบียร์ หรือไวน์คืออายุ ๑๒ ปี และในแต่ละปีจะมีวัยรุ่นจำนวน ๔ ล้าน ๖ แสนคน อายุระหว่าง ๑๔- ๑๗ ปี มีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดื่ม เช่น เรียนตกต่ำลง มีปัญหากับผู้ปกครอง หรือบางคนถึงขนาดถูกจับกุมดำเนินคดี

สถิติของการเกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์ที่เกิดในวัยรุ่นพบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งวัยรุ่นเหล่านั้นมีประวัติการดื่มสุราก่อนเกิดอุบัติเหตุ รวมทั้งวัยรุ่นที่ประสบอุบัติเหตุตกจากที่สูงจนน้ำตายล้วนเกี่ยวข้องกับการดื่มเหล้าทั้งสิ้น มีการประมาณการตายจากมหรเร่ระดับของสถาบันมหรเร่ สาเหตุการตายหลักของคนไทยในอนาคต มีเหตุเกี่ยวพันกับปริมาณการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกประเภทของคนไทย ซึ่งดื่มมากขึ้น โดยขยับจากอันดับที่ ๓๐ ของโลกในปี ๒๕๔๑ มาเป็นอันดับ ๕ ของโลก ปี ๒๕๔๕ - ๒๕๔๖ เพียง ๗ ปี ในปี ๒๕๔๓ คนไทยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เฉลี่ยเกือบคนละ ๑๔ ลิตรต่อปี โดยเฉพาะเหล้า พบว่า ดื่มหนักมากเป็นอันดับ ๓ ของโลก เฉลี่ย ๑๓ ลิตรต่อคนต่อปี^{๑๗} จากผลการสำรวจของสำนักงานกองทุนสนับสนุนส่งเสริมสุขภาพพบว่า เด็กไทย ๑๑ ปี กินเหล้ากว่า ๑๘ ล้านคน วัยรุ่นหญิงดื่มเพิ่ม ๖

^{๑๖} คณะกรรมการด้านเด็กและเยาวชนและครอบครัว, (ร่าง) รายงานประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว ประจำปี ๒๕๔๕, เอกสารประกอบการเสวนา ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ คุณศรีสว่าง พ่วงศ์แพย์ เรื่องงานเวทีสิทธิเด็กครั้งที่ ๑๒ ณ รัฐสภา ๒ ชั้น ๒ ห้อง ๒๐๕ - ๒๐๖.

^{๑๗} หนังสือพิมพ์ ผู้จัดการออนไลน์. ๗ / ก.ย./ ๒๕๔๘, หน้า ๑.

เท่าในปัจจุบัน^{๔๔} จากกรณีเด็กชายอายุ ๑๑ ขวบ นักเรียนชั้นประถมปีที่ ๖ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดสุโขทัย เสียชีวิตจากการดื่มเบียร์ผสมน้ำอัดลมในช่วงปีใหม่^{๔๕}

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า สิ่งที่จะทำให้เด็กไม่หันมาใช้ยาเสพติด ก็คือ ความใกล้ชิดในครอบครัว คือ ภูมิคุ้มกันที่ดีที่สุดในเรื่องปัญหาเสพติด ความเข้าใจ ความเอาใจใส่รักใคร่ห่วงใยกับเขาามาโดยตลอด ความผูกพันอย่างนี้ทำให้เด็กรับรู้และเข้าใจตระหนักดี เขาจึงมีแรงยึดเหนี่ยวจากความรักความเอาใจใส่จากครอบครัว ทำให้ไม่หันเข้าไปหาเสพติด อนึ่งให้เด็กสร้างเป้าหมายในชีวิต ถือเป็นเรื่องสำคัญ การค้นพบสิ่งที่ตนเองต้องการ และมีความหวังในอนาคต ทำให้เด็กเชื่อมั่น และต้องการเดินทางไปให้ถึง ความมุ่งมั่นในเป้าหมายจะทำให้เด็กตั้งใจ ยึดมั่นในความสำเร็จมากกว่าใช้เวลาไปกับสิ่งที่ยั่ว

๒.๑.๓ ปัญหาอาชญากรรมทางเพศ

ปัญหาพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นไทยมีแนวโน้มเพิ่มและรุนแรงขึ้น สาเหตุเกิดมาจากทัศนคติ ค่านิยมเลียนแบบ โดยขาดวิจารณญาณ แยกแยะถูกผิด จากผู้ใหญ่ในครอบครัว ที่แสดงพฤติกรรมทางเพศต่อกันให้เด็กเห็น รวมทั้ง ซีดีลามก นิตยสาร เว็บบ์โป๊ๆ ล้วนแต่ล่อหลอกให้เด็ก ๆ หลงใหลในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในภาพยนตร์ ที่ตัวแสดงมักมีเพศสัมพันธ์ทางเพศกันง่ายๆ เมื่อมีความพอใจ ส่งผลกระทบไปถึงพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น เช่น การเลือกคู่ครอง ถือเอาความรักเป็นสำคัญ การคบเพื่อนต่างเพศ เป็นไปอย่างอิสระเสรี ถือความคิด ความพอใจของตนเป็นสำคัญ โดยขาดความเข้าใจถึงความถูกต้อง ความเหมาะสมขนาดความไตร่ตรอง ใคร่ครวญ มีการแข่งขันด้านเสรีภาพทางเพศ มีความคิดว่าร่างกายเป็นสมบัติของตน วัยรุ่นจึงมีพฤติกรรมทางเพศ เช่น การมีเพศสัมพันธ์ ก่อนวัยอันควร การสำส่อนทางเพศ การเบี่ยงเบนทางเพศ การรักร่วมเพศ เปลี่ยนสลับคู่ ขาดจิตสำนึกถึงภัยอันตราย และผลกระทบที่จะตามมา เช่น การเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ นำไปสู่ปัญหาการทำแท้ง เป็นต้น

ฝ่ายศูนย์ข้อมูลและวิชาการมูลนิธิเพื่อนหญิงสรุปข้อมูลและสถิติทางเพศพบว่า จากการรวบรวมรายงานข่าวจากหนังสือพิมพ์ มติชน ข่าวสด ไทยรัฐ เดลินิวส์ และกรุงเทพธุรกิจ มีข่าวภัยทางเพศ กรณีข่มขืน และกระทำอนาจารเกิดขึ้นจำนวน ๒๐๒ กรณี โดยกรณี ข่มขืน

^{๔๔} หนังสือพิมพ์ TSNews, ๔ /ธ.ค./๒๕๔๕, หน้า ๓.

^{๔๕} หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ๑๓/ม. ก./๒๕๕๐, หน้า ๕.

และพยายามข่มขืนเกิดขึ้นมากที่สุด จำนวน ๑๓๔ กรณี คิดเป็นร้อยละเกินครึ่ง ในจำนวนนี้มีผู้หญิงพิการถูก ข่มขืน ๕ กรณี รองลงมา เป็นกรณีข่มขืนและฆ่า รุมโทรมและฆ่า ตามลำดับ^{๒๐} สถานการณ์และปัญหาของเด็กที่ถูกทำร้ายร่างกายและถูกละเมิดทางเพศพบว่ามีอายุน้อยลง ในช่วง ๖ - ๗ ปี ที่ผ่านมามีเพิ่มขึ้นในแต่ละปี ซึ่งจะมีเด็กอายุ ๗-๘ ปี เป็นวัยที่ถูกกระทำมากที่สุด เด็กถูกล่วงเกินนานที่สุด ๖ ปี ผู้ล่วงเกินเด็กอายุสูงสุด ๖๓ ปี^{๒๑} ซึ่งนับวันจะเพิ่มขึ้นจากรายงานสถิติการรวบรวมข่าวจากสื่อต่างๆ มีเด็กถูกล่วงละเมิดทางเพศทั้งสิ้น ๕๔๒ ราย ในจำนวนนี้มีทั้ง ถูกข่มขืนและกระทำอนาจาร โดยเด็กที่ถูกข่มขืนอายุต่ำสุดเพียง ๑๒ ปี เท่านั้น^{๒๒} สอดคล้องกับที่มูลนิธิคุ้มครองเด็กที่ได้รับแจ้งว่ามีเด็กถูกล่วงละเมิดทางเพศถึง ๒๑๕ คน เป็นเด็กหญิง ๑๕๗ คน เด็กชาย ๑๘ คน ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่เป็น “เด็กเล็ก - ประถม” และเมื่อย้อนกลับไปจนถึงปี ๒๕๓๘ ก็พบว่าข้อมูลที่น่าระทึกขวัญมาก คือ มีเด็กที่ตกเป็นเหยื่ออายุน้อยที่สุดเพียง “๑ ขวบเศษ” เท่านั้น ความรุนแรงที่เด็กถูกกระทำนั้นมิใช่มีเฉพาะในสังคมไทยเท่านั้น ความรุนแรงต่อเด็กและวัยรุ่นนับเป็นปัญหาสำคัญซึ่งเกิดขึ้นทั่วโลก และนับวันจะมีจำนวนมากและรุนแรงขึ้น ประเทศต่างๆ ทั่วโลกยืนยันว่าสตรีในสังคมมักจะถูกระทำความรุนแรงจากคนรัก ใน ๑ นาทีมีสตรีถูกข่มขืน ๑.๓ ราย และใน ๑๕ นาที จะมีสตรีถูกข่มขืน ๑๕ ราย^{๒๓} สถานะความรุนแรงที่มีต่อสตรีไทย สืบเนื่องจากสังคมไทยยังมีความคิดว่าผู้ชายต้องเป็นใหญ่และมีอำนาจเหนือผู้หญิงมานานแล้วตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

สถิติข่าวการละเมิดทางเพศจากหนังสือพิมพ์ ๕ ฉบับ ในรอบปีล่าสุด (๒๕๔๕) ที่ผ่านมามี ๓๒๔ กรณี แต่ที่น่าสนใจคือ มีผู้ถูกละเมิดทางเพศ ๓๗๐ ราย แต่มีผู้กระทำหรือก่อเหตุถึง ๖๗๘ ราย โดยมีการรุมโทรมถึง ๗๑ กรณี สำหรับผู้เสียหายอายุน้อยที่สุด ๒ ขวบเศษ อายุมากที่สุด ๘๒ ปี ผู้กระทำมีอายุน้อยที่สุดคือ ๘ ขวบ มากที่สุด ๗๕ ปี กลุ่มอายุที่ถูกละเมิดทางเพศมากที่สุดคือ ๑๑-๑๕ ปี ทั้งหญิงและชาย ส่วนผู้กระทำหรือผู้ก่อเหตุเป็นกลุ่มอายุ ๑๖-๒๐ ปีมากที่สุด โดยเป็นแก๊งวัยรุ่นถึง ๒๗๖ รายและเด็กมีอายุเพียง ๑๒ - ๑๓ ปี ก็สามารถก่ออาชญากรรมจับฉัตรแท็กข่มขืนกระทำชำเราเด็กที่อายุน้อยกว่า มีแก๊งค์ฆ่าสัปดาห์ละฆ่าคน

^{๒๐} มูลนิธิเพื่อนหญิง, สรุปข้อมูลและสถิติภัยทางเพศประจำปี ๒๕๔๒, (อัคราณา), ๒๕๔๒.

^{๒๑} มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก, รายงานการดำเนินงานปี, (กรุงเทพมหานคร : เสด็จโลกรพิมพ์), ๒๕๔๓.

^{๒๒} มูลนิธิเพื่อนหญิง, สรุปข้อมูลรายงานประจำปี, (อัคราณา), ๒๕๔๔.

^{๒๓} หทัยรัตน์ มาประณีต, สัมมนาวิชาการเรื่อง “ความรุนแรงต่อสตรี : ภัยใกล้ตัว”, จาก

เพราะความคณอง^{๒๔} การสำรวจการมีเพศสัมพันธ์ของกระทรวงสาธารณสุขในปี ๒๕๔๙ ผลวิจัยระบุวัยรุ่นนับแสนเตรียมมีเพศสัมพันธ์ในวันวาเลนไทน์ ทั้งยังพบว่าเกือบแสนคนนิยมมีคู่นอนประจำตั้งแต่สองคนขึ้นไป และที่น่าตกใจที่สุดคือหนึ่งหมื่น-สองหมื่นคนที่เคยผ่านการมีประสบการณ์สวینگหรือเปลี่ยนสลับคู่ด้วย ย้อนหลังไปเมื่อ ๒ - ๓ ปีก่อน วัยรุ่นไทยจะมีประสบการณ์ทางเพศครั้งแรกเมื่ออายุเฉลี่ย ๑๖ - ๑๗ ปี ผลสำรวจล่าสุดพบว่าอายุของวัยรุ่นที่มีประสบการณ์ทางเพศครั้งแรกลดน้อยลง จนน่าเป็นห่วงคือเด็กชายมีอายุแค่ ๘ ขวบ ในขณะที่เด็กหญิงมีอายุแค่ ๑๐ ขวบ และพบว่าเด็กชายที่มีประสบการณ์ครั้งแรกก่อนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีจำนวนมากกว่าครึ่ง ขณะที่นักเรียนหญิงมีเกือบถึงครึ่งหนึ่งของนักเรียนทั้งหมด

สภาพปัญหาที่กล่าวมาสอดคล้องกับการสำรวจของเอบีซีโพลต์ว่า ปัจจุบันนี้เด็กไทยมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุน้อย คือช่วง ๑๓ - ๑๖ ปี จากเดิมที่มีอายุไม่ต่ำกว่า ๑๖ ปี ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นอันตราย อย่างมากสำหรับเด็ก” ในขณะที่วุฒิภาวะยังไม่ถึงทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจไม่มีความพร้อมยังไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้เท่าที่ควร ยังอยู่ในความรับผิดชอบของครอบครัวสังคม^{๒๕} เมื่อวัยรุ่นมีพฤติกรรมเหล่านี้แต่ขาดความรู้ในการดูแลตนเองปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์จึงเกิดปัญหาทำแท้งเพิ่มขึ้น

มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติรายงานว่า วัยรุ่นหญิงในเมืองร้อยละ ๕๐ มีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานและมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย โดยไม่ใช่ผู้ชายอย่างอนามัย จึงมีปัญหาค่าตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ นำไปสู่การทำแท้งที่ผิดกฎหมาย นายบอล โกपाल ผู้แทนองค์การกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติกล่าวว่า ประเทศไทยมีอัตราการตั้งครรภ์ และการทำแท้งในวัยรุ่นสูงโดยมีจำนวนการทำแท้ง ปีละ ประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ ราย หรือคิดเป็นสัดส่วนเท่ากับ ๑ ในทุก ๓ รายของการเกิดมีชีพ^{๒๖} สาเหตุที่วัยรุ่นไทยตั้งครรภ์มากขึ้นเนื่องจากวัยรุ่นเข้าถึง และกลัมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกันเหตุผลที่ทำให้มีเพศสัมพันธ์ คือ ความรัก อารมณ์พาไป อยากรู้ อยากลอง ความพอใจ และการแต่งงาน เป็นสาเหตุนำไปสู่ปัญหาความรุนแรง

^{๒๔} กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, เอกสารประกอบการประชุมคณะรัฐมนตรี เรื่อง ขอความเห็นชอบโครงการเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชาติ, (กรุงเทพมหานคร:พิมพ์ที่กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕.

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๕.

^{๒๖} บางกอกโพสต์. ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๔๑, หน้า ๓.

๒.๑.๔ ปัญหาการใช้ความรุนแรง

ปัญหาสังคมไทยยังทวีความรุนแรงมากขึ้น สาเหตุหนึ่งเกิดจากสภาพแวดล้อมและความเปลี่ยนแปลง ปัญหาการก่อเหตุทะเลาะวิวาท ของนักเรียน นักศึกษาเป็นที่รับรู้ของสังคมไทยมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๕ ทศวรรษ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม มีผลกระทบต่อสุขภาพจิตและการพัฒนาการของเยาวชน ภูมิคุ้มกันทางสังคมที่เคยมีมาในอดีตก็ได้ค่อยๆ หดไปสถานภาพทางครอบครัวที่เคยมีโครงสร้างแบบครอบครัวขยาย (Extended family) อยู่ครบทั้งปู่ย่าตายายก็มาเป็นครอบครัวเดี่ยว (Nuclear family) ที่มีเพียงพ่อแม่ลูกทำให้เด็กขาดที่พึ่งไม่มีทางเลือก^{๒๓} จึงแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสม ความรุนแรงในกลุ่มวัยรุ่นมีมานานแล้ว เดิมปัญหานี้ มักจะเป็นไปในลักษณะของการยกพวกตีกันระหว่างกลุ่มวัยรุ่น ต่างสถาบัน/ต่างสปี โดยเฉพาะในกลุ่มอาชีวะ แต่ในปัจจุบันได้แผ่ขยายออกไปยังกลุ่มวัยรุ่นที่อายุน้อยลง เช่น การทำร้ายร่างกายกันในห้องเรียน และยังขยายออกไปเป็นการใช้กำลังเพื่อแก้ปัญหา เช่น เกี่ยวกับความรัก เพื่อศักดิ์ศรี เลียนแบบพฤติกรรมในละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ที่ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

งานวิจัยเอแบคโพลได้สำรวจการใช้ความรุนแรง เพื่อการแก้ปัญหาของนักเรียนชายในระดับมัธยมปลายและสายอาชีพในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ในช่วง ๓ เดือน ที่ผ่านมากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยทะเลาะกับบิดามารดา ผู้ปกครอง เช่น การเที่ยวเตร่ กลับบ้านดึก กลับบ้านช้า ไม่ไปเรียน ค่าใช้จ่ายไม่พอ และการคบเพื่อน รองลงมา เคยทะเลาะกับครูอาจารย์ เช่น การฝ่าฝืนระเบียบ คำสั่ง การแต่งกายผิดระเบียบ มาเรียนสาย ไม่ทำการบ้าน ไม่ไปเรียน ส่งการบ้านไม่ทัน และเคยทะเลาะกับเพื่อนร่วมสถาบัน นักเรียนต่างสถาบัน ตามลำดับ เช่น เรื่องการไม่ชอบหน้ากัน ไม่กินเส้นกัน เข้าใจกันผิด คุยกันไม่รู้เรื่อง การดูหมิ่นเหยียดหยามสถาบันของกันและกันและการกระทบกระทั่งด้วยคำพูดและทางร่างกาย เป็นต้น^{๒๔} พฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนสะท้อนถึงความอ่อนแอของการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนและเน้นการจัดหลักสูตรพิเศษเพื่อเน้นคุณธรรมปัญหาสังคมนี้ที่นักวิชาการเรียกว่า “สังคมพิกัด” เพราะสังคมขาดคุณธรรม ขาดจริยธรรมในการตัดสินใจ ปัญหา จึงใช้กำลังรังแกผู้ที่อ่อนแอกว่า ซึ่งจูเลีย เกยริง ผู้สื่อข่าวเอพีประจำประเทศไทย

^{๒๓} เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์, “วัยรุ่นกับความรุนแรง”, วารสารมติชน ๒๖, ๒๒๕, (๑๒ มิถุนายน ๒๕๔๖, หน้า ๖.

^{๒๔} สมทรัพย์ สุขอนันต์, “วัยใส วัยเสี่ยง วัยรุ่น วัยแห่งความเสี่ยง”, เอกสารในการอบรม เรื่องแนวทางด้านจิตวิทยาชุมชนเพื่อป้องกันปัญหาวัยรุ่น : การให้ความรู้ผู้ปกครองเพื่อป้องกันปัญหาวัยรุ่น เสนอที่มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๔๖ . (อัคราณา).

กล่าวว่าเรื่องนักเรียนนักเลงบนท้องถนนในกรุงเทพฯ เป็นการช็อคสังคมครั้งใหญ่ และสังคมเข้าสู่การใช้สัญลักษณ์แห่งความรุนแรง (symbolic violence) การที่เด็กนักเรียนนักเลงตีกันทำร้ายกันและฆ่ากันนักเรียนบางคนได้ทั้งที่ไม่รู้จักหรือมีปัญหาใดๆ กันมาก่อน เพราะเป็นการมุ่งทำลายสัญลักษณ์สถาบัน^{๒๕} ปัญหาดังกล่าวยังขยายออกไปทั่วทุกภูมิภาคมิใช่แต่กลุ่มนักเรียนในเมือง

จากการสำรวจเยาวชนใน ๒๕ จังหวัดพบว่า ปัจจุบันนักเรียนนักศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตไม่ต่ำกว่าหนึ่งปัญหา ในบรรดาปัญหา ๕ ชนิดที่สำคัญได้แก่ การสูบบุหรี่ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การเที่ยวสถานบันเทิง ใช้จ่ายเซฟติด ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย มีเพศสัมพันธ์ ทะเลาะวิวาท และคิดฆ่าตัวตาย นี่เป็นผลสะท้อนสังคมไทยในกระแสทุนนิยมบริโภคนิยม มีการจัดเวทีเสวนาทางวิชาการในวันครอบครัวสสส ๑๐ ปี ในหัวข้อเรื่อง เด็กและเยาวชนในยุคโลกาภิวัตน์ : ปัญหา ทางเลือก ทางออก” จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) การวิจัยโครงการวิจัยระยะยาวในเด็กไทยได้ศึกษาเพื่อติดตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของเด็กตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ถึงอายุ ๒๔ ปี นำคำตอบของโจทย์วิจัยที่ว่า คนไทยควรเลี้ยงดูลูกอย่างไร แบบไทยโบราณหรือแบบตะวันตก หรือควรผสมผสานทั้งสองรูปแบบเข้าด้วยกัน เพื่อพิจารณาเงื่อนไขที่เป็นบริบทและพื้นที่ของแต่ละภูมิภาคเป็นหลัก นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย เช่น เรื่องสติปัญญา เรื่องพัฒนาการของเด็ก เรื่องสุขภาพ เรื่องจริยธรรม และเรื่องการใช้เทคโนโลยี รวมทั้งสื่อประเภทต่างๆ ของเด็กเป็นต้น ประเด็นสุดท้ายเกี่ยวกับเรื่องการใช้เทคโนโลยีของเด็ก

ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นภาพรวมของผลกระทบต่อค่านิยมการบริโภคสื่อหรือการใช้เทคโนโลยีของเด็กไทยในชีวิตประจำวัน พบว่าเด็กไทยอายุต่ำกว่า ๕ ปี จะได้ชมภาพความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับเรื่องฆ่ากันและตีกันประมาณ ๕๐๑ ครั้งต่อวัน เด็กวัยประถมจะชมรายการการ์ตูนที่สื่อให้เห็นพฤติกรรมการแต่งกายของตัวการ์ตูนที่สวมใส่เสื้อผ้าโป๊ และเน้นเนื้อหาไปในเรื่องเซ็กซ์ เป็นอันดับหนึ่ง ชมรายการละคร เป็นอันดับสอง และชมรายการเกมโชว์เป็นลำดับสาม สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่นับว่าส่งผลกระทบต่อการพฤติกรรมก้าวร้าว และการใช้ความรุนแรงในเด็กและวัยรุ่น ในสหรัฐอเมริกาทีมงานวิจัยถึงกว่า ๖๐๐ ชิ้นในช่วงสามสิบปีที่ผ่านมา

^{๒๕} รศ.ดร. พรชูลี อาชวอำรุงและคณะ, รายงานฉบับย่อยโครงการศึกษาทบทวนโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๔๘), หน้า ๒๓.

ความรุนแรงในสื่อส่งผลกระทบต่อเด็กและวัยรุ่น ผลการวิจัยชี้ว่ามีความสัมพันธ์สูงระหว่าง การเสพสื่อที่แสดงความรุนแรงต่อทัศนคติที่เป็นปัญหาของเด็ก ๓ ประการคือ การมีทัศนคติที่ ก้าวร้าวต่อผู้อื่นหรือต่อต้านสังคม การเพิกเฉยหรือยอมรับการใช้ความรุนแรงแก้ปัญหา และการเครียดหรือหวาดวิตกต่อการถูกทำร้าย^{๓๐}

ปัญหาดังกล่าวยิ่งเพิ่มความชัดเจนและรุนแรงมากในกลุ่มวัยรุ่น เพราะวัยรุ่นเป็นวัย หัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของชีวิต ที่มีทั้งจุดอ่อนและจุดแข็งที่ควรเข้าใจและให้ความสำคัญว่า เด็ก วัยรุ่นมีอารมณ์รุนแรงและผันผวนแปรเปลี่ยนได้ง่าย ทำให้อยากรู้อยากเห็นมากกว่าวัยเด็ก จาก ความเปลี่ยนแปลงทางสรีระทางร่างกาย และความสับสนทางอารมณ์ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรม ก้าวร้าว นั้น อาจเกิดจากเหตุผลหลายประการด้วยกัน เช่น การอบรมเลี้ยงดูที่มาจากครอบครัวที่ บิดามารดาเข้มงวดกดขี่เข้าระเบียบหรือเคร่งครัดเกินไป หรือบิดามารดาร์ักและตามใจ หรือ ปล่อยปละละเลยมากเกินไป ทำให้เด็กคิดว่าตนเองจะต้องได้รับสิ่งต่างๆ จากเพื่อนเหมือนที่ได้ จากบิดามารดา เมื่อไม่ได้ตามความต้องการของตนก็จะแสดงความก้าวร้าว

ต้นแบบที่มีความก้าวร้าวรุนแรง ทำให้เกิดการเอาอย่างหรือลอกเลียนแบบ จะเห็น ว่า เด็กที่เติบโตขึ้นจากครอบครัวที่นิยมใช้ความก้าวร้าวรุนแรง เด็กก็จะมีพฤติกรรมไปในด้าน นั้นเช่นกันเดิมที่เชื่อว่าเป็นเรื่องของพันธุกรรม แต่เป็นเรื่องของการเรียนรู้จากต้นแบบนอกจาก นั้นแล้วเด็กที่เคยมีประวัติถูกทารุณกรรมมาก่อนเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็มักจะกระทำการรุนแรง ต่อผู้อื่น หรือกระทำการทารุณกรรมต่อคู่สมรสและบุตรของตนเช่นกัน^{๓๑} การลงโทษก็เป็นสาเหตุ หนึ่งที่ทำให้เกิดความก้าวร้าวจากการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กวัยรุ่น โดยเฉพาะ การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาโดยใช้การวิธการลงโทษต่อลูกในลักษณะของ “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี” เน้นการลงโทษเป็นการแก้ปัญหา บิดามารดาของเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง ใช้การลงโทษแก้พฤติกรรมที่เป็นปัญหา ทำให้เด็กเกิดความคับข้องใจขึ้นบ่อยครั้ง^{๓๒} บิดา มารดาอาจคิดว่าสิ่งที่ตนกระทำกับบุตรเป็นสิ่งที่ไม่ร้ายแรงเป็นการทำเพื่อสั่งสอน แต่เด็กไม่คิด ว่า การลงโทษโดยการตีกำลังเป็นวิธีการแก้ปัญหา เมื่อโตขึ้นจะเป็นเด็กมีปัญหาด้านอารมณ์

^{๓๐} กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, เด็กและเยาวชนในยุคโลกาภิวัตน์ : ปัญหา ทางเลือก ทางออก, เอกสารประกอบการประชุมคณะรัฐมนตรี เรื่องความเห็นชอบ โครงการเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนา คุณภาพชีวิตคนในชาติ, ๒๕๔๘. หน้า ๕๓.

^{๓๑} นูรณ์ สายโกศล, “ความสัมพันธ์ในครอบครัวและความก้าวร้าวของวัยรุ่น”, วิทยานิพนธ์ปริญญา วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๒, หน้า ๓.

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒.

มีรู้สึกว่าคุณค่าในตนเองต่ำและมีความก้าวร้าวสูง^{๓๓} การลงโทษทำให้เกิดความเจ็บปวดทั้งทางร่างกายและจิตใจและสามารถกระตุ้นให้เกิดปฏิกิริยาก้าวร้าว พฤติกรรมเช่นนี้อาจทำให้เด็กไม่พัฒนาความสามารถในการควบคุมตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการใช้ชีวิตประจำวันทางสังคมได้^{๓๔}

ปัจจุบันเด็กและวัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะเกรและก่อกวน เมื่อนักสังคมสงเคราะห์ไปเยี่ยมเด็กเหล่านี้ เด็กส่วนใหญ่จะกล่าวถึงพ่อที่มีลักษณะก้าวร้าวและรุนแรงแสดงให้เห็นว่า ขวอาชญากรเหล่านี้มีพฤติกรรมที่รุนแรงคล้ายคลึงกับพ่อของตน ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมปกติที่พ่อปฏิบัติอยู่ หรือพฤติกรรมก้าวร้าวของพ่อ และการเลียนแบบสื่อที่น่าเสนอเรื่องราวหรือภาพที่มีความรุนแรงแฝงอยู่ตลอดเวลาของสื่อมวลชนทุกวันนี้ ส่งผลโดยตรงต่อการรับรู้ของเด็กกว่าเด็กจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ มักพบกับเรื่องที่มีความรุนแรงจนเกิดเป็นความเคยชิน และค่อยๆ ซึมซับจนมองเห็นความรุนแรงเป็นเรื่องปกติในที่สุด

จากผลของการสำรวจของสวนดุสิตโพลต์เกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลพบว่า สื่อทางโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อการเลียนแบบของเด็กวัยรุ่นสูงกว่าสื่อด้านอื่นๆ ^{๓๕} ตรงกับผลศึกษาพฤติกรรมวัยรุ่น วัยมันส์ ปี ๒๐๐๐ โดยฟลอเรนซ์ อองก์ พบว่า ความบันเทิงจากทางโทรทัศน์ ถือเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของวัยรุ่นไทยโดยวัยรุ่นไทยจำนวน ๘๕ % ดูโทรทัศน์ทุกวัน และการเลียนแบบเพื่อนเป็นสาเหตุหนึ่งที่โน้มนำไปสู่การมีพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่น ถ้าเพื่อนส่วนใหญ่ในกลุ่มมีการแสดงความรู้สึกในทางก้าวร้าว การแสดงออกทางพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นกลุ่มนั้นจะมีแนวโน้ม ทางรุนแรงและอันตราย^{๓๖} ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สมพร สุทัศนีย์ ที่พบว่าตัวแปรที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าวในระดับสูงสุดได้แก่ อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน ครอบครัวเป็นหน่วย

^{๓๓} ภาวิดา พัทธอรั่มวงศ์, “การเปรียบเทียบการรับรู้ของบุตรและบิดามารดาต่อการใช้ความรุนแรงในกระบวนการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลครอบครัว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔ . หน้า ๒๔.

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒.

^{๓๕} สมทรัพย์ สุขอนันต์, “วัยใส วัยเสี่ยง วัยรุ่น วัยแห่งความเสี่ยง”, เอกสารในการอบรม เรื่องแนวทางด้านจิตวิทยาชุมชนเพื่อป้องกันปัญหาวัยรุ่น : การให้ความรู้ผู้ปกครองเพื่อป้องกันปัญหาวัยรุ่น เสนอที่มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๔๖. (อัคราณา).

^{๓๖} เรื่องชัย ทรัพย์นรินทร์, “วัยรุ่นไทยปี ๒๐๐๐ คลั่ง คอมพ์-ดูทีวี”, วารสารมติชน ๒๓, ๘๐๖๒ (๔ เมษายน ๒๕๔๓), หน้า ๒๓.

ที่สำคัญที่สุดของสังคมอันดับแรกในการสร้างลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพของเด็ก ถ้าเกิดบรรยากาศภายในบ้านมีความอบอุ่นผาสุกมีพ่อแม่คอยดูแลเอาใจใส่และพยายามอบรมบ่มนิสัยในทางดีให้แก่ลูก เป็นแบบอย่างที่ดี ย่อมทำให้ลูกมีความรักความผูกพันกับพ่อแม่ รวมทั้งได้รับแต่สิ่งที่ดีงามเข้ามาในชีวิต เจริญเติบโตได้ด้วยดี ในทางตรงข้ามหากครอบครัวที่พ่อแม่ขาดความรักแตกสลายมีทะเลาะวิวาทกันบ่อยๆ เด็กก็ย่อมรับนิสัยก้าวร้าว พุดจาหยาบคาย ชอบทะเลาะวิวาท เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่เป็นโรคประสาท จู้จี้ขี้บ่น เด็กก็มักจะขาดความมั่นคงทางอารมณ์ เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่ชอบเล่นการพนันหรือดื่มสุรา เด็กอาจติดนิสัยชอบเล่นการพนันหรือดื่มสุราไปด้วยหรือเด็กที่พ่อแม่หย่าร้าง แยกแยก หรือไม่ได้อยู่ร่วมกันก็จะส่งผลสะท้อนแก่เด็กในทางลบ^{๓๓}

สื่อและสภาพแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อทัศนคติและพฤติกรรมของวัยรุ่นอย่างยิ่ง สำนักบรรณกิจและสื่อสารสาธารณะเพื่อสังคมกล่าวว่า สถานการณ์ของสื่อปัจจุบันอยู่ในระดับอันตรายกับเยาวชนมาก เยาวชนไทยใช้เวลาไปกับสื่อที่ส่งผลกระทบด้านลบเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า ๕ ชั่วโมงต่อวัน โดยโทรทัศน์เป็นสื่อที่เข้าถึงและส่งผลกระทบด้านลบมากที่สุด เด็กใช้เวลาดูมากกว่าในห้องเรียน ขณะที่รายการเด็กมีสัดส่วนออกอากาศน้อยมาก และช่วงเวลาสำหรับเด็กยังพบรายการที่ไม่เหมาะสม เช่น แต่งกายวาบหวาม การดื่มเหล้า สูบบุหรี่ การใช้ความรุนแรง สิ่งเหล่านี้ได้ซึมซับแก่เด็กดูเป็นเรื่องปกติและแสดงพฤติกรรมในลักษณะที่ไม่เหมาะสมขึ้นในปัจจุบัน

ภาวะความก้าวร้าวของวัยรุ่นในสังคมปัจจุบัน มีมากมายหลายรูปแบบทั้งที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนและอันตรายต่อผู้อื่นและต่อตนเอง เช่น ทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย ก่อความวุ่นวาย ขักรถชิงแข่งกันบนท้องถนน จี้ปล้น วิ่งราว ฆ่าข่มขืน ทารุณกรรม เป็นต้น และมีแนวโน้มของความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นหากเยาวชนวัยรุ่นของประเทศชาติส่วนหนึ่งมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ก็จะทำให้ประเทศชาติต้องเสียทั้งเวลาและเงิน เพื่อดำเนินการป้องกันแก้ไขเพราะเด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรที่มีค่าของประเทศ ที่ควรได้รับการความคุ้มครองและพัฒนาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ดังที่รัฐได้กำหนดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ โดยเน้นการสร้างสังคมและคนที่มีคุณภาพควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมีการวาง

^{๓๓} สมพร สุทัศนีย์, “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐, หน้า ๒๕.

แผนพัฒนาคนทุกช่วงทุกวัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชน^{๓๔} การพัฒนาเด็กและเยาวชนจึงมีความสำคัญมากซึ่งถือเป็นกำลังสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศสอดคล้องกับกระแสพระราชดำริสพระราชบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๗ ตอนหนึ่งว่า

เด็กและเยาวชนต้องมีความรู้ การให้การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ อีกทั้งผู้ใหญ่ต้องส่งเสริมให้กำลังใจและกระตุ้นเตือนให้เขาเห็นคุณค่าของตนเอง พลังเยาวชนคนหนุ่มสาว เป็นพลังที่ได้เสริมสร้างกิจกรรมและเสียสละส่วนตนที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติมาแล้วในอดีตจากเหตุการณ์ต่างๆ ในประวัติศาสตร์การเมืองไทย

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เกิดจากทิศทางการพัฒนาประเทศ ที่มุ่งมั่นหวังความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจสังคมภายใต้แนวคิดที่ว่า “เศรษฐกิจดี คนมีความสุข” ด้วยหวังยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในสังคมให้อยู่ดีกินดี พฤติกรรมที่เร่งพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้การนำเข้าเทคโนโลยีข่าวสารสนเทศและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ทางวัตถุสู่สังคมไทยนำไปสู่การครอบงำทางวัฒนธรรมและแรงการบริโภคนิยมให้เกิดขึ้น ส่งผลให้สภาพวิถีชีวิตในสังคมไทยเปลี่ยนไปจากดั้งเดิม คือ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในครอบครัวน้อยลง ชุมชนสมาชิกรุ่นใหม่จึงไม่ได้รับถ่ายทอดวัฒนธรรมแบบอย่างที่ดีงาม เพราะสถาบันทางสังคมมีบทบาทน้อยลงในการเป็นทุนทางสังคม โดยเฉพาะสถาบันครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันหลักที่บ่มเพาะเยาวชนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นภูมิคุ้มกันให้เยาวชนมีพื้นฐานจิตใจที่เข้มแข็ง มีแนวโน้มอ่อนแอลงมา สถาบันศาสนา เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคมได้น้อยลงกว่าในอดีต สถาบันการเมืองการปกครอง มีการบริหารการพัฒนาแบบรวมศูนย์ และภาครัฐยังมีบทบาทนำ การกระจายภารกิจและงบประมาณลงสู่ท้องถิ่นยังดำเนินการได้ล่าช้า สถาบันการศึกษา ยังหล่อหลอมเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีของสังคมได้ไม่เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสื่อยังบทบาทน้อยในการกระตุ้นสังคมในทางสร้างสรรค์ ความอ่อนแอของสถาบันสำคัญๆ ทางสังคมดังกล่าวทำให้สังคมไทยขาดพลังและขาดภูมิคุ้มกันที่ดี

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า สถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว เป็นตัวอย่างรูปธรรมที่ได้สะท้อนถึงพฤติกรรมของเด็กไทยในยุคปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่

^{๓๔}สำนักงานสถิติแห่งชาติ, เด็กยากจนกับการศึกษา, กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, ๒๕๔๗), หน้า ๑.

เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งต้องเผชิญกับกระแสบริโภคนิยมและทุนนิยมที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญและคุณค่ากับตัวเงินเป็นหลัก ดังนั้น หากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ปล่อยปละละเลยไม่เอาใจใส่เท่าที่ควรหรือขาดความรู้และความเข้าใจไม่รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสื่อหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตของเด็ก รวมทั้งสังคมปล่อยให้มีสถานประกอบการที่ขาดความรับผิดชอบ ปัญหาเด็กเยาวชนจึงเป็นปัญหาทางด้านสังคมที่ต้องรีบแก้ไขโดยด่วน โดยเฉพาะสถาบันทางการศึกษา ควรเน้นทางด้านคุณธรรมจริยธรรมเด็กเยาวชนตั้งแต่เยาว์วัย โดยปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรักตน รักครอบครัว สุขกับตนเอง สุขกับการให้ และให้รู้จัก “กินพอดี อยู่พอดี มีปัญญาเท่าทัน” ด้วยการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลภายใต้ “ระบบเฝ้าระวังเชิงนโยบาย” เพื่อปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาเยาวชนได้เติบโตมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนต่อไป

๒.๒ ทฤษฎีการแก้ปัญหาเยาวชนตามแนวทางภาครัฐ

เมื่อได้ทราบถึงสภาพปัญหาของเยาวชนในสังคมไทยแล้ว ผู้วิจัยจะได้ศึกษาทฤษฎีและวิธีการแก้ปัญหาเยาวชนตามแนวทางของรัฐบาล ดังต่อไปนี้

เยาวชนถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติเป็นหัวใจและอนาคตของชาติ หากเยาวชนของชาติเป็นผู้พร้อมด้วยคุณภาพและคุณธรรมมีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น สังคมและประเทศชาติย่อมมีอนาคตที่แจ่มใสมีความเจริญมั่นคงก้าวหน้า ในทางตรงกันข้ามถ้าเยาวชนส่วนใหญ่ของชาติเป็นผู้ที่ด้อยคุณภาพ ไม่มีความรู้ความสามารถ บกพร่องทางคุณธรรมศีลธรรม มัวเมาหมกมุ่นในอบายมุขเป็นทาสของยาเสพติด ขาดความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ประเทศชาติย่อมมีอนาคตที่มีคมน ล่มสลายทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับปัญหาเยาวชนดังนี้

เรื่องเยาวชนเป็นปัญหาใหญ่ เพราะเป็นปัญหาของอนาคตของชาติ ถ้าเยาวชนประพฤติตนเป็นอันธพาลไม่เรียบร้อย มัวแต่ไปชองสุม หากความสำราญอย่างง่าย ๆ อนาคตของชาตินี้ว่ามีคมนมาก เราต้องหารากฐานรากฐานแรกที่จะต้องแก้ไขนั้น เมื่อ

ดูแลที่อยู่การศึกษาและเมื่อสถิติในทางด้านประชากรและในด้านการศึกษา คือ โรงเรียน ครู และจำนวนนักเรียนแล้วก็เป็นที่น่าวิตกไม่น้อย”^{๓๙}

การพัฒนาประเทศในอดีตที่ผ่านมา รัฐได้กำหนดนโยบายแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติครั้งแรกเริ่มขึ้นหลังการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ โดยนายปรีดี พนมยงค์ หลวงประดิษฐมนูธรรม เสนอเค้าโครงสมุดปกเหลือง จนถึง พ.ศ. ๒๔๙๓ รัฐบาลจอมพล.ป.พิบูลสงคราม ได้จัดตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้นเพื่อวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจไทยได้ให้คำปรึกษาแต่ยังไม่มีความคืบหน้าเมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ครองอำนาจในพ.ศ. ๒๕๐๒ รัฐบาลได้จัดตั้งสภาพัฒนาการทางเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งเป็นผู้วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเริ่มใช้เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๓ ดังนี้

ฉบับที่ ๑ - ๒ (พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๑๔) เน้นการเร่งรัดอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ กำหนดแผนจากส่วนกลาง การพัฒนาสังคมสนับสนุนทางเศรษฐกิจเป็นหลัก

ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๒๕๑๙) มีการวางแผนกำลังคนของประเทศ เน้นการวางแผนครอบครัว การลดอัตราการเพิ่มประชากรเท่านั้น มีการกระจายรายได้^{๔๐}(ฉบับที่ ๑ - ๓ นโยบายการพัฒนาเด็กและเยาวชน แฝงอยู่ในนโยบายสาธารณสุขและการศึกษาเป็นส่วนใหญ่)

ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔) รัฐเน้นให้กลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นเป้าหมายของการพัฒนา กำหนดแผนอาหารและโภชนาการแห่งชาติเป็นครั้งแรก เน้นกลุ่มเป้าหมายที่เด็กอายุต่ำกว่า ๕ ปีมีลักษณะเป็นการช่วยเหลือเฉพาะหน้า เป้าหมายเน้นการก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อความมั่นคงของรัฐ มากกว่าเป้าหมายที่ตัวเด็ก

ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๙) แก้ไขปัญหาโภชนาการ สุขภาพกายสุขภาพจิต สติปัญญาและความสามารถพื้นฐาน รวมทั้งสังคมจริยธรรมและวัฒนธรรม การมีอาชีพ

ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๐ - ๒๕๓๔) เพิ่มความสำคัญของบทบาทครอบครัว เน้นบทบาทขององค์กรเอกชนและองค์กรประกอบประชาชนมากขึ้น ปี ๒๕๒๒ เป็นวาระครบ ๑๐ ปี แห่งปีเด็กสากล ที่ประชุมใหญ่ขององค์การสหประชาชาติได้ให้การรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กอันเป็นแนวทางการปฏิบัติที่สำคัญในการดูแล ปกป้องและพัฒนาเด็ก ประเทศไทยได้

^{๓๙} สมพร เทพสิทธิ, ภารกิจของเยาวชนต่อประเทศชาติ, (กรุงเทพมหานคร: จีระการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๗.

^{๔๐} แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, จากเว็บไซต์ <http://www.nesdb.go.th/nedb4-th.html>. (ม.ป.ท.).

ลงนามรับรองอนุสัญญาดังกล่าวในปี ๒๕๓๔ ส่งผลให้ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สยช.) จัดทำปฏิญญาเพื่อเด็กไทยและแผนปฏิบัติการหลักของปฏิญญาเพื่อเด็กไทยขึ้น

ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๓๙) สนองตอบสภาวะความจำเป็นพื้นฐานและบริการของเด็กและแก้ไขปัญหาของเด็กและเยาวชนที่เกิดจากเกิดภาวะการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจสังคม รวมทั้งผลการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา

ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๔) ปรับเปลี่ยนแนวคิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาโดยมีแผนงานโครงการพัฒนาศักยภาพของคนและพัฒนาสังคมให้ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคนทำให้กิจกรรมการพัฒนาเด็กและเยาวชนซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในหน่วยงานต่างๆมีทิศทางที่สอดคล้องกันมากขึ้น โดยแผนนี้กำหนดแนวทางการพัฒนาเด็กอย่างชัดเจน ทั้งกลุ่มทั่วไป กลุ่มเด็กในภาวะยากลำบาก และกลุ่มเด็กปัญหาเลิศจึงกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กและเยาวชนไทย แต่ประเทศไทยประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจึงทำให้แผนงานโครงการต่าง ๆ ไม่อาจบรรลุผลได้อย่างน่าพอใจ^{๔๐}

ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙) เน้นการพัฒนาที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา บนพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงและมีคุณภาพในด้านนโยบายการพัฒนาประชากรเน้นการพัฒนาคุณภาพประชากรวัยเด็ก ในเรื่องการพัฒนาการศึกษา และสุขภาพ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และประชาสังคม แก้ไขปัญหาความยากจนและการเข้าถึงบริการของคนจน^{๔๑}

ผลจากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับรัฐยังคงให้ความสำคัญเฉพาะ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมในขณะเดียวกันก็เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมแก่คนในสังคม คือ การย่อหย่อนในศีลธรรมจริยธรรม ก่อให้เกิดปัญหาสังคมหลายด้านรุ่มลือมคุกคามเด็กเยาวชน ให้หลงผิดและมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากเดิมส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่อิงตามโครงสร้างของสังคมไทยจางหายไปจึงทำให้ภูมิคุ้มกันของเด็กและเยาวชนบกพร่องเพราะขาดการอบรมขัดเกลาสิ่งที่อิงมาจากครอบครัว

^{๔๐} สำนักงานแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สรุปทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมา (แผนพัฒนาฉบับที่ ๑ - ๘), (อัดสำเนา).

^{๔๑} อัญชลี บุณณกานนท์ และคณะ, สถานการณ์ปัจจุบันของเด็กเยาวชนและครอบครัวและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๓๗.

ที่เป็นพื้นฐานของสังคมดังที่ เสกสรรค์ ทองคำบรรจง ได้กล่าวไว้ว่า “สังคมไทยและสังคมโลก ปัจจุบันกำลังมีปัญหาหลายๆ มิติของสังคม เกิดความเสื่อมโทรมของศีลธรรม นับตั้งแต่สังคม สถาบัน หน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชนยอมรับค่านิยมทางด้านวัตถุมากกว่าคุณธรรม เพราะความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี” ปัญหาต่างๆ บ่งบอกถึงความซับซ้อนโยงใยกับสถาบันหลักในสังคมแทบทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา และสถาบันสื่อมวลชน ที่จะต้องรวมพลังทั้งสังคมเพื่อแก้ปัญหาของวัยรุ่น

นัยดังกล่าว ถึงแม้รัฐได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมาโดยตลอด ทั้งพยายามปรับปรุงแก้ไขข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ยังมีข้อบกพร่อง และวิธีการทางสังคมที่มีปัญหาอุปสรรคต่อการแก้ปัญหาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด จึงได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๓๔ โดยกฎหมายดังกล่าวได้เพิ่มบทบัญญัติให้มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัว ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดที่ถือว่าครอบครัวเป็นพื้นฐานอันสำคัญของชุมชน การดำรงอยู่ของครอบครัวหมายถึงการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของสมาชิกในครอบครัวและปัญหาครอบครัว ย่อมส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และสภาพจิตใจของทุกคนในครอบครัวรวมทั้งกฎหมายดังกล่าว ได้ปรับเปลี่ยนชื่อของศาลคดีเด็กและเยาวชนกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก เป็นศาลเยาวชนและครอบครัวกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๕ รัฐได้มีการปฏิรูประบบราชการใหม่ โดยได้มีการตราพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ขึ้น มีผลทำให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้รับการยกฐานะเป็นกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยให้มีอำนาจหน้าที่และการแบ่งส่วนราชการตามกฎหมายกระทรวง แบ่งราชการกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๔๕ มีหน้าที่สำหรับปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด^{๔๔} ดังต่อไปนี้

^{๔๓} เสกสรรค์ ทองคำบรรจง, การศึกษาโครงสร้างทางจริยธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามแนวพุทธศาสนา : การสร้างมโนทัศน์พื้นฐาน การวัดความเปลี่ยนแปลงและรูปแบบเชิงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง, วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), ๒๕๔๕. หน้า ๓.

^{๔๔} กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, จากเว็บไซต์ <http://www.djop.moj.go.th>.

วิธีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน

สำหรับแนวทางการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดของประเทศไทย และศาลเยาวชนฯ ได้พิพากษาว่ามีความผิด ศาลมีอำนาจพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ดำเนินการเพื่อแก้ไขความประพฤติตามพระราชบัญญัติเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้มีการนำวิธีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิดมาใช้ สรุปได้ ๔ วิธีใหญ่ๆ คือ ๑) วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ๒) การลงโทษทางอาญา ๓) การคุมประพฤติ (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลฯ, ๒๕๓๔) ๔) การฝึกอบรมหรือการแก้ไขฟื้นฟู

๑. วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน แบ่งออกได้เป็น ๒ วิธี คือ

๑.๑ วิธีการที่ไม่ตัดอิสระภาพ ได้แก่

๑.๑.๑ ว่ากล่าวตักเตือนเด็กและเยาวชนนั้นแล้วปล่อยตัวไป(ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๗๔ (๑))

๑.๑.๒ มอบตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นให้แก่ บิดามารดาหรือผู้ปกครอง โดยวางข้อกำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองระวังมิให้เด็กหรือเยาวชนนั้นก่อเหตุร้ายซึ่งไม่เกิด ๓ ปี (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๗๔ (๒))

๑.๑.๓. มอบตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นให้แก่ บุคคลหรือองค์กรที่ศาลเห็นสมควรเพื่อให้ดูแล อบรมและสั่งสอน (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๗๔ (๓))

๑.๑.๔. ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไป โดยศาลกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติเด็กและเยาวชนนั้น (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๗๔ (๔))

๑.๒ วิธีการตัดอิสระภาพ ได้แก่

๑.๒.๑ ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไปยังโรงเรียนหรือสถานฝึกและอบรมหรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนตามระยะเวลาที่กำหนด แต่จะสั่งให้รับการฝึกและอบรมเกินกว่าที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอายุ ๒๔ ปีมิได้ (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๗๔ (๕))

๑.๒.๒ ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนนั้น ไปฝึกและอบรมยังสถานกัก และอบรม(พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๑๐๔ (๑))

๒. การลงโทษทางอาญา โดยปกติศาลเยาวชนและครอบครัวไม่พิพากษาลงโทษทางอาญา คือจำคุกหรือปรับแก่เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด เพราะวัตถุประสงค์ของการมีศาลเยาวชนฯ เพื่อมุ่งแก้ไขเยี่ยวยาให้เด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดีมากกว่ามุ่งที่จะ

ลงโทษและศาลเยาวชนฯ มักจะเปลี่ยนโทษจำคุกหรือปรับเป็นการใช้วิธีการสำหรับเยาวชนตามอำนาจของศาลเยาวชนฯ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๑๐๔ มี ๓ วิธีการ ดังนี้

๒.๑ เปลี่ยนโทษจำคุกหรือวิธีเพื่อความปลอดภัย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕ (๑) ส่งตัวไปรับการฝึกและอบรมยังสถานกักและอบรมสถานพินิจ แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบ ๒๔ ปี

๒.๒ เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งตัวไปควบคุมเพื่อฝึกและอบรมยังสถานฝึกและอบรมทางจิตใจ

๒.๓ ปรับเปลี่ยนโทษเป็นการคุมประพฤติ

๓. การคุมประพฤติ (Juvenile Probation) ซึ่งศาลเยาวชนฯ ได้นำมาเป็นมาตรการสำหรับเด็กและเยาวชนกระทำความผิด คือ วิธีการแก้ไขผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลโดยวิธีปล่อยตัวไปด้วยความวางใจว่าผู้กระทำความผิดนั้นจะประพฤติได้เป็นไปตามเงื่อนไขที่ศาลเยาวชนฯ วางไว้และอยู่ภายใต้การดูแลแนะนำของพนักงานคุมประพฤติ ซึ่งวิธีการคุมประพฤติเด็กและเยาวชนของศาลพิจารณาคดีต้องหาว่ากระทำความผิดทางอาญาแล้ว เห็นว่า เด็กและเยาวชนนั้นมีความผิดแต่ยังไม่สมควรที่จะตัดอิสระภาพควรให้มีการแก้ไขด้วยการคุมประพฤติไม่ตัดอิสระภาพ มอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองโดยศาลกำหนดเงื่อนไขเพื่อควบคุมความประพฤติบางประการให้เด็กหรือเยาวชน ปฏิบัติโดยพนักงานคุมประพฤติของกรมคุมประพฤติคอยสอดส่องดูแลให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลฯ กำหนดไว้ตามมาตรา ๔๖ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนฯ พ.ศ. ๒๕๓๔

๔. การฝึกอบรมหรือการแก้ไขฟื้นฟู (Traning or Correction) การฝึกอบรมเป็นวิธีการแบบจำกัด อิสระภาพของเด็กและเยาวชน ที่ศาลเยาวชนฯ จะใช้วิธีการนี้ เมื่อเห็นว่าหากใช้วิธีการแบบไม่จำกัดอิสระภาพ เช่น คุมประพฤติจะไม่ได้ผลในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูแบบมีเงื่อนไข เป็นต้น

การฝึกอบรมในการแก้ไขและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนกระทำความผิดตามกฎหมายแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules) ซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการปรับปรุงงานยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ซึ่งรับรองโดยสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๒๘ มีเนื้อความสำคัญ ดังนี้

๑. ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กและเยาวชน โดยนำทรัพยากรของชุมชน ได้แก่ ครอบครัว อาสาสมัคร กลุ่มบุคคล โรงเรียนหรือสถานบันอื่นๆ มาช่วย

๒. การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เด็กและเยาวชน มิใช่จะพิจารณาความรุนแรงเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมของผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล

๓. ไม่ควรวางข้อกำหนดตัดอิสรภาพส่วนบุคคล เว้นแต่เด็กและเยาวชนต้องคดีรุนแรงเกี่ยวกับการทำร้ายผู้อื่น หรือกระทำรุนแรงเป็นอาชญากรรม และไม่มีหนทางแก้ไขด้วยวิธีการที่เหมาะสม

๔. ใช้วิธีสำหรับเด็กและเยาวชนอื่นให้มากที่สุดแทนการควบคุมไว้ในสถานฝึกและอบรมแบบปิด เช่น กลุ่มประพฤติ รอกการกำหนดโทษ ฯลฯ

๕. หลีกเลี่ยงการใช้สถานกับและอบรม โดยใช้มาตรการวางข้อกำหนดต่างๆ เช่น

๕.๑ การเอาใจใส่ดูแล การแนะแนว การเฝ้าดูและอย่างใกล้ชิด

๕.๒ การคุมประพฤติ

๕.๓ คำสั่งให้ทำงานเพื่อสาธารณะประโยชน์ให้

๕.๔ การปรับ การใช้ค่าเสียหาย และการชดใช้คืน

๕.๕ คำสั่งให้เข้ารับการปรึกษาแบบกลุ่ม หรือกิจกรรมอื่นๆ

๕.๖ คำสั่งให้เข้ารับการบำบัด

๖. ขั้นตอนการดำเนินคดีเด็กและเยาวชน ควรให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะเป็นแก่เด็กและเยาวชน เช่น ที่พักอาศัย การศึกษา การฝึกอาชีพ การจ้างงานหรือความช่วยเหลืออื่นๆ ที่จะอำนวยความสะดวกกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูความประพฤติ

๗. ควรร้องขออาสาสมัคร หน่วยงานอาสาสมัครและทรัพยากรอื่น ๆ ของชุมชน หรือองค์กรอื่นในการช่วยเหลือแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน

๘. ในสถานฝึกและอบรมแบบปิดควรได้รับการเอาใจใส่ดูแลคุ้มครองความปลอดภัยและความช่วยเหลือที่จำเป็นด้านสังคม การศึกษา อาชีพ จิตใจ การบำบัดรักษา สังคมและบุคลิกภาพเพื่อประโยชน์ของการพัฒนาอย่างครบถ้วน

๙. การปล่อยตัวจากสถานฝึกและอบรมแบบปิดอย่างมีเงื่อนไขนั้นควรทำโดยผู้มีอำนาจที่เหมาะสม วิธีการนี้ควรใช้ให้เร็ว และมากที่สุดเท่าที่จำเป็นและเป็นไปได้

๑๐. ควรจัดให้มีสถานที่แบบกึ่งสถานฝึกและอบรมแบบปิด เช่น บ้านกึ่งวิถี บ้านที่มีการเรียน การสอน ศูนย์ฝึกอบรมแบบไปเช้าเย็นกลับ และอื่นๆ ที่เหมาะสม^{๔๕}

วิธีการที่ใช้ในการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนในประเทศไทย

การดำเนินการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนโดยทั่วไปของสถานฝึกอบรมนำมาใช้ปฏิบัติในปัจจุบันเป็นรูปแบบบ้านผสมโรงเรียน คือ ภายในสถานฝึกและอบรมจะมีพ่อบ้าน แม่บ้าน เจ้าหน้าที่อื่น ๆ คอยให้ความเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด และเด็กและเยาวชนได้รับความอบอุ่นเสมือนบิดามารดาที่แท้จริงเด็กจะได้รับการฝึกอบรมทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ และการฝึกอบรมความรู้ทักษะแขนงวิชาต่างๆ อันเห็นสมควรแก่บุคลิกภาพของเด็กและเยาวชน

สำหรับกิจกรรมต่างๆ ที่รัฐจัดให้มีการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนในสถานฝึกอบรม ประกอบด้วย ๕ ประการคือ

๑. กิจกรรม รวมกลุ่ม (Group Therapeutic Communication) หมายถึงการพบปะ ชุมชน การจัดเป็นกลุ่มย่อยให้มีการประชุมกันเอง มีเจ้าหน้าที่เป็นผู้รับฟังหรือประชุมพร้อม เจ้าหน้าที่ ให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น เรื่องความอยู่ร่วมกัน ที่พักผ่อน ที่นอน พูดถึงปัญหาของกันและกัน เป็นต้น และมีเจ้าหน้าที่ชี้แจงเรื่องที่ทำได้และทำไม่ได้

๒. สันทนาการหรือนันทนาการบำบัด (Recreation and Recreation Therapy) หมายถึง กลุ่มที่จัดกิจกรรมเพื่อความรื่นเริงบันเทิงใจ ให้ทุกคนในกลุ่มได้รับความสนุกสนาน เช่น การร้องเพลงร่วมกัน การเล่นเกมหรือเกมส์ต่างๆ รวมทั้งกีฬากลางแจ้ง เป็นต้น

๓. การอาชีพบำบัด (Occupational Therapy) หมายถึงการฝึกอบรมวิชาชีพในรูป หัตถกรรมและอุตสาหกรรม เช่น ช่างตัดผม ช่างศิลป์ ช่างไฟฟ้า ช่างซ่อมจักรยานยนต์ เป็นต้น และการฝึกทักษะในการเข้ารับทำงานต่างๆ เช่น การใช้สายตา การเรียนรู้งาน การระบายอารมณ์ เป็นต้น

๔. การให้การศึกษา (Education) หมายถึง การให้ความรู้กับเด็กและเยาวชน ความรู้ทั้งสุขภาพกายและสุขภาพใจ ความรู้ทั่วไปและการศึกษาวิชาสามัญตั้งแต่ระดับปฐม

^{๔๕} วิชา มหาคุณ, “บทบาทสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดและกฏแห่งปึกถึง”, เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม, ๒๕๔๐.

ศึกษาถึงมัธยมศึกษา และมีการกระตุ้นให้เกิดความรู้ในการใช้สื่อต่างๆ และป้องกันตัวจากอบายมุข เป็นต้น

๕. การสังสรรค์สังคม (Social Meeting) หมายถึงการให้เด็กและเยาวชนได้รู้จักการวางตัว ในการเข้าสังคมกลุ่มเพื่อนและกิจกรรมครอบครัว เช่น จัดงานสังสรรค์ การรับประทานอาหาร การแสดงดนตรี การจัดกิจกรรมวันสำคัญ หรือการออกกำลังทำงานบริการสังคม และการทัศนศึกษา เป็นต้น^{๔๖}

จะเห็นได้ว่า รัฐได้พยายามนำมาตรการต่างๆ มาใช้แก้ไขปัญหากับเยาวชนในการฝึกอบรมแก้ไขและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้ก่อปัญหาและกระทำผิด โดยมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ในการดูแล บำบัด แก้ไข ฟื้นฟูส่งเสริมช่วยเหลือเด็กและเยาวชนให้สามารถปรับทัศนคติและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เกิดขึ้นในทางที่เหมาะสมได้ มีมาตรการในการดำเนินการช่วยเหลือ ได้แก่ การฝึกอบรมทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพและฝึกอบรมความรู้ทักษะแขนงต่างๆ อันเห็นสมควรและบุคลิกภาพของเด็กและเยาวชน

อย่างไรก็ตาม มาตรการต่างๆ ที่รัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องได้นำมาดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือฟื้นฟูนั้นยังไม่ประสบผลสำเร็จได้เท่าที่ควร สะท้อนให้เห็นได้จากปัญหาหรือพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กและเยาวชนในสังคม ที่ยังคงทวีความรุนแรงขึ้น เนื่องจากการแก้ไขปัญหามีหลายเหตุ ไม่ตรงจุด อนึ่ง รัฐยังขาดมาตรการหรือแนวทางที่จะป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นชัดเจน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ของเยาวชนในสังคม

ดังนั้น การแก้ปัญหาดังกล่าวหรือปัญหาเด็กและเยาวชน รัฐจะต้องศึกษาถึงทฤษฎีและสาเหตุหรือปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหา เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหที่เกิดขึ้น ดังนั้นผู้วิจัย ขอนำเสนอทฤษฎีงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณธรรมของเยาวชน ดังนี้

ศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้เสนอทฤษฎีต้นไม้วิจัยธรรม หลังจากได้วิเคราะห์พฤติกรรมที่น่าปรารถนาและพฤติกรรมที่ไม่น่าปรารถนาของคนไทยว่า มีสาเหตุทางจิตใจอะไรบ้าง โดยได้ทำการวิเคราะห์และสรุปเป็นระยะ ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๓,

^{๔๖} กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, จากเว็บไซต์ <http://djop.moj.go.th>.

พ.ศ. ๒๕๒๖ และ พ.ศ. ๒๕๒๘^{๔๗} ผลการวิจัยพบว่า บุคคลที่เป็นคนเก่ง และเป็นคนดี คือเป็นพลเมืองดี ทำงานมีอาชีพซื่อตรง ขยันขันแข็ง และช่วยในการพัฒนาประเทศทางเศรษฐกิจและประชาธิปไตยนั้น เป็นผู้ที่มียุติลักษณะที่สำคัญ ๘ ประการ ต่อไปนี้ในระดับสูง คือ

ส่วนที่เปรียบเหมือนเป็นรากของต้นไม้จริยธรรม ได้แก่

๑. สติปัญญาความเฉลียวฉลาด
๒. สุขภาพจิต
๓. ประสพการณ์ทางสังคม

ส่วนที่เปรียบเหมือนเป็นลำต้นของต้นไม้จริยธรรม ได้แก่

๔. ความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
๕. ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน
๖. ความเชื่ออำนาจในตน
๗. คุณธรรมค่านิยม และทัศนคติ
๘. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

จิตลักษณะทั้ง ๘ ประการนี้เปรียบเหมือนราก และลำต้นของต้นไม้ (ประการที่ ๑-๓ เปรียบเหมือนรากของต้นไม้, และประการที่ ๔-๘ เปรียบเสมือนลำต้น) ซึ่งส่งผลให้เกิดดอกและผล นั้นหมายถึง พฤติกรรมการเป็นคนดี และเป็นคนเก่ง ซึ่งประกอบไปด้วย

ส่วนที่เปรียบเหมือนเป็นดอกผลของต้นไม้จริยธรรม ได้แก่

๑. พฤติกรรมสุขภาพ
๒. พฤติกรรมการขยันเรียน
๓. พฤติกรรมการทำงาน
๔. พฤติกรรมพลเมืองดี
๕. พฤติกรรมพัฒนาสังคม

โดยมีการอบรมเลี้ยงดูเป็นตัวเสริมส่งให้ดอกผลสวยงามโดดเด่นมากขึ้น ซึ่งเปรียบเสมือนกิ่งก้านของต้นไม้ พฤติกรรมทั้ง ๕ ด้าน มีดัชนีชี้วัดอยู่ ๕ ประการ คือ

^{๔๗} ดวงเดือน พันธุมนาวิน, **ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม** : การวิจัยและการพัฒนาบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๑), หน้า ๘๖ - ๘๗.

๑. ตัวชี้วัดพัฒนาการทางสติปัญญา การรู้ การคิด (ตามทฤษฎีของเพียเจต์) เช่น การรู้การคิดขั้นรูปธรรมนั้นบุคคลมักจะแก้ไขปัญหาคือขัดแย้งด้วยกำลังกาย และอาวุธ ส่วนผู้ที่มี การรู้การคิดในขั้นนามธรรมนั้นจะแก้ไขปัญหาคือด้วยการเจรจาต่อรองตกลงโดยสันติวิธี

๒. ตัวชี้วัดพัฒนาการทางจริยธรรม (ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก) ซึ่งแบ่งพัฒนาการ เหตุผลทางจริยธรรมของมนุษย์ที่จะตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใด ๆ นั้นมี ๖ ขั้นตอน

ขั้นที่ ๑ ทำเมื่อเห็นว่าตนเองได้เปรียบ

ขั้นที่ ๒ ต้องการรางวัลที่เป็นวัตถุสิ่งของ

ขั้นที่ ๓ ทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ

ขั้นที่ ๔ ยึดถือกฎระเบียบ กฎหมาย

ขั้นที่ ๕ มีตนเป็นเอกเทศ และควบคุมตนเอง

ขั้นที่ ๖ ยึดอุดมคติสากล มีหิริ และ โอตตัปปะ

๓. ตัวชี้วัดความพร้อมทางจิตใจ เช่นจิตลักษณะ ๘ ประการ (ตามทฤษฎีตันไม์ จริยธรรม)

๔. ตัวชี้วัด ความเป็นศาสนิกชน เช่น ความเชื่อทางศาสนา การปฏิบัติทางศาสนา และวิธีการดำเนินชีวิตตามหลักศาสนา

๕. ตัวชี้วัดทางการศึกษา ได้แก่

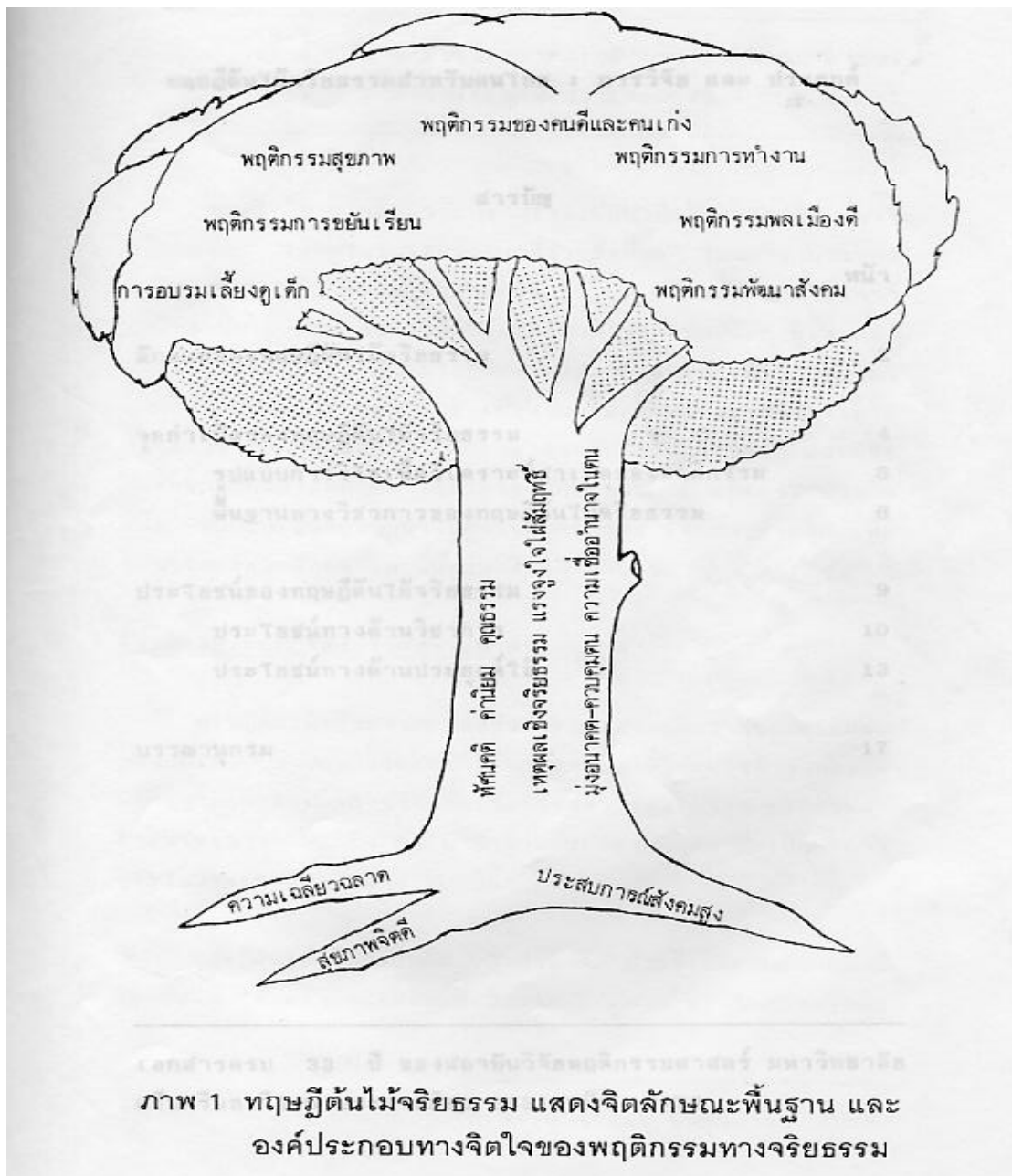
๑) ระดับการศึกษา

๒) คุณภาพของสถานศึกษา

๓) ผลการเรียนปีสุดท้าย (ไม่ว่าจะจบในระดับชั้นใดก็ตาม)

๔) ทักษะทางภาษาไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการใช้ภาษาและ สติปัญญาของผู้ตอบ

จากแนวคิดดังกล่าว ศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้สร้างทฤษฎี งานวิจัยเปรียบเทียบกับลักษณะของตันไม์ไว้ ดังนี้

จากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว ถือเป็นผลงานวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์ของ ศาสตราจารย์ ดร. ดวงเดือน ซึ่ง เกิดจากผลการวิจัยพฤติกรรมและจิตลักษณะของคนไทย ซึ่งได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องกว่า ๒๐ ปี โดย วช. (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ) สนับสนุนในฐานะโครงการแม่บท : การวิจัยและพัฒนากระบวนการพฤติกรรมไทยนั้น กพ. ได้นำผลวิจัยไปใช้พัฒนาพฤติกรรมของข้าราชการ

นอกจากนี้ ยังมีองค์กร และหน่วยงานต่างๆ ของรัฐได้นำไปใช้พัฒนาพฤติกรรมของบุคลากรและประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าสนใจอย่างมาก ตัวอย่าง เช่น นายเกษม สุภรานนท์ ผู้อำนวยการโรงเรียนสุขานารี วิทญานะเชียวชาญโรงเรียนสุขานารี สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษานครราชสีมา เขต๑ ได้วิจัยเรื่อง “การวิจัยและพัฒนาการบริหารที่มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่วิถีชีวิตคุณธรรมนำความรู้คิดวิเคราะห์และเศรษฐกิจพอเพียง” ผลการวิจัยสรุปความได้ดังนี้

๑ ในด้านการส่งเสริมและเสริมสร้างคุณธรรมนำความรู้ ผลการพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ โรงเรียนสุขานารี พบว่า

มีการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดยุทธศาสตร์ชัดเจน รวมทั้งมีการใช้เทคนิคสร้างเสริมคุณธรรมนำความรู้ ตั้งแต่ การกล่อมเกลாதาสังคม การกระทำในค่านิยม การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม การปรับพฤติกรรมการเชื่อมโยงหลักธรรม ซึ่งท้ายที่สุดก็ทำให้นักเรียน ครู ปฏิบัติ ชำเจนเป็นนิสัย ก็คือ เป็นวิถีชีวิต และนำไปสู่การมีความสุข อาจจะเรียกว่า เป็นแผนที่ความสุข สมัยก่อนโรงเรียนสุขานารี จัดกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนได้เปลี่ยนบรรยากาศการเรียน ธรรมะในแบบดั้งเดิม ซึ่งดูเคร่งครัด เงียบขรึมมากกว่าจะเป็นการเสริมสร้างพัฒนาการของผู้เรียน คุณธรรมนำความรู้จึงเป็นการให้โอกาสครูและนักเรียน โรงเรียนสุขานารีได้ยกเครื่องคุณธรรมครั้งใหญ่

๒.การเสริมสร้างและพัฒนาให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์

๒.๑ ในด้านคุณภาพระบบบริหารโรงเรียนสุขานารีพบว่า พฤติกรรมความสัมพันธ์ของผู้บริหารกับผู้อยู่ได้บังคับบัญชา มุ่งไปที่ การสร้างผลผลิตเป็นสำคัญ ในที่นี้ คือ การเร่งคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน การคิดวิเคราะห์ ช่วยให้เกิดความชัดเจนในการแบ่งงานกันทำ ลดความเสี่ยงจากการสื่อสารที่ผิดพลาด ลดการเก็บกด ลดการรู้สึกทางลบ ลดการบริโภครู้ไปสู่การแสวงหาความเข้าใจซึ่งกันและกัน การร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ในการพัฒนาการเรียนรู้อของโรงเรียนสุขานารี การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ทำให้ข้าราชการครูเกิดความประทับใจ เกิดค่านิยมร่วมและเปิดเผยตัวเอง ไม่ทำตัวเป็นเกาะแก่ง หรือชอบแยกตัวอยู่สันโดษ แต่จะมีการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วม สนทนาปราศรัยร่วม เช่น สุขานารีเพื่อนครราชสีมา สุขานารีเพื่อนักเรียน สุขานารีเพื่อความสงบสุขร่มเย็นสุขานารีเพื่อเครือข่าย ทั้งหมดนี้ คือความสวยงามจากกิจกรรมพัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ ทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ในขณะเดียวกันการใช้เทคนิคการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะด้านการคิดวิเคราะห์เป็นการสนับสนุนความต้องการส่วนบุคคลที่จะรู้เท่าทันต่อปัญหาต่าง ๆ สนับสนุนความต้องการพัฒนางานการเรียนการสอนของครู สนับสนุนความต้องการของโรงเรียนที่ต้องการประกันคุณภาพการศึกษา

๒.๒ ในด้านคุณภาพการจัดการศึกษาของครูและนักเรียน การพัฒนาทักษะด้าน

การคิดวิเคราะห์ พบว่า เป็นการพัฒนาสมรรถภาพของข้าราชการครู เพื่อให้ได้ผลผลิตสูงสุดเพิ่มขึ้น คือ การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน การเพิ่มคุณภาพทางด้านการงาน ทำให้ข้าราชการครูมีความตั้งใจในการทำงานมากขึ้น มีโอกาสก้าวหน้าสูงขึ้น เนื่องจากสมรรถนะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นสมรรถนะที่ กคศ. กำหนดไว้ในมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง

การคิดวิเคราะห์ ผลที่ปรากฏต่อนักเรียน ทำให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์ กำหนดปัญหา กำหนดหลักการ แยกแยะความเหมาะสม ไม่เหมาะสม เฉพาะอย่างยิ่งการรู้จักตั้งคำถามสำคัญ ต่อปรากฏการณ์ที่จะมีผลทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ส่วนการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ก็เป็นการฝึก ให้นักเรียนวิเคราะห์เพื่อสร้างเส้นทางสายใหม่ เพื่อสร้างแนวความคิดใหม่ จากการนำปัญหา มาตีประเด็น มาเรียบเรียงแนวคิด มานำเสนอแนวคิดใหม่และการนำแนวคิดใหม่ไปใช้ประโยชน์ อันมีผลต่อจินตนาการของนักเรียนที่ไม่รู้จักจบสิ้น การรู้จักมีความคิดเป็นอิสระของตนเอง มีลักษณะเป็นผู้นำ กล้าเผชิญความจริง ทำงานเป็นกลุ่มได้ดีขึ้น จีบประเด็นเก่ง เป็นผู้มีคามมานะพากเพียร คุณูปการของการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์

จากการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ดังกล่าวมาแล้วพบว่า มีประโยชน์อย่างยิ่งทำให้พัฒนาการคิดของนักเรียนมีมิติที่หลากหลายขึ้น คิดคล่อง คิดละเอียด คิดชัดเจน คิดในระยะไกล คิดไปในอนาคต

ส่วนการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ของข้าราชการครู ก็นำไปสู่การปรับเปลี่ยนในโรงเรียนสู่ขานาริมากขึ้น ในช่วงหลัง ได้สังเกตเห็นครูมีความคล่องตัว กระตือรือร้นต่อการทำงาน มีการตัดสินใจที่ดีขึ้น มีความมั่นคงในการทำงาน รู้จักวางแผนการทำงานในระบบคุณภาพมากขึ้น ซึ่งการปฏิบัติตนของข้าราชการครู ทำให้ได้รับการสนับสนุนจนได้รับรางวัลดีเด่น ครูดีเด่น ของส่วนราชการและจากประชาชน เสมอตลอดมา อนึ่ง การคิดวิเคราะห์ เป็นทักษะที่ข้าราชการครูและนักเรียน ถือเป็นมรรควิธีในการแก้ปัญหา ยุติปัญหา อันนำมาซึ่งบรรยากาศของการเรียนการสอนที่สงบร่มเย็น และมีความสุข ในขณะเดียวกัน ก็ได้ปลดปล่อยความคิด ได้สร้างความคิดใหม่ ซึ่งเป็นเสรีภาพทางวิชาการ คิดวิเคราะห์ จึงทำให้ครูและนักเรียนฉลาดคิด และมีความสุขกับการคิด

๓. ผลการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และผลการพัฒนาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิรูปครูและนักเรียนโรงเรียนสุขานาริ พบว่า

สามารถปรับวิถีคิดและกระบวนทัศน์ของครูและนักเรียน ให้ตระหนักถึงความอยู่รอดในกระแสการบริโภคนิยมแบบด้อยคุณภาพ เน้นการปลูกฝังความมัธยัสถ์ มีคุณธรรม รู้คิด รู้หากิน ไม่ว่านักเรียนและครูจะเป็นผู้ที่มิมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ปานกลาง

หรือต่ำ ผู้ที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำและปานกลาง ก็สามารถพลิกฟื้นชีวิตได้ด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่จ่ายแบบเลื่อนลอย นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีก็เสริมสร้างให้มีความพอเพียงตามเศรษฐกิจที่เขาครอบครองอยู่ “เป็นคนเก่งใหญ่” ส่วนนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่สู้จะดีก็พัฒนาให้เขาเอาตัวรอดทางเศรษฐกิจได้ “เป็นคนเก่งเล็ก” เมื่อนักเรียนเติบโตขึ้น จะเป็นผู้มีการจัดระบบการหารายได้ การใช้จ่ายเป็นไปตามสภาพเศรษฐกิจที่มีการตัดสินใจได้ดีใช้ทางสายกลาง มีเหตุผล กล้าคิดกล้าทำทำ สำหรับครูก็สามารถวางแผนชีวิตให้ปลอดพ้นจากสภาพความเป็นหนี้สิน นับว่าเป็นการเปิดใจกว้างในการบริหารเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ประโยชน์ของการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในโรงเรียน คือ^{๔๘}

จะเห็นว่า การนำทฤษฎีดังกล่าวไปใช้พัฒนาพฤติกรรมของบุคลากรในสถานศึกษา ทำให้ครูมีความคล่องตัว กระตือรือร้นต่อการทำงาน มีการตัดสินใจที่ดีขึ้น มีความมั่นคงในการทำงานรู้จักวางแผนการทำงานในระบบคุณภาพมากขึ้น ในด้านพฤติกรรมของนักเรียน มีความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น คือ รู้จักวิเคราะห์ กำหนดปัญหา กำหนดหลักการ แยกแยะความเหมาะสม ไม่เหมาะสม ทำให้การพัฒนาการคิดของนักเรียนมีมิติที่หลากหลายขึ้น คิดคล่อง คิดละเอียด คิดชัดเจน คิดในระยะไกล คิดไปในอนาคต

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนและแนวทางแก้ปัญหา นั้น ผู้วิจัยเห็นว่า เกิดจากทิศทางการพัฒนาประเทศที่มุ่งหวังความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม รัฐเร่งพัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆทางวัตถุสู่สังคมไทย ทำให้ทัศนคติของคนในสังคมให้คุณค่าและความสำคัญกับการเสพบริโภคนิยมทางวัตถุมากขึ้น สังคมไทยจึงอยู่ในลักษณะปัจเจกชนนิยม เน้นการแข่งขันแสวงหาทางวัตถุ เห็นแก่ตัวมากขึ้น ต่างคนต่างอยู่ จึงมีการพึ่งพาอาศัยกันและกันน้อยลง

เมื่อสังคมส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับวัตถุ จึงทำสถาบันทางสังคมมีบทบาทน้อยในการพัฒนาเยาวชนและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ดังจะเห็นว่า ครอบครัว มีบทบาทน้อยลงในการบ่มเพาะเยาวชนให้เติบโตเป็นคนดีมีคุณธรรมและมีคุณภาพ สถานศึกษา ก็ยังหล่อหลอมเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีของสังคมได้ไม่เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ด้านศาสนา ก็ยังทำหน้าที่

^{๔๘} สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต ๑, รายงานการวิจัยและ การส่งเสริมและเสริมสร้าง
คุณธรรมนำความรู้ (โดยศึกษาและพัฒนาตามทฤษฎีด้านไม่จริยธรรม), จากเว็บไซต์ km.ratchaburi.com/modules.php?name=News&file=print&sid=477-46k - วันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๘.

เผยแผ่หลักธรรมสู่จิตใจของคนในสังคมได้ไม่ดีเท่าที่ควร สื่อมวลชนทางสังคมก็มุ่งผลเชิงธุรกิจมากกว่าที่จะส่งเสริมการพัฒนากระตุ้นสังคมในทางสร้างสรรค์ จึงทำให้เด็กไทยยังคงเป็นทาสของการโฆษณาชวนเชื่อ นิยมการบริโภคเกินความจำเป็น ความอ่อนแอของสถาบันสำคัญๆ ทางสังคมดังกล่าว เป็นต้นเหตุที่ทำให้เยาวชนไทยขาดพลังและขาดภูมิคุ้มกันที่ดี

นอกจากนั้น นโยบายการขับเคลื่อนทางสังคมไปสู่สังคมที่พึงประสงค์ รัฐก็ให้ความสำคัญด้านสังคมและด้านกายภาพมากกว่าที่จะให้ความสำคัญด้านจิตใจ จึงไม่ประสบความสำเร็จในการป้องกันแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น เพราะการป้องกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว รัฐไม่ได้เหลียวแลหรือให้ความสำคัญในการนำหลักธรรมทางศาสนา มาเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดในการปรับแก้ปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะปัญหาของเด็กและเยาวชน หากรัฐให้การปลูกฝังศีลธรรมอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอนอกจากจะทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความละเอียดความซื่อสัตย์ได้และหันมาประพฤติความดี ก็จะกระทำความผิดน้อยลง และยังช่วยปลูกจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม อันจะช่วยป้องกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวในสังคม

ดังนั้น กลไกสำคัญในการแก้ปัญหายาเสพติด ถึงแม้รัฐจะออกกฎหมายที่ดี การอัดฉีดเม็ดเงินที่ดีเป็นการแก้ปัญหามากที่สุด การแก้ปัญหายาเสพติดของรัฐบาลก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควร รัฐจะต้องอัดฉีดธรรมะเพื่อแก้ไขที่ใจเป็นต้นเหตุ กล่าวคือ เมื่อเยาวชนส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาจนมีความเห็นที่ถูกต้อง มีความเชื่อมั่นในบุญบาป ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ก็จะเกรงกลัวบาป ไม่กล้าทำชั่ว ปัญหาดังกล่าว ก็จะค่อยๆ คลี่คลายไป เหตุนี้ รัฐควรให้ความสำคัญในการปลูกฝังศีลธรรมทางศาสนา ให้เข้มแข็งมากที่สุดเพื่อเด็กเหล่านั้นจะได้เจริญเติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในภายภาคหน้า ตามที่แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.๒๕๔๕ - ๒๕๕๕) ได้ประกาศเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติที่จะมุ่งพัฒนา“คน”ให้เป็น“มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”^{๔๕}

^{๔๕} แผนการศึกษาแห่งชาติ, (พ.ศ.๒๕๔๕ - ๒๕๕๕), อ้างใน เกษม ศุกรานนท์, รายงานการวิจัยและพัฒนาการบริหารที่มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่วิถีชีวิตคุณธรรมนำความรู้ คติวิเคราะห์และเสริมธุรกิจพอเพียง, พ.ศ. ๒๕๕๘.

๒.๓ สรุป

จากการศึกษาสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนในสังคมไทย ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาศีลธรรมนั้น ชี้ให้เห็นว่า นับตั้งแต่โลกาภิวัตน์กระแสวัฒนธรรมผ่านเข้ามาสู่สังคมไทย การพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยภาพรวม ทำให้ต้องมีการปรับโครงสร้างของสังคมในทุกๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้วิถีชีวิตและสังคมไทยดั้งเดิมที่เคยดำรงมาได้แปรเปลี่ยนไปด้วย

จากทิศทางการพัฒนาประเทศที่มุ่งหวังความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม และมีพฤติกรรมที่เร่งพัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ทางวัตถุสู่สังคมไทย นำไปสู่การครอบงำทางวัฒนธรรมและเร่งการบริโภคนิยมในสังคม สังคมมีความขัดแย้งระหว่างบทบาทและหน้าที่ของบุคคลและสถาบันต่างๆ มากขึ้น ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของเด็กและเยาวชน มีพฤติกรรมแนวโน้มรุนแรงขึ้นซึ่งสะท้อนออกมาให้เห็นจากสถานการณ์ปัญหาการใช้ความรุนแรง ปัญหาอาชญากรรมทางเพศ ปัญหาค่านิยม ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด เป็นต้น เนื่องจากสังคมไทยตกอยู่ในกระแสวัฒนธรรม

สาเหตุดังกล่าว เนื่องมาจากสังคมไทยที่เคยพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน มีลักษณะเป็นปัจเจกชนมีบทบาทและความรับผิดชอบในการพัฒนาและแก้ปัญหาของเยาวชนน้อยลง โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา ที่ถือเป็นสถาบันหลักที่บ่มเพาะเยาวชนให้เติบโตเป็นคนดี มีศีลธรรม เป็นภูมิคุ้มกันให้เยาวชนมีพื้นฐานทางจิตใจที่เข้มแข็ง ยังมีอาจหล่อหลอมเยาวชนให้เป็นคนดี รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีแนวโน้มอ่อนแอลงมากในบทบาทและการทำหน้าที่ ทำให้เด็กและเยาวชนขาดแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต

อนึ่ง สถาบันที่สำคัญทางสังคม โดยเฉพาะสถาบันการปกครองที่ให้ความสำคัญการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมและด้านอื่นๆ มากกว่าการพัฒนาจิตใจของคนในสังคม นโยบายของรัฐหรือกลไกต่างๆ ที่มีต่อการรับผิดชอบในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดี มีศีลธรรม มีคุณภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ ก็ขาดเจตจำนงในการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ปัญหาดังกล่าวจึงมีอาจแก้ไขหรือลดลงได้

ดังนั้น รัฐจะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพประชากรเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญมากกว่าด้านอื่นๆ หรือเท่าๆ กับการพัฒนาด้านต่างๆ โดยให้ความสำคัญในการนำหลักธรรมทางศาสนามาปลูกฝังพัฒนาจิตใจของคนในสังคมให้เป็นปัจจัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อควบคุมขับเคลื่อนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือทัศนคติของเยาวชนในชาติ ก็จะก่อประโยชน์อย่างใหญ่หลวงแก่สังคมและประเทศชาติสืบไป

บทที่ ๓

แนวคิดและวิธีแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชน ตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ

ท่านพุทธทาสภิกขุเป็นผู้ที่มีผู้กล่าวถึงในแง่มุมต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะในฐานะการเป็นนักการศาสนา เป็นนักคิดอัจฉริยะของพระพุทธศาสนาของไทย มีผลงานด้านตำราวิชาการมากมายให้ชาวโลกได้ศึกษาในระดับนานาชาติ ปัจจุบัน ทุคมหาวิทยาลัยที่มีแผนการสอนวิชาศาสนาสาธก ทั้งในยุโรป และอเมริกาเหนือ ล้วนศึกษางานของท่าน หนังสือของท่าน กว่า ๑๔๐ เล่มได้รับการแปลเป็น ภาษาอังกฤษ, กว่า ๑๕ เล่มเป็นภาษาฝรั่งเศส, และอีก ๘ เล่มเป็นภาษาเยอรมัน นอกจากนั้น ยังแปลเป็นภาษา จีน อินโดนีเซีย ลาว และ ฟิลิปปินส์ อีกด้วย กล่าวได้ว่าในประวัติศาสตร์ไทย ท่านพุทธทาสมีผลงานที่เป็นหนังสือแปลสู่ต่างประเทศมากที่สุด^๑ ความที่ท่านเป็นพระเถระที่มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมเป็นอย่างยิ่งนั้น วาพะธรรมทาง ด้านศีลธรรมสำหรับแก้ปัญหาของมนุษย์ ดูเหมือนท่านจะเน้นเป็นพิเศษว่า “ถ้าศีลธรรมไม่กลับมา โลกจะวินาศ ศีลธรรมกลับมา โลกจะสงบเย็น”^๒

๓.๑ แนวคิดของพุทธทาสภิกขุกับวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชน

ท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวว่า ลัทธิวัตถุนิยมทั้งอย่างเผด็จการและอย่างประชาธิปไตยยิ่งเจริญขึ้นในโลกเพียงใด ก็ยิ่งทำลายศาสนา วัฒนธรรม ศีลธรรม ลงไปทุกวันโดยใช้ “เงิน” เป็นอำนาจ เพื่อให้ได้สิ่งที่ตนต้องการหรือเพื่อทำลายสิ่งที่ตนไม่ปรารถนา อันเป็นวิธีการของมนุษย์ที่ไม่ประกอบอยู่ด้วยธรรมจึงเป็นอมมนุษย์ในร่างมนุษย์^๓ หากสังคมยังหลงใหลในรสของวัตถุและตกเป็นทาสของกิเลสทางวัตถุมากขึ้นเท่าใด มนุษย์ก็ยิ่งห่างไกลจากศาสนา ปัญหาอันเนื่องด้วยศีลธรรมที่เป็นอุดมการณ์ของมนุษย์ก็เกิดขึ้นท่านพุทธทาสภิกขุจึงได้เสนอแนวคิด

^๑ ประวัติท่านพุทธทาส, คัดจากหนังสือ พุทธศาสนา, ปีที่ ๖๗ เล่ม ๒ พุทธศักราช ๒๕๔๒.

^๒ ไพโรจน์ อยู่มณเฑียร, วาพะธรรมว่าด้วยศีลธรรม (พุทธทาสภิกขุ), (กรุงเทพมหานคร : บ้านลานธรรม, ๒๕๔๕), หน้า ๕๖.

^๓ พุทธทาสภิกขุ, ธรรมสัจจะของธรรมชาติกับอุดมคติทางการเมือง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๗), หน้า ๑.

ทางสังคมเพื่อแก้ปัญหามนุษย์ ปัญหาสังคม ปัญหาอันเกิดจากภาวะของมนุษย์ไร้ศีลธรรมที่มีการศึกษาที่ไม่ถูกต้องด้วยระบบสังคมนิยมที่ประกอบด้วยธรรม ไว้ดังนี้

๓.๑.๑ แนวความคิดธัมมิกสังคมนิยม

ท่านพุทธทาสภิกขุมองว่า ระบบการเมือง การปกครองใด ๆ ทุกยุคทุกสมัยจบจนปัจจุบันนี้ ยังไม่สามารถจะบอกได้ว่าลัทธิการเมืองชนิดใดที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์ ท่ามกลางความขัดแย้ง ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในประเทศไทยซึ่งกำลังมีความขัดแย้งกันอย่างหนักว่า ควรจะเป็นสังคมนิยมหรือไม่ ท่านพุทธทาสก็ได้เสนอแนวคิดทางการเมืองขึ้น นั่นก็คือ “ธัมมิกสังคมนิยม”^๔ ด้วยหวังว่าจะช่วยดับไฟแห่งความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคมให้เบาบาง

ย้อนไปในสมัยเมื่อมีการปฏิวัติปี พ.ศ. ๒๕๐๑ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้นำประเทศไทยเข้าสู่ระบบทุนนิยมและวัตถุนิยมอย่างเต็มรูปแบบ^๕ ได้สร้างสโลแกนดำเนินชีวิตว่า งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข และน้ำไหล ไฟสว่าง ทางสะดวก ปลุกฝังให้หลงใหลอยู่กับค่านิยมนั้น เกิดการเอาเปรียบ แ่งแย่งแข่งขัน สร้างลัทธิบูชาเงิน จนมาสู่การทุจริตคอร์รัปชันอย่างกว้างขวาง พวกนายทุนร่วมมือกันฉกฉวยผลประโยชน์อย่างเต็มรูปแบบ จนถึงรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ทำให้นักศึกษาและปัญญาชนลุกขึ้นต่อต้าน และจบลงด้วยวันตุลาคมวิปโยค(๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖) ฝ่ายเรียกร้องต้องพ่ายแพ้หลบหนีเข้าป่าเป็นจำนวนมาก

จากกระแสวัตถุนิยมและทุนนิยม มีฐานความคิดและความขัดแย้งมาจากตะวันตกและอุดมการณ์ทางการเมือง ที่เข้ามาสู่สังคมไทยสมัยนั้นว่า ควรเป็นสังคมนิยมหรือไม่สังคมนิยมดีซึ่งสวนกระแสกับอุดมคติของท่านพุทธทาสภิกขุซึ่งได้ตั้งปณิธานในชีวิตไว้ ๓ ข้อ คือ

๑.ให้พุทธศาสนิกชนหรือศาสนิกแห่งศาสนาใดก็ตาม เข้าถึงความหมายอันลึกซึ้งที่สุดแห่งศาสนาของตน ๒. ทำความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนา ๓. ดึงเพื่อนมนุษย์ให้ออกมาเสียจากวัตถุนิยม แม้ในความพยายามที่จะทำตามปณิธานนี้ จะทำให้บางคนไม่เข้าใจท่านไม่ชอบท่าน คำว่าท่าน หว่าท่าน จ้วงจาบพระพุทธศาสนา เป็นเคียดแค้น เป็นคอมมิวนิสต์ หรือรับจ้าง

^๔พุทธทาส อินทปัญโญ, ธัมมิกสังคมนิยม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยามประเทศ, ๒๕๓๘), หน้า ๕๐.

^๕ อำนวย ชสโยธา, ท่านพุทธทาสกับบทบาทการก้าวหน้านำทางและสืบทอดธรรมในพระพุทธศาสนา, วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๔๕), หน้า ๓๐.

คนคริสต์มาทำลายล้างพระพุทธศาสนาก็ตาม แต่ท่านกลับรับฟังคำวิจารณ์เหล่านี้ ด้วยใจเป็นกลางเพราะท่านมีหลักในการทำงานว่า " พุทธบุตร ทุกคน ไม่มีกังวล ในการรักษาชื่อเสียง มีกังวลแต่การทำความบริสุทธิ์เท่านั้น มิฉะนั้น จะกลายเป็นเสรำหมองไปไม่มากก็น้อย" กระแสของฝ่ายตรงข้าม ที่จะนำระบบสังคมนิยมเข้ามาขัดกับปณิธานข้อที่ ๓ ที่ว่า จะต้องนำโลกออกเสียจากวัตถุนิยม ท่านพุทธทาสจึงได้นำเสนอหลักปฏิบัติที่เรียกว่า “ธัมมิกสังคมนิยม”

โดยเริ่มจากการนำสังคมนุษย์ ไปเปรียบเทียบกับธรรมชาติว่า ธรรมชาติที่แท้ๆ มีลักษณะสังคมนิยม มีเจตนารมณ์ของสังคมนิยม เพราะมันไม่มีอะไรที่อยู่ได้ตามลำพังคนเดียว ตัวเดียว ส่วนเดียว ธาตุเดียว อณูเดียว โดยเปรียบเทียบกับดวงดาวในท้องฟ้าว่า ...มีมากมายอยู่กันด้วยระบบสังคมนิยมที่ถูกต้อง ควรอยู่ตามระบบสังคมนิยมจักรวาลจึงลอยอยู่ได้ จักรวาลของเรา มีพระอาทิตย์เป็นแม่ มีดาวพระเคราะห์รวมทั้งโลกเป็นบริวาร อยู่กันอย่างระบบสังคมนิยม แต่ไม่ถึงกับชนกัน^๖ ท่านสรุปในเชิงอุปมาว่า มนุษย์เป็นสมบัติของธรรมชาติอย่างหนึ่งจะฝืนกฎอยู่คนเดียวโดยปราศจากความช่วยเหลือกันได้อย่างไร สังคมนิยมแบบของท่านนำเสนอหลักการสั้นๆ ว่าทุกคนมีสิทธิ์และสมควรอย่างยิ่งที่จะผลิตส่วนเกินขึ้นมา แต่ส่วนเกินนั้นควรจะต้องเพื่อประโยชน์แก่สังคมและกระวังให้ดีว่า ที่ว่าไม่เกิมนั้นแหละก็ยังเกิมนยังเจียดได้^๗ โดยความถูกต้องตามกฎหมายธรรมชาติ สิทธิตามธรรมชาตินั้นคือ เอาไว้ได้เท่าที่ไม่เป็นส่วนเกิน ถ้าทุกคนใช้สิทธิธรรมชาติเท่าที่ธรรมชาตินิยม คือ ไม่เอาส่วนเกินแล้ว โลกนี้จะมีความสุขเหมือนกับโลกของพระเจ้า^๘

ท่านพุทธทาสภิกขุวิพากษ์ระบบทุนนิยมว่า เป็นต้นเหตุแห่งทุกข์ เพราะปลูกฝังให้ยึดมั่นในตัวกูของกู ถือเอาทรัพย์สินสมบัติธรรมชาติเป็นของกู ทำให้เสียสมดุล เพราะธรรมชาติต้องการให้ทุกคนเอาแต่เท่าที่จำเป็น แต่มนุษย์ไม่เชื่อฟังธรรมชาติ แข่งขันกันกอบโกยส่วนเกิน ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจนกระทั่งถึงบัดนี้ อะไรๆ มันก็เป็นเรื่องเกิมนไปหมด ถ้าเอาแต่พอดี ปัญหาเหล่านี้ก็ไม่เกิดขึ้น การเบียดเบียนก็จะไม่เกิด การเอาเปรียบกันก็จะไม่มี^๙

^๖ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๓๖.

^๗ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๙๒.

^๘ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๓๖.

^๙ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๒.

ดังนั้น ท่านพุทธทาสภิกขุสรุปว่า ระบบการเมืองที่เหมาะสมที่สุดก็คือระบบสังคมนิยมแต่ต้องเป็น “สังคมนิยมที่ประกอบอยู่ด้วยธรรมเท่านั้นจะช่วยโลกได้”^{๙๐} ท่านเรียกว่า “ธรรมิกสังคมนิยม” ในสังคมนิยมคติดังกล่าวจะต้องมีประชาธิปไตยประกอบอยู่ด้วย

ท่านได้ชี้แจงว่า “ประชาธิปไตยเสรีก็มีช่องโหว่มากเหลือเกิน ประชาธิปไตยสังคมนิยมค่อยยังชั่วหน่อยแต่ก็ต้องเป็นธรรม”^{๙๑} ท่านสังเคราะห์เรื่องเผด็จการว่า “ทีนี้รั้มมิกะเขาไม่ทันใจก็ต้องใช้วิธีดำเนินการอย่างเผด็จการอย่างทรราชย์หรืออะไรนั่นก็เรียกว่าใช้ไม่ได้ ถ้าเผด็จการเป็นวิธีดำเนินการที่ประกอบด้วยธรรมแล้วก็ใช้ได้เต็มที่”^{๙๒} สาเหตุที่ท่านพุทธทาสภิกขุนิยม “สังคมนิยม” มากกว่าระบบอื่นๆ ก็เพราะท่านเข้าใจเกี่ยวกับธรรมและระบบธรรมชาติ ท่านกล่าวว่า “ธรรมชาติอันบริสุทธินั้นเป็นเรื่องของสังคมนิยม”^{๙๓} เพราะวิวัฒนาการของโลกเกิดจากการรวมของหลายๆ สิ่งเข้าด้วยกันเป็นเรื่องของสิ่งมากมาย ไม่ใช่เรื่องของสิ่งเดียวธรรมชาติที่แท้จริงนั้น เป็นความพอดี ไม่มีมากไป ไม่มีน้อยไป ไม่มีส่วนเกินหรือส่วนขาด ทุกอย่างอยู่ในขอบเขตพอดี ไม่มีการกอบโกย ไม่มียุ่งฉางมีท้องไว้กินพอดีพออิ่ม ท่านชี้ให้เห็นว่า ทุกศาสนามีหัวใจเป็นสังคมนิยมสอนสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ทุกคนไม่ใช่เพื่อคนเดียว หัวใจของศาสนาจึงเป็นลักษณะของสังคมนิยม ไม่ใช่ปัจเจกนิยม ศาสดาต้องการให้ยึดหลักสังคมนิยมเพื่อเห็นแก่ประโยชน์ของสังคมเป็นใหญ่^{๙๔}

ท่านพุทธทาสภิกขุชี้ให้เห็นว่า พระพุทธองค์ทรงบัญญัติระบบวินัยให้เป็นระบบที่ผูกพันกันไว้เป็นพวกเป็นหมู่คำว่า “สงฆ์” แปลว่า หมู่ และให้สันโดษ พอดี รู้จักพอดีในการเป็นอยู่ไม่ให้กอบโกยส่วนเกิน ถ้าพระสงฆ์ไปเอาอะไรที่เป็นของเกินจำเป็นแล้วผิควินัยทั้งนั้นแล้วบางอย่างผิดธรรมชาติด้วย บางอย่างผิควินัยร้ายแรงด้วย เช่น จะต้องมีการ ๓ ผืน แม้แต่บาตรก็มีได้ใบเดียว ข้าวปลาอาหารเครื่องอุปโภค บริโภคมีเก็บตุนไม่ได้ ต้องพอมิกินไปเฉพาะวันที่อยู่อาศัยพระจะสร้างกุฏิได้เองเพียงขนาด ๓×๑๒ ฟุต เท่านั้น ยารักษาโรคนั้นก็มีเฉพาะเท่าที่จำเป็น รวมความแล้วทุกอย่างเอาเกินไม่ได้ เอาดีเกินไม่ได้ เพราะฉะนั้นพวกเหลือเพื่อฟุ่มเฟือย

^{๙๐} พุทธทาสภิกขุ, **ธรรมกับการเมือง**, (กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์สยามประเทศ, ๒๕๓๘), หน้า ๘.

^{๙๑} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๓๒.

^{๙๒} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๓๕.

^{๙๓} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๓๕.

^{๙๔} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๒๕.

ทั้งหลายจึงไม่มีมันก็เลยร่วงหล่นไปยังผู้อื่น ก็เป็นสังคมที่ไม่ขาดแคลน^{๕๕} ทุกอย่างที่เป็นของมีมากเกินไปจะต้องเป็นส่วนเหลือแก่สังคม

จะเห็นได้ว่า สังคมสงฆ์อันเป็นสังคมในอุดมคติที่พระพุทธเจ้าทรงวางระบบสังคมนิยมแต่ทรงใช้วิธีปฏิบัติงานนั้นเป็น “เผด็จการ” ท่านพุทธทาสภิกขุชี้ว่า “ธัมมิกสังคม-ราชาธิปไตย” ที่เป็น “เผด็จการ” แต่เป็นสังคมนิยมเพื่อสังคมเป็นประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม ไม่ได้ทำเพื่อตนเอง เช่น ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ที่เป็นพุทธบริษัทผู้รักษาอุดมคติสังคมแบบเผด็จการในพระพุทธศาสนาในสมัยนั้น การจะสร้างสังคมอุดมคติให้คน “ไม่เห็นแก่ตัว” ที่คนมีกับคนยากจนบอกกันเข้าแล้ว ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมได้

ผู้วิจัยเห็นว่า ระบบสังคมทั้งหลาย ไม่ว่าระบบใด หากประกอบด้วยธรรมชาติขั้นพื้นฐานผู้ปกครองเองก็มีธรรมะ และนำเอาหลักธรรมมาเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาปัญญาแก่ผู้คน โดยเฉพาะเขาชวนให้มีหลักหรือแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง ตามกฎในระบบศึกษา^{๕๖} คือ หลักสำหรับฝึกหรือพัฒนามนุษย์ด้วยการเรียนรู้ ที่จะให้สามารถเป็นอยู่ได้อย่างดี ให้สามารถมีชีวิตที่ประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องสัมพันธ์กับกฎธรรมชาติด้วยวิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงามคือ ชีวิตที่ศึกษา^{๕๗}

๓.๑.๒ แนวคิดระบบการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์

ท่านพุทธทาสภิกขุได้แสดงทัศนะต่อระบบการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ที่มีอยู่ในสังคมโลกไว้หลายประเด็น สรุปความได้ดังนี้

๑) การศึกษามุ่งพัฒนาวัตถุ ท่านพุทธทาสภิกขุให้ทัศนะไว้ว่า ความรู้หรือศาสตร์ทั้งหลายที่มนุษย์กำลังเรียนอยู่ในโลกนี้ เรียนเพื่อจะไปเป็นเครื่องมือ หรือเป็นอุปกรณ์ของเทคโนโลยีซึ่งไม่เคยนำไปใช้เพื่อเป็นอุปกรณ์ของการพัฒนาความสว่างไสวทางวิญญาณเป็นมรรค

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๕ - ๘๐.

^{๕๖} คือ ศึกษา ๓ หรือ ไตรศึกษา ได้แก่ ศีล ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในความประพฤติ สมาธิ คือ ข้อปฏิบัติสำหรับอบรมจิต เพื่อให้เกิดคุณธรรม และปัญญา คือข้อปฏิบัติสำหรับฝึกปัญญาให้เกิดความรู้ขั้นสูง, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๑๕๕, (ฉบับ มจร.) อง.ตัก. (ไทย) ๒๐/๕๒๑/๒๕๔.

^{๕๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ชีวิตที่เป็นอยู่ดี ด้วยการศึกษทั้ง ๓ ทำให้พัฒนครบ ๔, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๔), หน้า ๕.

ของตะวันตก ปู่ ย่าตายของเรายังไม่เคยประสบความทุกข์หรือปัญหายุ่งยากทางศีลธรรม หรือทางอะไรเหล่านั้นก็เพราะเขาฝึกหลักในทางความสว่างทางวิญญาณคือพระธรรมหรือศาสนา^{๙๘}

ผู้วิจัยเห็นว่า ความมุ่งหมายของการศึกษามีความผิดพลาดหลงทาง เพราะมุ่งพัฒนาความเจริญของโลกด้านวัตถุ สัมพัฒนาความเจริญด้านจิตใจ หรือความเจริญทางจิตวิญญาณที่จะทำให้สมบูรณ์อย่างแท้จริง

๒) การศึกษามุ่งเพิ่มพูนกิเลสตัณหา ท่านพุทธทาสภิกขุให้ทัศนะว่า การศึกษาแผนปัจจุบันของโลกนี้ระบุว่า หลงพวกฝรั่ง การศึกษาส่วนใหญ่ของโลกเดินตามแผนของพวกฝรั่ง ...การศึกษาแผนปัจจุบันของโลกเลยกลายเป็นเรื่องของวัตถุไปหมด แล้ววัตถุที่เกี่ยวข้องกับการเป็นอยู่ของคนที่ยากจะกินดี อยู่ดี หรือวัตถุที่จะเป็นปัจจัยของสงครามเป็นเรื่องการเมือง เรื่องเศรษฐกิจ^{๙๙}

ผู้วิจัยเห็นด้วยว่า การศึกษาในสังคมปัจจุบันมุ่งที่จะตอบสนองคุณภาพชีวิตมนุษย์เพื่อความอยู่รอดทางกายเพื่อแสวงหาความสุขที่บำรุงบำเรอด้วยวัตถุเท่านั้น นับเป็นการศึกษาที่ยังไม่อาจพัฒนาสติปัญญาที่สามารถควบคุมความต้องการที่เกินจำเป็นได้ เพราะจิต ยังพอกพูนด้วยกิเลสตัณหา คือ ความอยากไม่สิ้นสุด

๓) การศึกษาที่ขาดความเข้าใจชีวิตในพุทธศึกษา ท่านพุทธทาสภิกขุให้ทัศนะไว้ว่า ในมหาวิทยาลัยมีการจัดการศึกษาเป็นคณะต่างๆ วิศวกรรม แพทยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ฯลฯ คือเป็นพุทธศึกษาไปหมด...นักศึกษาหนุ่มสาว แพรวพรายไปด้วยการศึกษานั้น เป็นผู้บูชาปากบูชาท้อง บูชาความเอร็ดอร่อยทางเนื้อหนังทั้งนั้น ในชั้นที่เรียกว่าอุดมศึกษามีเพียงเท่านั้น เพราะฉะนั้น ผลของการที่ไม่รู้ว่า เกิดมาทำไม คือ ไม่มีพุทธศึกษาที่ถูกต้อง^{๑๐๐}

ผู้วิจัยเห็นว่า นับเป็นความผิดพลาดของการศึกษาในด้านพุทธศึกษาจึงมิได้สร้างความเจริญก้าวหน้าทางสติปัญญาแก่ผู้ศึกษาและสังคมได้ พุทธศึกษาที่รู้เฉพาะหนังสือหรืออบรมสติปัญญาเป็นเครื่องมือเลี้ยงชีพ มิได้ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในชีวิตอย่างแท้จริง แต่กลับทำให้ผู้ศึกษาลุ่มหลง เพื่อฝืนในวัตถุและเพิ่มพูนกิเลสตัณหาสนองความต้องการส่วนตนมากกว่าที่จะรู้เรื่องสำคัญที่สุดของชีวิต คือ ความพ้นทุกข์

^{๙๘} พุทธทาสภิกขุ, การศึกษาคืออะไร, (กรุงเทพมหานคร : สมชายการพิมพ์, ๒๕๑๓), หน้า ๔๓ - ๔๔

^{๙๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓ - ๔๔.

^{๑๐๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๖ - ๗๘.

๔) การศึกษาขาดการปลูกฝังคุณธรรมในพลศึกษา ท่านพุทธทาสภิกขุให้ทัศนะไว้ว่า “กำลัง” มีอยู่ ๒ ประเภท คือ กำลังทางวัตถุ กำลังทางวิญญาณ การเตรียมกีฬา ก็คือ การเตรียมกำลังที่จะไปชนะเขา เอาเกียรติให้แก่เรานั้น ผิดจากความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ แต่โบราณกาลของการมีกีฬา เพื่อให้มีการเล่นออกกำลังกาย เพื่อเสียสละเมื่อถูกผู้อื่นล่วงเกินพลั้งพลาด เดียวนี้ในสนามกีฬานั้นแหละคือลัทธิ “ฟันต่อฟัน - ตาต่อตา” และมากขึ้นๆ จนกระทั่ง กองเชียร์ใช้ระเบิดขวด คำว่า “โกลั๊” พลศึกษากำลังโกลั๊ มันโกลั๊อย่างไร^{๒๑}

ผู้วิจัยเห็นว่า การจัดพลศึกษาในปัจจุบัน ยังคงมุ่งส่งเสริมกิเลสที่เพาะความเห็นแก่ตัวเพื่อเกียรติยศ เพื่อหมู่คณะจนถึงประเทศชาติของตน มิได้มุ่งหวังขัดเกลาคใจเพื่อปลูกฝังคุณธรรม ความรัก ความเสียสละ ส่งเสริมสามัคคีธรรม มีน้ำใจ มีความยุติธรรม ด้วยกำลังจิตที่ถูกต้อง แล้วจึงกำลังกายไปตามทางถูกต้องร่วมกัน^{๒๒} เพราะกีฬามุ่งทำลายความเห็นแก่ตัว คือ พลศึกษาที่ถูกต้องฝ่ายวิญญาณ

๕) การศึกษาด้านจริยศึกษาไม่สมบูรณ์แบบ ท่านพุทธทาสภิกขุให้ทัศนะไว้ว่า “จริยศึกษากลายเป็นเพียงบทท่องจำไม่ใช่จริยะ คือ การประพฤติ ปฏิบัติอยู่ที่กาย วาจา จิต อยู่ในที่ที่ตัว จริยศึกษาที่ถูกต้องควรสอนให้รู้และตระหนักถึงระเบียบวินัยของนักเรียน ของความเป็นมนุษย์ ด้วยบทบาทหน้าที่อันงดงาม อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ประกอบด้วยคุณธรรม มีความสำรวม มัชยัสถ์ มีหิริ โอตตปปะ”^{๒๓}

ผู้วิจัยเห็นว่า การสอนเรื่องจริยศึกษาสิ่งสำคัญที่สุดคือเน้นให้ผู้ศึกษาฝึกฝนความประพฤติด้วยการอบรมขัดเกลาคใจเข้าสู่ภาคปฏิบัติจนเป็นนิสัย สามารถควบคุมบังคับจิตใจให้มีภูมิด้านทานกิเลสตัณหาที่มีทั้งภายในและสิ่งชั่วร้ายภายนอกที่เข้ามาในรูปแบบต่างๆ ได้ ด้วยการบังคับตัวเองอยู่ในระเบียบวินัยอย่างถูกต้องเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม

๖) การศึกษาหัตถศึกษายังไม่ถูกต้อง ท่านพุทธทาสภิกขุให้ทัศนะไว้ว่า หัตถศึกษาแปลว่า การใช้มือ คือ ฝ่าไม้ลายมือ ก็คือ วิชาอาชีพนั่นเอง หมายความว่า วิชาเทคนิค ทุกแขนง

^{๒๑} พุทธทาสภิกขุ, **บรมธรรม** กับการศึกษาของโลกปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร : คณะธรรมทานไชยาจัดพิมพ์ ๒๕๑๒), หน้า ๑๒๕ - ๑๔๕.

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๗.

^{๒๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๔.

เพื่ออาชีพ...เรียนวิทยาศาสตร์ เรียนประวัติศาสตร์เรียนปรัชญาเพื่ออาชีพนั้น มันเป็นหัตถศึกษาตามแบบภาษาธรรม คือไม่ใช่ทางภาษาวัตถุ^{๒๔}

ผู้วิจัยเห็นว่า หัตถศึกษาที่ถูกต้องคือการสร้างสร้งงานฝีมือการประดิษฐ์สิ่งต่างๆ แต่ทุกวันนี้งานหัตถศึกษามุ่งที่จะสร้างสร้งก้ฝีมือเพื่อประกวดอวดอ้างแข่งขันกัน มากกว่าที่จะสร้างสร้งงานประดิษฐ์ให้เกิดเป็นศิลปะที่ทรงคุณค่าต่อจิตวิญญาณของมวลมนุษย์ อันจะอำนวยประโยชน์แก่ตนเองและสังคมโลกได้ ดังที่ท่านพุทธทาสกล่าว “เราทุกคนไม่ใช่เกิดมาเพื่ออาชีพ เราเกิดมาเพื่อสิ่งสูงสุดที่มนุษย์ควรจะได้รับ อาชีพเป็นเพียงอุปกรณ์เล็กน้อย ให้เรามีชีวิตรอดอยู่ได้ เพื่อเราจะได้ทำในสิ่งดีที่สุดในสิ่งที่มนุษย์จะได้รับ”^{๒๕}

๓) การศึกษาขาดผู้นำทางวิญญาณ ท่านพุทธทาสภิกขุให้ทัศนะไว้ว่า “ครู” เป็นผู้เปิดประตูวิญญาณ หรือเป็นผู้นำวิญญาณของสัตว์ ให้เดินไปถูกทาง^{๒๖} ถ้าทำไปไม่ถูกต้องตามอุดมคติของครูก็กลายเป็นครูปลอม ในที่สุดก็สูญเสียความเป็นปวงชนียบุคคล กลายมาเป็นลูกจ้างเหมือนกับที่เขาประณามครูบางคน ในที่บางแห่งว่าไม่เป็นครู แต่เป็นเพียงลูกจ้างที่รับจ้างสอนหนังสือเท่านั้น...ครูที่ละเลยซึ่งอุดมคติอันนี้ ก็กลายเป็นลูกจ้างในหัวใจไม่มีอะไร นอกจากต้องการจะรับค่าจ้างหรือเงินเดือนและหนักเข้าก็โกงเวลา เอาเปรียบในหน้าที่การงานของตน เพราะความเห็นแก่ตัว เพราะปราศจากปัญญาและเมตตา^{๒๗}

ผู้วิจัยเห็นว่า นักเรียนนักศึกษาจะไม่สามารถพัฒนาตนให้มีความเจริญก้าวหน้าทางสติปัญญาสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องได้ ถ้าขาดผู้นำทางการศึกษาที่ดี นั่นคือ “ครู” ผู้เป็นกัลยาณมิตรที่ดี ให้การอบรมดี ไม่หวงวิชา ขกย่อง แล้วก็กั้มครอง^{๒๘} ครูจึงเป็นผู้นำ ผู้ยกสถานะทางวิญญาณของลูกศิษย์ให้สูงขึ้นๆ ไป เพราะว่าครูเป็นสถาบันที่สร้างโลก ให้งดงามสงบสุข และมีค่า

๔) การศึกษาไม่เข้าถึง “บรมธรรม” ท่านพุทธทาสภิกขุให้ทัศนะไว้ว่า การศึกษาขั้นพื้นฐานของโลกในสมัยนี้หรือแผนการศึกษาทั้งหมดของโลกนี้ ไม่ได้รวมสิ่งที่เรียกว่า “บรมธรรม” เข้าไว้ด้วยไม่มีการทำให้เด็ก รู้ว่าเกิดมาทำไม ไม่มีหลักสูตรอะไรสอน นั่นคือ การ

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๔๗.

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๔๗.

^{๒๖} พุทธทาสภิกขุ, การศึกษาของโลก, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาจัดพิมพ์, ๒๕๑๘), หน้า ๕๘.

^{๒๗} พุทธทาสภิกขุ, เยวชนกับศีลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมทาน), ๒๕๒๒, หน้า ๒๔.

^{๒๘} ดุราละเอียดใน ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๖๘/๒๑๐.

ไม่รวมเอาเรื่องบรมธรรมเข้ามาไว้ในหลักสูตรของการศึกษา ยึดถือเป็นหลัก Education for Survival การศึกษาเพื่อการอยู่รอด ...การอยู่รอดที่พูดถึงนั้นหมายถึงทางวัตถุทั้งนั้น จึงไม่เป็น “บรมธรรม” ซึ่งเป็นการอยู่รอดทางวิญญาณ^{๒๕}

ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาที่มุ่งพัฒนาวัตถุเป็นการศึกษาที่เน้นให้คนหลงใหลในเรื่องกินอยู่ที่เกินพอดี เป็นทาสทางวัตถุ หวังพึ่งเทคโนโลยี เข้าใจว่าเป็นเครื่องนำมาซึ่งทุกอย่าง เป็นการศึกษาเพื่อเป็นเครื่องมือ นำพาไปสู่ความวินาศของความเป็นมนุษย์ ในที่สุดก็ไม่สามารถแก้ปัญหาคน ปัญหาสังคม และไม่ทำให้ผู้เรียนพ้นทุกข์ได้ เพราะไม่รู้ว่าจะอะไรคือสิ่งสูงสุดที่มนุษย์ควรศึกษาและปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์และความอยู่รอดทางจิตวิญญาณ

สรุปได้ว่า ในทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุ การศึกษาในสังคมไทยทุกระดับตั้งแต่ชั้นอนุบาล ประถม ชั้นมัธยม และมหาวิทยาลัย ให้ความสำคัญประโยชน์เพียงเพื่อประกอบอาชีพและสร้างรายได้เลี้ยงชีวิต ให้สะดวกสบายกินดี อยู่ดี ทั้งนี้เพราะการศึกษามุ่งความสำเร็จแต่ในเรื่องกิน เรื่องงาม เรื่องเกียรติ นับวันยิ่งจะติดแน่น หรือหลงใหลใน ๓ เรื่องนี้ ดังที่ท่านกล่าวไว้ว่า

“ดูการศึกษาชั้นอนุบาล ดูการศึกษาชั้นประถม ดูการศึกษาชั้นมัธยม ดูการศึกษาชั้นวิทยาลัย ชั้นมหาวิทยาลัย หรือถ้ามันจะมีอีก เป็นบรมมหาวิทยาลัยอะไรก็ตามใจ มันก็เป็นเรื่องให้ลุ่มหลงในเรื่องกิน งาม เกียรติทั้งนั้น อย่างดีที่สุดก็ให้สามารถในอาชีพ ได้อาชีพแล้ว ได้เงินแล้ว ได้ทำอะไร? ให้ไปบูชาเรื่องกิน เรื่องงาม เรื่องเกียรติ มันก็ไม่มีอะไรมากไปกว่านี้ นี่แหละคือ การศึกษาที่โลกนี้ให้แก่เยาวชน ทุกประเทศก็ว่าได้”^{๒๖}

จากการประมวลปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษาระดับสังคมไทย ตามทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาไม่สามารถพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพและคุณสมบัติที่ดีพอเพื่อพัฒนาสังคมไทยให้อยู่ดี มีสุข ปราศจากความเห็นแก่ตัวได้

นัยดังกล่าวจะเห็นว่า การศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเน้นการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมหวังความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุเป็นสำคัญนั้น ทำให้ผู้เรียนมีการแข่งขันกันเอารอดเอาเปรียบกันเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม การศึกษาดังกล่าว จึงทำให้เยาวชนลุ่มหลงในวัตถุและก่อปัญหาแก่

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๗๖ - ๗๘.

^{๒๖} พุทธทาสภิกขุ, เยาวชนกับศีลธรรม, หน้า ๗๓.

สังคม เพราะเป็นการศึกษาที่เน้นสร้างอาชีพและสร้างรายได้เพื่อความสะดวกสบายมากกว่าที่จะพัฒนาระดับจิตใจให้สูงขึ้นเพื่อพัฒนาตนและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

ดังนั้น ท่านพุทธทาสจึงกล่าวว่า การศึกษาไม่ใช่สร้างแต่คนเก่งแต่ต้องสร้างคนดีควบคู่ไปด้วยไม่เช่นนั้นการศึกษานั้นจะเป็น “การศึกษาหมาหางด้วน”^{๓๑} การศึกษาที่แท้จริงนั้นต้องให้มนุษย์ได้สิ่งที่ดีที่สุด ตามหลักการศึกษของท่านพุทธทาสภิกขุ คือ ต้องสามารถพัฒนาชีวิตมนุษย์ให้มีความสมดุลด้านความสามารถทางวัตถุและทางวิชาชีพมีสติปัญญามีคุณธรรมที่สามารถทำลายสัญชาตญาณอย่างสัตว์ทำให้มนุษย์ได้สิ่งที่ประเสริฐที่สุดนั่นคือสามารถควบคุมกิเลสบังคับความรู้สึกได้ นี่นับเป็นศีลธรรมบรมโบราณของศาสนาทุกศาสนาที่มีมูลมาจากรากฐานอันนี้ ถือเป็นสิ่งสูงสุดที่ช่วยกล่อมเกล่า ส่งเสริมความดีงาม ความถูกต้อง เพื่อสันติสุขของบุคคลและสังคม

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า รัฐยังไม่สามารถพัฒนาการศึกษาแก่เยาวชนให้สัมฤทธิ์ผลดังที่ท่านพุทธทาสกล่าวไว้ได้ เพราะเยาวชนยังไม่มีคุณสมบัติทั้งร่างกายและจิตใจหรือสติปัญญาที่จะยับยั้งหรือควบคุมความประพฤติของตนได้ การศึกษาควรฝึกแต่ละคนให้รู้จักแยกแยะระหว่างดีและชั่วทั้งระดับการตอบสนองทางร่างกายและจิตใจ (Brain) ต้องได้รับการฝึกจนเขาสามารถทำสิ่งที่ถูกต้องในท่าทีถูกต้องและในเวลาที่ถูกต้องได้^{๓๒}

๓.๑.๓. แนวคิดศีลธรรมของยุวชนคือสันติภาพของโลก

ท่านพุทธทาสภิกขุสร้างสวนโมกขพลารามขึ้นมานั้น ก็โดยมีแผนมุ่งเอางานเผยแผ่มาเป็นงานหลัก ถึงกับมีอุดมคติว่าจะทำงานเพื่อให้ศีลธรรมกลับมาไปจนกระทั่งตลอดชีวิตก่อนวาระสุดท้ายของชีวิต ท่านได้ฝากวาทะสุดท้ายไว้ว่า

“ศีลธรรมของยุวชนคือสันติภาพของโลก” เหมือนเป็นคำสอนสุดท้ายที่บอกคนรุ่นหลังว่า สันติภาพภายนอกจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อใจของคนต้องมีสันติภาพภายในที่จะอยู่ได้โดยไม่เบียดเบียนใครให้ทุกข์ เพราะมีความเข้าใจคนอื่นและเห็นโลกตามความเป็นจริงเสียก่อน

^{๓๑} พุทธทาสภิกขุ, การศึกษาในทัศนะของท่านพุทธทาส, (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพฯภาพพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๓.

^{๓๒} แนวคิดนี้ตรงกับหลักการที่ว่า สัปปริสธรรม ๓ ในพระพุทธศาสนา, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๑/๑๒๖.

ดังที่ท่านได้กล่าวถึงยุวชนไว้ว่า “ปัญหาของวัยรุ่น คือ ความเหลวไหลบังคับตัวเองไม่ได้ บังคับตัวเองให้เป็นพรหมจารีไม่ได้ บังคับตัวเองให้เป็นนักเรียนที่ดีไม่ได้”^{๓๓}

เพราะเหตุที่ว่า วัยรุ่นเป็นวัยช่วงกลางของชีวิตที่จะหันเหไปสู่วัยทำงานสร้างครอบครัวและเป็นพ่อแม่ที่ดีหรือร้ายได้ เป็นกลุ่มที่ต้องเรียนรู้ธรรมชาติเพื่อใช้เส้นทางเดินของชีวิต พ่อแม่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเอาใจใส่กับเยาวชนให้ดีให้มีศีลธรรม หรือดึงเยาวชนกลับมาสู่ทางธรรมะให้ได้ แล้วเยาวชนก็จะทำโลกนี้ให้น่าอยู่ เพราะเด็กและเยาวชนคือความหวังของครอบครัวสังคมและประเทศชาติในอนาคต ดังที่ท่านกล่าวไว้ว่า “การที่มนุษย์ในอนาคตจะมีฐานะทางศีลธรรมดีขึ้นก็เพราะเยาวชนมีศีลธรรมดีขึ้น มิฉะนั้นแล้วมันจะไม่มีมนุษย์อยู่ในโลกพร้อมกับที่ไม่มีศีลธรรมเรื่องนี้ขอเตือนซึ่งกันและกันไว้ให้ระลึกถึงอยู่เสมอว่ามนุษย์อยู่ได้เพราะศีลธรรมหมดศีลธรรมเมื่อไร ก็ไม่มีมนุษย์”^{๓๔}

จะเห็นได้ว่า การสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่ประกอบด้วยศีลธรรมเพื่อรับผิดชอบต่อบทบาทและทำหน้าที่ในฐานะที่พึงปฏิบัติต่อครอบครัว สังคม และประเทศชาตินั้นถือว่าเป็นปัญหาและเป็นภาระหนักอึ้งยิ่งสำหรับสถาบันครอบครัว ชุมชนสถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาที่จะพัฒนาระบบความคิดของเยาวชนให้เห็นถูกต้องได้ ในภาวะสังคมที่บุคคลส่วนใหญ่ยังคงมุ่งมั่นแสวงหาแต่ความสุขทางวัตถุ เพื่อมาตอบสนองความต้องการที่เกินความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคม

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ปัญหาความสับสนวุ่นวายของสังคม ที่เกิดจากการศึกษาหรือการแสวงหาปัจจัยภายนอกมาบำรุงและสนองตอบความต้องการเกินความจำเป็น จึงทำให้มนุษย์ต้องปรับปรุงจิตใจไปตามกระแสแห่งภาวะของสังคมโลกแห่งวัตถุและประสพวิกฤตการณ์มากมายหาความสงบร่มเย็นไม่ได้ เพราะการแสวงหาวัตถุมาสนองตอบความต้องการทางจิตใจเพื่อให้สังคมโลกกลับคืนมาได้ด้วยสันติภาพและสันติสุข ท่านพุทธทาสจึงเสนอผ่านกระบวนการศึกษาเรียนรู้ไว้ว่า

“...สิ่งที่ต้องกลับมานั้น ก็คือ สิ่งที่เราเรียกว่าศาสนา ศีลธรรมและปรมัตถธรรม ที่เป็นรากฐานของศีลธรรม หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งสำหรับคนทั่วไปว่า พระเจ้าจะต้องกลับมา

^{๓๓} พุทธทาสภิกขุ, โอวาทพุทธทาสแด่..ยุวชน, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา,ม.ป.ป.), หน้า ๑๒.

^{๓๔} พุทธทาสภิกขุ, เยาวชนกับความรอดของสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพไพ, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๘.

เดี๋ยวนี้โลกกำลังไม่มีพระเจ้าคุ้มครองที่แท้จริง ก็คือ ธรรมะอันสูงสุด นี่เป็นรายการปลีกย่อยของมนุษยธรรม คือ ธรรมะสำหรับความเป็นมนุษย์ต้องกลับคืนมา...”^{๓๕}

ผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหาของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันที่ต้องประสบกับภาวะความเดือดร้อนวุ่นวายและทุกข์ยากลำบากขาดแคลนปัจจัยในการดำรงชีวิต เพราะการแสวงหาการเก็บรักษาสິงที่แสวงหามาได้ การมีไว้เพื่อการบริโภค การมีไว้เพื่อครอบครองนั้น เกินความจำเป็นที่มนุษย์ควรจะมีควรจะได้ เพราะความเห็นแก่ตัวๆ จึงเป็นรากฐานของปัญหาต่างๆ ในสังคมดังที่ท่านพุทธทาสกล่าวไว้ว่า

“..ความเห็นแก่ตัว เป็นจุดตั้งต้นของความไม่มีศีลธรรม คือเป็นจุดตั้งต้นของความยุ่งยาก ที่เรียกว่าวิกฤตการณ์ ที่แรกคนป่าอยู่กันอย่างเสมอภาค ไม่มีใครเอาส่วนเกิน พอคนเห็นแก่ตัวเอาส่วนเกิน วิกฤตการณ์ก็ตั้งต้นจนต้องมึนงง มีกฎหมายต้องลงโทษขึ้นมา ความไม่เห็นแก่ตัวเป็นรากฐาน จะทำให้เกิดความถูกต้องทั้งหมด ในทุกแง่ทุกมุมของสังคมนี้ พอเกิดเห็นแก่ตัวก็ผิดแล้ว...”^{๓๖}

เหตุนี้ ท่านพุทธทาสภิกขุ จึงเรียกร้องให้มนุษย์เราทำตัวเป็นผู้มีศีลธรรม นำศีลธรรมกลับมาช่วยโลก เมื่อบุคคลนำศีลธรรมมาประพฤติปฏิบัติ เป็นผู้ที่มีศีลธรรม เขาจะรักความเป็นมนุษย์ แล้วก็ทำหน้าที่การทำงานของมนุษย์อย่างเต็มกำลังสติปัญญา โดยท่านได้เชิญชวนทุกคนในสังคมร่วมกันปลูกต้นไม้แห่งศีลธรรม โดยอธิบายว่า รากของต้นไม้ศีลธรรม คืออุดมคติที่ถูกต้อง ลำต้นของต้นไม้ศีลธรรม คือการปฏิบัติที่ถูกต้อง ไม่มีการประทุษร้ายเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ดอกผลของต้นไม้ศีลธรรมคือ สันติสุขส่วนบุคคล และสันติภาพของโลกแผ่นดิน อันเป็นที่ตั้งอยู่ของต้นไม้ศีลธรรมคือ ความรู้สึกเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งสิ้น น้ำ คือ ความไม่ตกเป็นทาสของอายตนะ อาหาร คือ การบังคับกระแสแห่งความรู้สึกไม่ให้ทำไปตามอำนาจของกิเลสตัณหาตามความรู้สึกใฝ่ต่ำ การบังคับความรู้สึกใฝ่ต่ำในสิ่งที่ไม่ควรเกิด ไม่ให้เกิดขึ้นและบังคับสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วให้หยุดลง แสงแดด คือ ขณิกัตถัมภ์ปัญญา ปัญญาเห็นถูกต้องตามความเป็นจริงตามธรรมชาติ อุณหภูมิ คือ สัทธาปลื้มนา ความเป็นผู้มีศรัทธาและเลื่อมใสอย่างถูกต้องทั้ง ๕ อย่างนี้ (คือ แผ่นดิน น้ำ อาหาร แสงแดด อุณหภูมิ) จะทำให้รากฐานของต้นไม้ศีลธรรมสมบูรณ์มั่นคง ต้นไม้แห่งศีลธรรมที่

^{๓๕} พุทธทาสภิกขุ, **ธรรมสังจะสังเคราะห์**, (สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิจัดพิมพ์, ๒๕๒๘), หน้า ๒๗๒.

^{๓๖} พุทธทาสภิกขุ, **เยาวชนกับความรอดของสังคม**, หน้า ๑๐๓.

เจริญงอกงามอย่างนี้ จะได้แตกใบ แตกดอก ออกผล เป็นมรรค ผล นิพพาน คือ ความสันติสุข และสันติภาพ ถ้ามุขยในโลกลไม่ช่วยกันปลูกต้นไม้แห่งศีลธรรม โลกเราคงไร้ร่มเงาที่สงบเย็น โฉนเลยจะเฝ้าดอกผลอันน่าปรารถนาให้ป่วยการเล่า^{๓๖}

ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายของศีล สรุปความได้ดังนี้

ศีลแปลว่า ปกติ คือไม่ผิดไปจากปกติ การที่มีศีล รักษาศีล ก็เพื่อทำให้ปกติ ว่าด้วยเหตุคือ การประพฤติปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความสงบ ที่เกิดจากการไม่กระทบกระทั่งตนเองและผู้อื่นให้เดือดร้อนโดยการกระทำภายนอก ด้วยกายวาจา เมื่อว่าด้วยผล คือ ตัวสงบที่ได้เกิดขึ้นแล้วเพราะการปฏิบัติได้อย่างถูกต้องทางกาย ทางวาจาทั้งส่วนตนและส่วนสังคม ในความสงบนั้น ท่านมองว่า โดยธรรมชาติของเด็กแล้ว เด็กจะมีความสงบความปกติในระดับของเด็ก ถ้าเด็กเป็นคนดี ซึ่งเปรียบได้กับคำว่า“นิพพาน” ซึ่งแปลว่า “เย็น” และทั้งของวัตถุที่ดี สัตว์เครื่องานที่ดี และนิพพานของคน ก็มีอยู่หลายระดับ^{๓๗}

เพราะเหตุนี้ สังคมจึงควรพยายามนำเด็กและเยาวชนให้เดินมาสู่ครรลองของความปกติ หรือความสงบ ตามความมุ่งหมายของวิวัฒนาการของความเป็นมนุษย์ ที่สามารถต่อสู้กับทุกอย่างที่เขาจะต้องต่อสู้ตั้งแต่เกิดจนตายโดยถูกต้องตามธรรมชาติ วิธีการดังกล่าวท่านพุทธทาสภิกขุเรียกว่า “ศีลธรรมแห่งการต่อสู้สำหรับเยาวชน” ท่านเห็นว่าการกระทำหรือการแก้ปัญหาทุกชนิดและทุกระดับไม่มีอะไรที่ไม่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม เพราะคำว่า ศีลธรรมมีความหมายกว้าง ขวางครอบคลุมทั่ว กว้างคือ ศีลธรรมคือสิ่งที่ทำความปกติ เมื่อทุกอย่างเป็นปกติ มีความสงบสุข ก็เรียกว่า “ศีลธรรม” ทั้งนั้น^{๓๘}

เมื่อท่านพุทธทาสภิกขุมองว่า การกระทำทุกอย่างล้วนแต่กระทำเพื่อความอยู่รอด จึงไม่มีอะไรที่ไม่มีการต่อสู้ การต่อสู้ทางศีลธรรมสำหรับเยาวชนนั้น ท่านได้แบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือการต่อสู้ภายใน และการต่อสู้ภายนอก สรุปความได้ว่า

๑) การต่อสู้ภายใน เป็นการต่อสู้ บังคับ เอาชนะตนเองกับกิเลสฝ่ายต่ำหรือกิเลสฝ่ายสูงคือความรับผิดชอบชั่วดี ต่อสู้กับชีวิตที่มีวิวัฒนาการความเปลี่ยนแปลงต้องแก้ไขตลอดเวลา

^{๓๖} รัชจวน อินทรกำแหง, ท่านอาจารย์พุทธทาสในฐานะครู, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๘), หน้า ๔๓.

^{๓๗} พุทธทาสภิกขุ, เยาวชนกับศีลธรรม, หน้า ๑๑ - ๑๓.

^{๓๘} พุทธทาสภิกขุ, ศีลธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๘), หน้า ๔๔.

แบ่งออกเป็น ๒ ทางได้แก่ (๑) การต่อสู้ทางกาย นับตั้งแต่ทางร่างกาย กระทั่งงานอาชีพหาเลี้ยงชีวิต การสมาคมหรือเอาชนะอุปสรรคโรคร้ายไขเจ็บ (๒) การต่อสู้ทางจิตหรือทางวิญญาณการควบคุมจิตทำจิตให้ปกติไม่ฟุ้งซ่านหุนหันดุเดือด หรือไร้สมรรถภาพ สามารถควบคุมกิเลส คือราคะ โทสะ และโมหะได้

๒) การต่อสู้ภายนอก แบ่งออกเป็น ๒ ชนิดได้แก่ (๑) ต่อสู้กับธรรมชาติ ดิน ฟ้า อากาศ ต้นไม้ ภัยธรรมชาติต่อสู้โดยการยอมรับธรรมชาติ ทำใจปลงให้ได้ มีจิตใจเป็นอิสระ อยู่เหนือความทุกข์ได้ (๒) การต่อสู้กับบุคคลทั้งคนใกล้ชิดและคนภายนอกหรือข้าศึก คนใกล้ชิดคือ บุคคลในครอบครัวหรือเพื่อนร่วมงานด้วยธรรมสัจจะความจริงที่ใช้แก้ปัญหาเฉพาะบุคคล การต่อสู้กับข้าศึก เยาวชนต้องรู้จักข้าศึกคือ สงครามเย็นด้วยคุณธรรมสูงสุด ทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน อย่าได้ตั้งหน้าทำลายกันโดยวิธีเอาเปรียบกัน การต่อสู้ข้าศึกสงครามร้อน คือ “ให้รบกันไปพลางแลกธรรมะไปพลาง” หมายความว่า ยังเจรจากันอยู่ เอาธรรมมาเป็นข้ออ้างเพื่อจะให้เห็นว่าไม่จำเป็นต้องรบกันให้พินาศทั้งสองฝ่าย ให้เยาวชนเข้าใจคำว่า “สงคราม” ในลักษณะว่าไปพร้อมกันในที่กำหนดหมายไว้ เพื่อพิทักษ์ความเป็นธรรม ให้ทำสงครามชนิดนี้ คือ มาทำความตกลงกัน

นอกจากนี้ ท่านพุทธทาสภิกขุเห็นว่า เด็กและเยาวชนต้องรู้สิ่งที่จะต่อสู้กับข้าศึกทั้งหลายทั้งภายในภายนอกได้ก็คือ สัมมาทิฐิที่สร้างขึ้นมาจากธรรมสัจจะเฉพาะกรณีเยาวชน ต้องมีความเข้าใจถูกต้องสำหรับเรื่องนั้นๆ กรณีนั้นๆ ด้วยความรู้จริงเข้าใจจริงเห็นจริง เฉพาะเรื่อง เฉพาะกรณี การต่อสู้แบบนี้เรียกว่า การต่อสู้ด้วยศีลธรรม ด้วยความเข้าใจศีลธรรม ๒ ชนิด คือศีลธรรมเพื่อประโยชน์แก่ศาสนาที่มุ่งส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อความก้าวหน้าถึงจุดหมายปลายทางศาสนากับศีลธรรมเพื่อประโยชน์แก่สังคมที่มุ่งหมายโดยตรงที่จะแก้ปัญหาความเดือดร้อนทางสังคมเพื่อส่งเสริมสันติสุขส่วนบุคคลและสันติภาพในสังคม^{๔๐}

อย่างไรก็ตามท่านพุทธทาสภิกขุมองว่า ความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ ก้าวไปเท่าไร สันติภาพก็ยิ่งไกลออกไปเพราะมันทำลายศีลธรรม สันติภาพตั้งอยู่บนรากฐานอยู่บนศีลธรรม ความก้าวหน้าทางวัตถุ ทำลายรากฐานของศีลธรรม จึงไม่มีทางเกิดสันติภาพได้ ในการศึกษาปัจจุบันที่ว้าวุ่นที่สุด ที่จะทำให้เกิดสติปัญญา แต่ก็เอาไปใช้เพื่อมิฉันทิฐิ หลงไปในทางเมากิเลส มัวเมาวัตถุ มีแต่ศีลธรรมที่ดัดขึ้นใหม่ ศีลธรรมวัตถุนิยม ศีลธรรมกามารมณ์ บัญญัติ

^{๔๐} พุทธทาสภิกขุ, ศีลธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ ๒๕๔๘), หน้า ๕๒.

ตั้งขึ้นมาใหม่ ที่เคยถือว่าชั่วหรือเลว กลายเป็นไม่ชั่ว ความละเอียดหายไป ความหน้าด้านมาแทน ความไม่มีระเบียบ ปลดปล่อยตามใจ นับตั้งแต่เรื่องทรงผม เรื่องเสื้อผ้า กระทั่งกิจกรรมารยาทที่ปล่อยไปตามอารมณ์ ความไม่มีเหตุผล การไม่รู้แม้แต่ว่าเกิดมาทำไม? นี่เป็นเพราะขาดรากฐานของศีลธรรมที่แท้จริง ศีลธรรมใหม่เป็นศีลธรรมของคนที่ไม่เห็นกงจักรเป็นดอกบัว^{๔๑} ถ้าจะให้ธรรมะครองโลก ควบคุมโลก ต้องปรับปรุงระบบศีลธรรมกันใหม่ ท่านจึงได้เสนอวิธีการปรับปรุงระบบศีลธรรมไว้ สรุปความได้ดังนี้

๑. ต้องยอมถอยหลังเข้าคลอง ท่านพุทธทาสภิกขุได้ให้ทัศนะไว้ว่า

มนุษย์โลกกำลังปั่นขอบคลองของธรรมะ ของศีลธรรมของศาสนา ที่บัญญัติไว้แต่งตั้งไว้ดี ให้อยู่กันเป็นผาสุก แต่ยุคนี้บ้าไปหลงไหลในเรื่องวัตถุ เป็นเหยื่อทางวัตถุ เมาในกิเลส ด้วยเหตุที่ว่า ไม่รู้ว่าเกิดมาทำไม? ไม่มีการสอนในโรงเรียน หรือในมหาวิทยาลัย ให้รู้ว่คนเกิดมาทำไม มีแต่ต้องการ จะให้ถูกใจกิเลส รับใช้กิเลส การกระทำทั้งหลายจึงเป็นไปในเรื่องของกิเลส โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อมวลชน มีแต่สื่อสารโฆษณากันเพื่อโมหะ ให้มัวเมาทางวัตถุ ส่งเสริมชั่วให้เกิดแต่กิเลส ไม่มีเรื่องที่จะส่งเสริมทางศีลธรรม งานจิตรกรรม ดนตรี เพลง กิจกรรมต่าง ๆ ก็มีแต่ทำให้จิตใจเร่าร้อน วุ่นวาย มิได้ช่วยให้เกิดความสวยงาม ความผ่อนคลาย เกิดความสงบเย็นทางจิต ในด้านธรรมชาติก็มีแต่กอบโกยทำลาย ถลุงธรรมชาติเกินขอบเขต อย่างไม่มีเหตุผลเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ การถอยหลังเข้าคลองแห่งศีลธรรมเพื่อให้เกิดความสมดุล ความถูกต้อง จึงจะเกิดความสงบได้ ถ้าขาดศีลธรรมแล้ว จะเดือดร้อนยิ่งกว่าเดิม ยิ่งเจริญ ยิ่งเดือดร้อน ยิ่งก้าวหน้ายิ่งเดือดร้อน ยิ่งพัฒนายิ่งเดือดร้อน เพราะว่าปั่นคลองกัน การถอยจากความผิด มาหาความถูกต้องโดยธรรม^{๔๒}

๒. ต้องปรับปรุงในทางไม่ให้หลงอารยธรรมวัตถุนิยม

ท่านพุทธทาสภิกขุได้ให้ทัศนะไว้ว่า เดิวนี้นี้เด็กและเยาวชนยังคงมีแต่เรื่องหลงไหลในทางวัตถุนิยมที่ก้าวหน้า เพื่อส่งเสริมกิเลส เรื่องกามารมณ์ เห็นแก่เนื้อหนังเป็นส่วนใหญ่ ถึงแม้ว่าจะจัดทางวัตถุดี สังคมดี จนไม่มีใครเจ็บ ไม่มีใครยากจน มีแต่เฉลี่ยตลาดแล้วโลกนี้ก็ยังไม่พ้นทุกข์ ถ้าขาดศีลธรรมเพียงอย่างเดียว เพราะขาดแสงสว่างทางวิญญาณทำให้รู้ว่เกิดมาทำไม? ความเจริญไปตามลำพังของความเจริญ ปราศจากการควบคุมของศีลธรรมนั้น มันเป็น

^{๔๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๒ - ๑๒๔.

^{๔๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๓ - ๑๒๔.

อันตรายแก่มนุษย์อย่างยิ่ง มันทำลายสันติภาพทั้งหมด ฉะนั้นอย่าให้เด็กและเยาวชนหลงอารยธรรมของวัตถุนิยม ให้มีศีลธรรมตามศาสนาในฐานะเป็นคู่ชีวิต^{๔๓}

๓. ต้องมีศาสนาหรือศีลธรรมในฐานะเป็นคู่ชีวิต

ท่านพุทธทาสภิกขุได้ให้ทัศนะไว้ว่า ถ้าชีวิตเป็นสิ่งมีคู่ คู่ชีวิตต้องเป็นศีลธรรมหรือศาสนา หรือพระธรรมเป็นคู่ชีวิต อย่าได้มีทรัพย์สินสมบัติ เงินทอง เกียรติยศ ชื่อเสียง อำนาจวาสนา ผัวเมีย เป็นคู่ชีวิต คู่ชีวิตแท้ๆ ที่จะทำให้ชีวิตเยือกเย็นเป็นสุข นิ่ง เงียบ สงบ พุดให้ชัดเจนก็คือ คู่ชีวิตในฝ่ายนามธรรมคือศีลธรรม คู่ชีวิตฝ่ายร่างกาย ก็คือคู่ผัวเมียที่ดีที่สุด แต่เป็นไปเพื่อความสะดวกในเรื่องร่างกาย ทางวัตถุ แต่เราร้อนด้วยกิเลสในส่วนลึก ควรประกอบด้วยศีลธรรมสำหรับควบคุม จึงจะอยู่รอดได้ คือพอเหมาะพอดีเฉพาะกรณี ต้องให้เด็กๆ ของเราทุกคนรู้ว่า ถ้าไม่มีธรรมะอยู่กับเนื้อกับตัวแล้ว ก็คือไม่มีศีลธรรมนั่นเองจะเลวร้ายยิ่งไปกว่าสัตว์ในอดีตที่ผ่านมาตั้งแต่เริ่มมีสัตว์ มีต้นไม้ จนกระทั่งมีคนอยู่ได้ทุกวันนี้ เพราะมีการกระทำถูกต้องตามกฎหมายของธรรมชาติ ถูกต้องตามกฎหมายศีลธรรมของตนเอง จนเจริญขึ้นมาอยู่เป็นผาสุกไม่ฆ่ากันตายหมดเรียกว่ามี ศีลธรรม ต้องมุ่งหมายให้มีศีลธรรมเป็นสิ่งคู่ชีวิต มีธรรมะมีศาสนา คู่กับชีวิต จึงรอดอยู่ได้^{๔๔}

๔. ต้องมีการปั่นดวงวิญญาณกันเสียใหม่

ท่านพุทธทาสภิกขุได้ให้ทัศนะไว้ว่า การจัดการหรือการกระทำ ที่เกิดความถูกต้องในทางวิญญาณ เหมือนเด็กเล็กๆ เกิดมา ก็ให้มีความคิดดี มีความคิดถูกต้อง มีความรู้สึกอะไรถูกต้องในทางจิต ทางวิญญาณ ให้มีสัมมาทิฐิ การศึกษาที่ถูกต้องเท่านั้นคือการพาไปทุกอย่างพาโลกนี้ไป ด้วยการปั่นดวงจิต ดวงวิญญาณของสิ่งที่เรียกว่า คน ถือเป็นหัวใจของดวงวิญญาณทั้งหลาย สูงไปก็ควรจัดให้เด็กๆ หรือวัยรุ่นได้รู้เรื่องปรมาตม์ ตามสมควรที่ควรจะรู้แก่อัธภาพของตนๆ และที่ต้องรู้ร่วมกันคือ เรื่องไม่เห็นแก่ตัว ต้องตั้งต้นที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ซึ่งมันคู่กับรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ เมื่อเกิดการสัมผัส มันก็เกิดกิเลส เช่น ความโลภหรือราคะเกิดขึ้น ต้องมีความรู้พอสมควร มีสติสัมปชัญญะ รู้สึกทันทั่วทั้งที่ เมื่อกิเลส มันจะเกิดโดยอาศัย ตา หู จมูก ลิ้นกาย ในทางที่จะป้องกันความชั่วที่จะเกิด ขึ้นได้^{๔๕}

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๓๓ - ๑๓๕.

^{๔๔} เรื่องเดียวกัน. ๑๓๕ - ๑๓๘.

^{๔๕} เรื่องเดียวกัน. ๑๔๑ - ๑๔๖.

๕. การศึกษาต้องจัดเพื่อศีลธรรมก่อนเพื่อสิ่งใดทั้งหมด

ท่านพุทธทาสภิกขุได้ให้ทัศนะไว้ว่า การศึกษาของประเทศนั้น มีเพื่อประโยชน์แก่การเห็นแก่ตัว ไม่มีหลักสูตรการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อทำลายความเห็นแก่ตัว ไม่ว่ามหาวิทยาลัยไหนก็สอนเพียงเรื่องความรู้ เรียนหนังสือ ให้ฉลาดเฉลียวเพื่อวิชาชีพเท่านั้น ศึกษาไปเพื่อรับใช้การเมือง รับใช้เศรษฐกิจ รับใช้สงคราม ไม่มีการศึกษาให้เด็กและเยาวชนรู้ว่า เกิดมาทำไม? จะเป็นมนุษย์กันได้อย่างไร? ไม่มีใครจัดการศึกษาเพื่อศีลธรรมเลย หรือมองไม่เห็นศีลธรรมนั้นแหละคือรากฐานของสันติภาพของโลก เมื่อการศึกษาไม่เป็นไปเพื่อศีลธรรมเบื้องต้นแล้ว เด็กๆ ก็หมดสมรรถภาพ หมดกำลังใจ ที่จะต่อสู้กับสิ่งที่มาชั่วให้เขาทำบาป ยิ่งกว่านั้น คือ เด็กไม่รู้แม้แต่ว่าอะไรเป็นบาป เด็กจึงไม่สามารถต่อสู้กับบาปได้^{๔๖}

อย่างไรก็ดี เพื่อให้สังคมมีหลักปฏิบัติ ท่านพุทธทาสภิกขุจึงได้เสนอระบบหรือหมวดหมู่ของศีลธรรมสำหรับเยาวชนเพื่อเสริมสันติสุขภายในและสร้างสันติภาพภายนอกขึ้นมา ใช้สำหรับอบรมสั่งสอนลูกหลานหรือใช้ได้ทั่วไปนับตั้งแต่พระโพธิสัตว์ลงมาถึงคนธรรมดาสามัญ คือ ๑) สุทธิ : บริสุทธิ์ ๒) ปัญญา : รู้ในสิ่งที่ควรรู้ ๓) เมตตา : ความเป็นมิตร ๔) ขันติ : ความอดทน ความสำรวม ๕) สังวร : ความสำรวม ๖) หิริ : ความละอาย ๗) วิริย : ความเพียร ๘) วุทฒิ : ความเจริญงอกงาม^{๔๗} ทั้งหมดนี้ ท่านเรียกว่า ความเจริญหรือการพัฒนาสำหรับเยาวชนให้มีความเห็นถูกต้องในเป้าหมายของชีวิตคือ มีสันติสุขของบุคคล เป้าหมายของสังคมก็คือ สันติภาพของสังคมนั่นเอง^{๔๘}

พึงสังเกตได้ว่า แนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุที่พยายามเพื่อส่งเสริมสิ่งดีที่มีอยู่ และแก้ไขปรับปรุงส่วนที่บกพร่องขาดศีลธรรมให้มีขึ้นในสังคมตลอดทั้งโลก ด้วยปณิธานที่จะพรากเพื่อนมนุษย์ของเราในโลกนี้ ออกมาเสียจากอำนาจของวัตถุนิยมซึ่งกำลังดึงคนให้ลุ่มหลงตกเป็นทาสของความอโรยทางวัตถุยิ่งขึ้นไปทุกๆ ที่ ทั้งที่โลกนี้จะวินาศลงไปด้วยวัตถุนิยม

^{๔๖} พุทธทาสภิกขุ, ศีลธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม, หน้า ๑๕๑ - ๑๕๖.

^{๔๗} ดูรายละเอียดใน พุทธทาสภิกขุ, เยาวชนกับความรอดของสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๗ - ๒๒๕.

^{๔๘} พุทธทาสภิกขุ, เป้าหมายของชีวิตและสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมบูชา ของคณะเผยแผ่วิธีการดำเนินชีวิตประเสริฐ (ผขป.) ๒๕๒๕), หน้า ๑.

แต่คนกลับไปบูชาวัตถุนิยมอย่างโง่หัวไม่ขึ้น แต่ดูเหมือนสังคมจะไม่เหลียวแลให้ความสำคัญกับคำเตือนของท่าน ดังจะเห็นได้จากดังจะเห็นได้จากความเดือดร้อนที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่งทั่วไปในโลกนี้ เพราะอำนาจของวัตถุนิยมที่ครอบงำจิตใจของคน

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า แนวคิดการสร้างเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ในปัจจุบันที่ยังอ่อนต่อความ คิดและสติปัญญา ซึ่งกำลังถูกหลอกหลอน ให้หลงรัก หลงพอใจ ความเอร็ดอร่อยรสอร่อยตามอำนาจของกิเลสเหล่านี้คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และการจับกลุ่มในทางจิตใจ จนตกเป็นทาสพากันบูชาความสนุกสนาน ความเพลินเพลินทางวัตถุ ทางเนื้อหนัง ด้วยความรู้สึกที่ไม่รู้จักพอไม่รู้จักอิ่ม พ่อแม่และครูอาจารย์และสังคมต้องเป็นกัลยาณมิตรร่วมมือกันดึงเยาวชนให้ออกมาเสียจากอำนาจทางวัตถุ กลับมาสู่ความเห็นถูกต้องตามคลองแห่งธรรมะ คือหน้าที่ : คือ การกระทำที่ถูกต้องแก่ความรอดในการทำหน้าที่เพื่อหาเลี้ยงชีพ การทำหน้าที่ในการบริหารร่างกายให้อยู่รอดได้ และทำหน้าที่ในการสัมพันธ์กับชุมชน สังคม ธรรมชาติที่ถูกต้อง โดยการกล่อมเกล่าในทางที่ถูกตามระบบ แบบแผน วัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ที่มีอยู่แล้ว ให้ได้เรียนรู้เข้าใจคุณค่าโดยถูกต้องสำหรับขัดเกลาพัฒนาจิตใจของเยาวชนให้มีหลักปฏิบัติสำหรับควบคุมกาย วาจาและจิต ให้รู้จักคิด หรือคิดถูกวิธี ในการดำเนินชีวิตแบบกินอยู่แต่พอดี อยู่อย่างต่ำกระทำอย่างสูง มีจิตบริสุทธิ์ อิสระปราศจากกิเลสคือความโลภ ความโกรธ ความหลง รบกวน สามารถพัฒนาตนให้มีสติปัญญา สามารถนำชีวิต สังคมไปสู่ความเจริญงอกงามรุ่งเรืองได้โดยถูกต้อง สิ่งดังกล่าวนี้ ทุกฝ่ายจะต้องช่วยกันแวดล้อมให้การศึกษาอบรม ร่วมมือ ในการหาวิธีแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนอย่างแท้จริง

๓.๒ วิธีแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชน

๓.๒.๑ การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

นักการศึกษาเชื่อว่าเด็กและเยาวชน สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ เป็นคนดีได้ ถ้าได้รับการอบรมเลี้ยงและปลูกฝังให้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ดังคำโบราณกล่าวไว้ว่า “ไม้อ่อนดัดง่าย ไม้แก่ดัดยาก”^{๔๕} การพัฒนาเด็กโดยใช้อิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมก็เป็นเรื่องสำคัญไม่น้อยไปกว่าการให้การศึกษอบรมโดยตรง ดังที่ จอห์น ดิวอี้ ปราชญ์อเมริกันกรีกกล่าวไว้ว่า “การที่เรา

^{๔๕} นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์, วิเคราะห์ปัญหาสำคัญในสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.), หน้า ๑๓๕.

ต้องการให้เด็กเรียนรู้สิ่งที่ถูกต้อง เราต้องจัดสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องให้ นั่นคือ ต้องการให้เด็กเรียนรู้อะไร เราก็จัดสิ่งแวดล้อมอย่างนั้นให้ เด็กก็จะได้รับการเรียนรู้ไปโดยอัตโนมัติ^{๕๐}

นัยดังกล่าวข้างต้น ท่านพุทธทาสกล่าวถึงเยาวชนกับความรอดของสังคมไว้ว่า “ควรเอาใจใส่กับเยาวชนให้ดีหรือปฏิบัติให้ถูกต้อง เขาสามารถทำโลกนี้นั่นน่าอยู่หรือปลอดภัย ความหวังของเราอยู่ที่เยาวชน ไม่ใช่อยู่ที่ผีสงเทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในสากลที่ไหน ลองทำให้ผิดในเรื่องเยาวชนถือว่าโลกนี้ก็จะวินาศอย่างที่พระเจ้าช่วยไม่ได้”^{๕๑}

ปรากฏการณ์เช่นนี้ท่านชี้ว่า “สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กๆ นับตั้งแต่วันแรกคลอดออกมาเป็นไปในทางที่จะเห็นแก่ตัวให้ยึดถือตัวกู...แม่ของกู พ่อของกู บ้านของกู เงินของกู กรอกหูเด็กๆ มาตั้งแต่แรก ทีเดียวก”^{๕๒} ลักษณะเช่นนี้ ไม่ใช่ตั้งใจที่จะอบรมสั่งสอน แต่เป็นการแวดล้อมที่เป็นมาเองจะว่า เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีก็ไม่เชิง แต่อาจเรียกได้ว่ายิ่งกว่าขนบธรรมเนียมประเพณีเสียอีก”

นัยดังกล่าวท่านพุทธทาสภิกขุมองว่า “ความสะดวกสบายที่ได้จากเทคโนโลยีสมัยใหม่นั้น ได้มอมเมาเด็กๆ ให้มัวเมาด้วยเสรีภาพทางความคิด มอมเมาด้วยวัตถุนิยมฟุ้งเฟ้อ บางทีก็ไม่ได้เจตนา แต่ว่าการกระทำนั้นได้มัวมอมเมาให้เด็กมีเสรีภาพ เพราะเหตุนี้เอง พ่อแม่บางคนกลัวว่าลูกของตน ล้าสมัย ก้าวไปไม่ทันคนอื่น ๆ ก็ตามใจลูกให้เสรีภาพแก่ลูก เหตุนั้น ท่านพุทธทาสจึงกล่าวว่า พ่อแม่นั้นแหละเป็นผู้เปลี่ยนมาตรฐานการเลี้ยงลูก การบำรุงบำเรอ เอาอกเอาใจทุกอย่างไป ตามใจหามาให้ ซึ่งวัตถุสำหรับกิน สำหรับใช้ สำหรับเล่น ล้วนแต่สวยงามและสนุกสนาน การแต่งเนื้อแต่งตัว การเล่น ของเด็กสมัยนี้ พ่อแม่ทำให้ทั้งนั้น... เด็กก็หลงไหลแต่เรื่องรสรอยของวัตถุ เด็กถูกมัวเมาอย่างนี้ ก็ยากที่จะให้เขาช่วยสร้างโลกนี้ให้เป็นโลกพระธรรม แม้แต่จะให้มันเป็นโลกบ้านเมืองที่ดีก็ยังไม่ได้ เขาพร้อมที่จะเอาเปรียบ และเห็นแก่ตัว”^{๕๓}

จะเห็นได้ว่า ปัญหาดังกล่าว ไม่ใช่ความผิดของเด็กและเยาวชน แต่อยู่ที่พ่อแม่ ผู้ปกครองทางสังคม ที่ต้องปรับเปลี่ยนมาตรฐานทางความคิด การแวดล้อม การเลี้ยงดูเสียใหม่ให้ถูกต้องในเรื่องนี้ท่านพุทธทาสกล่าวว่า “พ่อแม่ต้องมีสัมมาทิฐิ คือความเข้าใจอันถูกต้อง

^{๕๐} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๓๕.

^{๕๑} พุทธทาสภิกขุ. เยาวชนกับความรอดของสังคม, หน้า ๘.

^{๕๒} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๒๔.

^{๕๓} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๕๐ - ๕๑.

นั้นเพียงพอ และจะต้องมีสมรรถนะ คือ ความสามารถความเข้มแข็งที่จะทำถูกต้องตาม สัมมาทิฐิได้ พร้อมทั้งจะดึงลูกหลานมาอยู่ในขอบเขตความถูกต้อง”^{๕๔}

ผู้วิจัยเห็นว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่กำลังถูกกลืนด้วยวัฒนธรรมที่บดบังปัญญา นับตั้งแต่เมื่อคลอดออกมาและลืมตาขึ้นดูโลกนี้ก็อยู่ในท่ามกลางสิ่งบำรุงบำเรอด้วยเทคโนโลยี สมัยใหม่ที่คอยข่มจิตใจของเด็กและเยาวชน ให้มีแต่ความสุขความสะดวกสบายทางวัตถุ ตลอดเวลา จึงมีอาจเอื้อเฟื้อในทางที่ทำให้เด็กและเยาวชนนั้น มองเห็นคุณค่าของศีลของ ธรรมะได้เลย

อย่างไรก็ตาม ท่านพุทธทาสภิกขุได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมที่ เหมาะสำหรับเยาวชนให้มีความรู้และความเข้าใจ รู้เท่าทันสังคมแห่งการเปลี่ยนของสังคมยุคที่ มีความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ พอสรุปความได้ดังนี้

๑) ให้มีการขยายตัวของสติปัญญาตามธรรมชาติ โดยต้องส่งเสริมสิ่งแวดล้อมแก่ เยาวชนให้สามารถพัฒนาธาตุรู้ของธาตุกายและธาตุจิตให้เกิดความรู้ด้วยสติปัญญาที่ได้รับการ แวดล้อมที่ถูกต้องตามกฎหมายของธรรมชาติ

๒) จัดการศึกษาให้ถูกต้อง ไม่ตกเป็นทาสทางวัตถุให้เยาวชนได้รู้จักตนเอง บังคับ ตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเองจนถึงจิตว่างจากกิเลส

๓) การจัดระบบการเมืองที่ถูกต้องระบบการเมืองคือศีลธรรมอันหนึ่งคือ การช่วย กันจัดบ้านเมืองให้มีความสุขมิใช่เพื่อต่อสู้กัน เพื่อแย่งชิงกัน เพื่อทำลายผู้อื่น

๔) มีระบบการปกครองที่มีศีลธรรม รัฐบาลที่มีศีลธรรม มีแต่ความเจริญก้าวหน้า สมบูรณ์ในทางเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง การเมือง

๕) ต้องมีมหรสพที่ถูกต้อง มหรสพนั้น ถือเป็นสิ่งที่จำเป็นแก่ชีวิตไว้คอยประเล้า ประโลมใจ ได้แก่ ๑) มหรสพประเภทธรรมคา เป็นมหรสพตามปกติ กระตุ้นให้เกิดความสด ชื่นรื่นเริง ทางจิตใจ คลายความเครียด มีความบริสุทธิ์ ไม่ทำลายสติปัญญาหรือสัญชาตญาณ อันบริสุทธิ์ไม่น้อยไปในทางต่ำ ๒) มหรสพทางวิญญาณ เป็นสิ่งประเล้าประโลมใจทาง วิญญาณ คือ ธรรมะศิลปะ หรือศิลปะที่บริสุทธิ์อันเจืออยู่ด้วยธรรมะ เช่น ภาพเขียน ภาพปั้น ที่ ถูกกระทำขึ้นมาเพื่อให้ตั้งตนอยู่ในธรรมะ เป็นธรรมสาธิต แสดงมุ่งหวังให้มนุษย์เข้าใจธรรมะ

^{๕๔} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๕๒.

รู้จักธรรมชาติ ความสุขที่เกิดมาจากจิตใจ คือได้รับสิ่งที่ประเล้าประโลมใจที่มีค่าที่สุด ดังที่ท่านได้สร้างโรงมหรสพทางวิญญาณไว้^{๕๕}

เมื่อกล่าวโดยสรุป จะเห็นว่า ท่านพุทธทาสภิกขุต้องการชี้ให้เห็นว่าการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีนั้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับพัฒนาสติปัญญาของเยาวชนให้เกิดความรู้ที่เรียกว่า “โพธิ” ในฝ่ายปัญญาหรือสัมมาทิฐิคือความเห็นที่ถูกต้อง ที่จะดำเนินชีวิตติดต่อกับสารสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือ เพื่อนมนุษย์ ตลอดจนสรรพสัตว์ และสิ่งแวดล้อมทางวัตถุหรือทางกายภาพอย่างเกื้อกูล เพราะเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการทำความดีหรือไม่ดี ย่อมมีอิทธิพลมาจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านทางอายตนะทั้งภายในและภายนอก โดยมีกัลยาณมิตรผู้ใกล้ชิดเช่น พ่อ แม่ ครูบาอาจารย์ และเพื่อน เป็นต้น ซึ่งจัดว่าเป็นเสียงจากภายนอกที่เรียกว่า “ปรโตโมสะ” ส่วนกัลยาณมิตรที่เกิดจากภายในนั้น ได้แก่ การคิดพิจารณาใคร่ครวญที่เรียกว่า “โยนิโสมนสิการ” ทั้งปรโตโมสะและโยนิโสมนสิการนั้นเป็นเหมือนรุ่งอรุณแห่งบุพพนิมิตของมรรค^{๕๖} (รุ่งอรุณของการศึกษา) ซึ่งรัฐหรือสังคมต้องทำหน้าที่จัดสรรให้เด็กได้รับสิ่งแวดล้อมและปัจจัยเอื้อทุกอย่างที่ดีที่สุด และฝึกสอนให้เด็กสามารถเรียนรู้อยู่ดี ด้วยการเพินหาคุณค่าประโยชน์ได้จากสิ่งแวดล้อมและสภาพทุกอย่าง แม้แต่ที่เลวร้ายที่สุดในสังคมหรือในชีวิตของแต่ละบุคคล ปัญหาด้านศีลธรรมของเด็กและเยาวชนก็จะลดน้อยลง

๓.๒.๒ การจัดการศึกษาอบรมขัดเกลาเข้าสู่ภาคปฏิบัติ

การศึกษานั้น ถือเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการพัฒนาคนไปสู่ความเป็นมนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ ท่านพุทธทาสภิกขุได้เห็นจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของระบบโลกในยุคปัจจุบันว่า “ไม่ใช่การศึกษาเพื่ออบรมธรรม”^{๕๗} เพราะเป็นการจัดการศึกษาที่จะทำให้เกิดปัญหาต่อการบรรลุมรรคธรรมมาก เช่น เป็นการศึกษาเพื่อการเมือง เศรษฐกิจ สังคมมิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการอบรมศีลธรรม คุณธรรม ให้แก่คนเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ การศึกษาสมัยใหม่ จึงส่งผลให้สังคมเกิดปัญหาซับซ้อนทวีคูณยิ่งขึ้น ท่านพุทธทาสได้ยกตัวอย่างของปัญหาที่เกิดจากการศึกษาให้เห็นชัดเจนหลายด้าน เพื่อให้สังคมหรือกลุ่มผู้นำทางการศึกษาตระหนักถึงโทษภัย สรุปความได้ดังนี้

^{๕๕} พุทธทาสภิกขุ, เยาวชนกับศีลธรรม, หน้า ๔๖๒ - ๔๗๘.

^{๕๖} ดูรายละเอียดใน พ.ม. (ไทย) ๑๕/๑๒๕ - ๑๓๗/๓๖ - ๓๗.

^{๕๗} พุทธทาสภิกขุ, การศึกษาคืออะไร, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมบุษยา, ๒๕๑๗), หน้า ๓๗.

๑) ยิ่งเรียน หรือยิ่งมีการศึกษา ก็ยิ่งหลงใหลในรสอร่อย เพราะการศึกษาปัจจุบัน ทำให้คนหลงใหลการศึกษา ค้นคว้าหาสิ่งใหม่ ๆ มาสนองความต้องการทางสังคม หลงติดรสชาติของการศึกษา

๒) ยิ่งเรียนก็ยิ่งหลงยาเสพติด คนที่มีการศึกษาสูงมาก ก็ยิ่งติดสิ่งเสพติดมาก ท่านพุทธทาสภิกขุได้แบ่งยาเสพติดเป็น (๑) ยาเสพติดทางวัตถุล้วน ได้แก่จำพวกเฮโรอีน ฝิ่น ยาบ้า ท่านมองว่า นักศึกษายิ่งได้รับการศึกษา ยิ่งเข้าใกล้ยาเสพติดอย่างร้ายแรงด้วยความโง่ (๒) ยาเสพติดทางวิญญาณ มาจากความโง่ของคน ไปทำลายมวลมนุษยชาติด้วยกัน ด้วยความไม่รู้เท่าทัน ด้วยหลงใหลสิ่งเสพติดที่ยั่ววนอารมณ์

๓) ยิ่งเรียนยิ่งบ้าตัวกู ทำให้คนยึดมั่นถือมั่นในตนเองเพิ่มขึ้น มีนิสัยชอบใช้ความรุนแรง ท่านพุทธทาสภิกขุมองปัญหาประชาธิปไตยว่า คนมีความบ้าตัวกู สติไร้ที่ ประท้วง ล้วนมาจากบ้าตัวกู จากคนมีการเรียนรู้มาก

๔) ยิ่งเรียนยิ่งบ้ากาม ทำให้คนหลงใหลในเรื่องเพศ (over sex) บ้ากามวิถิตาร บ้ากามเพื่อ บูชากามเป็นพระเจ้า ก่อให้เกิดความขาดสติสัมปชัญญะมากขึ้น

๕) ยิ่งเรียนยิ่งไม่มีสถาบันผู้มีพระคุณ พ่อแม่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นผู้ มีพระคุณ การศึกษาปัจจุบันทำให้เกิดช่องว่างทางสังคม ทางสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นช่องว่างที่สกปรก ระบบการศึกษาสร้างชนชั้นกรรมาชีพและนายทุนโดยมองนายจ้างคือผู้มีพระคุณ และนายจ้างไม่ได้มองลูกจ้างว่าเป็นลูกหลานเหมือนในอดีต

๖) ยิ่งเรียนยิ่งลบหลู่สถาบันที่ศักดิ์สิทธิ์ ทำให้คนมีความอิสระ คิดอย่างอิสระ ตั้งตนเองเป็นใหญ่ ลบหลู่สถาบันศาสนาที่ต้องการสั่งสอนคนให้บังคับตนเอง ไม่เห็นแก่ตัว ให้มีความสันโดษในกามคุณ รวมทั้งยังลบหลู่สถาบันพระมหากษัตริย์ ผู้มีความสำคัญคู่กับสถาบันชาติไทย

๗) ยิ่งเรียนยิ่งเจริญด้วยอบายมุข ทำให้คนหลงใหลในอบายมุขเพิ่มมากขึ้น มีการประดิษฐ์คิดค้นวิธีการมายั่วคน ทั้งการดื่มน้ำเมา วิธีการเที่ยวกลางคืน การเล่นเกม เล่นการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร ไม่ได้มองการศึกษาคือการเรียนรู้ธรรมสัจจะด้วยการทำงานที่ต้องเสียสละอดทน อดกลั้น เดียวนี้คนไม่ยอมทำงาน แต่อยากได้เงินมากกว่า ด้วยศึกษาเรียนรู้วิธีการที่เอาเปรียบคนอื่น

๘) ยิ่งเรียน ยิ่งเห็นกงจักรเป็นดอกบัว มองเรื่องลามกอนาจารเป็นเรื่องธรรมดา ถือเป็นเรื่องที่ดีควรโอ้อวด ทั้งไม่รู้จักสันติภาพ การศึกษาทำให้มนุษย์หลงใหลมองข้ามสันติภาพ และความปรารถนาดีของผู้อื่น

๕) ยิ่งเรียนยิ่งทำลายวัฒนธรรม เกิดความจ้องมอง ไม่เคารพต่อบิดามารดา ครูบา อาจารย์ คนเฒ่าคนแก่ ท่านได้กล่าวถึงระบบการศึกษาที่ทำลายวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาวไทยไว้ว่า “ขอให้ท่านทั้งหลายช่วยฟังและช่วยจำไว้ว่าวัฒนธรรมชาวพุทธในสายเลือดที่เรามีกันมาหลายชั่วอายุคนแล้ว ต้องเรียกว่าหลายชั่วอายุคน นับตั้งแต่ได้รับพระพุทธศาสนา มามั่นซึมเข้าไปในสายเลือด เป็นตัวอย่างที่ดีอยู่ตลอดเวลา ลูกหลานเกิดมานี้ก็มีสายเลือดอันนี้ มาด้วย มันง่ายที่จะมีศีลธรรม”^{๕๔}

จะเห็นได้ว่า นี่คือ ผลสะท้อนที่เกิดจากการปฏิรูปการศึกษาสมัยปัจจุบันที่ได้ทำลายวัฒนธรรมไทยประเพณีอันดีงามของชาติที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษไทยหมดสิ้นไปเพราะมองจุดมุ่งหมายการศึกษาค้นละทิศละทางกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อให้คนได้เข้าถึงสัจจะธรรมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ ดังที่ท่านพุทธทาสกล่าวไว้เสมอว่า “เหมือนกับเราพูดถึงกันอยู่บ่อยๆว่าไม่อาจทำให้เด็กรู้ได้ว่าเกิดมาทำไม? ไม่มีหลักสูตรใดจะสอนให้เด็กรู้ว่า เกิดมาทำไม? นั่นแหละคือการไม่เอาเรื่องบรมธรรมเข้าไปในหลักสูตรการศึกษา”^{๕๕}

คำกล่าวข้างต้นนี้ แสดงถึงความผิดพลาดของการกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาในสังคมโลกปัจจุบัน ซึ่งการศึกษาตามทฤษฎีของท่านพุทธทาสภิกขุแล้วไม่ใช่จุดมุ่งหมายของการศึกษาที่มุ่งสอนคนเพียงแต่ให้คนเอาตัวรอดอยู่ในสังคมได้

แต่จุดมุ่งหมายการศึกษาตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ คือ การศึกษาตามแนวทางของพระพุทธเจ้า ถือเป็นระบบการศึกษาพัฒนาแบบครบวงจรเพื่อให้ผู้ศึกษาเล่าเรียนได้ฝึกฝนพัฒนา พร้อมกับการบังคับตนเอง ทำให้ชีวิตมีความเจริญองงามพัฒนาการไปด้วยศีล สมาธิ ปัญญา เป็นแนวทางการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ คูเอง เห็นเอง โดยตนเอง ประพฤติปฏิบัติโดยตนเอง^{๕๖} อันเกิดจากสภาวะการที่เป็นไปตามความจริงอย่างถูกต้องและแจ่มแจ้งเห็นจริง ซึ่งผู้ศึกษาจะต้องมีการศึกษาค้นคว้า วิพากษ์ วิचारณ์ เพื่อให้ได้เหตุผลที่แท้จริงโดยยึดหลักตามแนวทางแห่งอริยสัจ ถือเป็นปรัชญาการศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้ศึกษาได้เข้าถึงความจริง ๔ ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ถือสมมติฐาน เพื่อหาเหตุผล

^{๕๔} พุทธทาสภิกขุ, ธรรมสังฆสงเคราะห์, (สุราษฎร์ธานี : โรงพิมพ์ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๒๑), หน้า ๒๔๖ - ๒๕๗.

^{๕๕} พุทธทาสภิกขุ, การศึกษาคืออะไร, หน้า ๑๘.

^{๕๖} พุทธทาสภิกขุ, อุดมมยตาปริทัศน์, หน้า ๑๓๗ - ๘.

แวดล้อมให้ได้ตามความเป็นจริง เป็นการศึกษาคำทำให้เกิดความรู้ประจักษ์แจ้งด้วยการเรียนรู้
ผัสสะ^{๖๐} ตามกระบวนการของหลักอริยสัจดังนี้

ขั้นแรก ดู ดูเข้าไปในสิ่งที่มีความทุกข์ หรือเป็นปัญหา

ขั้นที่ ๒ เห็น เห็นตัวความทุกข์เห็นตัวปัญหา

ขั้นที่ ๓ รู้จัก รู้จักตัวความทุกข์ รู้จักปัญหา ว่ามันเป็นอย่างไร มันคืออะไร

ขั้นที่ ๔ วิจัย วิจัย วิจัยเหตุแห่งเหตุ ตัวปัญหา ตัวความทุกข์

ขั้นที่ ๕ ปฏิบัติตามความรู้ ที่วิจัย วิจัยมาอย่างดีแล้ว ปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาคำ

พึงสังเกตว่า การศึกษาตามทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุ นั้น เป็นการศึกษาเพื่อ
สร้างระเบียบวินัย ด้วยการพัฒนาที่ก่อให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงจากภายใน มิใช่เริ่มจาก
ภายนอกทางวัตถุ แล้วน้อมเข้าไปแก้ปัญหภายใน ซึ่งก็แก้ปัญหาคำไม่ได้ เช่นการศึกษาของโลก
ปัจจุบัน แต่ต้องดูจากภายใน เมื่อแก้ปัญหาคำได้แล้ว จึงออกมาแก้ปัญหาคำข้างนอก

นอกจากนั้น ท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวคำกำหนดแผนการศึกษาทั้งหมดของโลกว่า เป็น
แผนการสอนที่ผิดพลาด เป็นการศึกษาชนิดที่เป็นศัตรูต่อประชาธิปไตย การศึกษาแผน
ปัจจุบันของสังคมไทยเดินตามแบบแผนของฝรั่งชาวตะวันตก มุ่งเน้นในเรื่องวัตถุสิ่งยั่วยวนที่
ทำให้ลุ่มหลงเป็นสำคัญ และสิ่งที่พวกฝรั่งกลัวมากคือคอมมิวนิสต์ เป็นเรื่องแย่งชิงต่อสู้กัน
ทางวัตถุ จนถึงกับการจัดระบบการศึกษาอย่างไม่ถูกต้องสำหรับความเป็นมนุษย์ เพื่อนำมนุษย์
ไปสู่ความเป็นผู้มีใจสูงอย่างสมบูรณ์ได้

กลุ่มบุคคลที่จัดทำแผนการศึกษา ไม่มีการกระทำที่เด็กและเยาวชน ได้รู้ว่า เกิดมา
ทำไม เมื่อคนเราไม่รู้ว่า เกิดมาทำไม ก็ไม่รู้ว่าจะไปไหน และจะได้อะไรเป็นสิ่งสูงสุด ยุคสมัย
นี้ไม่รู้ว่าเอาอะไรมาเป็นวัตถุประสงค์ของการศึกษาถึงกับยึดถือเป็นหลักว่า การศึกษานี้เพื่อการ
อยู่รอด ฟังดูแล้วเหมือนกับมีกลิ่นไอของคนจี้ตลาดกลัวตาย คำว่า อยู่รอดในที่นี้ พวกเขาคำ
นั้นไม่ได้หมายความว่า มนุษย์เราได้สิ่งที่ดีที่สุดที่ควรจะได้รับ ในความหมายของการศึกษา
ตามทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุ คือการประหารเสียซึ่งสัญชาตญาณอย่างสัตว์ ท่านให้เหตุผล
ว่า ตามธรรมชาติของมนุษย์นั้น สัญชาตญาณเป็นธรรมชาติยังไม่เป็นกิเลส กิเลสเกิดจาก
การศึกษาหรืออบรมสั่งสอนที่ผิด ถ้าอบรมสั่งสอนอย่างถูกต้อง สัญชาตญาณ ก็จะพัฒนาไป

^{๖๐} พุทธทาสภิกขุ, การศึกษาสร้างโลกให้มีสันติภาพหรือทำลายโลก, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
ธรรมบูชา, ๒๕๓๖), หน้า ๑.

เป็นโพธิ์ เป็นการกั้นกระแสสัญชาตญาณของเด็กเพื่อให้เดินไปทางถูกคือฝ่ายโพธิ์ อย่าให้เดินไปฝ่ายกิเลส^{๖๒}

สัญชาตญาณอย่างสัตว์นี้ เต็มไปด้วยอันตรายอย่างมาก เด็กที่เพิ่งคลอดออกมาจากท้องแม่ยังเต็มไปด้วยสัญชาตญาณอย่างสัตว์ เวลาโตขึ้นก็เต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัว สติปัญญาของมนุษย์เหล่านั้นย่อมงอกงามขึ้นมาเพื่อไปเพิ่มสมรรถภาพความเห็นแก่ตัว ฉะนั้นความเห็นแก่ตัวของสัตว์ระดับมนุษย์นี้จึงร้ายกาจมาก ผลของการศึกษาที่ถูกต้องแท้จริง คือ เพื่อให้มนุษย์ได้สิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้รับ ด้วยการทำลายเสียซึ่งสัญชาตญาณอย่างสัตว์ และมีการปฏิบัติธรรมพัฒนายกระดับจิตใจของมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่มีจิตใจสูงอย่างสมบูรณ์^{๖๓}

ท่านมองว่า เงื่อนไขขั้นต้นที่จะทำให้ไปสู่การเปลี่ยนแปลงการทางศึกษาก็คือ ผู้จัดการศึกษาต้องเลิกเอาฝรั่งเป็นมาตรฐานแล้ว หันมาหาครรลองของบรรพบุรุษ การศึกษาต้องนำไปสู่การเป็นไทย กล่าวคือ ให้รู้พอดีเท่าที่ควรจะรู้ เพื่อการประพฤติปฏิบัติ เพื่อความดี ความงาม ความถูกต้อง ให้เกิดความปกติสุขตามธรรมชาติของกาย ของวาจา ของใจ

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ท่านพุทธทาสภิกขุได้เสนอเนื้อหาที่เด็กและเยาวชนต้องเรียนรู้ใหม่ ซึ่งต่างออกไปจากที่มีอยู่ในระบบการศึกษาปัจจุบัน โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๓ ด้านด้วยกัน^{๖๔} สรุปความได้ดังนี้

พุทธศาสตร์ เป็นภาคทฤษฎี สำหรับแก้ปัญหาต่างๆ ที่มนุษย์เผชิญอยู่ ท่านถือว่าเป็นทฤษฎีที่ถูกต้องเหมาะสม เพื่อหาอุดมคติของเรื่องนั้นๆ เป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติ ท่านแบ่งพุทธศาสตร์ ออกเป็น ๑) ศิลปศาสตร์ ความรู้เพื่อการดำรงชีพ ๒) วิญญานศาสตร์ ความรู้มีสติปัญญาที่ไม่ให้เป็นทุกข์

หมวดศิลปศาสตร์ เป็นความรู้เพื่อการดำรงชีพนั้น กินความกว้างขวางกว่า อาชีวศึกษา หรือการเรียนวิชาชีพสาขาต่างๆ ที่มีเรียนการสอนกันในปัจจุบัน ท่านแบ่งออกเป็น

^{๖๒} พุทธทาสภิกขุ, เด็กจะเป็นผู้สร้างโลกในอนาคต, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ ๒๕๓๕), หน้า ๑๒ - ๑๓.

^{๖๓} นายสุนันท์ เพ็ชรพิรุณ, “ การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องการพัฒนาปัญญาตามทฤษฎีของพุทธทาสภิกขุ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓, หน้า ๕๒ - ๕๓.

^{๖๔} พุทธทาสภิกขุ, เยาวชนกับศีลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมทานมูลนิธิจัดพิมพ์), หน้า ๑๓๕

หมวกวิญญานศาสตร์ว่าด้วย อุดมคติของชีวิต^{๕๕} คือ การเข้าถึงความดีสูงสุดการ
ร่วมมือกับคนอื่นๆ อุดมคติของชีวิตนั้น ท่านอธิบายว่า “เป็นสิ่งมีค่ามาก ประเสริฐที่สุด และ
จำเป็นที่สุด ถ้าไม่รู้จักอุดมคติของชีวิตแล้ว ก็จะจมลงไปในโคลนแห่งกิเลส ลื่นไปตามกิเลส
แต่ถ้ามีอุดมคติของชีวิตมันจะถอนขึ้นมา จะไปที่รอดพ้นและปลอดภัย ฉะนั้นเด็กและเยาวชน
ต้องมีอุดมคติที่ถูกต้อง”^{๕๖}

ธรรมศาสตร์ เป็นภาคปฏิบัติของพุทธศาสตร์ ท่านพุทธทาสภิกขุเห็นว่า เรื่องที่เรียนที่สอนกันเป็นเรื่องสูญเปล่าไม่มีประโยชน์เอาไปปฏิบัติไม่ได้ การเรียนภาคทฤษฎีจะต้องควบคู่กับภาคปฏิบัติ เป็นศาสตร์แห่งการกระทำที่ออกมาจากความรู้อันถูกต้อง แล้วกระทำอย่างแข็งแกร่งที่สุดให้ได้ตลอดสาย ตรงกับสิ่งที่ต้องกระทำเพื่อให้เกิดผล หรือแก้ปัญหาได้จริงๆท่านกล่าวว่า “ถ้าเราต้องการปฏิวัติเยาวชน ให้มาสู่ทางที่ถูกต้อง...เป็นเยาวชนอภิชาติบุตรขึ้นมา เราต้องปฏิวัติเขาให้ได้โดยความรู้ที่พอเพียง เกี่ยวกับการกระทำ แล้วก็ทำให้ได้ตามความรู้นั้นอย่างเพียงพอ”^{๖๗}

สังคมศาสตร์ เรียกชื่ออย่างอื่นได้อีก เช่น สังคมพันธุศาสตร์ สามัคคีศาสตร์ ศาสตร์แห่งความร่วมมือกัน ศิลปะแห่งการสมคัลลอกันกับธรรมชาติ ศาสตร์แห่งความรัก เพราะโดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์ต้องการอยู่กันเป็นหมู่คณะ การศึกษาปัจจุบันที่เน้นการแข่งขัน และสังคมที่เน้นปัจเจกนิยมมากเกินไป ย่อมเป็นการฝืนธรรมชาติ เพราะธรรมชาติสร้างมนุษย์มาให้ร่วมมือกัน ดังที่ท่านกล่าวไว้ว่า “ธรรมชาติ หรือกฎของธรรมชาติ ที่เร้นลับที่สุด ที่ทำให้สิ่งที่มีชีวิตต้องรวมกันเป็นหมู่ ธรรมชาติเป็นผู้กำหนดให้ว่าต้องมีการรวมกัน จึงจะอยู่ได้ หรือรอดชีวิตอยู่ได้ หรือมีกำลังขึ้นมา”^{๖๔}

จากนัยข้างต้นพบว่า ท่านพุทธทาสภิกขุชี้ให้เด็กและเยาวชนเห็นว่า ธรรมะหรือกฎ
ธรรมชาติต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ จะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ต่างก็มีหน้าที่

๖๕ ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีอิสระ คือ ไม่ต้องเป็นทาส

๖๖ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๒๕๔.

๖๓) เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘๕.

๖๘ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๓๒๐.

ต้องปฏิบัติโดยที่สามารถอยู่ร่วมกันได้ เข้ากันได้ โดยปราศจากอุปสรรคปัญหาที่จะเกิดขึ้น เพราะได้ทำหน้าที่ที่มนุษย์จะต้องทำโดยถูกต้องร่วมกัน ไม่ใช่เฉพาะในหมู่พวกเราเองเท่านั้น แต่เราจะอยู่ร่วมโลกกันกับพวกที่มีอุดมคติต่างกันหรือถึงกับมีอุดมคติขัดแย้งด้วย อันนี้จะช่วย คัดปัญหาของมนุษย์ได้ทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นปัญหา ทางกาย ทางใจ ทั้งส่วนตนหรือบุคคล หรือทั้งโลกได้”^{๖๙}

ฉะนั้น ศาสตร์หรือความรู้ดังกล่าว ท่านพุทธทาสให้เหตุผลว่า เมื่อเด็กและเยาวชน ได้เรียนรู้ที่ถูกต้องและเพียงพอมีการปฏิบัติที่สมบูรณ์และจะสมบูรณ์จริงๆ ถึงที่สุดได้ ก็ต่อเมื่อ เด็กและเยาวชนเห็นกับผู้อื่น ร่วมมือกับผู้อื่นได้ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่ก่อความเดือดร้อนทั้งแก่ตน และบุคคลอื่น ก็คัดปัญหาทุกอย่างได้”^{๗๐}

อย่างไรก็ตาม เมื่อมองดูการศึกษาในสังคมไทย จะเห็นว่า ผู้จัดการศึกษาไม่ได้หวัง ผลเลิศอะไรมากไปกว่าให้ผู้เรียนรู้ศาสตร์และศิลปะ ออกไปแข่งขันทำมาหากินในการดำรงชีพ ไม่ได้มีเป้าหมายคือ การพ้นทุกข์ ดังที่ท่านพุทธทาสเรียกว่า วิญญานศาสตร์ คือความรู้ที่ พัฒนาผู้เรียนให้มีสติปัญญาสมบูรณ์ที่ไม่ต้องเป็นทุกข์ (นิพพาน) แต่ดูเหมือนการศึกษาของ ไทยยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนไปถึงจุดหมายดังกล่าวได้ เพราะผู้จัดการศึกษา (รัฐ) ไม่เห็น ความสำคัญของศาสนาหรือจัดการศึกษาควบคู่กับศาสนาเป็นพื้นฐานการพัฒนา การศึกษา จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนกลายเป็นตัวปัญหาเอง เพราะเป้าหมายหลักของการศึกษาของ ไทยไม่สามารถพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์สมบูรณ์ได้

ดังนั้น การจะพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ รัฐจะต้องจัดการศึกษาตามแนว พุทธ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การศึกษาต้องพัฒนาคนให้ครบทั้ง ๔ ด้าน”^{๗๑} การศึกษาตามหลัก

^{๖๙} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๓๑๒.

^{๗๐} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๓๐๕.

^{๗๑} คือ ๑. กายภาวนา (การพัฒนาทางกาย) มีทักษะในการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ และเทคโนโลยี สมัยใหม่ตามแนวหัตถศึกษา ๒. สิลภาวนา (การพัฒนาทางสังคม) ปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้ เป็นที่นับหน้าถือตาของ คนในสังคม รู้จักการบริหารจัดการที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรมตามแนวจริยศึกษา ๓. จิตภาวนา (การพัฒนาทางจิต) ไม่ถูกลดทอน ไม่ถูกลดทอน มีสุขภาพจิตดี มีความสุขตามสมควรแก่ฐานะ ภาวนาข้อนี้เทียบได้กับสุขศึกษาที่ เน้นทั้งความสุขกายและสุขใจ ๔. ปัญญาภาวนา (การพัฒนาทางปัญญา) มีเสรีภาพทางความคิด คิดเป็นตามหลัก โยนิโสมนสิการ สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตลอดเวลา มีความรู้พอที่จะจัดการกับความทุกข์ ที่เรียกว่า ทักษะในการแก้ปัญหาชีวิต ภาวนาข้อนี้เทียบได้กับพุทธศึกษา, ๒๒/๕/๑๒๑, อ้างใน พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **ทิศทางการจัดการศึกษาไทย**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๔.

พระพุทธศาสนาจะต้องผลิตคนให้เป็นคนรังเกียจชั่วกัลวบาป เริ่มต้นด้วยการเป็นผู้มีศีล สมบูรณ์ ระวังตัวไม่ละเมิดต่อหลักการ มีอาจารย์และโคจรสมบูรณ์^{๗๒} มองเห็นความน่ากลัว ในความผิดเพียงเล็กน้อย^{๗๓} ถ้าเริ่มตรงนี้ไม่ได้ การศึกษาก็สูญเปล่า เพราะเหตุนี้ผู้จัดการศึกษา ไทยควรเหลียวหลังแลดูทิศทางการศึกษาแนวพุทธให้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญด้วย

๓.๒.๓ การประสานความร่วมมือและสร้างโอกาสอันเหมาะสม

ท่านพุทธทาสภิกขุมองว่า วิปริตของสังคมปัจจุบันมีต้นเหตุมาแต่กำเนิด เด็กและเยาวชนนั้นไม่ได้รับการประสานความร่วมมือหรือสร้างโอกาสที่ถูกต้องแต่ถูกแวดล้อม ส่งเสริม ให้หลงติดอยู่ในแต่ความเอร็ดอร่อยในเรื่องปัจจัย ๔ คืออาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ อาศัยใช้สอย และยารักษาโรค มิได้ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและพอดี มีแต่หันไป ส่งเสริมความก้าว หน้าทางวัตถุนิยมใหม่ ไม่ถือหลักวัฒนธรรมประจำบ้านประจำเรือนที่ ถูกต้องและพอดี ดังที่ปู่ ย่า ตา ยาย ตามลำดับที่เคยถือกันมาแต่กาลก่อน นี่คือปฏิจจสมุปบาท ของแต่ละคนในเรื่องการได้รับการอบรมมาแต่อื่นแต่ออกที่ผิดพลาดให้บูชาแต่ของ เอร็ดอร่อยสนุกสนาน สัญชาตญาณเดิมที่เคยบริสุทธิ์ก็กลายเป็นสัญชาตญาณแห่งกิเลส ที่จะ เป็นโพธิเป็นสติปัญญาขึ้นน้อยมาก เพราะตกเป็นทาสของวัตถุ จุดตั้งต้นมันอยู่ที่ความ ผิดพลาดเกิดขึ้นในจิตใจคน แล้วก็สร้างความวิปริตขึ้นมา แล้วคนวิปริตทั้งหลายก็สร้างโลก วิปริตขึ้นมา นี่คือปฏิจจสมุปบาทแห่งวิกฤตการณ์ทั้งหลายทั้งสิ้นในโลก^{๗๔}

นัยข้างต้นนี้ ท่านพุทธทาสภิกขุชี้ให้เห็นว่า ความมั่นคงของชนชาติไทยนั้นคือ มรดกของเยาวชนไทย เป็นหน้าที่ของเยาวชนไทย เป็นความรอดของชนชาติไทย ที่จะรักษา เอาไว้และกระทำให้เจริญยิ่งขึ้นไป เหมาะสมแก่สถานการณ์ในโลก ด้วยความสามารถ ทั้ง

^{๗๒} หลักการ (ปาฏิโมกข์) ได้แก่ ข้อห้ามต่างๆ ไม่ว่ากฎหมาย หรือกติกาของกลุ่ม ของสถาบัน ต้อง เคารพอย่างเคร่งครัด อาจารย์ หมายถึง จรรยา มารยาทที่ดีงาม ไม่ละเลย เรื่องกิริยามรรยาท ตามจารีตของสังคม นั้นๆ โคจร หมายถึงที่ที่เกี่ยวไป ต้องรู้ว่า ที่ใดควรไป ควรเข้า ไม่ควรไป ไม่ควรเข้า เช่น บาร์เกย์ ซ่องโสเภณี สถานการณ์พนัน อาบอบนวด ถือว่าเป็น อโคจร (ที่ไม่ควรไป)

^{๗๓} ม.ม.(ไทย) ๑๓/๒๓/๒๖, อ้างใน สนิท ศรีสำแดง, พระพุทธศาสนากับการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗,) หน้า ๗๓.

^{๗๔} พุทธทาสภิกขุ, ปณิธาน เล่ม ๑ เหตุให้เกิดวิปริต, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๔๑), หน้า ๘๑ - ๘๔.

ทางกาย ทางใจ ทางสติปัญญา ความเป็นไทยนั้น สำคัญอยู่ที่จิตใจ มิใช่เป็นทาสทางกิเลส ชนชาติใดก็ตาม ที่สูญเสียอิสรภาพไปนั้นเพราะเขาไม่อาจรักษาความเป็นไทในทางจิตใจไว้ได้

ดังนั้น ท่านมองว่า เขาวชนจะต้องได้รับอบรมและสร้างโอกาสให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศีลธรรมกับความมั่นคงของชาติไทย ที่จะสำเร็จประโยชน์ตามความมุ่งหมายในการที่จะรักษาความมั่นคงของชาติไทยไว้ได้ สรุปความได้ดังนี้

๑) เขาวชนควรมีความรู้ความสำนึกในบุญคุณของชาติ การรู้แต่เรื่องทางวัตถุ ไม่มีความรู้สึกทางจิตใจที่เกิดความสำนึกบุญคุณของบิดามารดา ของประเทศชาติ เห็นเรื่องบุญคุณเป็นเรื่องโง่เง่า ขาดความเข้าใจว่าบรรพบุรุษของตนรอดมาได้ ก็เพราะความกตัญญู ความมีชาติจําเป็นสำหรับคนที่ผูกพันกันเป็นหมู่ ถ้าไม่ยึดชาติเป็นหลักแล้ว สิ่งอื่นที่จะต่อเนื่องกันก็ไม่อาจมีได้ เช่น ความมีศาสนา พระมหากษัตริย์

๒) เขาวชนควรรู้ถึงความมั่นคงของสถาบันทั้งสาม ที่เกี่ยวเนื่องกันอยู่กับศีลธรรมไทยตริยางคธรรมสำหรับเขาวชนนั้น ประกอบด้วยองค์ ๓ ^{๓๕} ความเป็นไทยนั้น ประกอบด้วย ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ประเทศชาติเป็นร่างกาย ศาสนาเป็นจิตใจ และพระมหากษัตริย์เป็นสติปัญญา มีอำนาจควบคุมให้ถูกต้อง สัมพันธ์กัน เพื่อประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้อง

๓) เขาวชนควรมีสัมมาทิฐิ กับการเชื่อฟังด้วยความรู้ความเข้าใจ ที่ต้องเชื่อฟังโดยลำดับ เริ่มตั้งแต่พ่อแม่ ครูอาจารย์ จนกระทั่งถึงพระพุทธเจ้า ไม่คือดันทุรัง ในการศึกษา หน้าที่ การงาน การเมือง และในปรโลก รู้จักแยกแยะ อะไรผิด อะไรถูก ชั่วหรือดี เลือกความถูกต้องมาประพฤติ และกระทำตามที่ไต่ตรองด้วยสติปัญญา

๔) เขาวชนควรรู้สิ่งที่สามารถพิสูจน์ว่ามีประโยชน์ โดยถือตามหลักพระพุทธเจ้าว่า “ความถูกต้องนั้น” เป็นประโยชน์ที่ทุกคนยอมรับได้ ไม่ใช่ประโยชน์แก่กิเลสเฉพาะตน ต้องสัมพันธ์กับความดี ความงาม ความยุติธรรม และเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

๕) เขาวชนควรรู้ว่าศาสนาไม่ใช่ยาเสพติด ศาสนาเกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาด้านจิตกับทางกาย ทุกศาสนาย่อมเป็นไปเพื่อทำลายความเห็นแก่ตัว เมื่อไม่เห็นแก่ตัว ก็เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นทุกคนเป็นเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย สร้างสันติสุขส่วนบุคคลและส่วนสังคม ต่างกับสิ่งเสพติดที่ทำลายจิตใจทำลายสติปัญญากระทั่งทำลายร่างกาย ศาสนาจึงไม่ใช่ยาเสพติด แต่จะเป็นเครื่องทำลายยาเสพติด

^{๓๕} พุทธทาสภิกขุ, เขาวชนกับศีลธรรม, (กรุงเทพมหานคร:ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๑๘), หน้า ๓๘๓.

๖) เขวชนควรรู้ว่ามนุษย์ต้องมีความเหลื่อมล้ำกันตามกฎของกรรม เขวชนกำลังนิยมความเสมอภาค ที่มีหลักว่า ประกอบกรรมอย่างไรก็มีวิบากกรรมอย่างนั้น ความเหลื่อมล้ำต่ำสูงต้องมีตามกฎแห่งกรรม (คือการกระทำ)

๗) เขวชนควรเข้าใจถ้อยคำที่เป็นความจริงโดยภาษา ทั้งภาษาคนและภาษาธรรม ว่ามีความหมายต่างกัน เช่น ภาษาคนคำว่า “อร่อยคือดี” แต่ภาษาธรรม “อร่อยคือบาป” ดังนี้ ๑) ความอร่อยในเรื่องการกินอาหาร ถ้าตกเป็นทาสของความอร่อย จะไม่นึกถึงความผิชอบชั่วดีนำไปสู่การขโมย และก่ออาชญากรรมอันร้ายแรง ๒) ความอร่อยในกามารมณ์นำไปสู่การเกิดโรคต่างๆ จนไม่คำนึงถึงศีลธรรม ๓) ความอร่อยด้วยมานะทิฎฐิ อยากจะทำอะไร ค่าใคร ก็ตามใจตัวเอง อย่าให้หลงความอร่อย จนบูชาความเอร็ดอร่อยยิ่งกว่าสิ่งใดในโลก

๘) เขวชนควรรู้จักการเลิกล้างสิ่งอันไม่พึงปรารถนาอย่าใช้กำลัง ต้องเข้าใจความเหลื่อมล้ำต่ำสูงในสังคมระหว่างลูกจ้างกับนายทุน เป็นเศรษฐกิจบุญกับชนกรรมาชีพที่ยืนแข็งแรงประพตติธรรมะโดยศีลธรรม มนุษยธรรม คือ ธรรมสำหรับมนุษย์ที่เกลียดการฆ่า คือ “อหิงสา” ที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่นไม่ใช่ศาสตราวุธ แต่ใช้ธรรมอาวุธ - อาวุธ คือธรรมะได้แก่ศีลธรรม ใช้แก้ปัญหาลงโลกที่สวองามของเรา

๙) เขวชนควรรู้จักค่าเทคโนโลยีหรือเทคโนโลยีที่ควรจรรู้จักโลกบูชาเทคโนโลยียิ่งกว่าพระเจ้า เศรษฐกิจมันดิเกินไป กิเลสทำให้คนเป็นทาสนาเทคโนโลยีมาทำลายทรัพย์ากรรมชาติเกินจำเป็น ก็ทำลายเร็วขึ้น ควรปฏิบัติให้ถูกต้องเวลาใช้เทคโนโลยี

๑๐) เขวชนควรรู้เรื่องของประเทศไทยไม่ควรหวังเป็นอภิมาหาอำนาจ ควรรู้ว่าควรจะมีอะไร อย่างไร ที่เหมาะสมกับความเป็นไทย มีวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี อันดงามล้วนออกมาจากพระพุทธศาสนาที่ฝั่สันติสุข ประชาชนส่วนใหญ่ยึดมั่นในศีลธรรม ไม่ต้องมีระบบหลังเลืด ปัญหาต่างๆ แก่ด้วยศีลธรรม ไม่แก้ด้วยศาสตราวุธ หรือการหลังเลืด

๑๑) เขวชนควรรู้ว่า ศีลธรรมกับโลกในสถานการณ์ปัจจุบันจะรับเข้ากันเข้าได้หรือ? ในฐานะพุทธบริษัทจะต้องดึงโลกที่ออกไปจากแนวศีลธรรมให้กลับมา โลกแห่งวัตถุนิยมนั้นมีเพื่่อมอมเมา ย้อมความรู้สึกไปตามอำนาจกิเลส วัฒนธรรมวัตถุนิยมให้ทำตามใจกิเลสยิ่งขึ้น เมื่อมองภัยแล้วต้องดึงเขวชนถอยหลังออกมาจากวัตถุนิยม มาหาความปลอดภัยคือศีลธรรม ทำอย่างไรศีลธรรม จึงจะมีอยู่ในครอบครัวของเรา

๑๒) เขวชนควรยินดีรับการฝึก่อบรม ยอมรับการอบรม สั่งสอน คว้า ว่ากล่าวเมื่อยนติ ตามขนบธรรมเนียมอันแท้จริงของไทย บิดามารดาครูอาจารย์ว่ากล่าวได้ เขวชนชาว

พุทธเรียกว่าผู้มีสติปัญญา เขาจะต้องเป็นลูกของพระเจ้า ลูกของพระธรรม หรือลูกของพ่อแม่ ที่เป็นสัมมาทิฐิ ไปก่อน สักวันหนึ่งเขาก็จะเป็นตัวของตัวเอง ภาควิมิใจในตัวเอง ไม่มีเรื่องร้าย มีแต่เรื่องเจริญก้าวหน้า และประสบความสำเร็จได้จริง^{๓๖}

การฝึกอบรมหรือสร้างโอกาสให้เยาวชนรู้และเข้าใจตามนัยดังกล่าวนี้ ท่านพุทธทาสมองว่า พ่อแม่ ครูอาจารย์ และสังคมต้องรับผิดชอบ คือ สั่งสอน อบรม หรือชูก่เกลียดใจอย่างต่อเนื่องจนทำให้เยาวชนให้เกิดความรู้สึกในทางจิตใจคือ “ความสลดสังเวช” จนถึงจะเปลี่ยนและสำนึกได้ ถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นรอบด้าน

สิ่งสำคัญ ผู้ปกครองต้องบอกให้เด็กรู้ว่า ความอ่อยในเรื่องกิน กาม เกียรติ เป็นศัตรูร้ายกาจของคน ความอ่อยคือบาป เยาวชนต้องรู้ว่า คนเกิดมามิใช่อยู่ด้วยความเอื้ออ่อยจนตลอดชีวิต แต่ต้องรู้ถึงเรื่องอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ว่าไม่มีใครได้ตามความต้องการทุกอย่าง เมื่อเยาวชนได้รับการอบรมอย่างนี้แล้ว จะเข้าใจและประพฤติทำความมั่นคงให้แก่ความเป็นชนชาติไทยได้ เพราะอำนาจศีลธรรมนั้นๆ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม^{๓๗} ปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนก็จะลดน้อยลง

ผู้วิจัยมองว่า เด็กและเยาวชน ยังไม่ได้รับความร่วมมือในการพัฒนาสติปัญญาให้เป็นสัมมาทิฐิ ตามหลักของพระศาสนาอย่างแท้จริง สังคมกำลังมัวเมาเยาวชนในทางวัตถุให้รู้จักแต่เรื่องกินความสะดวกสบาย บิดามารดา ครูอาจารย์ ก็ยังมีความสามารถไม่พอที่จะอบรมเด็กและเยาวชน ให้มีความรู้ความเข้าใจ มองเห็นของดีแห่งวัฒนธรรมศีลธรรมของไทย ที่ทำให้ประเทศไทยรอดมาได้ มีแต่จะให้เกลียดขนบธรรมเนียมประเพณีที่เคยดีงาม เคยมีประโยชน์ที่รักษาความเป็นไทยไว้ได้

จะเห็นว่า เด็กและเยาวชนในปัจจุบัน มีโอกาสน้อยที่จะได้เรียนรู้และเข้าใจลึกซึ้งในขนบธรรมเนียมประเพณี อันดีงามในครรลองของพระธรรมที่เป็นรากฐานทางศีลธรรมอันดีงามของสังคมไทย เพราะสังคมไม่ได้ถ่ายทอดหรือปลูกฝังให้ พวกเขาจึงมองไม่เห็นคุณค่า มีแต่จะเหยียบย่ำทำลายและสร้างปัญหาขึ้น ปัญหานี้แก้ได้หากครอบครัว ชุมชน หรือองค์กรต่างๆ ในสังคม ให้ความสำคัญหรือตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน และร่วมกันแก้ไขอย่างจริงจัง เด็กและเยาวชนก็จะได้พัฒนาตน พัฒนาสติปัญญา พัฒนาศักยภาพของตน ก็พร้อมที่จะทำสิ่งที่ดีงามและอำนวยประโยชน์แก่สังคมประเทศชาติและมวลมนุษยชาติ

^{๓๖} พุทธทาสภิกขุ, เยาวชนกับศีลธรรม, หน้า ๔๕๔ - ๔๖๖.

^{๓๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๓๐ - ๕๓๑.

๓.๓ ลักษณะการทำงานเพื่อแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชน

๓.๓.๑ การสร้างองค์กรเครือข่ายชาวพุทธ

การดำเนินชีวิตท่านพุทธทาสภิกขุ ย้ำอยู่เสมอว่า “ธรรมะ คือ หน้าที่” เป็นการทําหน้าที่เพื่อความอยู่รอด ทั้งทางฝ่ายกาย และฝ่ายวิญญาณ ของมนุษย์ และ ท่านได้ทําหน้าที่ ในฐานะทาสผู้ซื่อสัตย์ ของพระพุทธเจ้า ทุกอนุแห่งลมหายใจเข้าออก ท่านพุทธทาสภิกขุ อุทิศตนศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎก(ปริยัติ) การตามรอยพระอรหันต์(ปฏิบัติ) ดำเนินกระบวนการอย่างเป็นระบบครบวงจรโดยเริ่มจากการก่อตั้งห้องทดลองทางจิต ซึ่งเป็นงานบุกเบิกสถานที่ประกาศนามอุทิศตนเป็นพุทธทาสและพยายามเต็มเต็มนามนั้นให้สมบูรณ์ พยายามอย่างยิ่งที่จะให้ทุกคนเข้าถึงหัวใจของศาสนาของตน ให้เกิดความเข้าใจระหว่างศาสนา และให้ศาสนิกร่วมมือกันช่วยกันเห็นโลกให้ออกจากวัตถุนิยม^{๓๘}

ในการสร้างเครือข่ายชาวพุทธ ในระยะแรก ท่านพุทธทาสภิกขุ เริ่มจากบริเวณรอบๆสวนโมกข์โดยเป็น “แกนนำ” ให้บริการชาวบ้านหลายรูปแบบจนสามารถเอาชนะใจท่านที่ชักชวนมาร่วมกันพัฒนาวัดและท้องถิ่น พร้อมกันนั้นได้ฝึกอบรมวิธีดำเนินชีวิตบนเส้นทางแห่งธรรมไปด้วย หลังจากสร้างเครือข่ายรอบๆวัดได้ระดับหนึ่งแล้ว เริ่มขยายออกไปภายนอก กลวิธีที่นำมาใช้ คือ พยายามสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาโดย “การทำให้ดู อยู่ให้เห็น” อุทิศตนเป็นทาสของพระพุทธเจ้าอย่างมั่นคง ดำเนินชีวิตเรียบง่ายแบบ “เป็นอยู่อย่างต่ำ มุ่งกระทำอย่างสูง” ไม่โลก โกรธ หลง การสร้างเครือข่ายในหมู่พระเถร พยายาม “ปลูกปั้นและติดอาวุธทางธรรมให้”แต่ทำได้ไม่เต็มที่ เพราะเยาวชนสมัยนั้น มุ่งบวชเพื่อศึกษาวิชาการทางโลกมาก กว่าเพื่อจะสืบทอดพระศาสนา ในหมู่เด็กนักเรียนที่เยาว์วัย เริ่มที่โรงเรียนพุทธนิคม ซึ่งเป็นโรงเรียนในเครือข่ายของสวนโมกข์ ส่วนชาวบ้านที่อยู่ห่างไกล ท่านได้จัดแสดงธรรมะสัญจร ช่วยอบรมศีลธรรมเพื่อนำไปฝึกฝนนักเรียนอีกต่อหนึ่ง ฝึกอบรมข้าราชการ ช่วยอบรมผู้พิพากษาหลายรุ่น ผู้ที่มีได้ช่วยอบรมโดยตรง เมื่อได้ยินกิตติศัพท์ ก็มาเยี่ยมชมสวนโมกข์ ท่านช่วย “แจกดวงตา” จนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาและหันเข้ามาเป็นเครือข่าย กลายเป็น หมู่เสนาในกองทัพธรรมสายสวนโมกข์ แล้วก็ขยายเครือข่ายต่อๆ ไปอีก ในหมู่ปัญญาชนคนรุ่นใหม่ ทำให้เป็นเครือข่าย โดยบรรยายธรรมะชุดต่อหางสุนัข (มหาวิทยาลัยมุ่งสร้างแต่คนเก่ง

^{๓๘} ธรรมปรามิทยํ, ตามรอยพุทธทาส - ภาคผลงาน, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา : สถาบันบันลือธรรม, ๒๕๔๕), หน้า ๓.

จึงต้องเอา“หาง” คุณความดี มาต่อให้เต็ม) ท่านได้หยิบเอาธรรมะที่เข้าใจยากและไกลตัว มาทำให้เป็นเรื่องง่าย และใกล้ตัว มีความหมายต่อชีวิตจริงและสามารถจับต้องได้ ทำให้ปัญญาชนคนรุ่นใหม่จำนวนไม่น้อยที่ยอมรับ เข้ามาร่วมเป็นเครือข่าย ในการที่จะดำเนินงานให้สำเร็จได้ในวงกว้าง^{๗๕}

ท่านพุทธทาสภิกขุได้ร่วมกับนายธรรมทาส พานิช (น้องชาย) จัดตั้งองค์กรหรือคณะทำงานที่เรียกขานกันในนาม “คณะธรรมทาน” ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ โดยท่านอธิบายความหมายว่า “ไม่ใช่นามของสมาคม แต่เป็นนามของคนจำพวกหนึ่ง ซึ่งมีเจตนาที่จะปลุกเขย่าปลุกชี้แจงเปิดหูเปิดตา อบรมกันและกันให้รู้จักธรรมอันแท้จริงของพระพุทธเจ้า ไม่เฉพาะแต่คนที่ประชุมกัน แต่จะเป็นใคร อยู่ที่ไหนก็ตาม ถ้ามีจุดหมายร่วมกันก็ถือว่าเป็นคณะธรรมทานได้...”^{๗๖}

การตั้งคณะธรรมทานนั้น เริ่มมาจากนายธรรมทาส ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากสมาคมมหาโพธิ์ ของภิกษุธรรมปาละ และหนังสือพิมพ์ “ยังอิสต์” ของญี่ปุ่น จึงคิดจะนำมาทำตามแบบอย่างในประเทศไทยบ้าง ครั้งแรกได้ชักชวนผู้ร่วมอุดมการณ์ ช่วยกันจัดหาหนังสือ เช่น เทศนาเสือป่า พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร ไทยเขมม วิสาขะ เป็นต้น นำมาตั้งเป็นหีบหนังสือให้ผู้ที่สนใจได้หยิบอ่าน^{๗๗}

ท่านพุทธทาสภิกขุเห็นว่า วิธีการนี้มีประโยชน์ จึงนำมาเป็นเครื่องมือในการก้าวนำทางและสืบทอดธรรมอีกกลยุทธ์หนึ่ง ต่อมาท่านพุทธทาสภิกขุ ออกหนังสือพิมพ์รายศรีมาส (ราย ๓ เดือน) และตั้งโรงพิมพ์ สื่อสารประชาสัมพันธ์กับโลกภายนอก สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นเวทีซักถามข้อข้องใจแสดงความคิดเห็น ได้ตอบระหว่างคนต่างมุมมอง และยังเปิดโอกาสให้บทความต่างศาสนาแวะเวียนเข้ามาทักทายอยู่เสมอ^{๗๘}

ในส่วนของคนใกล้ชิด ได้ใช้หนังสือพุทธศาสนา เป็นตัวสร้างเครือข่ายชักนำผู้คนมาเป็นแนวร่วมของสวนโมกข์มากมาย เช่น คณะของพระคุณพาคย์สุวมณฺฑ์ เปิดสวน

^{๗๕} อำนวย ชัยโยธา, ท่านพุทธทาสกับบทบาทการก้าวหน้านำทางและสืบทอดธรรมในพระพุทธศาสนา, วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๔๕), หน้า ๓๓.

^{๗๖} พุทธทาสภิกขุ., เทศนาแลโอวาท, หน้า ๓ - ๕.

^{๗๗} พุทธทาสภิกขุ., เล่าไว้เมื่อวัยสนธยา, หน้า ๑๒๖ - ๑๒๗, ๑๔๕.

^{๗๘} ชำนาญ อิมสะอาด, ชีวิตและผลงานด้านวรรณกรรมของพุทธทาสภิกขุ, (ม.ป.ท.) หน้า ๕๘.

ป็นตาราม เครือข่ายพุทธิศคมที่เชียงใหม่วเครือขายสำนักปฏิบัติธรรมสวนอุสมและสวนอุสม
มุลนธิ ที่กรุงเทพมหานคร

ในส่วนของคณะสงฆ์กับการที่ท่านพุทธทาสภิกขุ นำเสนอพุทธธรรมแปลกใหม่
อาจนำมาซึ่งความเข้าใจผิดได้ง่าย ถ้าเกิดปัญหาแบบนี้ ท่านก็เข้าใจถึงความบริสุทธิ์ใจ จน
สร้างความเข้าใจระหว่างกันได้ในการสร้างเครือข่ายนอกวงการชาวพุทธไม่ว่ากับชาวคริสต์
ลัทธิเต๋า มหายาน โดยได้นำปณิธานข้อ ๒ เรื่องความเข้าใจระหว่างศาสนามาเป็นแนวทาง โดย
พยายามตีความหลักคำสอนของแต่ละลัทธิศาสนาแบบประนีประนอมและผ่อนสั้นผ่อนยาว
ไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดและนำมาสู่ความขัดแย้งระหว่างกัน

ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้นำวิธีการของลัทธิมหายานมาประยุกต์ใช้ จนสามารถสร้าง
เครือข่ายกับองค์กระไลลามะแห่งทิเบตได้เช่นกัน องค์กระไลลามะเคยเสด็จเยือนและประทับค้าง
คืนที่สวนโมกข์ ทรงเรียกท่านพุทธทาสภิกขุว่า “เพื่อนเก่าของเรา”^{๘๓} นอกจากนี้ท่านพุทธ
ทาสภิกขุ ยังมีเครือข่ายที่เป็นชาวมุสลิม เช่น ฮัจยีประยูร วทยากุล สหายธรรมผู้ใกล้ชิด
พยายามที่จะแต่งกลอนให้สอดคล้องกับหลักคำสอนของท่านพุทธทาสภิกขุ ว่า

ถ้าข้าเป็น พุทธ คริสต์ อิสลาม	โดยถือนาม ลัทธิ เป็นที่หมาย
ได้ตรีกตรอง ข้าต้องเป็น ถึงสามนาย	จึงจะได้ เสร็จสม อารมณ์นึก
ถ้าข้าเป็น พุทธ คริสต์ อิสลาม	โดยถือตาม สัจจจริง สิ่งรู้สึก
เพียงคนเดียว เป็นได้ ดังใจนึก	คิดให้ลึก ท่านจะเห็น เช่นว่านี่ ^{๘๔}

จะเห็นได้ว่า ท่านพุทธทาสภิกขุได้สร้างเครือข่ายโดยทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี
และอุทิศตนเป็นทาสของพระพุทธเจ้าอย่างมั่นคง ส่งผลให้มีสานุศิษย์อุทิศตนเข้ามาเป็นพวก
ทั้งโดย ตรงและโดยอ้อมมากมาย มาช่วยปลูกสร้างสถานที่ปฏิบัติธรรม ดังจะเห็นได้จากการ
ปลูกสร้างอาคารสถานที่ต่างๆ ในสวนโมกข์ จะมีเครือข่ายสหายธรรมช่วยกันบริจาคเงิน
ทั้งสิ้น การมีเครือข่ายเช่นนี้ทำให้ไม่ตกอยู่ในภาวะ “ผู้นำเดี่ยว” ดังแม่ทัพผู้ไร้กำลังพล แต่
บรรดาเครือข่ายที่กระจายอยู่ทั่วไป คอยเป็นเสมือน มือ และเท้า ช่วยในสิ่งละอันพันละน้อย ทำ
ให้การเผยแผ่ธรรมะในเส้นทางสายสวนโมกข์ก้าวเดินไปอย่างมั่นคงและต่อเนื่อง ขจรขยาย

^{๘๓} สัมพันธ์ ก้องสมุทร (บรรณาธิการ), ดอกโมกข์ ฉบับ ทะไลลามะกับพุทธทาสภิกขุ, (ม.ป.ท.),
หน้า ๔๐.

^{๘๔} คณะ ผ.ช.ป. (รวบรวม), ชีวิต การงาน หลักธรรม พุทธทาสภิกขุ, (กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์สุภาพใจ, หน้า ๒๖๓ - ๒๖๔.

และกลายเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายตราบเท่าทุกวันนี้ นับเป็นแบบอย่างของบุคคลผู้ปฏิบัติดี และการรังสรรค์ความมั่งคั่งในหมู่พุทธศาสนิกชนให้เป็นทีฆานุคติแก่เด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบัน

๓.๓.๒ การสร้างสื่อเพื่อเข้าถึงมวลชน

ท่านพุทธทาสภิกขุตั้งสำนักสวนโมกขพลารามหรือวัดธารน้ำไหล มีวัตถุประสงค์เพื่อรื้อฟื้นและส่งเสริมการปฏิบัติธรรมที่คงไว้ตามแบบฉบับดั้งเดิมสมัยพุทธกาล ในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ จนถึงปัจจุบันนี้ ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้พยายามอย่างยิ่งที่จะนำแก่นพุทธธรรมให้เข้าถึงจิตใจพุทธศาสนิกชนโดยผ่านสื่ออันหลากหลายเพื่อให้เข้าถึงมวลชน นับตั้งแต่ท่านพุทธทาสภิกขุยังมีชีวิตอยู่ และช่วงที่ท่านมรณภาพไปแล้ว จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ ท่านใช้วิธีการเผยแพร่พุทธธรรมด้วยสื่อทางศิลปะสื่อสิ่งพิมพ์และอิเล็กทรอนิกส์ สื่อสารมวลชน และสื่อบุคคล ดังนี้

๑. สื่อทางศิลปะ

สวนโมกขพลารามนอกจากจะมีธรรมชาติที่ร่มรื่น ต้นไม้ ลานทราย ภูเขา สัตว์เล็กสัตว์น้อย ที่ทำให้เกิดความสงบ จิตใจร่มเย็นสบายแล้ว งานศิลปะต่างๆ เป็นเสน่ห์เป็นจุดเด่นของสวนโมกขพลารามที่เห็นเด่นชัด คือโรงมหรสพทางวิญญาณ ยอดเขาพุทธทอง โรงปั้นสนามหญ้า อวโลกิเตศวร สระนาฬิกา ฆโฆมจิตวิญญาณได้ ดังนี้

๑) โรงมหรสพทางวิญญาณ ภายในมีภาพวาดจากทั้งในประเทศและต่างประเทศมีบทกวีประกอบในบางภาพ ทุกภาพสื่อธรรมะได้อย่างลึกซึ้ง ส่วนใหญ่จะสื่อถึงปรมัตถธรรม เป็นสิ่งที่สามารถสัมผัสได้ด้วยตนเอง ที่โดดเด่นก็มี ภาพชุดของอิมานูแอล เซอร์แมน พร้อมบทกวีประกอบของท่านพุทธทาสอยู่ชั้นล่างพร้อมด้วยภาพปริศนาธรรมของไทยจำนวนมาก ส่วนชั้นบนมีภาพปฏิมากรรมปูนปั้นจากทิเบต ภาพชุดแสงดาววู้ ปริศนาธรรมซึ่งสัมพันธ์ ก้องสมุทร ถัดออกไปไว้ในขณะที่เป็นพระภิกษุในปีพุทธศักราช ๒๕๐๕ ชั้นบนด้านตะวันตกเป็นภาพที่ วิทย์ พินคันทน์เงิน เขียนไว้ ซึ่งให้ข้อคิดในระดับศีลธรรม^{๘๕}

ภายนอกโรงมหรสพทางวิญญาณนั้น เป็นภาพแบบจำลองพุทธประวัติจากหินสลักยุคก่อนมีพระพุทธรูปชุดจริงนั้นอยู่ที่ประเทศอินเดีย สลักขึ้นประมาณพุทธศักราช ๓๐๐ - ๔๐๐

^{๘๕} สัมพันธ์ ก้องสมุทร, พุทธทาส นาคารชนแห่งเถรวาท, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียน สโตร์ ๒๕๓๐), หน้า ๒๕๓ - ๒๕๔.

โดยกล่าวถึงประวัติของพระพุทธองค์ และการใช้สัญลักษณ์ต่างๆ เช่น ดอกบัว ช้าง สิงห์ หม้อปณณูและแท่นองค์พระพุทธเจ้าเป็นพระพุทธรูปเป็นพระพุทธรูปปางสมาธิได้อธิบายความหมายไว้อย่างครบถ้วนในหนังสือชื่อภาพพุทธประวัติจากหินสลัก ยุคก่อนมีพระพุทธรูป

๒) ยอดเขาพุทธทอง เป็นโบสถ์ธรรมชาติดีแบบสวนโมกข์ มีลานทรายสีขาวเรียบขนาดใหญ่มีกิ่งไม้ใบไม้เป็นหลังคา และมีพระพุทธรูปสีขาวสวยงามมาก เป็นฝีมือของอาจารย์ทองสุข ธรรมวโร ที่ได้หล่อไว้ ณ บริเวณไหล่เขาพุทธทองมีโรงเรียนหิน ที่ให้ความเย็นตา น่ารื่นรมย์

๓) โรงปั้นเป็นจุดกำเนิดของภาพพุทธประวัติหินสลักยุคก่อนมีพระพุทธรูป ปัจจุบัน มีรูปปั้นที่หลากหลาย เช่น ภาพพระหัวเราะ ภาพหินสลักจากถ้ำชันตะ เป็นภาพกว้างสี่ตัวแต่หัวเดียว และมีตุ๊กตาสอนธรรมะ โดยหลวงตา สิวญาโณ ได้ปั้นไว้

๔) สนามหญ้าอ่าวโลกิเตศวร มีรูปปั้นครึ่งองค์ของพระโพธิสัตว์อ่าวโลกิเตศวร ซึ่งแสดงถึงคุณธรรมทั้ง ๔ ประการ เต็มเปี่ยมอยู่บนใบหน้าคือ สุทธิ ปัญญา เมตตา ขันติ

๕) สระมะพร้าวนาฬิกา เป็นสัญลักษณ์ของพระนิพพาน มีต้นมะพร้าวเดี่ยวยืนต้นอยู่ที่เกาะกลางสระน้ำ ท่านพุทธทาสภิกขุ สร้างตามอย่างเพลงกล่อมลูกของท้องถิ่นไชยาที่ว่า มะพร้าวเหอ มะพร้าวนาฬิกา ต้นเดียวโนเน อยู่กลางทะเลจี๊ผึ่ง ฝนตกไม่ต้อง ฟ้าร้องไม่ถึง อยู่กลางทะเลจี๊ผึ่ง ถึงได้แต่ผู้พันบุญเอย

๖) ธรรมวารินาваเป็นอาคารรูปเรือ ๒ หลังอยู่ติดกันลำเล็กชื่อว่า ธรรมวาริ ลำใหญ่ ชื่ออิสรกฤตภูมิตร ด้านหลังเป็นสนามที่สนทนาธรรม ตรงกลางเป็นสวนหินแบบเขินชั้นล่างเป็นที่เก็บน้ำฝน หัวเรือลำเล็กเป็นหอระฆัง รูปทรงเจดีย์แบบสาญจี ลำใหญ่ใช้เป็นหอประชุมสำหรับแสดงธรรม ในวันที่ฝนตกมากพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกาจะใช้ที่นี่เป็นที่สวดมนต์ ชั้นบนเป็นที่พักพระอาคันตุกะในบางครั้ง หัวเรือเป็นห้องสมุดของ สวนโมกขพลาราม ชื่อโมกขบรรณาลัย เรือทั้ง ๒ ลำ มีความหมายถึงเรือที่ขนสัตว์ข้ามวัฏฏสงสารหรือขนสัตว์ให้พ้นทุกข์ ซึ่งเป็นอุดมคติของพระอรหันต์พระโพธิสัตว์ทุกพระองค์

๗) ชุมประตู่ของสวนโมกข์ มีรูปนกสูกอยู่ด้านบน ขาเดินเข้าวัดมีรูปนกสูก ๒ ตัว ขาเดินออกจากวัดเห็นเป็นนกสูก ๘ ตัวแสดงถึงปริศนาธรรม เมื่อก่อนสวนโมกข์ไม่ตั้งใจจะสร้างชุมประตู่ เพราะมีต้นไม้เป็นประตู่อยู่แล้ว เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ กวีแห่งรัตนโกสินทร์ เคยกล่าวถึงไว้ว่า เป็นประตู่ที่ไร้ประตู่แต่ต่อมามีคนใหญ่ตักผ่าน เลยมีการสร้างชุมประตู่ขึ้นมาในที่สุดหลวงตาไสว สิวญาโณ อธิบายไว้ว่า นกสูกนั้นบางถิ่นอาจมองว่า เป็นนกผี นก

อุบาทว์ แต่สวนโมกข์สอนให้เลิกมกมาย โดยสอนทวนกระเสาะว่า เป็นนกกนักปราชญ์ เพราะยกหูขึ้นสูงตาโตและปากแหลมคม นักปราชญ์นั้น ต้องฟังให้เต็มหูดูให้เต็มตาพูดจาให้แหลมคม^{๘๖}

๘) เสาทั้งห้าบนหลังคากุฏิ เสาห้าเสาบนหลังคาของกุฏิเกือบทั่วสวน โมกข์ก็แสดงถึงปริศนาธรรม ธรรมะที่มี ๕ ประการนั้นมีอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ท่านพุทธทาสภิกขุเน้นธรรมที่เป็นกำลัง ๕ ประการ ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา

๙) ปริศนาโครงกระดูก ที่โรงธรรมมีโครงกระดูกสามโครง ผู้ใหญ่สองเด็กหนึ่ง คล้ายเป็นครอบครัวแขวนคอกอยู่บนที่สูงมีคำบรรยายด้านล่างว่า “เราเคยเป็นเช่นท่านมาแล้ว ไม่นานท่านก็เป็นเช่นเรา” “ความงามอยู่ที่ซากผี คืออยู่ที่ละ พระอยู่ที่จริง นิพพานอยู่ที่ตายก่อนตาย”

จะเห็นได้ว่า นอกจากการพิมพ์หนังสือและการบรรยายธรรมที่ท่านพุทธทาสทำเป็นหลักแล้ว ท่านยังได้พัฒนาอาคารสถานที่ที่ส่วนต่างๆ ในสวนโมกขพลารามนั้น ที่ให้แวดล้อมด้วยบรรยากาศที่ยังคงรูปแบบสมัยพุทธกาล เพื่อส่งเสริมการศึกษารวมและการปฏิบัติธรรมแก่ผู้สนใจธรรม เพื่อให้เกิดความบันเทิงในธรรม โดยเฉพาะโรงมหรสพทางวิญญูณที่เต็มไปด้วยภาพวาดภาพเขียนเต็มไปหมด ทั้งบนฝาผนังและตามเสาทั้งหลาย ล้วนแต่เป็นภาพปริศนาธรรมและนิทานสอนใจเต็มไปหมดทุกรูปแบบให้ขบคิดและใคร่ครวญเรื่องมาหาแห่งชีวิต นับว่าเป็นการประยุกต์สื่อสอนธรรมะที่ให้ประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับเด็กและเยาวชนที่จะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ในขณะเดียวกัน ก็ได้ศึกษาสาระธรรมบันเทิงไม่ชวนเบื่อ จึงเหมาะสมและสะดวกในการต่อต้านความเสื่อมศีลธรรมของเด็กและเยาวชน และเป็นโรงหนังที่เป็นปรีภยัศัตรูต่อโรงหนังชนิดที่เป็นภัยแก่ศีลธรรมทั่วไป

๒. สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

สวนโมกขพลารามใช้สื่อสิ่งพิมพ์มากที่สุดในการเผยแผ่ธรรมะ หนังสือธรรมะเป็นจำนวนมาก เผยแพร่ไปสู่ประชาชนทั่วประเทศ และต่างประเทศ ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทยในการเผยแผ่ มีภาษาอังกฤษ จีน และเยอรมัน สื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นธรรมทาน มูลนิธิของสวนโมกข์จัดพิมพ์ขึ้นมีจำนวนมากเช่น งานเขียนร้อยแก้ว งานเขียนร้อยกรอง งานแปล งาน

^{๘๖} สมทรง บุญฤทธิ์ และคณะ, ชีวิตและงานของหลวงตาไสว ลีวัญโญ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เฟื่องฟ้า ๒๕๔๐), หน้า ๑๐๘.

ปาฐกถา มีสำนักพิมพ์พิมพ์เผยแพร่ เช่น สวนอุศรมูลนิธิตำนกพิมพ์ธรรมสภา สำนักพิมพ์สุภาพใจ สำนักพิมพ์สุวิธานนท์ สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มูลนิธิเผยแพร่ชีวิตประเสริฐ

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หมายถึงเทปคาสเซ็ท ส่วนม้วนวีดิทัศน์ สวนโมกขพลารามมิได้ทำเป็นของผู้ที่สรัทธาในท่านพุทธทาสภิกขุจัดทำขึ้น ซึ่งมักกล่าวถึงประวัติอาจารย์พุทธทาสภพพระราชนานเพลิ่งศพท่านพุทธทาส เป็นต้น เทปคาสเซ็ทนั้น สามารถนำม้วนเทปเปล่าไปแลกได้ที่โรงมหรสพทางวิญญานของสวนโมกขพลาราม มีเป็นจำนวนมาก

พึงสังเกตว่า ท่านพุทธทาสใช้สื่อสิ่งพิมพ์มากที่สุดในการเผยแพร่ธรรมะ มากยิ่งกว่าพระไตรปิฎก ๔๕ เล่ม เพื่อสร้างสังคมแห่งปัญญาให้เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับบุคคลแต่ละระดับ โดยเฉพาะธรรมะชุดปลูกใจสำหรับเด็กและเยาวชน เช่น เด็กดีต้องมีธรรมะ, ธรรมสำหรับเยาวชน, เด็กจะเป็นผู้สร้างโลกในอนาคต, เป็นต้น เป็นธรรมะที่สอนให้เด็กรู้จักชีวิต รู้จักธรรมชาติ รู้จักหน้าที่ และทำหน้าที่ของตนเองอย่างถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา

๓. สื่อสารมวลชน

สวนโมกขพลารามมีสื่อสารมวลชนหลายอย่าง เช่น วารสาร วิทยูกระจายเสียงและอินเตอร์เน็ต ส่วนโทรทัศน์มิได้จัดทำเอง แต่มีผู้มาสัมภาษณ์ท่านและนำไปเผยแพร่ ดังนี้

๑) วารสาร ใช้สื่อสารแสดงออกถึงทัศนคติ ความตั้งใจภูมิปัญญา และเผยแผ่พระธรรมคำสอนให้กว้างขวางมาตั้งแต่ยุคแรกที่เริ่มสร้างสวนโมกขพลารามคือวารสารพุทธศาสนา เป็นหนังสือรายไตรมาส (๓ เดือน) ออกครั้งแรกในปีพุทธศักราช ๒๔๙๖^{๔๗} ในยุคนั้นแบ่งออกเป็น ๓ ภาค คือ ๑) ภาคความรู้ทั่วไป ๒) ภาคพระไตรปิฎกแปลไทย ๓) ภาคส่งเสริมการปฏิบัติธรรม วารสารเล่มนี้ยังมีอยู่จนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดยเพิ่มเข้ามาอีก ๒ ภาค คือ ๔) ภาค ๑๐๐ ปีพุทธทาส ๕) ภาคคณะธรรมทาน

๒) วิทยูกระจายเสียง ท่านพุทธทาสภิกขุได้ปาฐกถาธรรมะทางสถานีวิทยุ กระจายเสียงแห่งประเทศไทยตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๒๑ - ๒๕๓๐ เท่าที่มีการรวบรวมไว้ได้ ๓๒ ม้วนเทปคาสเซ็ท มีทั้งที่พูดครั้งเดียวจบ และพูดเป็นชุดเช่น ชุดศีลธรรมกลับมา เป็นต้น

^{๔๗} พระประชา ปสนุนธมโม, เล่าไว้เมื่อวัยสนธยา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โกมลคีมทอง, ๒๕๓๕), หน้า ๘๖.

๓) อินเทอร์เน็ต ในอินเทอร์เน็ตนั้นเป็นสื่อที่พึ่งจัดทำขึ้นมาเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๓๕ หลังจากที่ท่านพุทธทาสได้มรณภาพแล้ว โดยท่านโรเบิร์ต สุนติกโร และคณะ จัดทำขึ้นในภาษาอังกฤษที่ [www. Suanmukk.org](http://www.Suanmukk.org). Arjarn Buddhadasa. ต่อมาคุณวิรัช มัญญุศรี ได้จัดทำขึ้นในภาคภาษาไทย ชื่อ www.manchusree.org. เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ และยังมีอีกหลายเว็บไซต์ ที่นำคำกลอนของท่านพุทธทาสภิกขุและบทสวดมนต์ไปใส่ไว้

๔. สื่อบุคคล

ด้านบุคลากรที่ทำงานในสวนโมกขพลารามมีเป็นจำนวนมากซึ่งบุคคลเหล่านี้มีบทบาทหน้าที่ช่วยกันสนับสนุนกิจกรรมของสวนโมกข์ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน คือ

๑) พระธรรมโกศาจารย์ (ท่านพุทธทาสภิกขุ) ๒) พระครูภาวนาชัยคุณ (เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน) ๓) พระใสว สีญาโณ ๔) พระโรเบิร์ต สุนติกโร ๕) พระวรศักดิ์ วรธมโม ๖) แม่ชีรัญจวน อินทรกำแหง

นอกจากนี้ยังมีพระอาจารย์ทองสุข ฐมฺวโร, พระอาจารย์สุชาติ ปญฺญาทีโป, พระคุณฐิ เมธฺกโร, พระมหาดำรงชัย ฐมฺปาโล, พระอาจารย์สิงห์ทอง เขมิโย, พระพรเทพ เตชปญฺโญ, ฝ่ายอุบาสิกามี อุบาสิกาคิตฺติโส ผดุงรัตน์, อุบาสิกาคันสนีย์ เสถียรสุด, อุบาสิกาอุทัยวรรณ ตั้งมั่นสกุล เป็นต้น คฤหัสถ์ก็มี นายเมตตา พานิช (น้องชายท่านพุทธทาส) เป็นต้น

๕. สื่อกิจกรรม

กิจกรรมในสวนโมกขพลารามมีตลอดทั้งปี ที่แปลกพิเศษจากที่อื่นเช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันล้ออายุหรือวันเลิกอายุ ดังนี้

๑. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันมาฆบูชา ท่านพุทธทาสภิกขุเห็นแตกต่างจากมหาเถรสมาคมรับรองไว้ คือ วันอาสาฬหบูชาที่พระพุทธเจ้าแสดงธรรมครั้งแรกคือ ธรรมจักรกัปปวัตตสูตร ควรเป็นวันพระธรรม และวันมาฆบูชาที่มีพระสงฆ์เป็นปึกแผ่นแล้วคือ ๑,๒๕๐ องค์มาประชุมกันโดยมิได้นัดหมายควรเป็นวันพระสงฆ์ และวันวิสาขบูชาเป็นวันพระพุทธเจ้า ที่สวนโมกขพลารามจะมีพิธีเวียนเทียนบนเขาพุทธทอง และมีการแสดงธรรมให้ผู้มาร่วมพิธีเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของพิธีกรรมดังกล่าว ก็มีการเทศน์กัณฑ์พิเศษด้วย มีการงดอาหารหนึ่งวัน และมีการปฏิบัติธรรมจนถึงรุ่งสาง แต่ไม่ได้บังคับใครจะไปพักผ่อนเมื่อใดก็ได้

๒. วันล้ออายุ เริ่มเมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๐๕ เป็นวันคล้ายวันเกิดของท่าน พุทธทาสภิกขุ โดยท่านจะงดฉันทั้งวัน และพุทธธรรมะประกอบการวิจารณ์ตนเอง เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อคนอื่นด้วย ส่วนใครที่ต้องการจะให้ของขวัญแก่ท่านก็ทำได้ด้วยการร่วมอดอาหารกับท่าน จึงมีภิกษุและอุบาสก อุบาสิการ่วมงดอาหาร ถวายเป็นอาจริยาบูชาปฏิบัติสืบต่อมาจนมาถึงทุกวันนี้แม้ท่านจะมรณภาพไปแล้ว กิจกรรมนี้ก็ยังคงดำเนินอยู่ ท่านพุทธทาสภิกขุได้กล่าวถึงกิจกรรมนี้ว่า “ความจริงไม่มีอะไร เมื่อถึงวันก็มีเทศน์พิเศษหน่อยและถืออดอาหาร แต่ก่อนรู้กันแต่คนวงใน คนภายในที่นับถือกันมากๆ ทำกันไม่กี่คน ให้ของขวัญอดอาหาร แล้วมันก็เพิ่มขึ้น ๆ เดี่ยวนี้อดกันเป็นร้อยๆ ไปตื่นตื่นสนใจกันทางกรุงเทพฯ แล้วยังไม่ค่อยสนใจกัน เขาถือว่าขัดขวางเสียอีก เขาต้องการให้มันครึกครื้น เราไปทำให้มันลดนึกสนุกขึ้นมา อยากล้อพวกที่ต่ออายุชนิดกลัวตาย เราล้ออายุชนิดเยาะเย้ยความตาย”

สวนโมกขพลารามยังมีกิจกรรมอบรมธรรมแก่นุคคลทุกเพศทุกวัยเป็นประจำตลอดทุกเดือน ดังนี้

๑) การอบรม “อานาปานสติภาวนา” ที่ธรรมาสถาณานาชาติ (สวนโมกขนาถาชาติ)

- สำหรับชาวต่างชาติ : วันที่ ๑ - ๑๐ ของทุกเดือน ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอน รับจำกัดตามจำนวนห้อง (หญิง ๕๙ : ชาย ๕๙)

- หมุ่คณะผู้ประสงค์ให้อบรม : วันที่ ๑๒-๑๕ รายละเอียดกำหนดขึ้นเฉพาะกลุ่มที่จัดให้ เช่น กลุ่มนักเรียน- นักศึกษา กลุ่มข้าราชการ ฯลฯ

- สำหรับชาวไทย (เข้ม) : วันที่ ๑๒ -๑๕ ของเดือนมกราคม พฤษภาคม และกันยายน (ทุก๔เดือน) จัดเป็นพิเศษสำหรับผู้ที่มีพื้นฐานการปฏิบัติที่ดีพอสมควร เน้นการปฏิบัติตามระดับของตนเองเป็นหลัก พร้อมทั้งสมาทานข้อวัตรปฏิบัติเพิ่มขึ้นจากการอบรมปกติตามระดับของการภาวนา

- สำหรับ นักเรียน นักศึกษา : วันที่ ๒๗ - ๓๐ ของทุกเดือนที่ลงท้ายด้วยคม

- สำหรับชาวไทย (ปกติ) : วันที่ ๒๐ - ๒๗ ของทุกเดือนผู้เข้าอบรมต้องมีอายุระหว่าง ๒๐ - ๕๖ ปี และมีสุขภาพกายและจิตแข็งแรง

๒) กิจกรรมธรรมสรณ ธรรมมาตา

อาศรมสำหรับหญิงผู้สละโลกอุทิศชีวิตแด่พระธรรม เกิดขึ้นตามความดำริของท่านพุทธทาสภิกขุ เพื่อเป็นการกตัญญูทดแทนพระมารดา ให้สมควรแก่ความเหนื่อย

ยากลำบาก และเพื่อเสริมแทนภิกษุณีบริษัทที่ยังขาดอยู่ ฝึกอบรมเพศหญิงให้เป็นธรรมทูต สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้สูงสุดคือ๑)โครงการฝึกอบรมตนเพื่อความเป็นชีวิตพรหมจรรย์ที่หมดจดงดงาม ในปี ๒๕๔๒ โยมธรรมทาส พานิชขอร้องให้แม่ชีรัญจวน อินทรกำแหง รับหน้าที่เป็นประธานของโครงการนี้เพื่อสานต่อปณิธานของท่านพุทธทาสภิกขุ ๒)โครงการปฏิบัติอานาปานสติภาวนาสำหรับเพศหญิงเพื่อถวายเป็นอาจารย์บูชาแด่ท่านพุทธทาสภิกขุ โครงการนี้จะเอื้อประโยชน์ต่อโครงการข้างต้น

จากนัยข้างต้นจะเห็นว่า สวนโมกขพลารามและสวนโมกขนิมิตนาถาสนานั้น จะมีกิจกรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติธรรมแก่บุคคลทุกระดับโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ นับตั้งแต่ท่านพุทธทาสยังมีชีวิตและช่วงที่ท่านมรณภาพไปแล้ว จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ มุ่งเพื่อส่งเสริมศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนโดยตลอด เช่น โครงการ “ตามรอยเมธี ๑๐๐ปีพุทธทาส” เป็นกิจกรรมสำหรับนิสิต-นักศึกษา เยาวชนให้สนุกสนานกับการเรียนรู้ตลอด ๒ วัน ๒ คืน ตามรอยอดีตและปณิธานแห่งธรรมของ “พุทธทาสภิกขุ” ผ่านสถานที่ตั้งแต่เกิด - เรียน - บวชจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต ย้อนเวลากลับไปศึกษาสวนโมกขในอดีตกาล เพ่งพินิจสวนโมกข์ปัจจุบัน เพื่อเป็นแรงบันดาลใจ เป็นกำลังใจในการ “ไปต่อ” กับชีวิตอย่างมีหลักคิดและมีพลัง ของสำนักพิมพ์สุภาพใจได้จัดขึ้น นับว่ามีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับปรับเปลี่ยนทัศนคติเพื่อเป็นพื้นฐานคุณธรรมในการดำเนินชีวิตแก่เด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบัน^{๘๘}

๓.๔ ผลจากการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนต่อสังคมไทย

ท่านพุทธทาสภิกขุเห็นว่า เยาวชนคือคนที่ยังน้อยโดยวัย มีกำลังจิตไม่เต็มที่ หย่อนสติปัญญา แต่เมื่อได้รับการศึกษา อบรมขัดเกลาอย่างถูกต้องทุกขั้นตอนตามวิวัฒนาการของเขาแล้วก็สามารถมีธรรมะเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต และสร้างสันติหรือความสงบสุขทั้งแก่ตนและสังคม ในคุณลักษณะพึงปรารถนาดังนี้

๓.๔.๑ เยาวชนธรรมชีวิ

เยาวชนเมื่อได้รับการศึกษาอบรมพัฒนาจิตใจตามสมควรแก่วัย ตามสติปัญญาของตนเต็มที่แล้วจะมีความเห็นถูกต้อง เป็นเยาวชนที่พึงปรารถนา สามารถสร้างสังคมใหม่ หรือ

^{๘๘} พุทธทาสภิกขุ, เด็กดีต้องมีธรรมะ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๒๕), หน้า ๔๕.

สร้างโลกให้ดีกว่าเก่า มีคุณสมบัติที่พึงปรารถนา มีตนเป็นที่พึ่ง มีธรรมะเป็นที่พึ่ง เป็นผู้ที่มีชีวิตอยู่ด้วยธรรมะ มีธรรมะเป็นคู่ชีวิต ประกอบด้วยคุณธรรมพื้นฐานประจำตัว ๕ ประการคือ

- ๑) รู้จักตนเอง เข้าใจว่าตนคืออะไร เกิดมาทำไม จะได้อะไร ต้องทำอะไร
- ๒) มีความเคารพตนเอง ในฐานะเป็นสิ่งมีค่าสูงสุด สงวนศักดิ์ศรีแห่งตนเอง
- ๓) มีความเชื่อตัวเอง เชื่อกันว่าธรรมชาติสร้างมาให้สามารถจะได้สิ่งที่ดีที่สุด
- ๔) มีความซื่อตรง เป็นตัวของตัวเอง รักษาตัวเองได้ ไม่เป็นทาสของกิเลส
- ๕) มีศักยภาพพอที่จะบังคับตน ไม่ปล่อยตามอำนาจของกิเลส บังคับตัวเองไว้ได้
- ๖) มีความพอใจในตนเอง รักษาตนได้ดี ไม่นำตนดิ่งลงสู่อำนาจฝ่ายต่ำของกิเลส
- ๗) เป็นสุขได้ด้วยตนเอง ที่เกิดจากความพอใจในการทำหน้าที่
- ๘) พึ่งตนเองได้ มีตนเป็นที่พึ่งได้ในทุกสภาวะการณ์
- ๙) มีความรับผิดชอบ ต่อเกียรติยศของตนเอง ต่อหน้าที่ความเป็นมนุษย์

เยาวชนที่ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการนี้เรียกว่ามีตนเป็นหลัก มีตนเป็นที่พึ่งอาศัยก็สามารถรอดตัวได้^{๘๘} ในแง่ของคุณสมบัติที่จะทำคุณแก่สังคม คือ ๑) เยาวชนมีธรรมะเป็นตน ยึดหลักความถูกต้องดีงาม ๒) เป็นเยาวชนที่เชื่อฟังพ่อแม่ ๓) เป็นเยาวชนที่อบรมได้ ๔) เป็นเยาวชนที่ประกอบด้วยสัปปริสธรรม ธรรมะสำหรับเป็นคนดี รู้จักดีชั่ว รู้จักผล รู้จักตน รู้จักความพอดี รู้จักเวลา รู้จักสังคมรู้จักบุคคลแต่ละคน จนสามารถวางตนได้เหมาะสม

๓.๔.๒ เยาวชนอภิชาตบุตร

การศึกษานั้นผลิต “เยาวชนอภิชาตบุตร”^{๘๙} มาทำหน้าที่เปลี่ยนแปลงสังคมเพื่อแก้ปัญหของโลก ดังที่ท่านพุทธทาสกล่าวไว้ว่า พระพุทธเจ้าท่านก็ตรัสว่า บัณฑิตทั้งหลายไม่ปรารถนาอวชาตบุตร แต่ว่าเขาย่อมปรารถนาอภิชาตบุตร คือบุตรที่ดียิ่งไปกว่าบิดามารดา หรืออย่างน้อยก็อนุชาตบุตร บุตรที่เสมอกันกับบิดามารดา เราต้องการให้มีอภิชาตบุตร คือ บุตรที่ดีกว่าบิดามารดา พุทธบริษัททั้งหลายจงพยายามที่จะให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติ ในการปฏิรูปจิตใจ โดยเฉพาะเยาวชนของเรา ให้มีความเจริญก้าวหน้าดี ในอัตราที่เทียบกันได้กับการ

^{๘๘} พุทธทาสภิกขุ, เยาวชนที่พึงปรารถนา, (กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์นิพนพาน, ๒๕๒๕), หน้า ๘-๑๐.

^{๘๙} บุตร ๓ คือ ๑) อติชาตบุตร : บุตรที่ดีกว่าเลิศกว่าพ่อแม่ ๒) อนุชาตบุตร : บุตรที่เสมอกับพ่อแม่ ๓) อวชาตบุตร : บุตรที่ต่ำลงกว่าพ่อแม่ บุตรประเภทที่ ๑ เรียกอีกอย่างว่าอภิชาตบุตร ขุ. อิติ. (ไทย) ๒๕/๒๕๒/๒๗๘.

ที่เราสามารถทำให้เกิดผลไม้พันธุ์ดี ดอกไม้พันธุ์ดี อะไรพันธุ์ดี ขึ้นมาในโลก ด้วยน้ำมือของมนุษย์แท้ๆ คือให้เกิดอริชาตบุตร บุตรที่ดีกว่าบิดามารดา ยิ่งๆ ขึ้นไป ไม่มีที่สิ้นสุด”^{๕๑}

ท่านพุทธทาสกล่าวไว้ว่า อริชาตบุตรทั้งหลายต้องทำความก้าวหน้าความเจริญในโลกนี้...เราต้องสร้างเยาวชนที่ก้าวหน้าเป็นอริชาตบุตรโดยถูกต้อง แล้วสกุลก็จะเป็นสกุลของอริชาตบุตร ประเทศก็จะเป็นประเทศอริชาตบุตร โลกทั้งโลกหรือมนุษยชาติทั้งหมด ก็จะเป็นโลกแห่งมนุษย์ผู้เป็นอริชาตบุตร โลกก็จะดีกว่าโลกที่แล้มา ...บิดามารดาทั้งหลาย ไม่มีอะไรอื่นที่ดีกว่านี้ คือการสร้างอริชาตบุตรขึ้นมาที่ประกอบด้วยธรรมะ หรือมีศีลธรรมยิ่งขึ้น^{๕๒}

อริชาตบุตรที่แท้จริงย่อมต้องทำตามหน้าที่ คือ ชีวิตต้องก้าวหน้าเรื่อยไปด้วยคุณสมบัติพิเศษ ๒ ประการคือ มีความฉลาดและกล้าผิบนกระแสนโลกทางวัตถุนิยม ฉลาดในการที่จะดำเนินชีวิตเป็นไปเพื่อความสงบสุข ไม่ทำบาป ไม่เป็นทาสทางวัตถุไม่เบียดเบียนผู้ใด ไม่เบียดเบียนตนเอง คนฉลาดนี้อาจเป็นคนที่ไม่รู้หนังสือสักตัวหนึ่งก็ได้ นอกจากฉลาดแล้ว ต้องมีความเก่งและมีความสามารถ เพื่อรู้เท่าทันความเจริญก้าวหน้าในทางวัตถุด้วย ไม่ให้วัตถุนิยมกลายเป็นพิษขึ้นมาและก็ไม่ลุ่มหลงในวัตถุนิยมเหล่านั้นด้วย^{๕๓}

บทบาทของเยาวชนอริชาตบุตร ต้องมีหน้าที่หลัก ๓ ประการ ดังนี้

๑. ต้องมีหน้าที่ผดุงรักษาโลก ธรรมชาติให้อยู่ในสภาพสมดุล
๒. ต้องทำหน้าที่ทางด้านการเมืองให้มีระบบการเมืองที่ทรงธรรม
๓. ต้องมีหน้าที่รักษาธรรมะให้เป็นหลักของสังคม^{๕๔}

กล่าวอีกนัยหนึ่ง ต้องเป็นเยาวชนที่มีอุดมคติทั้งเพื่อเข้าถึงความสูงส่งที่ซ่อนอยู่ในตน เคารพตนเอง เคารพคุณค่าสูงสุดของความเป็นมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวทุกคน และความดีงามของสังคม โดยต้องเห็นคนทั้งโลกรวมทั้งสัตว์อื่นๆว่าเป็นเพื่อนเกิด เพื่อนแก่ เพื่อนเจ็บ เพื่อนตายที่ร่วมทุกข์กัน และมีความก้าวหน้าในคุณธรรมยิ่งขึ้นไป”^{๕๕}

ผู้วิจัยมีเห็นว่า สิ่งสำคัญอยู่ที่พ่อแม่และครูบาอาจารย์และสังคมจะต้องช่วยกันอบรมสั่งสอนให้เด็กเกิดความรู้จักตน อ่านตนออก บอกตนได้ ที่จะมีชีวิตอยู่ด้วยการกระทำที่

^{๕๑} พุทธทาสภิกขุ, เยาวชนกับศีลธรรม, (สุราษฎร์ธานี : ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๒๕), หน้า ๒๕.

^{๕๒} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๓๔-๓๗.

^{๕๓} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๕๕.

^{๕๔} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๕๘-๕๙.

^{๕๕} พุทธทาสภิกขุ, เยาวชนกับศีลธรรม, (สุราษฎร์ธานี : ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๒๕), หน้า ๒๕.

ถูกต้อง เคารพในคุณค่าสูงสุดของความเป็นมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวทุกคนว่า ทุกคนเกิดมา อะไรคือ
สิ่งที่สูงที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้รับและพร้อมกันจะสร้างสรรค์สังคมให้อยู่เย็นเป็นประโยชน์

๓.๔.๓ เยาวชนสมบูรณ์แบบ

ท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวว่า เด็กหรือเยาวชนที่ได้ผ่านการการศึกษาอบรมขัดเกลา
ตามกระบวนการไตรสิกขา คือ สิล สมาธิ ปัญญา โดยถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิบุคคลแล้ว จะต้อง
เป็นผู้มีคุณสมบัติ สรุปความได้ว่า

มีการศึกษาดี คือศึกษาอย่างถูกต้อง ด้วยการศึกษาที่ทางไม่ดวน กล่าวคือ นอกจาก
รู้วิชาหนังสือและรู้วิชาชีพแล้ว จะต้องรู้จักวิถีชีวิตคือมีธรรมะสำหรับความเป็นมนุษย์ที่
สมบูรณ์และถูกต้อง คือ ต้องเป็นสัตบุรุษ คือ รู้ว่าอะไรเป็นอะไร ไม่เห็นแก่ตัวจัด ไม่แก่งแย่ง
ชิงดีชิงเด่น เบียดเบียนทำลายล้างกัน มีความรักผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว
และสังคม ตลอดถึงประเทศชาติ และมีความสัมพันธ์ที่ดี ทำหน้าที่ได้ถูกต้อง กับบุคคลที่อยู่
แวดล้อมตน คือ ทำหน้าที่เป็นบุตรที่ดี เป็นศิษย์ที่ดี เป็นเพื่อนที่ดี เป็นพลเมืองที่ดี เป็นพุทธ
มามกะที่ดี และที่สุดคือเป็นมนุษย์ที่เต็มเปี่ยมบริบูรณ์ด้วยคุณธรรมในการนี้ต้องอาศัยความ
ช่วยเหลือเกื้อกูลของสถาบันต่างๆ เช่น ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ศาสนา สื่อมวลชน และ
ผู้คนในสังคมที่ดี ๆ ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร^{๕๖}

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เยาวชนควรเป็นผู้ยินดีในฝึกฝนหรือพัฒนาในด้านการรู้ เพื่อ
พัฒนาตนให้มีความเชื่อที่มีเหตุผล รู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย เข้าใจถึงความเป็นจริง ด้วยการ
คิด พุจฉา ทำ ด้วยจิตเมตตา เอื้อเฟื้อที่จะบำเพ็ญประโยชน์ ในด้านการสัมพันธ์ติดต่อกับปฏิบัติ
จัดการกับสิ่งแวดล้อมทั้งทางวัตถุและทางสังคม ด้วยการกระทำที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
ให้เดือดร้อน อันมีศีลธรรมเป็นรากฐาน ด้วยความไม่เห็นแก่ตัว คือ รักผู้อื่น ด้วยภาวะจิตเป็น
มิตรไมตรี ทำสังคมนี้นี้ให้กลายเป็นสังคมพระศรีอาริย์ คือ สังคมแห่งกัลยาณมิตร มีชีวิตดำรงอยู่
ด้วยสัมมาทิฐิ คือ มีความเห็นชอบด้วยอุดมคติที่ถูกต้อง ในทุกอริยาบถ มีชีวิตที่สงบเย็นและ
เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาและคิดการต่างๆ ในทางเกื้อกูลสร้างสรรค์แก่สังคมและ
ประเทศชาติ ตลอดถึงมวลมนุษยชาติโดยความเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกัน

^{๕๖}พุทธทาสภิกขุ, การศึกษาในพระคัมภีร์ของท่านพุทธทาส, (กรุงเทพมหานคร : อมมมโยจัดพิมพ์,
๒๕๓๓), หน้า ๔ - ๑๑.

๓.๕ สรุป

ท่านพุทธทาสภิกขุ เป็นพระเถระที่มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เป็นนักคิด อัจฉริยะของพระพุทธศาสนาของไทยมีผลงานด้านตำราวิชาการมากมายให้ชาวโลกได้ศึกษา ในระดับนานาชาติ มีหลักปฏิบัติมุ่งทำประโยชน์ส่วนรวม ให้เป็นไปตามพุทธประสงค์เป็น สำคัญ เพื่อส่งเสริมสิ่งที่มีอยู่และแก้ไขปรับปรุงส่วนที่บกพร่องขาดศีลธรรมให้มีขึ้นตลอดทั้ง โลก มีปณิธานมุ่งมั่น ๓ ประการคือ พยายามให้ทุกคนเข้าถึงหัวใจของศาสนาของตน ทำความ เข้าใจระหว่างศาสนา และให้ทุกคนร่วมมือกันนำโลกออกมาเสียจากวัตถุนิยม

ปัญหาที่เกิดขึ้นทุกชนิดในสังคมท่านมองว่า เกิดจากคนหลงใหลในวัตถุ เห็นแก่ตัว เอาเปรียบกัน แกร่งแย่งแข่งขันกันกอบโกยส่วนเกิน เป็นทาสทางอายตนะ ปลดปล่อยตามอารมณ์ ไม่มีการบังคับจิตใจ ในการแก้ปัญหาท่านย้ำว่า ต้องยึดหลัก “ธรรมิกสังคัม” คือเป็นสังคมที่ ประกอบด้วยธรรมะ ไม่มีใครเอาเปรียบใคร เป็นสังคมที่ถูกต้องทั้งฝ่ายวัตถุและจิตใจ สังคมก็ จะดีงามถูกต้องตามหลักศาสนาหรือศีลธรรม ปัญหาทุกอย่างก็จะหมดไป

ปัญหาของเด็กและเยาวชนท่านชี้ว่า เกิดจากการที่เด็กและเยาวชนถูกแวดล้อม มอม เมาให้เพลินเพลินสนุกสนานสะดวกสบายแต่ทางวัตถุนิยม จึงมีความเหลวไหลบังคับตัวเองให้ เป็นพรหมจารีไม่ได้ บังคับตัวเองให้เป็นลูกหรือเป็นนักเรียนที่ดีไม่ได้

ในการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชน ท่านได้ชี้ว่า ครอบครัว ผู้ปกครองทางสังคม ต้องปรับเปลี่ยนมาตรฐานการเลี้ยงดู หรือจัดการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาสติปัญญา ของเยาวชนให้ถูกต้องเหมาะสม และจัดการศึกษาอบรมขัดเกลาเยาวชนได้เรียนรู้และเข้าใจถึง คุณค่าวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทย นอกจากนี้ ต้องสร้างโอกาสทางการศึกษาที่ถูกต้อง เหมาะสมถูกต้องเพียงพอ คือ เยาวชนต้องได้รับการศึกษาให้มีความรู้ทั้งวิชาหนังสือและ วิชาชีพในการดำรงชีวิตและที่สำคัญ คือ ต้องให้ศึกษาวิชาศาสนาหรือศีลธรรมที่เพียงพอเพื่อทำ ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปัญหาของเยาวชนก็จะคลี่คลายและหมดไปในที่สุด

เยาวชนเมื่อได้รับการศึกษาได้อย่างถูกต้อง ก็จะทำหน้าที่ได้ถูกต้องต่อบุคคลที่อยู่ แวดล้อมตน คือ ทำหน้าที่เป็นบุตรที่ดี เป็นศิษย์ที่ดี เป็นเพื่อนที่ดี เป็นพลเมืองที่ดี เป็นพุทธ มามกะที่ดี และที่สุดคือเป็นมนุษย์ที่เต็มเปี่ยมบริบูรณ์ด้วยคุณธรรม

บทที่ ๔

ประยุกต์แนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ เพื่อแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน

จากการศึกษาวิจัย แนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับวิธีการแก้ปัญหาเยาวชนในปัจจุบัน เพื่อต้องการเสนอหลักการและวิธีการที่ท่านใช้แก้ปัญหาศีลธรรมเยาวชน กรณีจากปัญหาค่านิยม ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรมทางเพศ และปัญหาการใช้ความรุนแรง เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคม ดังนั้น การศึกษาแนวคิดและวิธีการของท่านมุ่งนำไปเป็นวิธีการที่จะพัฒนาสร้างสรรค์และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการปลูกฝังศีลธรรมของเยาวชนในปัจจุบันต่อไป ดังนี้

๔.๑ ประยุกต์วิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ

ท่านพุทธทาสภิกขุ มีหลักปฏิบัติมุ่งทำประโยชน์ส่วนรวม ให้เป็นไปตามพุทธประสงค์เป็นสำคัญ เพื่อส่งเสริมสิ่งที่มีอยู่และแก้ไขปรับปรุงส่วนที่บกพร่องขาดศีลธรรมให้มีขึ้นตลอดทั้งโลก มีปณิธานมุ่งมั่น ๓ ประการคือ จะพยายามให้ทุกคนเข้าถึงหัวใจของศาสนาของตน จะทำความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนา และจะพรากระเพื่อนมนุษย์ของเราในโลกนี้ออกมาเสียจากวัตถุนิยมซึ่งกำลังดึงคนให้ลุ่มหลง ตกเป็นทาสของความอโรยทางวัตถุยิ่งขึ้นไปทุกๆ ที่ ทั้งที่โลกนี้จะวินาศไปด้วยวัตถุนิยม^๑

สังคมมีความก้าวหน้าในทางวัตถุมากยิ่งขึ้นๆ มีสิ่งยั่วยวนให้เกิดความพอใจความสนุกสนานเอร็ดอร่อย จิตใจของคนก็มีดมนมึนเมา หลงไปเป็นหลงเสน่ห์ของวัตถุ บูชานิยมความสุขความเจริญทางวัตถุ เกิดการแข่งชิงเอาเปรียบกัน กอบโกยส่วนเกิน และเห็นแก่ตัว^๒

^๑ พุทธทาสภิกขุ, มรดกที่ฝากไว้, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๔๕), หน้า ๔๓.

^๒ พุทธทาสภิกขุ, ปณิธาน เล่ม ๑ เหตุให้เกิดวิกฤตการณ์, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๔๕), หน้า ๕๕.

จากเหตุดังกล่าวข้างต้น ท่านจึงเสนอแนะว่า ให้ทุกคนถอยหลังเข้าไปหาความถูกต้องตามเจตนารมณ์ของธรรมชาติในลักษณะสังคมนิยมที่ธรรมชาติต้องการให้ทุกคนเอาแต่เท่าที่จำเป็น ถือประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ โดยยึดหลัก “ธัมมิกสังคมนิยม” คือ สังคมที่ประกอบด้วยธรรมะที่ไม่มีใครเอาเปรียบใคร ไม่มีใครกอบโกยส่วนเกิน เป็นสังคมนิยมที่ถูกต้องเหมาะสมทั้งฝ่ายวัตถุและจิตใจ^๓ โดยท่านชี้ว่า ถือเป็นหน้าที่ที่เราต้องกระทำ และจะต้องกระทำให้ถูกต้อง จึงจะอยู่รอดได้ นับตั้งแต่คนคนหนึ่ง จนถึงคนทั้งโลก หรือว่าอะไร ๆ ที่มีอยู่ในโลก ก็จะรอดอยู่ได้เพราะการประพุดติกระทำต่อกันและกันอย่างถูกต้อง^๔

ดังนั้น ในส่วนปัญหาของเยาวชนในสังคม ท่านมองว่า ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นนี้มาจากเยาวชน ที่เรารู้เขาไม่ได้ เขากำลังจะแตกออกไปตามความคิดเห็นของเขาเพราะความโง่เขลาของผู้ใหญ่ที่ไม่สอนให้เยาวชนรู้จักสิ่งที่ควรรู้จักและให้อยู่ในร่องในรอยที่ถูกที่ควร ไม่ได้ทำการสอนการอบรมเยาวชนให้มีความรู้เพียงพอ พวกเขาจึงมีความเห็นแทบจะตรงข้ามกับความคิด ความเห็น หรือความประพุดติหรือการกระทำของบรรพบุรุษ เลยทำให้ให้สิ่งที่ดีงามที่มีค่าสูงสุดของบรรพบุรุษเป็นหมันไป ควรมองให้เห็นว่า เยาวชนนั้น คือตัวปัญหา^๕

นัยดังกล่าว ท่านชี้ว่า ปัญหาที่เป็นต้นเหตุให้เยาวชนเดินทางเขว เป็นเพราะเยาวชนไม่ได้รับการแวดล้อมอย่างถูกต้อง พอเกิดมาก็มีแต่ได้รับการแวดล้อมให้เข้าใจผิดไปในทางที่จะเป็นทาสของวัตถุนิยม การศึกษาก็ไม่ได้สอนให้รู้จักตัวเอง สอนแต่ให้รู้จักเป็นทาสของวัตถุนิยม ไม่ช่วยให้เกิดความรู้สึกที่ผิชอบชั่วดี ไม่ได้ทำให้มีศีลธรรม ดังมาหาพระธรรม มีแต่ส่งเสริมการเขว ไปสู่ความมีชีวิตที่เป็นทาสของวัตถุ ไม่มีส่วนที่จะทำให้เจริญด้วยศีลธรรม คือ เขวออกไปจากทางแห่งสันติสุข การปกครองก็พร้าหาแต่ความเจริญ ความก้าวหน้า ความสมบูรณ์ในทางเศรษฐกิจ ในทางสังคม ในทางปกครอง ไม่คำใดซึ่งอ้างถึงศีลธรรม ว่ารัฐจะทำประชาชนให้มีศีลธรรม ดังกล่าวมานั้น เป็นมูลเหตุแห่งการเขวของเยาวชนปัจจุบัน^๖

^๓ พุทธทาสภิกขุ, ธัมมิกสังคมนิยม, (กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์สยามประเทศ, ๒๕๓๘), หน้า ๕๐.

^๔ พุทธทาสภิกขุ, ศีลธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๘), หน้า ๓๖.

^๕ พุทธทาสภิกขุ, เยาวชนกับความรอดของสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สุภาพใจ, ๒๕๔๘), หน้า ๘.

^๖ พุทธทาสภิกขุ, เยาวชนกับศีลธรรม, (ไชยา :ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๒๐), หน้า ๔๖๒ - ๔๖๘.

๔.๑.๑ การประยุกต์แก้ปัญหาค่านิยม

การพัฒนาประเทศมุ่งเน้นความเจริญด้านเศรษฐกิจทำให้สังคมมีการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าในทางวัตถุและสิ่งอำนวยความสะดวกเกือบทุกๆ ด้าน ส่งผลกระทบต่อระบบโครงสร้างและแบบแผนประเพณีดั้งเดิมที่ดั้งเดิมแปรเปลี่ยนไปด้วย^๓ ทำให้สังคมไทยเกิดค่านิยมทางวัตถุขึ้น สังคมปัจจุบัน จึงมีกลุ่มคนที่มีค่านิยม ทศนคติที่มีลักษณะสากลมากขึ้น เช่น นิยมยกย่องวัตถุ ความหรูหราฟุ้งเฟ้อ ความเป็นอิสระ ไม่ยึดมั่นในประเพณี ชื่นชมวัฒนธรรมตะวันตกและเทคโนโลยีสมัยใหม่ของกระแสโลกาภิวัตน์ที่ไหลเข้ามาสู่สังคมไทย โดยมีกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยมที่มีสื่อเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นพฤติกรรมของคนในสังคมให้เห็นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต ทำให้เกิดปัญหาตามมามากมาย โดยเฉพาะปัญหาของเด็กเยาวชนที่กำลังเผชิญกับกระแส “วัฒนธรรมกิน ดื่ม ช้อป” อันเป็นตัวเร่งให้เกิดค่านิยมบริโภคนิยมอย่างมหาศาล เด็กวัยรุ่นถูกดึงดูดจากสื่อโฆษณาที่ชักชวนหลอกล่อทุกรูปแบบให้นิยมแฟชั่นสินค้าราคาแพงหรือของมีหยี่ห้อ อาทิ โทรศัพท์มือถือ นาฬิกา น้ำหอม กระเป๋าถือ เป็นต้น รวมถึงพฤติกรรมนิยมในการเสพของมีเนมา มั่วยาเสพติด ไปจนถึงการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร นำไปสู่การเกิดปัญหาที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการทำแท้ง เป็นต้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับทศนคติและค่านิยมของสังคมส่วนใหญ่ในปัจจุบัน

จะเห็นได้ว่า สื่อมีอิทธิพลต่อทศนคติของคนในสังคมและต่อการพัฒนาการของเด็กที่กระตุ้นให้เกิดจินตนาการต่อการสร้างค่านิยม เด็กและเยาวชนจึงตกเป็นทาสของสื่อโฆษณา ทำให้บริโภคเกินความจำเป็น เกิดปัญหาด้านโภชนาการและเกิดโรคต่าง ๆ ขึ้น และการนิยมในเรื่องแฟชั่นการแต่งกาย อาหารการกิน เสพสื่อบันเทิงเรีงรมย์ ฯลฯ ซึ่งเลียนแบบตามสื่อ ดารา นักร้อง อยากจะมีอยากจะเป็นไปตามแบบอย่างที่เราเห็นในนิตยสาร ละครโทรทัศน์ และในภาพยนตร์ โดยไม่เป็นตัวของตัวเอง ไม่คำนึงว่าสิ่งนั้นควรหรือไม่ควรอย่างไร

นัยเบื้องต้น เป็นเพราะสังคมไทยให้คุณค่าและความสำคัญกับกระแสวัตถุ จึงทำให้กลุ่มของเด็กและเยาวชนซึ่งยังขาดวิจารณญาณในการพิจารณาแยกแยะความถูกต้องเหมาะสมได้ด้วยตนเอง จึงถูกสื่อล่อลวงทำให้เกิดพฤติกรรมการเสพบริโภคและเลียนแบบโดยมิได้คำนึงถึงโทษของสิ่งต่างๆ จึงนำไปสู่ปัญหาดังกล่าว

^๓ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, เอกสารประกอบการสัมมนา ๕ ปีติลป็นแห่งชาติ, วันที่ ๒๒ - ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ ณ หอประชุมเล็ก ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย, ๒๕๓๗. หน้า ๑๗.

ดังนั้น ท่านพุทธทาสภิกขุจึงมองว่า “ความสะดวกสบายที่ได้จากเทคโนโลยีสมัยใหม่นั้น ได้มอมเมาเด็กๆ ให้มัวเมาด้วยเสรีภาพทางความคิด มอมเมาด้วยวัตถุนิยมฟุ้งเฟ้อ บางทีก็ไม่ได้เจตนา แต่ว่าการกระทำนั้นได้มันมอมเมาให้เด็กมีเสรีภาพ พ่อแม่บางคนกลัวว่าลูกของตน ล้าสมัย ก้าวไปไม่ทันคนอื่น ๆ ก็ตามใจลูกให้เสรีภาพแก่ลูก ด้วยการบำรุงบำเรอ เอาอกเอาใจทุกอย่างไป ตามใจหามาให้ ซึ่งวัตถุสำหรับกิน สำหรับใช้ สำหรับเล่น ล้วนแต่สวยงาม และสนุกสนาน การแต่งเนื้อแต่งตัว แฟชั่นสมัยใหม่ การเล่น ของเด็กสมัยนี้ พ่อแม่ทำให้ทั้งนั้น... เด็กก็หลงใหลแต่เรื่องรสร้อยของวัตถุ เด็กถูกมัวเมออย่างนี้ ก็ยากที่จะให้เขาช่วยสร้างโลกนี้ให้เป็นโลกพระธรรม แม้แต่จะให้เป็นโลกบ้านเมืองที่ดีก็ยังไม่ได้ เขาพร้อมที่จะเอาเปรียบ และเห็นแก่ตัว”

ขณะเดียวกันผู้ทรงคุณวุฒิด้านการอบรมศีลธรรมแก่เยาวชนก็มองว่า ปัญหา ค่านิยมปกติแล้วมาจากสื่อที่ปลุกกระดมกระตุ้นต่อมความอยากของเยาวชนให้เกิดค่านิยมทางวัตถุ เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือ เสื้อผ้าอาภรณ์ แฟชั่นสมัยใหม่นุ่งสั้นห่มน้อย รัดอก กระชับ เอว โชว์สะดือ และสื่อสารมวลชนต่างๆ เหล่านี้ก็เป็นค่านิยมที่ถูกชักชวนให้เกิดอยากในยุคปัจจุบัน^๕ สื่อที่ฉิบหายวอดวอดยุคนี้ ไปตะล่อมเด็กจนหมดสภาพมันไปกระตุ้นทุกวันให้เด็กเลวได้ทุกวันสารพัดโฆษณาซึ่งเป็นค่านิยมบดขยี้คือค่านิยมแข่งฉิบหาย แข่งกันมี แข่งกันใช้ แข่งกันกิน โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์และความถูกต้องเหมาะสม^๖ ถือเป็นค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงมาจากเรื่องที่เราไม่รู้จักพอ ผู้มีโอกาสดักพยามทำแบบให้ผู้อื่นหลงตามตลอดเวลา ปลุกเขาให้กลายเป็นนักบริโภคนิยม เพื่อตัวเองจะได้ระบบเสรีเข้ามา ไม่ใช่เรื่องอื่น ไม่มีใครคิดรักษาดิรักษแผ่นดิน รักคนไทย รักความเป็นผู้ที่มีชีวิตอยู่อย่างถูกต้อง ไม่มี ในหลวงพยายามทำค่านิยมให้คนอยู่อย่างพอดี คนอยู่อย่างถูกต้อง ออกมาในรูปเสนอของสื่อต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องของการฝึกความอึดอดทนใจอันใดที่เราใช้แล้วทำให้เราเสียหายเรารู้จักพอเสียบ้าง ค่านิยมมันก็เปลี่ยนได้ และจะต้องชัดเจนในเรื่องศีลข้อที่สอง ถือศีลข้อที่สอง มหาत्मะกานธี พูดไว้ดี เขาบอกว่า “คนใดที่ฝึกตัวเองให้ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อไปตามกระแสค่านิยม นั้นแหละเป็นมหาโจรปล้นตัวเอง”

^๕ พุทธทาสภิกขุ, เยาวชนกับศีลธรรม, หน้า ๕๐ - ๕๑.

^๖ สัมภาษณ์ พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ สุสุธรรมโม), เจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์: จังหวัดนครปฐม, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๐.

^๗ สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พระพยอม กัลยาโณ), เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว: จังหวัดนนทบุรี, ๒๖ กันยายน ๒๕๕๐.

ดังนั้นไม่อยากเป็นมหาโจรปล้นตัวเอง ศีลธรรมข้อที่สองอย่าทิ้ง ใครถือว่าตัวเองเก่ง หะอะไรให้ตัวเองเพียงพอ ยิ่งกระแสนวัตกรรมในรูปแบบที่น่าปรารถนา ทำให้หลงใหลได้ง่าย^{๑๑} อนึ่ง ค่านิยมของคนไทยเองที่อยากได้คนดีแต่กลับไม่ยกย่องคนดี สภาพสังคมไทยที่ยังเป็นปากว่าตาขยิบ อยากให้บ้านเมืองมีศีลธรรมจริยธรรมแต่ในทางปฏิบัติหาคนที่เป็นอย่างนั้นในทางจริยธรรมมีศีลธรรมน้อย ที่เป็นคนดีจะถูกมองว่าเชย เห็นว่าเชย ทุกวันนี้สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นเอเจนต์ก็คือเป็นหน้าสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อรับขายโฆษณาอย่างเดียวนั่นเอง สื่อมวลชนจึงกลายเป็นสื่อมอมชน ทำให้เกิดค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ขึ้นในสังคมไทย^{๑๒}

จะเห็นได้ว่า สาเหตุดังกล่าวข้างต้น ไม่ใช่ความผิดของเด็กและเยาวชนแต่อยู่ที่พ่อแม่ ผู้ปกครองทางสังคม ที่ต้องปรับเปลี่ยนมาตรฐานทางความคิด การเลี้ยงดูเสียใหม่ในเรื่องนี้ ดังนั้น การแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น ท่านพุทธทาสชี้ว่า เบื้องต้นพ่อแม่ ผู้ปกครองต้องมีสัมมาทิฐิ คือ ความเข้าใจอันถูกต้องนั้นต้องเพียงพอและมีสมรรถนะ คือ ความสามารถอันแข็งแกร่งที่จะดึงลูกหลานมาอยู่ในขอบเขตของความถูกต้องเหมาะสมให้ได้ โดยใช้อุบายในการแก้ปัญหา สรุปความได้ดังนี้

มีการศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสมทั้งเรื่องร่างกายและเรื่องของจิตใจแล้วก็ต้องสอนวิธีประยุกต์ คือ สามารถปฏิบัติได้และควรจะให้รู้อย่างยิ่งด้วยว่า บรรพบุรุษของเราเคยอยู่กันมาอย่างไร? จึงมีสันติสุขและพาประเทศไทยรอดมาได้ทุกครั้ง ไม่ต้องตกทาสเป็นเมืองขึ้น โดยการอบรม คือ ให้การศึกษาที่ไม่ต้องใช้คำพูดหรือตำราฯ คือ ให้เขาประพฤติกิริยาที่ถูกต้อง เช่น เกี่ยวกับการกินจะต้องให้มีสติทั้ง ๓ เวลา คือ เวลาก่อนกิน เวลากินและเวลาหลังกินให้เขารู้จักควบคุมความรู้สึกในทุกๆ เวลา หรือเรื่องราวต่างๆ ในชีวิตประจำวันในทางที่ถูกต้องเหมาะสมไว้เสมอในทุกอิริยาบถในสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมเพราะมีอิทธิพลมาก สำหรับคนจะดีหรือเลวก็เพราะการแวดล้อมเป็นสำคัญ ซึ่งอาจจะแก้ไขกรรมพันธุ์ได้ เพราะเป็นกรรมใหม่จะต้องแวดล้อมสิ่งที่ดีแก่เด็กๆ ของเราให้ได้มีสิ่งแวดล้อมที่ดีทั้ง ๓ อย่างคือ วัตถุที่ดี บุคคลที่ดี และเหตุการณ์ทั้งหลายที่ทำให้เกิดความรู้สึกว่า ที่ชั่ว หรือที่ดีได้ ในขณะที่เดียวกันก็สร้างโอกาสที่

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระครูสีลวัฒน์ภิรม, เจ้าอาวาสวัดปัญญานันทาราม : จังหวัดปทุมธานี, ๑๓ กันยายน ๒๕๕๐.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระมหาวิฑูริย์ วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี), วัดเบญจมบพิตรสถิตมหาสีมาราม : กรุงเทพมหานคร, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๐.

ดีงามในการที่จะศึกษาค้นคว้าและมีโอกาสให้เขาได้กระทำแล้วก็ให้โอกาสให้เขาได้แสดงผลงานที่ทำ โดยการสนับสนุนส่งเสริม ให้กำลังใจ เป็นการกระตุ้นให้ทำดี ด้วยรางวัลด้วยคำสรรเสริญด้วยการปลอบโยน ด้วยการชี้ชวนทางพระศาสนาในการทำมาดี^{๑๓}

จากมุมมองและแนวคิดวิธีแก้ปัญหาดังกล่าวของท่านพุทธทาสภิกขุมีความเห็นที่สอดคล้องกับงานวิจัยปัจจุบัน สรุปได้ว่า ครอบครัว ผู้ปกครองทางสังคมต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติการให้ความสำคัญกับวัตถุในการเลี้ยงดูใหม่ ด้วยการสอนให้เด็กและเยาวชนรู้จัก “กินพอดี อยู่พอดี มีปัญญาเท่าทัน” เน้นความถูกต้องเหมาะสม และเป็นแบบอย่างที่ดี ขณะเดียวกันกลไกการควบคุมสื่อของรัฐรวมทั้งการประสานความร่วมมือระหว่างผู้ผลิตสื่อต้องมีความชัดเจน ที่รัฐจะสามารถควบคุมได้ในการให้สื่อนำเสนอข่าวสารที่ดีมีคุณภาพและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้มีทัศนคติที่ดีถูกต้อง ซึ่งสามารถจะช่วยหล่อหลอมให้เด็กและเยาวชนมีพัฒนาการที่ดี มีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ และเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีในการดำเนินชีวิต^{๑๔}

นอกจากนั้น ทรศนะการแก้ปัญหของผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปได้ว่า ต้องปลูกฝังฝึกฝนให้เยาวชนเห็นคุณค่าของการประหยัด และคำนึงถึงประโยชน์ในการใช้สอยสิ่งของต่างๆ ให้มากที่สุดโดยการแนะนำให้รู้จักคุณค่าแท้ของการเสพบริโภค และชี้โทษไปถึงพิษภัยที่จะเกิดจากการเสพสิ่งที่เกินความจำเป็นและจะต้องปลูกเด็กให้เกิดความมั่นใจจนเกิดสติปัญญารู้เท่าทันสิ่งที่มากระทบและรู้จักควบคุมความต้องการ มีความสำนึกในวัฒนธรรมทางศาสนาและศีลธรรมอันดีงาม ที่สำคัญผู้ใหญ่จะต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากเด็กแล้ว ก็ต้องทำตัวให้เป็นแบบอย่างที่น่าเคารพ ยกย่อง มีคุณธรรม นำตนให้ถูกต้อง เด็กก็จะเดินตาม เมื่อมีแบบอย่างใดเด็กก็เป็นเช่นนั้น อนึ่ง รัฐควรให้ความสำคัญในการแก้ปัญหายอย่างจริงโดยต้องมีการปฏิรูปการศึกษาทั้งหมด ให้เด็กได้เรียนทั้งสองระบบคือวิชาทำมาหากินคือวิชาชีพก็ต้องได้เรียน วิชาชีวิตคือวิชาธรรมก็ต้องได้เรียนเด็กจะได้เติบโตทั้งหัวสมองและหัวใจ ขณะเดียวกันรัฐจะต้องกำหนดให้สื่อมวลชนมีคุณภาพ หรือให้ช่วงเวลาสีขาวสำหรับการเผยแพร่คุณธรรมจริยธรรมอย่างเป็นระบบด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพราะสื่อมวลชนเป็นมหาวิทยาลัยที่ใหญ่ที่สุดกว้างที่สุด ที่เข้าถึง สื่อนี้แหละที่จะสามารถเคลื่อนย้ายพฤติกรรมของสังคม และร่วมกันส่งเสริมศีลธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชนให้เป็นไปในทางที่พึงประสงค์^{๑๕}

^{๑๓} พุทธทาสภิกขุ, *เยาวชนกับความรอดของสังคม*, หน้า ๖๖-๗๔.

^{๑๔} กรมอนามัย, “ศึกษาทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับสื่อ”, บองกอกโพสต์, ๒๕ พ. ค. : ๓

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระมหาวิฑูชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี), ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๐.

อย่างไรก็ตาม ทั้งแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาของท่านพุทธทาสภิกขุและงานวิจัยปัจจุบันตลอดถึงทัศนะของผู้ทรงคุณวุฒิทางสังคม แม้จะมีทัศนะที่แตกต่างกันบ้างในมุมมองของปัญหาและวิธีแก้ปัญหา แต่เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว ปัญหาค่านิยมของเด็กและเยาวชนในสังคมไทยนั้นมีสาเหตุมาจากสังคมให้คุณค่าและความสำคัญกับวัตถุซึ่งมาพร้อมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ อันมีสื่อเป็นตัวกระตุ้นเร่งพฤติกรรมการบริโภค จึงทำให้เยาวชนหลงใหลเพลิดเพลินในมนต์เสน่ห์ของวัตถุนิยมและก่อปัญหาอันไม่พึงประสงค์แก่สังคม การแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทั้งแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ ผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนงานวิจัยปัจจุบันเห็นว่า จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประสานความร่วมมือกันทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว อันได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง สื่อและสังคมที่เกี่ยวข้อง ที่นอกจากจะต้องอบรมสั่งสอนและทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแล้ว สังคมยังต้องช่วยกันสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีที่เหมาะสมให้แก่เด็ก เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพด้วยและต้องทำอย่างจริงจัง จริงจังและต่อเนื่อง

๔.๑.๒ การประยุกต์แก้ปัญหายาเสพติด

สังคมไทยในปัจจุบันนี้ กำลังอยู่ในสภาวะสับสนวุ่นวาย เนื่องจากถูกอิทธิพล และกระแสด้านวัฒนธรรมอื่นอันเป็นค่านิยมที่ผิดจากสังคมไทย ทั้งเป็นเครื่องล่อใจในรูปแบบต่างๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่สร้างความพึงพอใจให้กับเยาวชนไทยเดินไปในทางที่ผิด ค่านิยมของสังคมสมัยใหม่ชักจูงไปสู่แนวทางที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ดิคาเสพติด เล่นการพนัน เที่ยวกลางคืน ฯลฯ นับวันจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น เหตุผลที่ยาเสพติดระบาดในกลุ่มวัยรุ่น เนื่องจากวัยรุ่นง่ายต่อการชวนเชื่อ ชักชวน ชอบลองและแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ ชอบทำตามอย่างเพื่อน ชอบความสะใจ ประชดชีวิต และการออกแบบตัวยาที่มีสีสันที่สดใสล่อใจ การถูกเชิญชวนทดลองใช้โดยไม่ใช้เงิน และมีเครือข่ายการค้าในกลุ่มคนที่เป็นเพื่อนสนิท และมีอำนาจเงินเป็นเครื่องล่อใจเด็กและวัยรุ่นซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในวัยกำลังกิน กำลังเที่ยวและใช้เงิน จึงทำให้เยาวชนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด อนึ่งสังคมถูกอำนาจบริโภคนิยมครอบงำจนคุณธรรมในใจตกต่ำทำให้เกิดช่องทางการหาประโยชน์จากการค้ายาเสพติดของบุคคลบางกลุ่มที่เป็นเจ้าหน้าที่บ้านเมืองและเป็นผู้ใหญ่ในสังคม และจากสังคมที่มีการแข่งขันในทางเศรษฐกิจสูง ทุ่มเทเวลาไปกับการแสวงหาทุนทรัพย์ ทำให้เยาวชนขาดสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ จึงมีสัมพันธภาพทางสังคมตกต่ำ เมื่อชีวิตต้องพบกับสิ่งเลวร้ายอย่างไม่คาดคิด และไม่สามารถหาทางออกได้ จึงต้องหาที่พึ่งโดยการเปลี่ยนอารมณ์ด้วยการใช้ยาเสพติด

สาเหตุการใช้ยาเสพติดเป็นเรื่องยากที่จะชี้ชัดว่าอะไร คือ สาเหตุที่ผลักดันให้เกิดการใช้ยาเสพติดโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่อาจจะเกิดจากความคึกคะนอง หรือเป็นการการสะสมความกดดันที่เกิดจากปัญหาครอบครัว ปัญหาการเรียน ปัญหาเพื่อน ปัญหาคนรัก เป็นต้น หรือจากจากภูมิคุ้มกันของครอบครัวและสังคมที่บกพร่อง ซึ่งไม่สามารถโอบอุ้มสร้างเกราะป้องกันเด็กและเยาวชนได้ จึงทำให้เด็กและเยาวชนตกทาสของสิ่งเสพติดเกือบทุกชนิด เช่น วัยรุ่นตกเป็นทาสของการดื่มเครื่องดื่ม ที่มีแอลกอฮอล์ผสม ไม่ว่าจะเป็นเหล้า เบียร์ ไวน์ มีมากขึ้น ส่วนหนึ่งมาจากการสื่อโฆษณาโดยเฉพาะโทรทัศน์และภาพยนตร์มีอิทธิพลชักนำให้เด็กดื่มเครื่องดื่มเหล่านี้และอิทธิพลจากครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่ดื่ม ลูกจะมีโอกาสสูงที่จะดื่มด้วย อนึ่งมาจากความไม่รู้จริงอยากลอง เลียนแบบกลุ่มเพื่อน คารานักรื่อง นักแสดง ฯลฯ ปัจจุบัน ยาบ้า ยาอี และสารระเหยกำลังเข้าสู่กลุ่มวัยรุ่นและสถาบันการศึกษาอย่างน่าเป็นห่วง แต่ทั้งนี้บุหรี่ยาสูบหรือเหล้าเป็นยาเสพติดที่ถูกกฎหมาย นับวันยาเสพติดชนิดดังกล่าวจะทวีความรุนแรงกระจายไปยังกลุ่มเด็กมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาสังคมหมุนเวียน เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาเจ็บป่วย ปัญหาโสเภณี ช่องโหว่ และการพนัน เป็นต้น ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาสังคมระดับชาติ ซึ่งรัฐบาลถือเป็นนโยบายที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจัง เพราะปัญหายาเสพติดได้แพร่ระบาดในทุกพื้นที่ของประเทศและทวีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งในระดับครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคมก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ขาดความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินทำให้รัฐต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายด้านการบำบัดรักษา และป้องกันเป็นจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมและความมั่นคงของชาติ

ปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นและก่อกวนตัวอย่างรุนแรงในสถานศึกษา ดังที่ท่านพุทธทาสกล่าวไว้ว่า ยิ่งเรียนก็ยิ่งหลงยาเสพติด คนที่มีการศึกษาสูงมาก ก็ยิ่งติดสิ่งเสพติดมาก ท่านได้แบ่งยาเสพติดเป็น ชนิดคือ ๑) ยาเสพติดทางวัตถุล้วน ได้แก่จำพวกเฮโรอีน ฝิ่น ยาบ้า ซึ่งท่านมองว่า นักศึกษาได้รับการศึกษาเชิงเข้าใกล้ยาเสพติด อย่างบ้ำระห่ำด้วยความโง่ ๒) ยาเสพติดทางวิญญาณ ที่มาจากความโง่ของคน ไปทำลายมวลมนุษยชาติด้วยกัน ด้วยความไม่รู้เท่าทัน ด้วยหลงใหลสิ่งเสพติดที่ยั่ววนอารมณ์^{๑๑}

นอกจากนั้น ท่านยังกล่าวอีกว่า อบายมุขเป็นสมบัติของนายทุน เวลานี้อบายมุขเข้าสิงอยู่ในจิตใจของสังคมเราแล้ว แม้กระทั่งในหมู่พระสงฆ์ และนักบวชทั้งหลาย อบายมุขทำให้เกิดการคอร์รัปชั่นกันทั่วในวงราชการ และเพราะพลเมืองมั่วอบายมุข ทำให้ประเทศขาด

^{๑๑} พุทธทาสภิกขุ, **ธรรมสังฆสงเคราะห์**, (ไชยา : ธรรมทานมูลนิธิ ,๒๕๑๘), หน้า ๔-๕.

คุณการคำเป็นหมื่นๆ ล้านบาท อาชญากรรมเต็มบ้านเต็มเมืองเหมือนกับยุยงก็เพราะเขาเป็น
 ทาสของอบายมุข...ถ้าอบายมุขระบาดกว้างออกไปถึงผู้พิพากษาตุลาการ ข้าราชการการเมือง
 ผู้แทนราษฎร ฯลฯ ...เมื่อแต่ละคนมีอบายมุขครบทั้ง ๖ โลกนี้จะเป็นอยู่ได้อย่างไร ยิ่งกว่านั้น
 อบายมุขก็ลามไปถึงนักบวช เช่น พระเจ้าพระสงฆ์ ซึ่งเป็นไปได้ เพราะมีเว่วยุ บุญที่ท่าน
 ตีความว่าเป็นยา แอบดูการเล่นในวัดมีโทรทัศน์ในกุฏิ ที่แขวงขายล็อตเตอรี่มีพระไปเลือกซื้อ มี
 การบอกเลข ๓ ตัว พระคบคนชั่วเป็นมิตร เช่น เปิดให้อบายมุขในวัด เอรายได้แบ่งให้วัด

ยาเสพติดกลายเป็นปัญหาของโลกอย่างน่าละอาย สงครามร้อนสงครามเย็น
 กลายเป็นเครื่องล่อลึงเป็นอาหารของโลกแล้ว ...การโฆษณาสิ่งที่ทำให้เกิดภาวะจิตทรามแก่
 เยาวชนเต็มไปทุกหัวระแหง สื่อมวลชนทุกชนิดโฆษณาสิ่งที่ทำให้เยาวชนของเรามีจิตทราม

เดียวนี้เราเป็นทาสของวัตถุนิยมกัน จนเงินเดือนไม่พอใช้ ต้องให้ภรรยาออกไป
 ทำงานเพื่อช่วยให้มีรายได้พอใช้ นี่ความมืดครอบงำเต็มที่แล้ว แล้วใครจะดูแลลูก ลูกเลย
 กลายเป็นลิงทโมนไปหมด เพราะคนใช้เลี้ยงดูอบรมแทน

สิ่งเลวร้ายดังกล่าวต้องแก้ด้วยศีลธรรม ค่าของศีลธรรมสามารถทำให้คอมมิวนิสต์
 หดไปโดยไม่ต้องฆ่ากัน ถ้ามีศีลธรรมอยู่ในโลก นายทุนก็กลายเป็นเศรษฐีใจบุญไปหมด
 คอมมิวนิสต์ที่จ้องจะฆ่านายทุนก็จะหายไปจากโลกเอง เพราะเขากลายเป็นเศรษฐีใจบุญไป
 หมด ทำให้คอมมิวนิสต์ว่างงาน และสลายตัวไปในที่สุด แต่ทุกวันนี้ มีผู้ที่ตั้งใจจะปราบ
 อบายมุขให้หมดไปก็ถูกต่อต้านจากคนบางพวกอย่างเอาเป็นเอาตาย เพราะอบายมุขทั้งหลาย
 เป็นสมบัติของนายทุน^{๑๑}

นอกจากนั้น ผู้ทรงคุณวุฒิมองว่า เด็กกับยาเสพติดนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับความใกล้ชิด
 ถ้าคบเพื่อนไม่ดีจะนำไปสู่ยาเสพติด นำไปสู่การทดลอง บางคนก็โดนบังคับ โดนชักชวนให้
 เสพดู พอเสพไปก็ติดแล้วก็เสพอย่างต่อเนื่อง และประการหนึ่ง ครอบครัวอย่าให้เขาเกิดความ
 ล้มเหลวต่างๆ เรื่อง เช่น การศึกษาเล่าเรียน เขาอยากได้อะไรแล้ว เขาไม่ได้ เขาจะเอายาบ้าเป็น
 ที่พึ่ง พอถูกใจแล้วหาทางออกไม่ได้ จึงพึ่งยาเสพติดคิด^{๑๒} ปัญหาหลัก คือ เด็กยุคนี้เขาออก
 จากบ้านไปเข้าบ้านอยู่ อย่าตามลำพัง เขามีสตางค์เข้า เขารวมหัวกันเข้าบ้าน จึงไม่มีผู้คอยดูแล
 อบรมสั่งสอน แนะนำตักเตือน ตอนนี้ปัญหาใหญ่ คือ เด็กออกจากบ้านง่ายตาย จึงทำให้เข้าถึง

^{๑๑} พุทธทาสภิกขุ, เป้าหมายของชีวิตและสังคม, (กรุงเทพมหานคร :สมชายการพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๔-๕.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ศุภสมฺมโม), ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐.

ยาเสพติดได้ง่ายขึ้น^{๑๙} หนึ่ง มีอะไรบ้างที่มีรายได้โดยไม่ต้องลงทุนมากเท่ากับยาเสพติด トラบไค เรื่องวัตถุเป็นพระเจ้าที่บันดาลอะไรก็ได้ วัตถุทำให้เป็น ส.ส. ได้ วัตถุทำให้เป็นนายกฯได้ สามารถโน้มน้าวสิ่งต่างๆ ให้เป็นไปตามกระแสตามต้องการได้ จึงทำให้ผู้ใหญ่บางคนใน สังคมหาประโยชน์จากการค้ายาเสพติด^{๒๐} ในขณะเดียวกัน นโยบายของรัฐบาลไม่เอาจริงเอาจัง ดังที่บอกไม่เคยกำหนดปัญหายาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติ เรื่องความมั่นคงในชีวิตและสังคม ของเยาวชนพลเมือง เจ้าหน้าที่ตำรวจของเราก็มักจะมีสองมาตรฐานเสมอ เจ้าหน้าที่ตำรวจ จำนวนมากซึ่งทำหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ประชาชน บ้างที่ไปคุมขังข่มขู่ หรือบ้างก็ไป เป็นเจ้าพ่อเป็นมาเฟียเสียจำนวนมาก เพราะฉะนั้นปัญหาเหล่านี้ก็จึงต้องเกิดขึ้นอยู่เนืองๆ^{๒๑}

การแก้ไขปัญหายาเสพติดนั้น เป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อนและมีปัจจัยหลาย อย่างที่เกี่ยวข้องกันทั้งนโยบายและมาตรการของรัฐบาลดำเนินอยู่ แต่เนื่องจากปัญหายาเสพติด เกิดจากตัวแปรหลายตัว ทั้งตัวยา ตัวคน สิ่งแวดล้อม เป็นต้น ทำให้มาตรการด้านต่าง ๆ ไม่ สามารถดำเนินการได้เต็มที่ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และมาตรการบางอย่างไม่อาจครอบคลุมถึงสภาพปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไป

อย่างไรก็ตามปัญหาดังกล่าว ท่านพุทธทาสกล่าวถึงวิธีการแก้ปัญหาว่างๆ ไว้ ๓ แนวทางคือ ทางแรก คือใช้หลักธรรมทางศาสนาที่เรียกว่า โอวาทปาฏิโมกข์ คือ ไม่พูดร้าย ไม่ ทำร้าย กินอยู่ดี มีระเบียบวินัยดี พอใจอยู่ในที่สงบ คิดอะไรได้ดี ทำอะไรได้ดี แล้วก็บ่มจิต เป็นจิตที่สูงขึ้นไปทุกที^{๒๒} แนวทางที่สอง ยึดหลักจริยธรรมสากล คือ บรรดาสิ่งที่ดีที่สุดที่ มนุษย์ควรจะได้รับมีอยู่ ๔ อย่างคือ ๑) ความสงบสุข คือ ความสงบสุขจริงๆ มิใช่ความสนุก ๒) ความเต็มของความเป็นมนุษย์ คือความเต็มของความรู้สติปัญญา ๓) หน้าที่บริสุทธิ์ คือหน้าที่ เพื่อหน้าที่ มิใช่เพื่อสิ่งอื่น ๔) เมตตาสากล คือ รักทุกคนทั่วไป และทางที่สาม คือ นำเอา หลักการของอุดมคติของลูกเสือที่ว่า จะจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กุลยาโณ), ๒๖ กันยายน ๒๕๕๐.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระครูสีลวัฒนาภิรม (สง่า สุภโร), ๑๓ กันยายน ๒๕๕๐.

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี), ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๐.

^{๒๒} พุทธทาสภิกขุ, จริยธรรม (การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับเด็กวัยรุ่น), (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อรุณวิทยา, ๒๕๔๒), หน้า ๔๑-๔๓.

จะช่วยเหลือผู้อื่นทุกเมื่อและจะปฏิบัติตามกฎของลูกเสือ^{๒๓} ดังกล่าวนี มาปรับใช้ในรูปหลักการของศีลธรรม

ในขณะเดียวกัน แนวคิดและวิธีป้องกันตลอดถึงการแก้ไขปัญหาเสพติดของงานวิจัยปัจจุบันพบว่า ครอบครัวมีส่วนอยู่มากที่มีผลทำให้เด็กและเยาวชนติดยาเสพติด บ้านและครอบครัวเป็นพื้นฐานอันดับแรกที่จะสร้างสรรค์เด็กและเยาวชน อุบนิสัย และบุคลิกภาพของเด็กเยาวชนส่วนใหญ่เป็นผลที่ได้มาจากการอบรมเลี้ยงดูภายในบ้าน เด็กและเยาวชนที่มาจากครอบครัวที่มีความเข้าใจ รักใคร่ และห่วงใย เอื้ออาทรต่อกัน อยู่ใกล้ชิดเป็นที่ปรึกษาในเวลาที่ต้องการและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูก ครอบครัวก็จะมี ความมั่นคงและมีความสุข ลูกๆ ก็จะไม่ต้องออกไปแสวงหาความรักความอบอุ่นนอกบ้าน โดยไปมั่วสุมกับเพื่อนและประพฤติดนไม่เหมาะสม เช่น ลักขโมย ดิดสิ่งเสพติด เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาสังคมในปัจจุบัน ถ้าครอบครัวมีความมั่นคงและเข้มแข็งก็จะสามารถป้องกันปัญหาเสพติดได้ ขณะเดียวกันก็ต้องกระตุ้นและปลูกจิตสำนึกของเยาวชน และคนในชาติให้มีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนตระหนักถึงภัยของยาเสพติดที่มีต่อประเทศชาติและบังเกิดความมุ่งมั่นที่จะร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหายาโดยตระหนักว่า การที่จะเอาชนะยาเสพติดได้มิใช่หน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง แต่ทุกองคาพยพในสังคมจะร่วมกันผนึกกำลังเป็นพลังของแผ่นดินเข้าต่อสู้และเอาชนะยาเสพติดให้ได้โดยเร็ว โดยใช้มาตรการป้องกันนำการปราบปรามด้วยการดูแลและสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แก่เด็กเยาวชนและกลุ่มเสี่ยงต่างๆ ตลอดจนเสริมสร้างความเข้มแข็งและส่งเสริมคุณธรรมให้แก่สถาบันทางสังคมต่างๆ โดยเริ่ม ต้นจากสถาบันครอบครัว รวมทั้งเสริมสร้างมาตรการป้องกันและความมั่นคงให้แก่หมู่บ้านชุมชนและสังคมให้มีความพร้อมอย่างต่อเนื่อง^{๒๔}

^{๒๓} กฎของลูกเสือ ๑๐ ข้อได้แก่ ๑. ลูกเสือมีเกียรติเชื่อถือได้ ๒. ลูกเสือมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ๓. ลูกเสือมีหน้าที่กระทำความดีเป็นประโยชน์และช่วยเหลือผู้อื่นทุกเมื่อ ๔. ลูกเสือเป็นมิตรของคนทุกคนและเป็นพี่น้องกับลูกเสือทั่วโลก ๕. ลูกเสือเป็นผู้สุภาพเรียบร้อย ๖. ลูกเสือมีความเคารพ ๗. ลูกเสือเชื่อฟังคำสั่งของบิดามารดาและผู้บังคับบัญชาด้วยความเคารพ ๘. ลูกเสือมีใจกว้างและไม่ย่อท้อต่อความลำบาก ๙. ลูกเสือเป็นผู้มีมัธยัสถ์ ๑๐. ลูกเสือประพฤติชอบด้วย กาย วาจา ใจ

^{๒๔} สำนักคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ประมาณจำนวนนักเรียน - นักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด : กรณีตัวอย่างนักเรียน - นักศึกษา จากสถานบันการศึกษาทุกสังกัดทั่วประเทศ, จากเว็บไซต์ <http://www.oncb.go.th/document/situation.4html>, ๒๕๕๕.

จากนัยดังกล่าวเบื้องต้น ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ทรรศนะในการแก้ปัญหาเสพติดไว้ว่า ก็ต้องใช้แนวนโยบายของรัฐบาลที่มีความจริงใจและให้ความสำคัญต่อการแก้ปัญหานี้ ถ้าถ้าผู้ใหญ่ตระหนักถึงโทษของยาเสพติดว่า เป็นปัญหาชีวิตของเยาวชนที่ต้องช่วยกันขจัดให้หมดไป และดึงเยาวชนอย่าให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ก็จะต้องช่วยกันหลายๆ ฝ่ายที่จะป้องกันแก้ไขให้ได้โดยการอบรมชักชวน แนะนำ ส่งเสริมเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจและดักเตือนจนตระหนักถึงภัยของยาเสพติดที่มีต่อสุขภาพและความปลอดภัยของชีวิตและสังคม ทั้งนี้ต้องเน้นความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียน ในการร่วมกันถ่ายทอดอบรมทัศนคติเป็นแบบของการประพฤติระียบแบบแผนที่สังคมกำหนดแก่เด็ก ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และการพัฒนาบุคลิกภาพ โดยเป็นส่วนสำคัญที่อบรมบ่มนิสัยของเด็กให้รู้ผิดชอบชั่วดี เพื่อให้มีความสมบูรณ์ทั้ง๓ ด้านของชีวิต คือ มีความรู้ด้านวิชาการหรือวิชาหนังสือ และมีความรู้วิชาชีพสำหรับอาชีพเลี้ยงชีวิตตลอดจนมีความสมบูรณ์ด้านวิชาชีวิตคือรู้ความดีของคนของความเป็นมนุษย์ ดังนั้นสิ่งสำคัญจะต้องเรียกรื้อกระดูกสันตถาบันครอบครัวให้กลับคืนมา และเยาวชนควรเติบโตมาในครอบครัวที่มีพ่อแม่ลูกอบอุ่นอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีพื้นที่แห่งความร่มเย็นเป็นสุขและมีแบบอย่างของบุคคลผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตที่มาพร้อมกับจริยธรรม ตลอดจนมีสื่อมวลชนที่มีช่วงเวลาที่มีสีขาวให้กับเด็กเยาวชน

กล่าวโดยสรุป ปัญหาเสพติดที่ระบาดในกลุ่มเด็กและเยาวชนนั้นมีปัจจัยหลายประการทั้งโดยตัวของเด็กเอง สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่มีอยู่ทุกพื้นที่บวกกับความบกพร่องในบทบาทหน้าที่ของสถาบันทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัว ศาสนา สถานศึกษา สื่อมวลชน เป็นต้น ในการบ่มเพาะทัศนคติ ระเบียบวินัยทางสังคม นอกจากนี้ยังมีกลุ่มคนในสังคมที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากเด็กและเยาวชนในเชิงธุรกิจ จึงทำให้ปัญหายาเสพติดยังคงแพร่ระบาดและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การแก้ปัญหาดังกล่าว ท่านพุทธทาสภิกขุเน้นการใช้หลักธรรมบ่มเพาะพัฒนาจิตใจเป็นสำคัญ ขณะที่ผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดถึงงานวิจัยทางสังคมนั้นได้เสนอการแก้ปัญหามาให้สังคมตระหนักถึงความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของสถาบันทางสังคมที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับเยาวชน โดยการปลูกฝังพฤติกรรมด้านสังคมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการสร้างบรรยากาศความรักความอบอุ่นให้เกิดขึ้นภายในครอบครัว ชุมชนด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งจะช่วยเหลือหล่อหลอมให้เด็กและเยาวชนมีเกราะป้องกันมิพัฒนาการที่ดี มีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ และเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดี จึงเป็นหน้าที่ของทุกคนต้องช่วยกันดูแลเพื่อช่วยกันพัฒนา ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศด้วยการนำหลักธรรมมาเป็นแก่นการดำรงชีวิต

๔.๑.๓ การประยุกต์แก้ปัญหาอาชญากรรมทางเพศ

จากสภาพในสังคมไทยปัจจุบันจะเห็นได้ว่า สังคมไทยรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกในด้านที่ไม่ดีไม่เหมาะสมไม่ควรและไม่สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีไทยเข้ามาจนทำให้สังคมเสื่อมโทรม คนในสังคมขาดคุณธรรม ขาดการยึดมั่นขนบธรรมเนียมประเพณีและศีลธรรมอันดีงาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนของชาติในปัจจุบัน กำลังซึมซับวัฒนธรรมที่ไม่ดี ความรู้สึกนึกคิดที่เห็นแก่ตัว พฤติกรรมและการแสดงออกทางเพศที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมการแสดงออกทางเพศสัมพันธ์ที่นับวันจะรุนแรงและแพร่ระบาดไปสู่เยาวชนมากขึ้นทุกขณะ ซึ่งจะเห็นได้จากหนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ แมกกาซีน นิตยสาร การ์ตูน สื่อโทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต ทำให้เยาวชนไม่มีการระมัดระวังตนเองในการคบหาเพื่อนหรือเพศตรงข้าม ซึ่งนำไปสู่ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน การทำแท้ง การทอดทิ้งลูก การไม่จบการศึกษา ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นปัญหาต่อสังคมไทยอย่างรุนแรงและหลีกเลี่ยงไม่ได้

สาเหตุเกิดมาจากทัศนคติ ค่านิยมเลียนแบบ โดยขาดวิจารณญาณ แยกแยะถูกผิดจากผู้ใหญ่ในครอบครัว ที่แสดงพฤติกรรมทางเพศต่อกันให้เด็กเห็น รวมทั้ง ซีดีลามก เว็บโป๊ ฯลฯ ที่มีมากมายในสังคม ล้วนแต่ล่อหลอกให้เด็กหลงใหลในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในภาพยนตร์ที่ตัวแสดงมักมีเพศสัมพันธ์ทางเพศกันง่าย ส่งผลกระทบไปถึงพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น เช่น การเลือกคู่ครอง ถือเอาความรักเป็นสำคัญ การคบหาเพื่อนต่างเพศ เป็นไปอย่างอิสระ ถือความคิด ความพอใจของตนเป็นสำคัญโดยขาดความเข้าใจถึงความถูกต้องเหมาะสม ขาดการไตร่ตรองใคร่ครวญ มีการแข่งขันด้านเสรีภาพทางเพศ มีความคิดว่าร่างกายเป็นสมบัติของตน วัยรุ่นจึงมีพฤติกรรมทางเพศก่อนวัยอันควร การรักร่วมเพศ เปลี่ยนสลับคู่ ขาดจิตสำนึกถึงภัยอันตราย และผลกระทบที่จะตามมา เช่น การเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ นำไปสู่ปัญหาการทำแท้ง ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น สาเหตุที่วัยรุ่นไทยตั้งครรภ์มากขึ้นเนื่องจากวัยรุ่นเข้าถึง และกล้ามีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกันเหตุผลที่ทำให้มีเพศสัมพันธ์คือ ความรัก อารมณ์พาไป อยากรู้ อยากลอง ความพอใจ เป็นต้น

นัยดังกล่าว ท่านพุทธทาสภิกขุมองว่าโลกนี้มีสิ่งยั่วชวนให้คนเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้น สิ่งนั้นคือสิ่งที่ให้ความเอื้ออำนวยเป็นสุขทางเนื้อหนังยังมีการผลิตสิ่งที่ยั่วความรู้สึกสนุกสนานเอื้ออำนวยทางเนื้อหนังมากขึ้นเท่าไร ก็ยิ่งเพาะความเห็นแก่ตัวในจิตใจมากขึ้นเท่านั้น^{๒๕}

^{๒๕} พุทธทาสภิกขุ, ศีลธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๘), หน้า ๑๘.

เยาวชนของเรา กำลังเดินไปในทางที่จะเป็นปัญหายั่งยืนมากขึ้น เพราะสิ่งแวดล้อม เขาลืมตาตื่นมาในโลกนี้ในท่ามกลางสิ่งที่ชั่วร้ายมากมาย ที่เป็นเสน่ห์หรือวัตถุนิยม ไม่มีที่สิ้นสุด มีแต่มากขึ้น เสียงที่สมัยก่อนเขาพูดกระซิบกันแต่ในที่ลับ เดียวนี้ดังก้องในวิทยุกระจายเสียง, หรือบทเพลงสมัยใหม่ ก็เป็นบทเพลงเกี่ยวกับเพศและเพลงอะไรต่างๆ ภาพต่างๆ ที่สมัยก่อนจะเห็นได้เฉพาะในทีวีโทรทัศน์ แต่เดี๋ยวนี้ปรากฏทั่วไปหมด มีการใช้กลอุบายกลโกงที่จะเอาเรื่องลามกอนาจารมาเคลือบคลุมด้วยศิลปะ กลายเป็นที่นิยมกันว่า ไม่ใช่ลามกอนาจาร แต่ว่า ผลที่เกิดกับวัยรุ่นนั้น มีผลอย่างเดียวกับเรื่องลามกอนาจารอยู่เรื่อย คือย้อมจิตใจของเด็กให้หันเห ให้เอียงไปในทางต่ำอยู่เสมอไป

ในสังคม ยิ่งผู้ใหญ่จำนวนหนึ่ง ทำตนเป็นตัวอย่างในการบูชาความสุขในทางวัตถุ ในทางเนื้อหนังกันอย่างรุนแรง เต็มไปหมด เด็กๆ ก็เหลือจะเป็นอย่างอื่นได้ เด็กๆ ก็กลายเป็นผู้หลงบูชาเรื่องเพศ หรือบูชาความรู้สึกในทางเพศนี้ ยิ่งกว่าจะบูชาความเป็นสุภาพบุรุษ หรือความรู้สึกผิดชอบชั่วดี สื่อมวลชนต่างๆ เช่น วิทยุหรือหนังสือพิมพ์หรือการโฆษณาอย่างใด ๆ ก็มุ่งแต่จะหาเงิน และเมื่อจับจุดได้ว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องหาเงินได้ง่าย ก็เอาเรื่องลามกอนาจารเหล่านั้นมากลอบเคลือบคลุมด้วยศิลปะต่างๆ เพื่อจะให้ขายได้ หรือโฆษณาได้โดยไม่ผิดกฎหมาย

สิ่งที่เรียกว่าดนตรี หรือเพลง หรือศิลปะของการร่ายรำรวมๆ กันทั้งหมดนี้ ในครั้งแรกที่สุดที่มนุษย์ได้ยอมรับคุณค่า ก็เพื่อระงับความหม่นหมองของจิตใจ ระงับความพลุ่งพล่าน หรือความเครียดของจิตใจ ให้กลับภาวะปกติ ฉะนั้น ดนตรีหรือบทรา หรือบทเพลงต่างๆ จึงมีความนุ่มนวล เยือกเย็น โดยเฉพาะบทเพลงดนตรีหรือทำนองของสังคมไทย เดียวนี้เราเปลี่ยนไปตามพวกตะวันตก ดนตรี เพลง ทำนองต่างๆ เหล่านี้กลายเป็นหวังผลเพื่อการชั่วร้ายทางเพศให้แรงขึ้น ไม่ใช่เพื่อหยุด เพื่อความลดไปสู่ปกติ เด็กเขาเกิดมาในท่ามกลางสิ่งชั่วร้ายให้เป็นไปในทางที่จะเหยียบย่ำ ศิลธรรมอย่างนี้^{๒๖}

อนึ่ง การศึกษาสมัยนี้ ไม่ทำให้เด็กๆ รู้ว่า อย่างไรเป็นอนาจาร ? อย่างไรไม่เป็นอนาจาร เดียวนี้ แผ่นป้ายโฆษณาทั้งหลายเต็มไปหมดด้วยภาพอนาจาร แล้วก็ถือกันว่าไม่เป็นอนาจาร เด็กไม่รู้จักแยก ว่าอะไรเป็นอนาจาร อะไรไม่เป็นอนาจาร ก็ไปลุ่มหลงส่วนที่เป็นอนาจาร เป็นเหตุให้จิตใจของเด็กเสื่อมลง การศึกษาอย่างนี้เป็นอันตรายต่อสิ่งที่เรียกว่าธรรม^{๒๗}

^{๒๖} พุทธทาสภิกขุ, จริยธรรม (การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับเด็กวัยรุ่น), หน้า ๑๖-๒๐.

^{๒๗} พุทธทาสภิกขุ, การศึกษาที่กำลังเป็นอันตรายต่อธรรมะ, (ไซยา : มูลนิธิธรรมทาน, ๒๕๑๖), หน้า

ขณะเดียวกัน ผู้ทรงคุณวุฒิมองว่า เรื่องนี้วัฒนธรรมโบราณเขาจะป้องกันได้ดีมาก ปัจจุบันชอบเปิดเผยกัน ต้องให้เขาย้อนเขารู้ คนเราทำอย่างนั้นไม่ได้หรอก ถ้ามันรู้จัก มันเห็นแล้วก็อยาก ต้องการ อยากถูกต้อง อยากเสพสารพัด ความจริงแล้วต้องมีกำหนดกฎเกณฑ์ ดังที่วัฒนธรรมโบราณเขาบอกต้องอายุ ยี่สิบปี ผ่านยี่สิบปีแล้วเรื่องเพศก็ต้องปล่อย เรียกว่ารักษาตัวเองได้ แต่ปัจจุบันนี้ ระดับประถมศึกษาก็มีเพศสัมพันธ์กันแล้ว^{๒๘} เป็นเพราะว่าแฟชั่น เหวด้าโชว์สะดือ นุ่งน้อย ห่มน้อย ที่ออกมาแทบจะไม่เหลือร่องรอยของความปกปิด โชว์ร่างกาย สรีระ สักส่วน ทำศัลยกรรมที่ตกแต่งที่ เรียกกันตามภาษาพระเรียกว่า นิमितแขก สักส่วนที่แขกเป็นรูป เป็นนูนเว้าอะไรพวกนี้ นิमितคิดตาไม่ใช่ในนิมิตในสมาธิ ทุกวันนี้เป็นนิมิตจากโฆษณาจากการแต่งเนื้อแต่งตัวโดยที่ไม่คำนึงถึงศีลธรรมและก็ไม่มีใครห้าม^{๒๙} ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเศร้าที่เราขอมาให้กิเลสนำสังคมไทยเราอย่างไม่ปราณีปราศรัย เด็กและเยาวชนต้องการที่จะหลงทาง กามารมณ์แล้วบอกว่า ผู้ใหญ่ควรเข้าใจเขา จนมาถึงวันนี้เราก็มองว่า การมีชีวิตอยู่แบบปล่อยเนื้อปล่อยตัวนั้นคือปกติ และก็มีคนกลุ่มหนึ่งที่เป็นกลุ่มผู้นำทางสังคมที่เขาจะแสวงหาประโยชน์ที่จะได้จากตรงนี้จะหลอกล่อให้เด็กมั่วสุมกัน^{๓๐}

นอกจากนั้น ระบบการศึกษาที่ทรมานทำให้มนุษย์ไม่สามารถที่จะดำเนินชีวิตด้วยปัญญา กรณีการตอบโต้แย้งซึ่งผู้ชายอยู่ในขณะนี้ เป็นการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับสัญชาตญาณ ที่แสดงว่าการศึกษามันทรมานมากที่ไม่สามารถทำให้มนุษย์ควบคุมตัวเองได้ พอควบคุมตัวเองไม่ได้สัญชาตญาณมันเรียกร้องอย่างไร มันก็วิ่งไปอย่างนั้น อีกอย่างหนึ่ง วัยรุ่นมักจะมีแบบอย่างของคนที่ไม่ประพฤติตนไม่เหมาะสม เช่น ดารา นักร้อง นางแบบ เป็นต้น ซึ่งเป็นที่มาของวัฒนธรรมตะวันตก เช่น สิทธิขั้นพื้นฐานก็คือเสรีภาพทางศาสนา เสรีภาพทางเพศ ที่มันเป็นช่องให้ทำให้ศีลธรรมในระบบไตรภูมิพระร่วงเอาไม่อยู่เพราะศีลธรรมสมัยใหม่นี้มันมาพร้อมกับรัฐธรรมนูญมนุษย์หรือบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอภาคกัน ถือเป็นเรื่องปกติ เมื่อมีลัทธิแบบนี้เด็กไทยก็รับเข้ามาใช้กัน รับเข้ามาดำเนินรอยตาม มีกระทั่งสะสมแต้ม ฉะนั้น การรับอารยธรรมตะวันตกเข้ามาโดยขาดการกลั่นกรอง เลือกล้าง ก็เป็นเหตุอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ปัญหาทางเพศรุนแรงมากขึ้น^{๓๑}

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ พุสฺสธมฺโม), ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๐.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กุลยาโณ), ๒๖ กันยายน ๒๕๕๐.

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระครูศีลวิธานภิรม (สง่า สุโกโร), ๑๓ กันยายน ๒๕๕๐.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี), ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๐.

จะเห็นว่า สำหรับบุคคลที่กำลังอยู่ในวัยจะสนุกสนานเพลิดเพลินในโลกนี้ ก็ยังจะถูกดึงไปหมดทั้งเนื้อทั้งตัวและยังบุคคลที่ไร้การศึกษาซึ่งยังจะถูกดึงไปทำผิด ทางอาชญากรรมก็เพิ่มขึ้นมากมาย เพราะเหตุ คือการแต่งตัวยั่วชวนของสตรีเพศ และสิ่งต่างๆ ซึ่งคล้ายกัน นี่เป็นปัญหาอันหนึ่งในทางศีลธรรมของเยาวชนปัจจุบัน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ท่านพุทธทาสเสนอทางออกว่า ทุกคนต้องปฏิบัติธรรมตามวัยและสถานะ โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่น ต้องมีหน้าที่หรือธรรมะให้ตรงตามวัย ข้อนี้ก็ต้องเป็นภาระหน้าที่ของบิดามารดา ที่จะเตรียมเด็กให้เป็นเด็กที่ดีที่สุด ตั้งแต่อยู่ในท้อง จนถึงคลอดออกมาแล้ว สิ่งสำคัญก็ต้องอบรมสั่งสอนแวดล้อมอยู่อย่างถูกต้อง ถ้าในครอบครัวนั้นมีตัวอย่างที่ดี มีวัฒนธรรมประจำบ้านเรือน ที่ถอดรูปออกไปจากพระพุทธศาสนาจนปฏิบัติเป็นของธรรมดา เมื่อเด็กอยู่ในขอบเขตของสิ่งที่เรียกว่า “ศีลธรรม” เด็กมีหน้าที่อย่างถูกต้องทุกๆ ขั้นตอนแห่งความเป็นเด็ก ตั้งแต่อยู่ในครรภ์ คลอดออกเติบโตจนเป็นวัยรุ่น มาถึงขั้นผู้ใหญ่เป็นหนุ่มสาวแต่งงาน ก็มีบ้านเรือนกลายเป็นพ่อแม่ก็ต้องมีหน้าที่ถูกต้อง สำหรับคนหนุ่มสาวอยู่ในกฎเกณฑ์ของธรรมะ ไม่ปล่อยใจให้มันเป็นไปตามอำนาจกิเลส เด็กวัยรุ่น คนหนุ่มสาวจำเป็นต้องรู้ธรรมะในหน้าที่ในระดับของตนตามสมควรทั้งสองด้านคือ หน้าที่การบริหารชีวิตให้รอดให้อยู่เป็นสุขด้วยหลักธรรม และหน้าที่ที่สูงขึ้นมากก็คือ การใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์มากที่สุด อันประกอบด้วยความฉลาดหรือสติปัญญาในขั้นพื้นฐานคือพอแก่ความต้องการ และมีความรู้เรื่องวิชาชีพและอาชีพและก็ปฏิบัติได้ตลอดจนมีมนุษยธรรม คือ ความเป็นมนุษย์อย่างถูกต้องในการทำหน้าที่^{๓๒}

จะเห็นได้ว่า เมื่อเด็กได้รับการศึกษามีความฉลาดหรือสติปัญญาซึ่งควบคุมได้ด้วยหลักจริยธรรม^{๓๓} ความเป็นมนุษย์ก็จะถูกต้อง คือ ไม่ขาด ไม่เกิน ด้วยการศึกษา ๓ ระดับคือ เพื่อสติปัญญาพื้นฐานคือมีความรู้เพียงพอ มีวิชาชีพสำหรับการเลี้ยงชีวิตและ มีมนุษยธรรมเป็นหลักดำเนินชีวิตในทุกขั้นตอน^{๓๔}

ดังนั้น ท่านพุทธทาสภิกขุเห็นว่า ควรจะเสริมสร้างสถาบันที่ส่งเสริมรากฐานของมนุษยธรรม คือ สถาบันผู้มีพระคุณ อันดับแรกคือ บิดามารดา ที่เป็นผู้ให้ชีวิต อันสอง ครู

^{๓๒} พุทธทาสภิกขุ, เป้าหมายของชีวิตและสังคม, หน้า ๘๕.

^{๓๓} หมายถึง ธรรมคือความประพฤติ หรือ หลักการดำเนินชีวิต

^{๓๔} ธรรมที่ทำให้คนให้เป็นมนุษย์ ได้แก่ ศีล ๕ และคุณธรรม เช่น เมตตา กรุณา เป็นต้น อ้างใน พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ (ฉบับประมวลศัพท์), (กรุงเทพมหานคร :บริษัท เอสอาร์, พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘๐.

อาจารย์ เป็นผู้ให้ความรอดทางร่างกาย อันดับสาม พระเจ้าพระสงฆ์ เป็นผู้ให้ความรอดในทางจิตวิญญาณ เหล่านี้ให้มีอยู่ เพราะเป็นรากฐานของศีลธรรมเพื่อเป็นที่ตั้งแห่งมนุษยธรรม^{๓๕}

ท่านให้เหตุผลว่า “สถาบัน” นั้นคือสิ่งที่ตั้งแน่นแฟ้นลงในจิตใจ เช่น ถ้าเด็กๆ มีความรักบิดามารดา แน่นแฟ้นอยู่ในจิตใจ ก็จะเคารพเชื่อฟัง ไม่ทำให้บิดามารดาลำบากใจหรือทุกข์ใจในเรื่องต่างๆ เรียกว่า “สถาบันบิดามารดา” อยู่ในจิตใจของลูก ถ้าลูกศิษย์เคารพครูบาอาจารย์เต็มที่ ครูบาอาจารย์ก็เกิดเป็นสถาบันฝังลงในจิตใจของศิษย์ ถ้าทุกคนหรือเด็กวัยรุ่นให้ความสำคัญแก่พระสงฆ์ ก็เกิดสถาบันขึ้นในจิตใจของเยาวชนจะทำอะไรๆ ก็นึกถึงพระสงฆ์ก่อน และไม่กล้าทำอะไรที่ผิดศีลธรรม เรียกว่ามีสถาบันพระสงฆ์ตั้งอยู่ในจิตใจของบุคคลเหล่านั้น^{๓๖} ปัญหาดังกล่าวข้างต้นก็จะลดน้อยลง เพราะเยาวชนให้ความเคารพเชื่อฟัง

นอกจากนี้ดังกล่าวนั้นแล้ว ผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเพศสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุมาจากความใกล้ชิด การมีกิจกรรมร่วมกันในที่ลับตาคน อยากรู้ อยากลอง และการได้รับการกระตุ้นยั่วจากสื่อลามกในรูปแบบ/แหล่งต่างๆ เช่น วิดีโอ / วีซีดี / อินเทอร์เน็ต หนังสือการ์ตูนญี่ปุ่น ฯลฯ นัยการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ได้ผลสรุปการศึกษาไว้ว่า เด็กและเยาวชนเป็นอนาคตประเทศ สังคมไทยต้องตระหนักถึงบทบาทที่เหมาะสมของผู้ใหญ่ในการดูแลและพัฒนาเด็ก ด้วยความรัก การดูแลเอาใจใส่ ฟูมฟักและคุ้มครองจากครอบครัวและสังคม รวมทั้งการเอื้อโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้ดูแลและพัฒนาตนเองไปพร้อมๆ กัน บนพื้นฐานของการเคารพความแตกต่างของเด็กและเยาวชนด้วยการส่งเสริมสนับสนุนให้สถาบันครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน และองค์กร/สถาบันทางสังคมในท้องถิ่น/สื่อมวลชน มีบทบาทในการสนับสนุนสร้างสรรค์กิจกรรม รวมทั้งสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและต่อเนื่องของเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะการเรียนรู้ดูแลตนเอง ทักษะชีวิต การสร้างสัมพันธภาพที่เคารพและให้เกียรติบุคคลอื่น การใช้เวลาว่างอย่างสร้างสรรค์ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในกระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอน^{๓๗}

ขณะเดียวกัน ผู้ทรงคุณวุฒิก็เสนอแนวทางป้องกันและวิธีแก้ปัญหาวาชญากรรมทางเพศ สรุปได้ว่า ต้องใช้กระบวนการทางศีลธรรมโดยให้เด็กตระหนักเห็นในสิ่งนั้นว่ามัน

^{๓๕} พุทธศาสนิกชน, วาชญากรรมว่าด้วยศีลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : บ้านลานธรรม, ๒๕๔๕), หน้า ๘๔.

^{๓๖} พุทธศาสนิกชน, เป้าหมายของชีวิตและสังคม, หน้า ๘๘.

^{๓๗} อัญชลี บุรณกานนท์, และคณะ, สถานการณ์ปัจจุบันของเด็ก เยาวชนและครอบครัวและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๖.

เป็นโทษ ซึ่งเป็นข้อห้ามที่พระพุทธเจ้าท่านให้ไว้แล้ว โดยเฉพาะศีลข้อสาม นำไปปลุกฝังให้เด็กปฏิบัติจนเกิดความรู้ความเข้าใจซาบซึ้งก็จะเป็นเครื่องป้องกันปัญหาเพศสัมพันธ์ ในขณะที่เดียวกัน สังคม สื่อมวลชนทุกแขนงควรเสนอภาพของการรับประสบการณ์ศีลธรรมว่า เป็นสิ่งดี ไม่ใช่สิ่งที่ล้าสมัย สามารถนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้ ด้วยการยกย่องหรือทำคัทเอ้าท์ขึ้นป้าย เช่น เด็กดีศรีหมู่บ้าน เด็กดีศรีจังหวัด ฯลฯ ให้เหมือนโฆษณาสรรพสินค้า เพื่อให้เด็กเห็นแบบอย่างและมีกำลังใจทำความดี นอกจากนี้ สังคมควรมีมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น กำหนดให้มี วันดี สัญลักษณ์ดี สถานที่ดี กิจกรรมดี และมีกัลยาณมิตรที่สำคัญคือ ภาครัฐควรให้การส่งเสริมและให้ความสำคัญในการแก้ปัญหาศีลธรรมของเด็กและเยาวชนทั้งหมดอย่างจริงจังโดยการกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ วาระแห่งเยาวชน สำหรับการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง อีกนัยหนึ่ง รัฐจะต้องกำหนดให้สื่อมวลชนมีคุณภาพหรือเรียกว่าให้ช่วงเวลาสีขาวสำหรับการเผยแพร่คุณธรรมจริยธรรมอย่างเป็นระบบ ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ โทรศัพท์หรือสิ่งพิมพ์ต้องมาร่วมกันส่งเสริมศีลธรรมและจริยธรรม สุดท้ายพระสงฆ์ต้องปรับกลยุทธ์หรือกระบวนการในการเผยแพร่พุทธศาสนาให้ Active Buddhism เป็นการเผยแพร่ศาสนาในเชิงรุก เพื่อนำศีลธรรมเข้าสู่จิตใจของเยาวชนในสังคมไทย

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า ปัญหาอาชญากรรมทางเพศของเด็กและเยาวชนในสังคมไทย เป็นผลสะท้อนของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม และคนในสังคมขาดคุณธรรม ไม่ยึดมั่นวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและศีลธรรมอันดีงามของสังคม จึงส่งผลกระทบให้เด็กและเยาวชนไม่อาจทำหน้าที่ของตนได้อย่างสมบูรณ์และไม่อาจปรับตัวเองได้ จึงแสดงพฤติกรรมที่ขัดกับศีลธรรมอันดีงามของสังคม เพราะขาดการดูแลเอาใจใส่ ฟูมฟักและคุ้มครองจากครอบครัวและสังคม เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าวท่านพุทธทาสได้เสนอทางออกโดยนำธรรมะมาปรับใช้ในการปลุกฝังพัฒนาจิต ให้เห็นถูกต้องตามความเหมาะสมกับวุฒิภาวะ เพศ วัย ซึ่งเป็นนัยสำคัญในการดำรงชีวิต และผู้ทรงคุณวุฒิตลอดถึงงานวิจัยทางสังคมเห็นสอดคล้องกันว่า การแก้ปัญหาควรเน้นเชิงบูรณาการทางสังคมด้วยการขับเคลื่อนผ่านการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของภาคีต่างๆ อาทิ ครอบครัว วัด โรงเรียน สื่อ ภาครัฐ เอกชน ฯลฯ โดยมุ่งเป้าหมายเชิงบูรณาการต่อการเรียนรู้ทางสังคมแก่เด็กและเยาวชน โดยเฉพาะการวางรากฐานชีวิตอันมีศีลธรรมเป็นพื้นฐานและมีแบบอย่างที่ดีในชีวิตของเด็ก โดยสอนให้รู้จักคุณค่า รู้อัตลักษณ์เพศ รู้อันตราย รู้ปฏิเสธ รู้ป้องกันได้

๔.๑.๔ การประยุกต์แก้ปัญหาการใช้ความรุนแรง

สังคมไทยในปัจจุบันนี้ กำลังอยู่ในสภาวะสับสนวุ่นวาย เนื่องจากถูกอิทธิพล และ กระแสด้านวัฒนธรรมอื่นอันเป็นค่านิยมที่ผิดจากสังคมไทย ทั้งเป็นเครื่องล่อใจในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่สร้างทัศนคติให้กับเยาวชนไทยเดินไปในทางที่ผิด ทำให้ยากที่จะต้านทาน หรือ ห้ามเยาวชนมิให้ไหลไปตามกระแสของยุคโลกาภิวัตน์ที่มีทั้งผลดีและผลเสียได้ ปัจจุบันจึง เกิดปัญหาเด็กและเยาวชน เพราะส่วนมากยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติที่ถูกต้อง ทำให้ก่อปัญหามากมายหลายรูปแบบที่สร้างความเดือดร้อนต่อตนเองและผู้อื่น เช่น ทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย ก่อวุ่นวาย ขั้วรถชิงแข่ง จี๊ปลั่น วังราว ช่างซ่อมขึ้น ทารุณกรรม เป็นต้น

ปัญหาดังกล่าว อาจเกิดสาเหตุหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรมใหม่ๆ มีสิ่งยั่วยวนต่างๆ ในสังคม เกิดภาวะวิกฤตสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เสื่อมโทรมด้านคุณธรรม ขาดการยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม ครอบครัวผู้ปกครองขาดความเอาใจใส่ดูแลปล่อยปละละเลย หรือเข้มงวดเกินไป หรืออยู่ในครอบครัวครอบครัวที่พ่อแม่ขาดความรักแตกสลายก็มี การทะเลาะวิวาทกันบ่อยๆ เด็กก็ยอมรับนิสัยก้าวร้าว พุดจาหยาบคายชอบทะเลาะวิวาท ตลอดจนได้อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว เหล่านี้เป็นต้น และที่สำคัญ สื่อมวลชนแขนงต่างๆ ในสังคมมักเสนอเรื่องราวที่ประชาชนสนใจ ซึ่งในหลายกรณีมีทั้งความรุนแรง การข่มขืน ทุบตีทำร้าย รังแก ฯลฯ ซึ่งกลุ่มเด็กและเยาวชนยังขาดข้อมูล และการกลั่นกรองอย่างเหมาะสม จึงเห็นว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องปกติธรรมดา เมื่อเด็กและเยาวชนเติบโตขึ้น ก็จะซึมซับเอาความรุนแรงและพฤติกรรมเหล่านั้นมากลายเป็นพฤติกรรมเป็นบุคลิกภาพ และเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตในที่สุด

สังคมมีปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับคนวัยรุ่น ซึ่งเมื่อก่อนนี้วัยรุ่นไม่ค่อยมีปัญหา เช่นปัจจุบัน ท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวถึงปัญหาของวัยรุ่น สรุปความได้ดังนี้

วัยรุ่นกำลังเป็นปัญหาทั่วทั้งโลก โลกทั้งโลกกำลังจะล่มจม เพราะว่าวัยรุ่นเป็นอันตรายมากขึ้น” ในประเทศเราก็เหมือนกัน ก็ทำความเข้าใจยากลำบากหลายประการ นับตั้งแต่เป็นอันตรายต่อดีกัน แม้ในโรงเรียน แม้ในมหาวิทยาลัย เด็วยุคนี้มีมากขึ้น และที่มากกว่านั้นคือ อาละวาดบนรถประจำทาง บนยานพาหนะ กระทั่งทำสิ่งที่เป็นการอาชญากรรมหนักๆ ไปกว่านั้น เรื่องการติกัน ฟันแทง เรื่องขู่สาว เรียกว่าอาชญากรรมเต็มตัว และก็อย่างแรงด้วย กลายเป็นการทำตามอย่างกัน เหมือนกับแฟชั่น ใครได้แสดงลักษณะอันตราย เข้าก็รู้สึกว่เกิดดี หรือมีเกียรติ เป็นอันตรายสุบหรี ก็นั่นแหละคิดว่เกิดดี หรือการที่จะไปชกต่อยกัน หรือทำ

ระเบิดขวด หรือที่ทำอะไรที่มันร้ายกว่านั้นก็เห็นเป็นของดีไปหมด ปัญหาแรกที่สุด ของคนวัยรุ่น ก็คือ การนิยมไปทำสิ่งที่ไม่ควรทำ ความเห็นผิดเป็นชอบนี้ คือต้นเหตุของความล้มเหลว เป็นต้นเหตุของปัญหาต่างๆ ที่วัยรุ่นเห็นเป็นของดีไปหมด เช่น เห็นกงจักรเป็นดอกบัว ปรากฏชัดไปว่า การเล่าเรียนเอาดีไม่ได้ เป็นเจ้าชู้ตั้งแต่เล็ก ใช้เงินเปลือง ไม่มีบิดามารดาครูบาอาจารย์ ไม่มีบุญ ไม่มีบาป บางทีเขาจะถือว่า เป็นเครื่องหมายของคนดี หรือเครื่องหมายของคนสมัยใหม่ที่เจริญหรืออย่างไร? เหล่านี้เป็นเรื่องวัยรุ่น เป็นปัญหาวัยรุ่น^{๓๘}

จากคำกล่าวข้างต้น ท่านสรุปไว้ว่า ปัญหาวัยรุ่นนั้นเกิดจากการบังคับตัวเองไม่ได้ บังคับตัวเองให้เป็นพรหมจารีที่ดีไม่ได้ บังคับให้เป็นนักเรียนที่ดีไม่ได้ จึงทำอะไรไปโดยไม่ต้องมีเหตุผลว่า ควรหรือไม่ควร ถูกหรือไม่ถูก เพราะตามใจตัวเอง

อย่างไรก็ตาม ผู้ทรงคุณวุฒิได้กล่าวถึงสาเหตุของปัญหาการใช้ความรุนแรงของเยาวชนว่า ส่วนหนึ่งเกิดมาจากสภาพปัญหาของครอบครัวที่พ่อแม่ขาดความรัก ความสามัคคี มีพฤติกรรมก้าวร้าว ทะเลาะกัน ขาดความรัก เอาใจใส่กันและกัน เมื่อลูกขาดที่พึ่ง ไม่หลัก ก็นำไปสู่ปัญหาอื่นๆพ่อแม่ต้องเป็นเสาหลักไว้พยายามให้ความอบอุ่นลูกให้ความรักติดตามว่าเขา มีพฤติกรรมไปทางไม่ดีอะไรบ้างที่ต้องแก้ไขด้วยความละมุนละม่อมอย่าใช้โทสะ อย่าใช้ความรุนแรงใช้เหตุใช้ผลแก้ปัญหา^{๓๙} อีกนัยหนึ่ง เวลานี้สื่อที่ชัดเจนในเรื่องพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง เช่น เกมส์ หนังสือการ์ตูนนิตยสาร อินเทอร์เน็ต เป็นต้นเหล่านี้ นำเสนอแต่พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรุนแรง ที่ฝังตา ฝังใจ ฝังสมอง เป็นอุปนิสัยเด็กเข้าไปทุกวันๆ บทที่แม่เมตตา สัพเพ สัตตา สัตว์ทั้งหลายจงเป็นสุขเป็นสุขเถิด กลับลดลง ส่วนที่รุนแรงดังแทนไปหมด สังคมก็เลยต้องมีสภาพแบบนี้เกิดขึ้น^{๔๐} ดังนั้น ทุกฝ่ายในสังคมอย่าอวดดีกัน มารับรู้ว่า เขาขาดกันจนได้จารึกไว้ว่า ความรุนแรงนั้นมันไม่ได้ก่อให้เกิดความดีงามอะไรกับสังคม ความป่าเถื่อนไม่เคยสร้างผลดีให้เกิดขึ้นในสังคม ทุกคนเห็น ทุกคนเข้าใจแล้ว เมื่อมีความรุนแรงในครอบครัวก็ดี สังคมก็ดี^{๔๑} ประการต่อมาคือ เป็นเพราะพ่อแม่ไม่มีความรู้

^{๓๘} พุทธทาสภิกขุ, โอวาทท่านอาจารย์พุทธทาสแด่...เยาวชน, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา ,ม.ป.ท), หน้า ๒ - ๓.

^{๓๙} สัมภาษณ์ พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ สุสุธรรมโม), ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๐.

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พระพยอม กัลยาโณ), ๑๓ กันยายน ๒๕๕๐.

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระครูสีลวิธานภิรม (สง่า สุภาโร), ๑๓ กันยายน ๒๕๕๐.

ขาดความพร้อมหรือทั้งที่มีความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจ แต่ยังไม่มีความพร้อมด้านความรู้ในการดำเนินชีวิตอยู่ หนึ่ง สภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมแล้วดึงคนให้แยกกันเป็นชั้นๆ สถาบันครอบครัวเลยขาดความอบอุ่น ไม่มีเวลาสอนลูก พ่อแม่มีแต่ทำมาหากิน ไม่มีเวลาทำมาหากรรม ลูกต้องอยู่ในท่ามกลางสังคมที่ไม่มีความรู้ ความรัก ความอบอุ่น ขาดทั้งความรู้ ระบบการเรียนการสอนในโรงเรียนก็เน้นแต่วิชาทำมาหากินไม่เน้นวิชาทำมาหากรรมใดๆ ของเราเรียนแต่วิชาทำมาหากิน และนโยบายรัฐบาลที่ไม่เคยให้ความสำคัญแก่เด็กและเยาวชนที่ชัดเจน สุดท้ายคือสื่อมวลชนที่ไม่ได้ทำหน้าที่สื่อมวลชนที่แท้จริงทุกวันนี้สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นเอนเตอร์ คือ เป็นหน้าสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อรับขายโฆษณาอย่างเดียวนั่น สื่อมวลชนจึงกลายเป็นสื่อมอมชน^๒

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ท่านพุทธทาสภิกขุจึงเสนอวิธีแก้ปัญหาดังกล่าวไว้ว่า วัยรุ่นต้องบังคับตนเองให้ได้ก่อน คือถ้าตั้งต้นดี ก็ดี, ตั้งต้นไม่ดี ก็ไม่ดี ความสำคัญมันอยู่ที่มีความเคารพต่อบิดามารดา ครูบาอาจารย์ หรือคนที่ควรเคารพ ก็จะบังคับตัวเองได้ เมื่อบังคับตัวเองได้ ก็อยู่ในร่องรอยของความดี ทั้งการเรียนก็ได้ดี ความประพฤติก็ดีมีคนรักใคร่เอ็นดู สังคมก็จะมีความเจริญ ดังนั้น วัยรุ่นต้องบังคับตัวเองให้ได้เพื่อประโยชน์ ๕ อย่างคือ เพื่อให้เป็นบุตรที่ดีของมารดาบิดาให้ได้ ให้เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ ให้เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติให้ได้, และเป็นพุทธมามกะสาวกที่ดีของพระพุทธเจ้าให้ได้ นับสำคัญอยู่ที่บังคับควบคุมตัวเองให้ได้^๓

อย่างไรก็ตาม ท่านชี้ว่า ปัญหาความรุนแรงของวัยรุ่นข้างต้นนี้ แก้ได้ด้วยกรรม “ดี” อย่างนี้ คือ เป็นลูกที่ดี ศิษย์ที่ดี เพื่อนที่ดี พลเมืองที่ดี พุทธมามกะที่ดี ปฏิบัติได้เพียง ๕ อย่างนี้ สามารถแก้ปัญหาวัยรุ่นทั้งหมดได้ผดจากนี้เป็นวัยรุ่น “อัมรพาล” ดีทั้ง ๕ นี้ต้องได้มาด้วยการบังคับตัวเองให้อดกลั้น อดทน โดยมี สัจจะ จริ่งใจที่จะทำให้ดี มีทมะ บังคับตัวเอง ทำให้ดี มีขันตอดทนเมื่อจะต้องอดทน การทำดีมันต้องทน ไม่มีการทำดีที่ไหนที่ไม่ต้องอดทน ยิ่งดีมากยิ่งขึ้น ยิ่งต้องทนมาก มีจาคะละสิ่งเลวๆ สิ่งใดเลวละออกไปนี้เรียกว่า “จาคะ” คือละก็เป็นคนดีได้ตามความปรารถนา ของบิดามารดา สังคม และประเทศชาติรวมถึงโลกด้วย^๔

^๒ สัมภาษณ์ พระมหาวิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี), ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๐.

^๓ พุทธทาสภิกขุ, โอวาทท่านอาจารย์พุทธทาสแด่...เยาวชน, หน้า ๑๓.

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕.

นอกจากวิธีแก้ปัญหาดังกล่าวแล้ว ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนวทางป้องกันและวิธีแก้ปัญหา สรุปความได้ดังนี้ สังคมต้องฟื้นฟูสถาบันครอบครัวให้กลับคืนมาทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูที่ถูกต้องและเหมาะสมแก่สมาชิกรุ่นใหม่ตลอดจนให้การศึกษาที่สอนทั้งวิชาชีพและวิชาชีวิตอบรมเพื่อให้เติบโตเป็นคนดีมีคุณภาพและการประพุดตัวที่ดีของพ่อแม่จะเป็นแบบอย่างให้ลูกลอกเลียนแบบไปเป็นบุคลิกภาพของตน การเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัวจะสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้อยู่ในครอบครัว ที่มีพ่อแม่ลูกอบอุ่น มีความเข้าใจ รักใคร่และห่วงใย เอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งจะเป็นรากฐานของศีลธรรมทางสังคม ในการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ และวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตความเป็นอยู่ อันมีสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีความร่มเย็นเป็นสุข และการมีแบบอย่างของบุคคลผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตที่มาพร้อมกับการประพุดอยู่ในกรอบของวัฒนธรรมประเพณีและศีลธรรมอันดีงามทางสังคมไทย นอกจากนี้รัฐบาลควรจัดตั้งกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งขึ้นมา เพื่อดูแลด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยตรงหรือมีสถานีโอโรทัศน์ช่องหนึ่งที่ทำหน้าที่สร้างสรรค์พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมขึ้น เพื่อจะได้มาถ่วงดุลกับสถานีโอโรทัศน์ทั่วไปที่มอมเมาเด็กเยาวชนว่า เป็นกลุ่ม เป้าหมายแก่การขายของ ควรจะมีสถานีโอโรทัศน์หรือสื่อมวลชนใดมวลชนหนึ่ง ซึ่งเข้าถึงประชาชนที่กว้างที่สุด ที่จะสร้างให้เด็กเยาวชนมีสติปัญญาที่เข้มแข็ง เติบโตทั้งกายและจิตและปัญญาสามารถร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสังคมที่ดีต่อไปได้

จากทฤษฎีของผู้ทรงคุณวุฒิข้างต้นกับผลการวิจัยปัจจุบัน มีประเด็นแก้ปัญหาในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสรุปความได้ว่า การจะพัฒนาเด็กไทยให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ องค์ประกอบคือ ครอบครัว โรงเรียน สังคม และสื่อมวลชน ซึ่งจะต้องทำงานประสานกันและต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี กล่าวคือ ครอบครัวที่จะสามารถพัฒนาเด็กได้ดีควรจะเป็นครอบครัวที่อบอุ่น มีศีลธรรม มีความรู้ในการพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการรอบด้านทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพที่เหมาะสมตามวัย โรงเรียนเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคมต่อจากครอบครัว มีบทบาทเด่น คือ ถ่ายทอดส่งเสริมเพิ่มพูนวิชาการและวิชาชีพ ซึ่งเนกกฎศีลธรรมจรรยาและมารยาทสังคมให้รู้จักการดำเนินชีวิตที่ต้องดำรงสังคม ซึ่งรวมถึงสังคมหรือชุมชน ผู้ปกครองโรงเรียนควรจะมีใจเข้าใจระบบพื้นฐานของสังคมปัจจุบัน เช่น เรื่องของพิธีกรรมควรให้เด็กได้เข้าใจความหมายและปฏิบัติเพื่อเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจและทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น และเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันกับสังคมใหญ่ในประเทศ สื่อมวลชนควรจะมีส่วนสำคัญในการให้การศึกษาแก่พ่อแม่ ผู้ปกครองและเด็ก เพราะเป็นเครื่องมือที่มี

อิทธิพลต่อการศึกษาและการเรียนรู้ให้กับมนุษย์ในสังคมที่กว้างขวางที่สุด และเป็นเครื่องมือในการสร้างและขยายสุขภาวะให้กับเด็กเยาวชนและครอบครัวในปัจจุบัน^{๔๕}

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า พฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชนในสังคม เกิดจากอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม อนึ่ง คนในสังคมให้ความสำคัญกับการบริโภคนิยมทางวัตถุ ทำให้ครอบครัวต้องดิ้นรนต่อสู้กับปัญหาคุณภาพชีวิต ทำให้พ่อแม่ห่างเหินกับลูกไม่มีเวลาให้กับครอบครัว และห่างเหินจากศาสนา นอกจากนั้น ยังมีอิทธิพลของสื่อที่นำเสนอเรื่องราวหรือภาพที่มีความรุนแรงแฝงอยู่จนเกิดเป็นความเคียดแค้น และซึมซับจนมองเห็นความรุนแรงเป็นเรื่องปกติ การป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ท่านพุทธทาสภิกขุเสนอให้แก้ด้วยการมี “ดี” คือ ลูกที่ดี ศิษย์ที่ดี เพื่อนที่ดี พลเมืองที่ดี พุทธมามกะที่ดี ในขณะที่ผู้ทรงคุณวุฒิและงานวิจัยปัจจุบันเห็นว่า การสร้างความรัก ความอบอุ่น การเอาใจใส่ดูแลคุ้มครอง ให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนั้น เป็นหน้าที่ของทุกสถาบันในสังคมที่ต้องมีส่วนร่วมรับรู้และรับผิดชอบร่วมกันในการป้องกันและแก้ปัญหที่เกิดขึ้น เพื่อเด็กและเยาวชนผู้เป็น “ทรัพยากรมนุษย์ในอนาคตอันสำคัญของชาติ” จะเติบโตได้อย่างมีคุณภาพ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีสติปัญญาสามารถทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคมและประเทศชาติอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม แนวคิดและวิธีป้องกันหรือการแก้ปัญหามาของเยาวชนในสังคมดังกล่าวข้างต้นนั้น แนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ เน้นการขัดเกลาพัฒนาด้านจิตใจที่เข้มแข็งมั่นคงเป็นนัยสำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมภายนอกที่ถูกต้องเหมาะสม ขณะที่แนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิและงานวิจัยทางสังคมปัจจุบันให้ความสำคัญกับการบูรณาการการแก้ปัญหาเชิงพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมด้านจิตใจภายในที่มีคุณภาพ ถึงแม้วิธีการแก้ปัญหามาของท่านพุทธทาสและผู้ทรงคุณวุฒิและงานวิจัยทางสังคมปัจจุบัน จะมีแนวคิดและวิธีการที่แตกต่างกันบ้างในเรื่องวิธีการปฏิบัติ แต่ก็มีจุดมุ่งหมายหรือการหวังผลสัมฤทธิ์อย่างเดียวกันคือ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการป้องกันแก้ไขปัญหามาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจเป็นสำคัญ

^{๔๕} ดร.นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์, วิเคราะห์ปัญหาสำคัญในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๓.

๔.๒ ทัศนคติของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนของพุทธทาสภิกขุ

ท่านพุทธทาสภิกขุ เป็นนักการศึกษา เป็นนักคิดอัจฉริยะของพระพุทธศาสนาของไทยซึ่งมีรูปแบบในการเผยแผ่ธรรมะที่เข้าถึงมวลชนได้ทุกระดับ และยังมีผลงานด้านตำราวิชาการมากมายให้ชาวโลกได้ศึกษาในระดับนานาชาติ นอกจากนี้ ท่านยังมีลูกศิษย์ตลอดถึงนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิอีกมากมาย ที่ชื่นชอบแนวคิดของท่าน และได้นำมาเป็นอุดมคติในการเผยแผ่ธรรมะหรือนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เช่น พระราชธรรมนิเทศ (พระพยอม กัลยาโณ), พระครูสืลวัฒนาภิรม, พระธรรมปริยัติเวที, พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี เป็นต้น

ผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวข้างต้น เป็นผู้ที่เคยอยู่ร่วมปฏิบัติธรรมกับท่านพุทธทาสตลอดถึงเคยร่วมกันทำงานเผยแผ่ธรรมะ และเป็นผู้ที่ชื่นชอบแนวคิดและวิธีการเผยแผ่ธรรมของท่านพุทธทาสภิกขุ โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องศีลธรรมกับการแก้ปัญหาเยาวชน ในสังคมไทย ท่านเหล่านั้นได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนของพุทธทาสภิกขุไว้ พอสรุปความได้ดังต่อไปนี้

๑. พระธรรมปริยัติเวที เห็นสอดคล้องกับท่านว่า ศีลธรรมเป็นเครื่องนำชีวิตได้ ถ้าเยาวชนมีศีลธรรมแล้วชีวิตก็จะเจริญรุ่งเรือง ถ้าไม่มีศีลธรรมชีวิตของเยาวชนก็จะอับเฉา ถ้าตัวเยาวชนไม่มีศีลตัวเองก็จะวินาศ ในครอบครัวไม่มีศีลก็จะวินาศ สังคมที่อยู่ไม่มีศีล สังคมนั้นก็จะวินาศ ตรงกันข้าม ถ้ามีศีล คือ ครอบครัวมีศีล สังคมมีศีลธรรม สังคมก็จะไม่วินาศ เขาเรียกว่า โลกจะกลับมา ความวินาศจะไม่เกิดขึ้น นี่คือ ข้อสรุปที่ท่านพุทธทาสได้ให้เป็นข้อปฏิบัติทั่วไป^{๔๖} ในการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนหรือคนในสังคม

๒. พระราชธรรมนิเทศ เห็นสอดคล้องกับท่านว่า สิ่งสำคัญต้องให้เด็กรู้สึกว่าจะ เป็นบุตรที่ประเสริฐของบิดามารดาให้ได้หรือภิกษุบุตร ถ้าเด็กคิดได้แบบนี้ เขาก็เริ่มที่จะมีนิสัยให้พ่อแม่ชมและก็จะเริ่มทำสิ่งดีๆให้พ่อแม่ชม เด็กคนนี้จะรอดจากความชั่วร้าย และก็จะ มีนิสัยโน้มเอียงไปในความสงบ ซึ่งท่านเห็นด้วยกับท่านพุทธทาสที่ว่า เด็กคนไหน โน้มเอียง ไปสู่ความสงบ ฟังเทศน์ฟังธรรมก็จะจับเนื้อหาสาระได้มากกว่าคนอื่น ถ้าจะปฏิบัติธรรม มัน ก็เกิดมรรคผลง่ายและไวกว่าคนอื่น ถ้ามีนิสัยโน้มเอียงไปทางสงบ นอกจากนี้ ท่านเห็นด้วยว่า

^{๔๖} สัมภาษณ์ พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ สุสุดสมฺโม), เจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์, จังหวัด นครปฐม, วันที่ ๑๗ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐.

ถ้าเด็กมีหิริโอตตปปะ คือ ความละอายและกลัวต่อบาป เด็กก็จะไม่ทำอะไรที่ตรงข้ามกับศีลธรรมอย่างแน่นอน^{๔๓}

๓. พระครูสีลวัฒนาภิรม ท่านเห็นด้วยกับแนวคิดที่ว่า “ศีลธรรมของยุวชนคือสันติภาพของโลก” โดยท่านเห็นว่า ศีลธรรมยุวชนทางศาสนาหมายถึง ผู้อ่อนไหวทางอารมณ์ ศีลธรรมของยุวชนคืออะไร? ก็คือ สิ่งที่ทำให้ปกติ ความเป็นปกติของมนุษย์คืออะไร ความปกติของร่างกายคือ ปังจยสี่ นี่คือ ศีลธรรมของเยาวชน แต่ถ้ามีส่วนเกินมากเท่าไร นั่นคือยุวชน คือ สันติภาพของโลกนั้น ต้องให้เยาวชนมีปกติทางร่างกาย ช่วยกันสอน ช่วยกันเรียนรู้ นี่คือ ศีลธรรมทางร่างกาย ส่วนทางจิตก็คือให้ประกอบตัวเองอย่าให้หวั่นไหวทางอารมณ์ ต้องฝึกตัวเองอยู่กับความสงบอย่าให้ตัวเองฟุ้งซ่านอยู่กับกิเลสอารมณ์ทางกาย

สิ่งสำคัญคือ ตัวรู้ที่เรียกว่า “สติปรีติ” ตัวรู้นั้น รู้แล้วไปสร้างเงื่อนไขการกระทำ ฉะนั้น เด็กจะต้องพัฒนาวิญญูญาณให้สูงขึ้น ซึ่งท่านพุทธทาสภิกขุชี้ว่า ศีลธรรมตัวนี้อาจจะต่างกับศีลห้า ศีลสิบ ศีลสองร้อยยี่สิบเจ็ด ศีลสามร้อยสิบเอ็ด มันเป็นศีลธรรมที่มาจาก อริยมรรคมีองค์ ๘ ที่ทำเราปกติด้านของร่างกาย ของจิต ของวิญญูญาณ เมื่อไรทำได้ถูกต้องนั้นแหละ คือ ศีลธรรมของยุวชนคือสันติภาพที่เกิดขึ้นในโลก”^{๔๔}

๔. พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี เห็นสอดคล้องกับท่านพุทธทาสที่ว่า “ศีลธรรมของยุวชนคือสันติภาพของโลก” วิธีสร้างศีลธรรมของเยาวชนของท่านพุทธทาสท่านเน้นที่สุดคือ ท่านสร้างดำรงดำริไว้มากกว่าพระไทยทุกรูป เพราะฉะนั้น พระมหาวุฒิชัย จึงเห็นด้วยกับวิธีการแก้ปัญหาเยาวชนของท่านพุทธทาส ด้วยวิธีการกล่าวคือ

- ๑) เยาวชนจะต้องมีการศึกษาที่ถูกต้อง คือการศึกษาที่จะต้องไม่เป็นหมาหางด้วน
- ๒) เยาวชนจะต้องเติบโตมาในครอบครัวที่มีพ่อแม่เป็นตระกูลสัมมาทิฐิ
- ๓) การเมืองจะต้องเป็นธัมมิกประชาธิปไตย ไม่ใช่เป็นการเมืองที่มีภารกิจที่ค้ำเนิง แต่การแข่งขันแย่งแต่ผลประโยชน์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะต้องเป็นการเมืองแบบประชาธิปไตยหรือการเมืองแบบพระโพธิสัตว์ ที่นักการเมืองมองดูแลเมืองของตัวเองในฐานะที่จะต้องเข้าไปดูแลให้มีชีวิตที่มีความร่มเย็นและเป็นสุข

^{๔๓} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พระพยอม กุลยาณ) เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว จังหวัดนนทบุรี, วันที่ ๒๖ เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐.

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระครูสีลวัฒนาภิรม เจ้าอาวาสวัดปัญญานันทาราม ัญญบุรี จังหวัดปทุมธานี, วันที่ ๑๑ เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐.

๔) สื่อมวลชนจะต้องเป็นสัมมาสื่อมวลชน ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาเยาวชน ไม่ใช่มีส่วนสำคัญในการล่อหลอกเยาวชน มอมเมาเยาวชน

๕) พระสงฆ์จะต้องได้รับการศึกษาอย่างดีเยี่ยม เพราะการศึกษาอย่างดีเยี่ยมนั้น ของพระสงฆ์ หมายความว่า พระสงฆ์จะมีศักยภาพในการเป็นพระธรรมทูตเอาธรรมที่แท้ไป เผยแผ่แก่เด็กเยาวชนของเราให้เกิดความรู้ การมีชีวิตอยู่เย็นในสังคมได้

๖) วัดทุกวัดจะต้องหลุดออกมาจากเทวาลัย มาทำหน้าที่เป็นมหาวิทยาลัย นี่คือนิเวศน์ที่จะต้องทำหน้าที่ให้เกิดความรู้แจ้งแก่ประชาชนพลเมืองของเรา ถ้าวัดทำหน้าที่ในฐานะที่เป็น สถาบันการศึกษาได้สำเร็จเมื่อไหร่ เมื่อนั้น ก็จะมีมหาวิทยาลัยเปิดเพิ่มขึ้นทั่วประเทศไทย เพราะมีหมู่บ้านกว่าสามหมื่นหมู่บ้าน ถ้าวัดทำหน้าที่เป็นสถานศึกษาเท่ากับว่าหนึ่งหมู่บ้านมี หนึ่งมหาวิทยาลัยจะทำเช่นนั้นได้ต้องร่วมมือกัน

๗) ประเด็นสุดท้ายโลกทั้งโลกจะต้องถอนตัวออกมาจากวัตถุนิยมให้ได้ ถ้ายังยกย่องนับถือวัตถุนิยมจะวัดความสำเร็จของมนุษย์ในการมั่งคั่งพร้อมในเชิงวัตถุและความสุขทางเนื้อหนังมังสา ซึ่งถ้าโลกตกอยู่เป็นทาสของวัตถุนิยมเช่นนี้ไม่มีทางที่ศีลธรรมจะได้รับการยกย่องได้ เพราะว่าถ้าธรรมะได้รับการยกย่องก็เป็นปฏิปักษ์กับวัตถุนิยม ถ้าวัตถุนิยมได้รับการยกย่องเขาอยากได้อยู่ดีมีสุขเขาก็ชิงชังรังเกียจธรรมะ ฉะนั้น เราจะต้องช่วยกันถอดถอนเอาวัตถุนิยมออกไป เอาธรรมนิยามเข้ามาแทนที่ ทำเช่นนั้นได้สำเร็จ การแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนก็ยังพอมีทางที่จะทำได้

นอกจากนั้น ที่สำคัญ ในการแก้ปัญหาข้อบกพร่องทางศีลธรรมของเยาวชนหรือคนในสังคม ท่านพุทธทาสเน้นมาก เวลาจะแก้ปัญหาทุกอย่างอย่ามัวแต่คาดหวังจากข้างบน อย่ามัวมองแต่ข้างนอกให้มองมาที่ตัวเรา เราทุกคนจะต้องไม่เป็นส่วนหนึ่งของปัญหาเสียเอง ในส่วนของพระท่านบอกว่าทำให้ดู อยู่ให้เห็น เย็นให้สัมผัส ถ้าทำได้เช่นนี้ พอเราไม่เป็นคนเลวเสียคนหนึ่ง คนเลวก็หายจากประเทศแล้วหนึ่งคน แล้วก็เพิ่มคนดีขึ้นในประเทศไทยเพียงหนึ่งคน ทำได้ท่านี่เราก็เป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหา

ฉะนั้นที่สุดในการแก้ปัญหา ท่านพุทธทาสจึงบอกว่า เราจะต้องไม่เป็นตัวปัญหาเสียเองด้วยการที่ท่านบอกว่า ทำให้ดู อยู่ให้เห็น เย็นได้ สัมผัสได้ นี่คือนิเวศน์ของท่านพุทธทาสภิกขุ” ในการแก้ปัญหาข้อบกพร่องทางศีลธรรมของเยาวชนหรือคนในสังคม^{๔๕}

^{๔๕} สัมภาษณ์ พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี), วัดเบญจมบพิตรสถิตมหาสีมาราม : กรุงเทพมหานคร, วันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๐.

จากข้อความเบื้องต้น สรุปได้ว่า ทัศนะของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนของพุทธทาสภิกขุ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ศีลธรรมถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาสังคมและแก้ปัญหาสังคม หากเยาวชนได้รับการปลูกฝังเรื่องศีลธรรมอย่างถูกต้องและให้ความสำคัญที่จะประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบของศีลธรรมปัญหาต่างๆ ก็จะไม่เกิดขึ้นโดยเฉพาะปัญหา ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้มีทัศนคติที่ดีงาม มีความประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสมในทุกขั้นตอนของการดำเนินชีวิต การที่เยาวชนจะสามารถแสดงบทบาทหน้าที่ดังกล่าวได้ถูกต้องสมบูรณ์นั้นดังกล่าว ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นพ้องกับท่านพุทธทาสว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ถูก ต้องทำควบคู่กัน คือคุณภาพชีวิตระดับกายภาพและระดับจิตใจ เพราะจิตใจเป็นส่วนที่แยกไม่ออกจากชีวิต ทั้งนี้เพราะจิตใจเป็นรากฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ครบทุกด้าน

นัยดังกล่าว ผู้ทรงคุณวุฒิและท่านพุทธทาสเห็นพ้องกันว่า สถาบันทางสังคมต่าง ๆ เช่น ครอบครัว ชุมชน ครู อาจารย์ สถาบันศาสนา สื่อมวลชน และหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นต้น องค์การเหล่านี้ จัดเป็นสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีอิทธิพลต่อความคิดพฤติกรรมของเยาวชนที่จะพัฒนาตน ทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ เพราะว่า ถ้าวร่างกายและจิตใจมีความพร้อมทั้งสองด้าน ความคิดที่ดีงาม ความสงบมั่นคงและความเข้มแข็งของจิตใจถือเป็นรากฐานที่สำคัญของการมีชีวิตที่เจริญงอกงามและมีคุณภาพได้ ดังนั้น เด็กและเยาวชนจะต้องได้รับการสนับสนุนจากองค์กรดังกล่าวข้างต้นอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่ออบรมเยาวชนให้มีความคิดความอ่านที่ถูกต้องและรู้จักบทบาทหน้าที่ที่จะปฏิบัติต่อตนเองและส่วนรวมในการพัฒนาสังคมอย่างแท้จริง

๔.๓ สรุป

จุดมุ่งหมายหลักของการนำเสนอในบทนี้ ก็เพื่อนำเสนอแนวทางประยุกต์ “วิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ” เพื่อประยุกต์แก้ปัญหาเยาวชนที่กำลังถูกความก้าวหน้าที่ทางวัตถุนิยม ชั่ววนให้เกิดความพอใจ หลงไปเป็นหลงเสน่ห์ของวัตถุ บูชานิยมความสุข ความเจริญทางวัตถุ อันเป็นมูลเหตุให้เยาวชนก่อปัญหาดังกล่าวข้างต้น อย่างไรก็ตาม ท่านพุทธทาสภิกขุได้เสนอวิธีการและทางออกสำหรับการแก้ปัญหาของเยาวชนที่พึงประสงค์แก่สังคมไว้ ดังนี้

สังคมควรให้เยาวชนได้รับการศึกษาอบรมและอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมพร้อมทั้งให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่ถูกต้องทางสติปัญญาและสังคมก็ควรสร้างสื่อสิ่งกระตุ้นให้

เกิดกำลังใจที่จะประพฤติปฏิบัติในการทำความดี โดยนำหลักธรรมทางศาสนามาขัดเกลาจิตใจ เพื่อเยาวชนทุกคนได้ปฏิบัติธรรมเหมาะสมตามวัยและสถานะ คือ ให้รู้จักหน้าที่หรือธรรมะที่ตรงตามวัย โดยได้รับการศึกษาที่ถูกต้อง คือ มีความฉลาดหรือสติปัญญาในขั้นพื้นฐาน มีความรู้เรื่องวิชาชีพและอาชีพพอตัวแล้วก็ปฏิบัติได้และมีมนุษยธรรม คือ หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นมนุษย์อย่างถูกต้อง โดยมีหลักสถาบันผู้มีพระคุณคือสถาบันบิดามารดา สถาบันอาจารย์ สถาบันพระสงฆ์ อยู่เป็นรากฐานของศีลธรรมในการทำความดี ด้วยการมี “ดี” ๕ เป็นหลักปฏิบัติ คือ ลูกที่ดี ศิษย์ที่ดี เพื่อนที่ดี พลเมืองที่ดี พุทธมามกะที่ดี ดีทั้ง ๕ นี้ ได้มาด้วยการบังคับตัวเองโดยมี สังฆะ จริ่งใจที่จะทำให้ดี มีทมะ บังคับตัวเองทำให้ดี มีขันติอดทน มีใจจะละสิ่งเลวๆ ได้ ก็จะเป็นคนดีได้ตามความปรารถนาของบิดามารดา สังคม และประเทศชาติ รวมถึงโลกด้วย

นอกจากนั้น ทัศนคติของผู้ทรงคุณวุฒิกับงานวิจัยทางสังคมปัจจุบันเห็นในทิศทางเดียวกันว่า การแก้ปัญหาเยาวชนควรเน้นเชิงบูรณาการทางสังคม ด้วยการขับเคลื่อนผ่านการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของภาคีต่างๆ อาทิ ครอบครัว วัด โรงเรียน สื่อ ภาครัฐ เอกชนฯลฯ โดยมุ่งเป้าหมายเชิงบูรณาการต่อการเรียนรู้ทางสังคมแก่เด็กและเยาวชนโดยเฉพาะการวางรากฐานชีวิตและเป็นแบบอย่างที่ดีในชีวิตของเด็กโดยการเสริมสร้างทักษะชีวิต เพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีความคิดและกล้าตัดสินใจบนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนรู้จักปรับตัวเข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพปัญหาและวิธีแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน ๒) ศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ และ ๓) ประยุกต์แนวคิดของพุทธทาสภิกขุในการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนในสังคมปัจจุบัน ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี วิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณด้านการอบรมศีลธรรมแก่เยาวชนในสังคมไทย โดยผลการศึกษารูปได้ดังนี้

๕.๑.๑ สภาพปัญหาและวิธีแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบันพบว่า การพัฒนาประเทศในระยะที่ผ่านมาทำให้ความสำคัญเฉพาะด้านเศรษฐกิจและสังคมทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางวัตถุและเทคโนโลยีใหม่ๆ อย่างรวดเร็ว การพัฒนาที่มุ่งหวังความเจริญและส่งเสริมสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ทางวัตถุและการกระตุ้นของสื่อทางสังคม จึงนำไปสู่การครอบงำทางวัฒนธรรมและพฤติกรรมเร่งการบริโภคนิยม ทำให้สังคมเกิดความขัดแย้งระหว่างบทบาทหน้าที่ของบุคคลและสถาบันต่างๆ มากขึ้น ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของคนในสังคม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ทำให้มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และก่อปัญหาขึ้นซึ่งสะท้อนออกมาให้เห็นจากสถานการณ์ เช่น ปัญหาเรื่องค่านิยมการใช้ความรุนแรง อาชญากรรมทางเพศ การแพร่ระบาดของยาเสพติด เป็นต้น สาเหตุดังกล่าวเกิดจากสังคมให้ความสำคัญกับการเสพบริโภควัตถุ จากสังคมที่เคยพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันก็มีลักษณะเป็นสังคมปัจเจกชนที่เห็นแก่ตัวมากขึ้น สังคมจึงมีบทบาทน้อยลงในการร่วมกันรับผิดชอบและทำหน้าที่ในการส่งเสริมสิ่งที่ดีงามหรือแก้ไขปัญหามาของเยาวชน โดยเฉพาะครอบครัว ชุมชน ศาสนา และสถานการศึกษาซึ่งถือเป็นสถาบันหลักที่บ่มเพาะเยาวชนให้เติบโตเป็นคนดี มีศีลธรรม เป็นภูมิคุ้มกันให้เยาวชนมีพื้นฐานทางจิตใจที่เข้มแข็งมั่นคง รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม ยังมีความบกพร่องในบทบาทและทำหน้าที่ของตนที่ดีพอ ทำให้เยาวชนขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและขาดแบบอย่างที่ดีงามในการดำเนินชีวิตทางสังคม

Page 133 of 188

๕.๑.๓ การประยุกต์แนวคิดของพุทธทาสภิกขุในการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนในสังคมปัจจุบันพบว่า การแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ มีเป้าหมายโดยมุ่งประโยชน์เพื่อเป็นรูปแบบการปฏิบัติสำหรับใช้แก้ปัญหาเยาวชนซึ่งกำลังก่อปัญหาอันไม่พึงประสงค์แก่สังคม มีหลักการปฏิบัติดังนี้ ส่งเสริมเยาวชนให้ได้รับการศึกษาอบรมที่ถูกต้องและอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมจนมีความคิดนึกรู้สึกที่ดีงามโดยได้รับความร่วมมือ แนะนำ ชักจูง สนับสนุน หรือสร้างโอกาสที่ถูกต้อง เพื่อที่จะเป็นผู้ที่มีธรรมะหรือมีศีลธรรม มีสติปัญญา มีความเฉลียวฉลาดพอที่จะดำเนินอาชีพ ให้พ้นจากความยากลำบากได้ เพราะได้ยึดมั่นในหลักธรรมนำมาประพฤติปฏิบัติธรรมตามวัยตามสถานะ คือ รู้จักหน้าที่หรือรู้จักนำธรรมะไปปฏิบัติได้เหมาะสมแก่ตน โดยมีสถาบันผู้มีพระคุณคือสถาบันบิดามารดา สถาบันอาจารย์ สถาบันพระสงฆ์ อยู่เป็นรากฐานในการที่จะเคารพนับถือสำหรับยึดเหนี่ยวจิตใจในการทำความคิด ยึดหลักปฏิบัติ คือ เป็นลูกที่ดี ศิษย์ที่ดี เพื่อนที่ดีพลเมืองที่ดี พุทธมามกะที่ดี ที่สำคัญ คือ มีความสัตย์จริงใจที่จะทำให้ดี มีการบังคับตัวเองให้ทำดี มีความอดทนอดกลั้น และมีการสละสิ่งเลวได้ เยาวชนก็จะเป็นคนดีได้ตามความปรารถนาของบิดามารดา สังคม และประเทศชาติรวมถึงโลกด้วย

ทรรศนะของผู้ทรงคุณวุฒิเห็นพ้องกับวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุและผลการวิจัยปัจจุบันว่า ปัญหาศีลธรรมของเยาวชน เกิดขึ้นเพราะสังคมให้การส่งเสริมค่านิยมทางวัตถุมากกว่าการส่งเสริมคุณค่าทางจิตใจ การศึกษาก็มุ่งเน้นพัฒนาบ่มเพาะสติปัญญารวมทั้งวิชาการด้านต่างๆมากกว่าการส่งเสริมสร้างด้านคุณธรรมศีลธรรม การปรับเปลี่ยนแนวคิดวิธีแก้ปัญหามาของเยาวชนนั้น ผู้ปกครองทางสังคมควรเน้นเชิงบูรณาการทางสังคม ด้วยการขับเคลื่อนผ่านการเรียนรู้ทั้งทางสังคมและส่งเสริมแนวคิดทางศาสนาหรือศีลธรรมเพื่อปลูกฝังให้เยาวชนได้มีการศึกษาที่ถูกต้อง คือ การศึกษาที่พัฒนาทั้งทางกายและทางความคิดจิตใจควบคู่กัน ถือเป็นหลักการสำคัญในพัฒนาการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์และมีความสามารถในการประพฤติปฏิบัติในการทำหน้าที่ของตนทางสังคมได้ เมื่อนั้นเยาวชนก็จะไม่ก่อความเดือดร้อนให้เกิดความกระทบกระทั่งตนเองและผู้อื่นในสังคม สังคมก็จะสงบสุขร่มเย็นบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิธีแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนของพุทธทาสภิกขุ นักคิดนักศาสนาผู้มุ่งพราภเพื่อนมนุษย์ทุกคนให้ออกมาจากการตกเป็นทาสทางวัตถุนิยมนั้น ท่านต้องการชี้ให้เห็นว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นทุกชนิดในสังคม เกิดจากคนหลงใหลในวัตถุ บูชาวัตถุ เห็น

แก้ตัว แข่งแย้งแข่งขันกัน กอบโกยส่วนเกิน ไม่มีการบังคับจิตใจ จึงก่อความเดือดร้อนทั้งแก่ตนและผู้อื่น ดังนั้น ท่านจึงเสนอแนะให้ทุกคนถอยหลังเข้าไปหาความถูกต้อง คือ สังคมธรรมที่มาจากการปฏิบัติในทางศีลธรรม ยึดหลัก “ธรรมิกสังคม” คือ เป็นสังคมที่ประกอบด้วยธรรมะไม่มีใครเอาเปรียบใคร เป็นสังคมที่ประพฤติกฎต้องทั้งทางฝ่ายวัตถุและจิตใจ มุ่งสำเร็จประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันในสังคมมนุษย์ สังคมก็จะดำรงถูกต้องตามหลักศาสนาหรือศีลธรรม สังคมก็จะรอดอยู่ได้ เพราะการประพฤติกะทำต่อกันและกันอย่างถูกต้อง ปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นก็จะหมดไป หลักการของพุทธทาสภิกขุ นั้น ทำให้เราได้แง่คิดในหลายมิติว่า การพัฒนาหรือการแก้ปัญหาต่าง ๆ นั้น ต้องยึดหลักประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญเห็นทุกคนเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ร่วมสุขร่วมทุกข์ นั่นก็คือ “ความไม่เห็นแก่ตัว”

๕. ๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ การศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะพุทธทาสภิกขุ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในเบื้องต้น ทำให้ทราบถึงวิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชน ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาศีลธรรมของเยาวชนในสังคมปัจจุบันได้ เพราะเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ คือ แก้ปัญหาด้านจิตใจโดยตรง ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาหรือการแก้ปัญหาต่างๆ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ครอบครัวยุคใหม่ สถานการศึกษา สื่อมวลชน หรือทุกหน่วยงานทั้งของภาครัฐและเอกชน ควรส่งเสริมหรือให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านศีลธรรมในสังคมอย่างจริงจัง โดยนำวิธีการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาข้อบกพร่องทางศีลธรรมของเยาวชนให้แพร่หลายเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมที่เยาวชนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน

๕.๒.๒ จากการศึกษาแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหามาของท่านพุทธทาสเป็นการศึกษาวิธีการของพระเถระรูปหนึ่งในสังคมไทย เพื่อไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาศีลธรรมของเยาวชนในสังคมปัจจุบัน ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ถ้าหากจะศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นที่ผู้วิจัยยังไม่ได้กล่าวไว้ในรายละเอียด จึงเสนอแนะสำหรับการวิจัยในเรื่องดังต่อไปนี้

๑. การศึกษาวิธีการพัฒนาศีลธรรมของเยาวชนที่พึงประสงค์มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตต่อสังคมไทยในอนาคตอย่างไร
๒. การศึกษาวิเคราะห์วิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนของพระเถระในองค์กรพระพุทธศาสนาของสังคมไทยที่มีแนวคิดต่อการพัฒนาศีลธรรมของเยาวชนไทย

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๕.

พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ม. ป.ป.

พุทธทาสภิกขุ. การศึกษาในทัศนะของท่านพุทธทาส. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์,
๒๕๓๓.

_____. การศึกษาคืออะไร. กรุงเทพมหานคร : สมชายการพิมพ์, ๒๕๑๗.

_____. การศึกษาของโลก. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาจัดพิมพ์, ๒๕๑๘.

_____. การศึกษาสร้างโลกให้มีสันติภาพหรือทำลายโลก. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์ธรรมบูชา, ๒๕๑๖.

_____. คื่นความถูกต้อง. กรุงเทพมหานคร : หจก. เอมีเทรดดิ้ง, ๒๕๔๑.

_____. เด็กจะเป็นผู้สร้างโลกในอนาคต. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ,
๒๕๓๕.

_____. เทศนาและโอวาท. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๓๒.

_____. ธรรมโฆษณ์ : ขุมทรัพย์ทางปัญญา. สวนโมกขพลารามไชยา : สำนักพิมพ์
สุภาพใจ, ๒๕๑๗.

_____. ธรรมสังฆะของชนชาติกับอุดมคติทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๗.

- _____ . ชัมมิกสังคมนิคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยามประเทศ, ๒๕๓๘.
- _____ . ธรรมสังจะสังเคราะห์. สุราษฎร์ธานี : ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๒๘.
- _____ . บางแง่มุมของกามในทัศนะพุทธทาสภิกขุ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
สุภาพใจ, ๒๕๔๒.
- _____ . บรมธรรม : กับการศึกษาของโลกปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : คณะธรรมทาน
ไชยาจัดพิมพ์, ๒๕๑๒.
- _____ . ปณิธาน เล่ม ๑ เหตุให้เกิดวิปริต. กรุงเทพมหานคร : สุภาพใจ, ๒๕๔๑.
- _____ . ปณิธาน : เพื่อสืบสานปณิธานพุทธทาส. กรุงเทพมหานคร : สุภาพใจ, ๒๕๔๕.
- _____ . เป้าหมายของชีวิตและสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมบูชาของ
คณะเผยแผ่วิธีการดำเนินชีวิตประเสริฐ (ผชป.), ๒๕๒๕.
- _____ . เมื่อธรรมครองโลก. สุราษฎร์ธานี : ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๒๓.
- _____ . เยาวชนกับศีลธรรม. กรุงเทพมหานคร : ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๒๒,
- _____ . เยาวชนกับความรอดของสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ,
๒๕๔๕.
- _____ . เยาวชนที่พึงปรารถนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิพนพาน, ๒๕๒๕.
- _____ . ระดมธรรม. บันทึกคำบรรยายเรื่อง “การระดมธรรม”, สวนโมกขฯ ๒๕ เมษายน
๒๕๑๕.
- _____ . เล่าไว้เมื่อวัยสนธยา. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๔.
- _____ . ศีลธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ,
๒๕๔๘.
- _____ . โอวาทพุทธทาสแด่..เยาวชน. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ม.ป.ป.
- _____ . อตัมมยาปริทัศน์. สุราษฎร์ธานี : คณะธรรมทานไชยาจัดพิมพ์, ๒๕๑๒.

ข. ข้อมูลตุติภูมิ

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. เด็กและเยาวชนในยุคโลกาภิวัตน์ : ปัญหา ทางเลือก
ทางออก. เอกสารประกอบการประชุมคณะรัฐมนตรี เรื่องความเห็นชอบ
โครงการเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชาติ, ๒๕๔๕.

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, เอกสารประกอบการประชุมคณะรัฐมนตรีเรื่องขอความเห็นชอบโครงการเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชาติ.

กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๔๕.

คณะกรรมการด้านเด็กและเยาวชนและครอบครัว, (ร่าง)รายงานประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนด้านเด็กเยาวชนและครอบครัว ประจำปี ๒๕๔๕. เอกสารประกอบการเสวนา ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ คุณศรีสว่าง พัววงศ์แพศย์ เรื่องงานเวทีสิทธิเด็กครั้งที่ ๑๒ ณ รัฐสภา ชั้น ๒.

คณะ ผ.ช.ป. (รวบรวม). ชีวิตการงาน หลักธรรม พุทธทาสภิกขุ. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ม.ป.ป.

ดนัย ไชยโยธา รศ. พจนานุกรมพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ โอ.เอส. พรินต์ เฮาส์, ๒๕๔๓.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม : การวิจัยและการพัฒนาบุคคล.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

ธรรมปราโมทย์. ตามรอยพุทธทาส - ภาคผลงาน. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๕.

นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์. วิเคราะห์ปัญหาสำคัญในสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.

นิสารัตน์ ศิลปะเดช. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๑,

กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๒.

พจนานุกรม. ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ ๖, กรุงเทพมหานคร : บริษัทอักษรเจริญทัศน์ จำกัด, ๒๕๒๕.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๘, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

_____. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่บริษัทสื่อตะวัน จำกัด, ๒๕๔๕.

_____. ธรรมานุชีวิต. (ฉบับชาวบ้าน), กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ม.ป.ป.

_____. ชีวิตที่เป็นอยู่ดี ด้วยการศึกษากัน ๓ ทำให้พัฒนาคบ ๔. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๔.

_____. ศาสนาและเยาวชน. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๕.

พระประชา ปสนุนธมโม. เล่าไว้เมื่อวัยสนธยา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โกมลคีมทอง, ๒๕๓๕.

พระพรหมมิ่งกลาจารย์. (หลวงพ่อปัญญาั่นตภิกขุ), ธรรมสำหรับเด็ก. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ม.ป.ป.

พรชูลี อาชาวอำรุง และคณะ. รายงานฉบับย่อโครงการศึกษาทบทวนโครงการครูพระสอน
ศีลธรรมในโรงเรียน. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๔๘.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๗,
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๐.

ไพโรจน์ อยู่ณนเทียร. วาทีธรรมว่าด้วยศีลธรรม. (พุทธทาสภิกขุ), พิมพ์ครั้งที่ ๒ ,
กรุงเทพมหานคร : บริษัท ออฟเซ็ท ครีเอชั่น จำกัด, ๒๕๔๕.

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก. รายงานการดำเนินงาน ปี ๒๕๔๓. กรุงเทพมหานคร : เอลโลการ
พิมพ์. ๒๕๔๓.

มูลนิธิเพื่อนหญิง. สรุปข้อมูลและสถิติภัยทางเพศประจำปี ๒๕๔๒. (อัดสำเนา), ๒๕๔๒.

_____. สรุปข้อมูลรายงานประจำปี. (อัดสำเนา), ๒๕๔๔.

_____. สรุปข้อมูลและสถิติภัยทางเพศประจำปี ๒๕๔๒. (อัดสำเนา), ๒๕๔๒.

เรืองชัย ทรัพย์นิรันดร์. “วัยรุ่นกับความรุนแรง”. วารสารมติชน ๒๖, ๒๒๕, ๑๒ มิถุนายน
๒๕๔๖ .

_____. “วัยรุ่นไทยปี ๒๐๐๐ คลั่ง คอมพ์ - ดูทีวี”. วารสารมติชน ๒๓, ๘๐๖๒ ๔ เมษายน
๒๕๔๓.

รัฐจวน อินทรกำแหง. ท่านอาจารย์พุทธทาสในฐานะครู. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๘.

วันทนี จันทรเี่ยม. เอกสารประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องเทคนิคการจัดกิจกรรม
กลุ่มเพื่อพัฒนาจริยธรรมและ EQ.เยาวชน. ๑๒ - ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๕.

_____. “รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาองค์ความรู้
ในการจัดการปัญหาและพัฒนาเยาวชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชน
และชุมชน กรณีศึกษา การจัดการปัญหาเสพติด: พื้นที่เชียงใหม่ ”.
กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ป., ๒๕๔๖.

สมทรง บุญฤทธิ์ และคณะ. ชีวิตและงานของหลวงตาไสว ลีวญาณ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เฟื่องฟ้า, ๒๕๔๐.

สมพงษ์ จิตระดับ. เด็กไทยพันธุ์ใหม่เติบโตมาจากวัดถุนิยมเทศเสรี ยาเสพติด. (อัคราณา). ๒๕๔๕.

สมพร เทพสิทธิ์า. การควบคุมทางสังคม. กรุงเทพมหานคร : สมชายการพิมพ์, ๒๕๔๑.

สมทรัพย์ สุขอนันต์. “วัยใส วัยเสี่ยง วัยรุ่น วัยแห่งความเสี่ยง”. เอกสารในการอบรม เรื่องแนว ทางด้านจิตวิทยาชุมชนเพื่อป้องกันปัญหาวัยรุ่น : การให้ความรู้ผู้ปกครองเพื่อ ป้องกันปัญหาวัยรุ่นเสนอที่มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๔กรกฎาคม ๒๕๔๖ (อัคราณา).

เสริน ปุณณะหิตานนท์. การกระทำผิดในสังคม สังคมวิทยาอาชญากรรมและพฤติกรรม เบียงเบน. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เดอะ บิสซิเนส เพรส จำกัด, ๒๕๒๓.

_____. พุทธทาส นาคารชุนแห่งเถรวาท. กรุงเทพมหานคร : โอเดียน สโตร์, ๒๕๓๐.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. เอกสารประกอบการสัมมนา ๕ ปีศิลปินแห่งชาติ. วันที่ ๒๒ - ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ ณ หอประชุมเล็กศูนย์วัฒนธรรมแห่ง ประเทศไทย, ๒๕๓๗.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. “โครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและ เยาวชน”. คมชัดลึก. ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐.

สำนักงานแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สรุปทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมา (แผนพัฒนาฉบับที่ ๑ - ๘) (อัคราณา), ม.ป.ป.

อโณทัย อาตมา. ธรรมเนียมขุมทรัพย์ทางปัญญา. (พุทธทาสภิกขุ), กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๒.

อภิญา เวชชัย. การศึกษาทบทวนสภาวะการณ์ปัญหาของครอบครัวไทยและข้อเสนอต่อ นโยบายการพัฒนาศาสน์ครอบครัว. กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.

อัญมณี บุรณกานนท์และคณะ. การศึกษาทบทวนสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนและข้อเสนอแนะ เจริญนโยบาย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.

อำนวยการ ยศโยธา. ท่านพุทธทาสกับบทบาทการก้าวหน้านำทางและสืบทอดธรรมใน

พระพุทธศาสนา. วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ ๑๓
ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๔๕.

ค. วิทยานิพนธ์

จุฬาลักษณ์ ศรีทองอยู่. “พฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดของเยาวชนในศูนย์เยาวชนตำบล
อำเภอกำแพงแสน จ. นครปฐม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๔๖.

บุรณ์ สายโกสุม. “ความสัมพันธ์ในครอบครัวและความก้าวร้าวของวัยรุ่น”. วิทยานิพนธ์
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
๒๕๓๒.

พระณรงค์ กิตติสโร. “การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องการพัฒนาปัญญาตามทัศนะของพุทธทาส
ภิกขุ”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระอุบล กตปุญโญ. “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย”. วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๓๗.

พระมหาสำราญ ญาณส่วโร. “การศึกษาผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อ
สังคมไทย”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

พระมหาไฉน ประกอบผล. “การศึกษาหลักพุทธจริยธรรมเรื่องหน้าที่ของบุตรธิดาต่อบิดา
มารดา กรณีศึกษา : นักเรียนโรงเรียนปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี”. วิทยานิพนธ์
อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔.

ภาวिका พิทักษ์อร่ามวงศ์. “การเปรียบเทียบการรับรู้ของบุตรและบิดามารดาต่อการใช้ความ
รุนแรงในกระบวนการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว”. วิทยานิพนธ์ปริญญา
พยาบาลศาสตร มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔ .

สมพร สุทัศนีย์. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในเขต
กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

เสกสรร ทองคำบรรจง. “การศึกษาโครงสร้างทางจริยธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามแนวพุทธศาสนา : การสร้างมโนทัศน์พื้นฐาน การวัดความเปลี่ยนแปลง และรูปแบบเชิงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง”. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕.

ง. อินเทอร์เน็ต

แผนพัฒนาและสังคมแห่งชาติ. จากเว็บไซต์ <http://www.nesdb.go.th/nesdb4-th.html>.

ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง. จากเว็บไซต์ [http://www"data.Cusri.chula.ac..th / Child](http://www.data.Cusri.chula.ac.th/Child).

สำนักคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. ประมาณจำนวนนักเรียน - นักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด : กรณีตัวอย่างนักเรียน - นักศึกษา จากสถาบันการศึกษาทุกสังกัดทั่วประเทศ. จากเว็บไซต์ <http://www.oncb.go.th/document/situation.4htm>, ๒๕๔๕.

สำนักคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน. จากเว็บไซต์ <http://www.oncb.go.th/document/situation3.htm>, ๒๕๔๔.

สำนักคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. ผลการดำเนินงานบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด. จากเว็บไซต์ [http://www.oncb.go.th / document](http://www.oncb.go.th/document).

สำนักคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน. จากเว็บไซต์ <http://www.oncb.go.th/document/situation3.htm>, ๒๕๔๔.

สำนักคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. ผลการดำเนินงานบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด. จากเว็บไซต์ [http:// www.oncb.go.th / document/ c5-work](http://www.oncb.go.th/document/c5-work) ๐๑. htm.

หทัยรัตน์ มาประณีต. สัมมนาวิชาการเรื่อง “ความรุนแรงต่อวัยรุ่น : ภัยใกล้ตัว”. จากเว็บไซต์ [http:// www.manager.co.th/Campus/ViewNews.aspx?NewsID = ๕๘๐๐๐๐๑๕๑๒๕-๕๔k-](http://www.manager.co.th/Campus/ViewNews.aspx?NewsID=๕๘๐๐๐๐๑๕๑๒๕-๕๔k-).

ภาคผนวก ๑

๑. หลักธรรมสำหรับแก้ปัญหาเยาวชนในพระพุทธศาสนา

ปัญหาสังคมได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ส่งผลกระทบต่อบุคคลทุกระดับโดยเฉพาะต่อกลุ่มเด็กและเยาวชน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการให้ความสำคัญด้านเศรษฐกิจซึ่งเป็นการพัฒนาทางด้านวัตถุมากกว่าพัฒนาสังคมในด้านอื่นๆ โดยเฉพาะการพัฒนาด้านจิตใจ พุทธศาสนามีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวและพัฒนาคน การพัฒนาสังคมในเชิงพุทธนั้น เริ่มจากการพัฒนาจิตหรือความคิดของมนุษย์ในสังคมก่อนอื่นใด ให้เป็นบุคคลผู้มีสัมมาทิฐิ คือ ความเห็นชอบหรือเข้าใจถูกต้องเป็นแกนนำของความประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชีวิตและสังคม^๑ หลักธรรมที่จะช่วยเกลาใจพัฒนาจิตของเยาวชนให้กลายเป็นผู้ที่มิเห็นถูกต้องคือกระทำในใจโดยแยบคาย รู้จักคิด คิดเป็น หรือคิดถูกวิธี ได้แก่ พรหมวิหาร ๔ ฌรวาสธรรม ๔ ทิส ๖ และสัพปริสธรรม ๗ เป็นหลักปฏิบัติดังนี้

๑.๑ พรหมวิหาร ๔^๒ หมายถึง ธรรมของพรหมหรือของท่านผู้เป็นใหญ่^๓ ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ ดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ^๔ ๔ ประการคือ

- ๑) เมตตา มีความรักที่ปรารถนาดีให้เขามีความสุขมีจิตแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์ไม่หวังผลตอบแทน มีความรู้สึกรักคนและสัตว์ทั่วโลก เสมอด้วยรักตนเอง
- ๒) กรุณา ความสงสาร มุ่งหน้าสงเคราะห์คนและสัตว์ที่มีความทุกข์ แบ่งปันด้วยวัตถุหรือสงเคราะห์โดยธรรม ซึ่งบอกทางให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิต

^๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๗๓๗.

^๒ อจ. ปญฺญก. ๒๒/๑๕๒/๑๕๒ ; อภ.ถ. ๓๔/๑๕๐/๑๕๕ ; วิสุทฺธิ. ๒/๑๒๔.

^๓ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอักษรเจริญทัศน์ จำกัด, ๒๕๒๕), หน้า ๕๗๘.

^๔ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่บริษัทสื่อตะวัน จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๔.

๓) มุทิตา ยินดีในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุขมีจิตผ่องใสบันเทิง กอรปด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติ ด้วยความเป็นผู้ยินดี เมื่อเขาได้ดี

๔) อุเบกขา วางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทำแล้วอันควรได้รับผลดีผลชั่ว

๑.๒ ขรรวาสธรรม ๔

เป็นหลักธรรมสำหรับการครองเรือน หลักการครองชีวิตคู่ เป็นหลักประกันและประสานความสัมพันธ์บุคคลในครอบครัวไว้มิให้แยกสลาย^๕ มี ๔ ประการได้แก่

๑) สัจจะ : ความซื่อสัตย์ ซื่อตรง จริงใจ พุดจริง ทำจริงต่อกัน เป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและไม่ตรีจิตต่อกัน

๒) การฝึกฝน : การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดสินใจ แก้ไขข้อบกพร่อง รู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ ข่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน ปรับนิสัยและอัธยาศัยให้กลมกลืนประสานเข้าหากันได้ ไม่เป็นคนถือด้านเอาแต่ใจและอารมณ์ของตน

๓) ขันติ : ความอดทนอดกลั้นตั้งหน้าทำหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียรเข้มแข็งทนทาน ไม่หวั่นไหว ไม่ทอดถอนใจต่อความหนักและความร้ายแรงที่ผ่านเข้ามาในชีวิต

๔) จาคะ : ความเสียสละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนใจกว้างรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น ร่วมมือช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตน ตลอดถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน^๖

๑.๓ หลักทศ ๖^๗ บุคคลประเภทต่าง ๆ ที่เยาวชนต้องปฏิบัติหน้าที่สัมพันธ์กับตน ให้ถูกต้องเหมาะสมถูกต้องตามคุณธรรมและหน้าที่ ดุจทศที่อยู่รอบตัว ๖ ทิศดังนี้

^๕ รศ, ดนัย ไชยโยธา พจนานุกรมพุทธศาสน์, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ โอ.เอส. พรินต์ เฮาส์, ๒๕๔๓), หน้า ๔๔.

^๖ ส.ส.(ไทย) ๑๕ / ๓๔๕ / ๓๑๖. บ.ส. (ไทย) ๒๕/๒๑๑/๓๖๑.

^๗ ท.ป. (ไทย) ๑๑ / ๑๕๘ / ๒๐๒ - ๒๐๖.

^๘ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ธรรมานุญชีวิต (ฉบับชาวบ้าน), (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ธรรมสภา, ม.ป.ป.), หน้า ๖.

๑) **ปรีถิมทิศ** คือ ทิศเบื้องหน้า มารดาบิดาเป็นผู้มีอุปการคุณสูงสุดแก่เรา

ก. ในฐานะบุตรธิดาพึงบำรุงมารดาบิดาดังนี้ ๑. ท่านเลี้ยงเรามา เลี้ยงท่านตอบ ๒. ช่วยทำการงานของท่าน ๓. ดำรงวงศ์สกุล ๔. ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท ๕. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศไปให้

ข. บิดามารดาขอมอนุเคราะห์บุตรธิดาตามหลักปฏิบัติดังนี้ ๑. ห้ามปรามจากความชั่ว ๒. ให้ตั้งอยู่ในความดี ๓. ให้ศึกษาศิลปวิทยา ๔. หาคู่ครองที่สมควรให้ ๕. มอบทรัพย์สมบัติไว้ในโอกาสอันสมควร

๒) **ทักษิณทิศ** คือ ทิศเบื้องขวา ครูอาจารย์เป็นทักษิณบุคคลสมควรแก่ การบูชาคุณ เคารพ สักการะของศิษย์ ดังนี้

ก. ศิษย์พึงบำรุงครูอาจารย์ ๑. ลูกศิษย์รับ แสดงความเคารพ ๒. เข้าไปหาเพื่อรับใช้ปรักษาถามและรับคำแนะนำ ๓. ใฝ่ใจเรียน มีใจรัก เรียนด้วยศรัทธา พึงให้เกิดปัญญา ๔. ประนบัติช่วยขบริการ เป็นธุระให้ ๕. เรียนโดยเคารพเอาจริงเอาจริง ถือเป็นกิจสำคัญ

ข. ครูอาจารย์ขอมอนุเคราะห์ศิษย์ ดังนี้ ๑. ฝึกฝนแนะนำให้เป็นคนดี ๒. สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง ๓. สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง ๔. ยกย่องให้ปรากฏในหมู่คณะ ๕. สร้างเครื่องคุ้มกัน

๓.) **ปัจฉิมทิศ** ทิศเบื้องหลัง ได้แก่ บุตรภรรยา เป็นกำลังสนับสนุนอยู่ข้างหลัง

ก. สามีพึงบำรุงภรรยา ดังนี้ ๑. ยกย่องให้เกียรติสมฐานะที่เป็นภรรยา ๒. ไม่ดูหมิ่น ๓. ไม่นอกใจ ๔. มอบความเป็นใหญ่ในงานบ้านให้ ๕. หาเครื่องแต่งตัวเครื่องประดับให้เป็นของขวัญตามโอกาส

ข. ภรรยาขอมอนุเคราะห์สามี ดังนี้ ๑. จัดงานบ้านให้เรียบร้อย ๒. สงเคราะห์ญาติมิตรทั้งสองฝ่ายด้วยดี ๓. ไม่นอกใจสามีทุกโอกาส ๔. รักษาทรัพย์สมบัติที่หามาได้ ๕. ขยันไม่เกียจคร้านในกิจ การงานทั้งปวง

๔) **อุตตรทิศ** คือ ทิศเบื้องซ้าย มิตรสหายเป็นผู้ช่วยให้ข้ามพ้นอุปสรรคภัยอันตราย และเป็นกำลังสนับสนุน ให้บรรลุความสำเร็จในงานทั้งปวง

ก. บุคคลพึงบำรุงมิตรสหาย ดังนี้ ๑. เผื่อแผ่แบ่งปัน ๒. พุดจามีน้ำใจ ๓. ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ๔. ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน ๕. ซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน

ข. มิตรสหายย่อมอนุเคราะห์ตอบ ๑. เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาป้องกัน ๒.. ช่วยรักษาทรัพย์สมบัติของเพื่อน ๓. ในคราวมีภัย เป็นที่พึ่งได้ ๔. ไม่ละทิ้งในยามวิบัติ ๕. นับถือตลอดถึงวงศ์ญาติของมิตร

๕) **เหตุจูงใจ** คือ ทิศเบื้องล่าง คนรับใช้และคนงานเป็นผู้ช่วยทำการงานต่าง ๆ เป็นฐานกำลังให้นาย

ก. นายพึงบำรุงคนรับใช้และคนงาน ดังนี้ ๑. จัดการงานให้ทำตามความเหมาะสมกับกำลังความสามารถ ๒. ให้ค่าจ้างรางวัลสมควรแก่งานและความเป็นอยู่ ๓. จัดสวัสดิการดี ช่วยรักษาพยาบาลในยามเจ็บไข้ ๔. ได้ของพิเศษมาก็แบ่งให้ ๕. ให้มีวันหยุดและพักผ่อนหย่อนใจตามโอกาสอันควร

ข. คนรับใช้และคนงานย่อมอนุเคราะห์นาย ๑. เริ่มทำการงานก่อนนาย ๒. เลิกงานทีหลังนาย ๓. ถือเอาแต่ของทีให้นายให้ ๔. ทำงานให้เรียบร้อยและดียิ่งขึ้น ๕. นำความดีเกียรติคุณของนายและกิจการไปเผยแพร่

๖) **อุปริมทิศ** คือ ทิศเบื้องบน พระสงฆ์ ผู้สูงด้วยคุณธรรมและเป็นผู้นำทางจิตใจ

ก. กฎหัตถ์ยอมบำรุงพระสงฆ์ดังนี้ ๑. จะทำสิ่งใด ก็ทำด้วยเมตตา ๒. จะพูดสิ่งใด ก็พูดด้วยเมตตา ๓. คิดสิ่งใด ด้วยเมตตา ๔. ต้อนรับด้วยความเต็มใจ ๕. อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย ๔

ข. พระสงฆ์ยอมอนุเคราะห์ภิกษุ ดังนี้ ๑. ห้ามปรามจากความชั่ว ๒. ให้ตั้งอยู่ในความดี ๓. อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี ๔. ให้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง ๕. ทำสิ่งที่ฟังแล้วให้แจ่มแจ้ง ๖. บอกทางสวรรค์ คือทางชีวิตที่มีความสุขความเจริญให้

๑.๔ สัมปฐิธรรม ๓

หลักธรรมที่จะช่วยเยาวชนให้มีคุณสมบัติ ควรค่าแก่ยกย่อง นับถือ ด้วยคุณธรรม คือ สัมปฐิธรรม^๑ แปลว่า ธรรมของคนดี, ธรรมที่ทำบุคคลให้เป็นคนดี หมายถึง ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ หรือธรรมที่ทำบุคคลให้มีความเห็นถูกต้องตามหลักปฏิบัติดังนี้

๑. รัชมัญญตา ความเป็นผู้รู้จักหลัก หรือรู้จักเหตุ รู้หลักความเป็นจริง รู้จักต้นเหตุ ที่ก่อให้เกิดผล สามารถที่จะพิจารณาวิเคราะห์หาสาเหตุของสถานการณ์ได้

^๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๕๑ - ๑๕๖.

^{๑๑} อ.ส.ศ.ต.ก. (บาลี) ๒๓ / ๖๕ / ๑๑๔ ; ที.ปา.(บาลี) ๑๑/๓๓๑/๒๖๔.

๒. อุตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักอรรถ ความมุ่งหมาย รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำ สามารถพิจารณาวิเคราะห์ผลหรือเหตุการณ์ได้

๓. อุตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักตน รู้จักฐานะภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรมที่ตนมีอยู่เป็นอยู่ ประพฤติตนให้เหมาะสมแก่ฐานะภาวะของตน

๔. มัตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ รู้จักพอดี จะพูดจะคิดอะไร ก็ให้รู้จักประมาณพอดี ความรู้จักประมาณสำเร็จประโยชน์ในการทุกเมื่อ

๕. กาลัญญตา ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม รู้จักปฏิบัติให้ตรงต่อเวลา

๖. ปริสัญญุตตา ความเป็นผู้รู้จักชุมชน ชนชั้น ใช้กิริยาวาจาให้เหมาะสมแก่ชนนั้น ๆ

๗. ปุคคลปโรปรัญญตา (ปุคคลัญญตา) ความเป็นผู้รู้จักความแตกต่างแห่งบุคคลโดย อหยาศัย ความสามารถและคุณธรรมเลือกคบเฉพาะคนดี “ ยัม เว เสวติ ตาทิโส ” คบคนใดก็เป็นคนเช่นนั้น

ประวัติโดยสังเขปของ ท่านพุทธทาสภิกขุ

พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้รับพระราชทานสมศักดิ์เป็นพระราชชัยกวี

พ.ศ. ๒๕๐๑ ตั้งสำนักปฏิบัติธรรม “สวนอุสม” และสวนอุสมมูลนิธิที่กรุงเทพฯ

พ.ศ. ๒๕๐๕ เริ่มสร้างโรงมหรสพทางวิญญาณและมีโรงปั้นภาพพุทธประวัติยุคแรก

พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นประธานในโครงการอบรมพระธรรมทูตรุ่นแรกที่จะไปเผยแผ่
พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ

พ.ศ. ๒๕๑๑ เป็นประธานในการประชุมสมาคมพุทธศาสนาทั่วประเทศ ครั้งที่ ๑๖

พ.ศ. ๒๕๑๔ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็น “พระเทพวิสุทธิเมธี”

พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้รับปริญญาคุณวุฒิปันธิตกิตติมศักดิ์ สาขาพุทธศาสตร์ (มจร.)

พ.ศ. ๒๕๒๕ สอนโมกข์อายุครบ ๕๐ ปี

พ.ศ. ๒๕๒๘ อาพาธค่อนข้างหนักตั้งแต่ต้นปี

- ได้รับปริญญาคุณวุฒิปันธิตกิตติมศักดิ์ สาขาอักษรศาสตร์ (ศาสนา
และปรัชญา) จากมหาวิทยาลัยศิลปากร
- ได้รับปริญญาคุณวุฒิปันธิตกิตติมศักดิ์ สาขาศึกษาศาสตร์จาก
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พ.ศ. ๒๕๒๘ วาระ ๘๐ ปี ของท่านพุทธทาสภิกขุ

- ได้รับการถวายปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปันธิตกิตติมศักดิ์
สาขาปรัชญา จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

พ.ศ. ๒๕๓๐ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็น “พระธรรมโกศาจารย์”

พ.ศ. ๒๕๓๒ ได้รับการถวายปริญญาอักษรศาสตรคุณวุฒิปันธิตกิตติมศักดิ์สาขา
พัฒนศึกษาศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาพาธด้วยโรคเส้นเลือดเลี้ยงสมองอุดตัน

- กรุณาประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติคุณพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส
ภิกขุ) ว่าเป็นผู้ทำคุณประโยชน์อย่างสูงยิ่งต่อการศึกษาของชาติ เนื่อง
ในโอกาสที่กระทรวงศึกษาธิการครบรอบ ๑๐๐ ปีในปี พ.ศ.๒๕๓๕

พ.ศ. ๒๕๓๖ อาพาธด้วยโรคเส้นเลือดในสมองแตก

- ได้รับการถวายปริญญาศิลปศาสตรคุณวุฒิปันธิตกิตติมศักดิ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ถึงแก่มรณภาพ (ละสังขาร) อย่างสงบภายในกุฏิ ณ สวนโมกขพลาราม
เวลา ๑๑.๑๒ น. เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๖
(สิริรวมอายุ ๘๗ ปี ๖๗ พรรษา)

ภาคผนวก ๓

ประวัติผู้ทรงคุณวุฒิ

๑. พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม)

เป็นชาวจังหวัดสมุทรสงคราม อุปสมบท ณ วัดปราโมทย์ ตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม มีพระครูสมุห์วรินทร์ เป็นอุปัชฌาย์

วุฒิการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๒๕ สอบได้เปรียญธรรม ๘ ประโยค สำนักเรียนวัดพระปฐมเจดีย์

พ.ศ. ๒๕๓๖ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปัจจุบันหน้าที่การงาน

พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นพระอุปัชฌาย์

พ.ศ. ๒๕๓๖ ได้รับพระบัญชาแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์

พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะภาค ๑๕

งานเผยแพร่

เป็นพระธรรมทูต, เป็นวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิที่วิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, เป็นวิทยากรอบรมพระธรรมทูต และเป็นวิทยากรพิเศษบรรยายวิชาการทางพระพุทธศาสนา สอนวิปัสสนากรรมฐานให้กับหน่วยงานของรัฐ เอกชน รัฐวิสาหกิจ โรงเรียน และมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนหลายแห่งในจังหวัดนครปฐมและจังหวัดอื่นๆ ด้วย

รางวัลเกียรติคุณที่ได้รับสูงสุด

พ.ศ. ๒๕๒๘ ได้รับรางวัลพระราชทาน เสาธรรมจริยวัตร ผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา ประเภตส่งเสริมการศึกษา จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้รับพระราชทานโล่และเข็มเครื่องหมาย ในฐานะผู้สร้างคุณประโยชน์ ให้แก่มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ฯ จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพ.ศ. ๒๕๔๐ ได้รับปริญญาดุษฎีศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (ศศ.บ) จากสถาบันราชภัฏนครปฐม จังหวัดนครปฐม

พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้รับปริญญาบัตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (พร.ด) จาก
มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. พระราชธรรมนิเทศ (พระพยอม กุลยาโน)

เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว ตำบลบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

วุฒิการศึกษา

- พ.ศ. ๒๕๐๐ เข้ารับการศึกษาที่โรงเรียนสังวรวิมลไพบูลย์
- พ.ศ. ๒๕๑๐ บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดสังวร(บวช๗วัน)
- พ.ศ. ๒๕๑๓ อุปสมบทเป็นพระภิกษุที่วัดสังวร
- พ.ศ. ๒๕๑๔ จบนักระธรรมเนียมที่วัดอัมพวัน จังหวัดนนทบุรี
- พ.ศ. ๒๕๑๕ จบนักระหมโต ที่วัดบางอ้อยช้าง จังหวัดนนทบุรี
- พ.ศ. ๒๕๑๖ จบนักระหมเอก ที่วัดบางอ้อยช้าง จังหวัดนนทบุรี

เกียรติคุณที่เคยได้รับ

- พ.ศ. ๒๕๒๘ รางวัลสังข์เงิน สาขาใช้ศิลปะในการเผยแพร่จากสมาคมนักประชา
สัมพันธ์แห่งประเทศไทย
- พ.ศ. ๒๕๓๑ โล่โครงการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่จากกรุงเทพมหานคร
- พ.ศ. ๒๕๓๕ โล่เกียรติคุณบาร์มี เป็นโล่พระผู้มีคุณต่อแผ่นดินและสังคมจากสมเด็จพระ
พระสังฆราช
 - โล่โครงการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ จากมูลนิธิหมอชาวบ้าน
- พ.ศ. ๒๕๓๖ โล่สาขาการศึกษานอกระบบบุคคลดีเด่นแห่งวงการศึกษานองชาติ จาก
สมาคม ศิษยานิเทศก์แห่งประเทศไทย
 - โล่ผลงานดีเด่นด้านวิชาภาษาไทย จากกรมสามัญศึกษา
- พ.ศ. ๒๕๓๗ ปริญญามหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาพุทธศาสน์ จากจุฬาลงกรณ
มหาวิทยาลัย
 - ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์สาขาพัฒนาสังคมจากสถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)
- พ.ศ. ๒๕๓๘ รางวัลเหรียญอนามัยโลก การรณรงค์เลิกบุหรี่จากกรมอนามัยโลก

- รางวัลมูลนิธิดีเด่นระดับภาค ลำดับที่ ๓ สมาคมสันนิบาตมูลนิธิแห่งประเทศไทย
- รางวัลโล่ผู้สนับสนุนกรมประชาสัมพันธ์ดีเด่นปี พ.ศ.๒๕๓๘ จาก นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี
- รางวัลชมเชยที่ ๓ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จากคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคม สำหรับเอเชียแปซิฟิก (เอสแคป) ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๘

พ.ศ. ๒๕๓๙ รางวัลมูลนิธิดีเด่นระดับภาค ลำดับที่ ๒ สมาคมสันนิบาตมูลนิธิแห่งประเทศไทย

- โล่พระราชทานประกาศเกียรติคุณ “ผู้ร่วมรณรงค์สร้างสรรค์สังคมปลอดบุหรี่” จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

พ.ศ. ๒๕๔๐ เกียรติบัตรยกย่องเชิดชูเกียรติด้าน“อภิปรายถ่ายทอดเสียงวิชาการทางพุทธศาสนา” จากสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก

- ประกาศนียบัตรทองคำเชิดชูเกียรติ “พระดีศรีสังคม” จากสมาคมสื่อสารมวลชนส่วนภูมิภาค (ประเทศไทย)
- โล่ประกาศเกียรติคุณ “นักศึกษาศึกษาดีเด่นแห่งชาติ สาขาสื่อมวลชน มหาวิทยาลัยมหิดล กระทรวงสาธารณสุข

พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้รับการคัดเลือกเป็น อุทยานการศึกษา ประจำปี ๒๕๔๑ จาก กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ

- รางวัลมูลนิธิดีเด่นภาคที่๑ ลำดับที่ ๑ จากสมาคมสันนิบาตมูลนิธิแห่งประเทศไทยปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชนจากสภามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- ปริญญานิตยศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จากมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

พ.ศ. ๒๕๔๒ “เสาเสมอธรรมจักร” ผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา

- รางวัลชมเชย ผู้ประพันธ์หนังสือเรื่องเรียนผูกเรียนแก้ จาก คณะกรรมการพัฒนา หนังสือแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. ๒๕๔๓ รางวัลมูลนิธิดีเด่นภาคที่ ๑ ลำดับที่ ๑ จากสมาคมสันนิบาตมูลนิธิแห่งประเทศไทย

- โล่รางวัล “มหิตลวรานุสรณ์” จากพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลีพระวรราชาทินัดดามาตุ

พ.ศ. ๒๕๔๔ โล่รางวัลผู้สนับสนุนงานกรมประชาสัมพันธ์ดีเด่น ประจำปี ๒๕๔๔ จากนายกรัฐมนตรี พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร

- โล่รางวัลอาสาสมัครดีเด่นพิเศษประจำปี ๒๕๔๓ - ๒๕๔๔ จากผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี
- โล่รางวัล มูลนิธิภาคดีเด่นประจำปี จากสมาคมสันนิบาตมูลนิธิแห่งประเทศไทย

พ.ศ. ๒๕๔๕ ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ ๒ ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี

๓. พระครูลีลาพัฒนาภิรม (พระมหาสง่า สุภโร ฌ ระนอง)

เป็นชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช อุปสมบท ที่วัดชลประทานรังสฤษฎ์ โดยหลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ เป็นพระอุปัชฌาย์

วุฒิการศึกษา

น.ธ. เอก. ป.ธ.๓ พธ.ม. (สาขาปรัชญา) จาก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปัจจุบันหน้าที่การงาน

- เจ้าคณะตำบลคลองหก อ.คลองหก จังหวัดปทุมธานี
- เจ้าอาวาสวัดปัญญานันทาราม
- ประธานมูลนิธิปัญญานันทาราม
- รองประธานศูนย์สืบอายุพระศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์
- กรรมการกลั่นกรองและควบคุมวิทยานิพนธ์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อนุกรรมการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรชั้น

พินิจาน พุทธศักราช ๒๕๔๔

ผลงานการเผยแพร่ธรรมะ

หนังสือ เคล็ดในการดำเนินชีวิต, บุษามะ, ธรรมะฝ่าวิกฤติ, สร้างความสุขร่วมยุคสมัย, ประกายแห่งปัญญา เล่ม ๑-๓

ผลงานด้านวิชาการ

- ประธานจัดทำจัดชุดฝึกอบรม หลักสูตร การจัดฝึกอบรมคุณธรรม “ค่ายพุทธบุตร ค่ายพุทธธรรม” ของวัดปัญญานันทาราม
- ประธานจัดทำจัดชุดฝึกอบรม ชุดที่ ๑๐ สัมมนาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรชั้นพินิจาน ๒๕๔๔

รางวัลเกียรติคุณที่ได้รับสูงสุด

- ได้รับรางวัลพระราชทานเสาเสมาธรรมจักร ผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา สาขาส่งเสริมพัฒนาชุมชน ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๔๒

๔. พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี)

- เกิดเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๑๖ บ้านครึ่งใต้ ต.ครึ่ง อ.เชียงของ จังหวัดเชียงราย
- บรรพชา ณ วัดครึ่งใต้โดยพระครูโสภณจริยกิจ เจ้าคณะอำเภอเชียงของ
- อุปสมบทเป็น ณ วัดครึ่งใต้ โดยมีพระสุนทรปริยัติวิธาน เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย เป็นพระอุปัชฌาย์
- ปัจจุบันพระมหาวุฒิชัย จำพรรษาอยู่ที่วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพฯ

วุฒิการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๔๓ สอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค สำนักวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม
พ.ศ. ๒๕๔๓ ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
พ.ศ. ๒๕๔๖ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประวัติการทำงาน / ด้านวิชาการ

- อาจารย์พิเศษบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยศรีปทุม
- บรรณาธิการวารสารเบญจมาภิตรสัมพันธ์
- วิทยากรพิเศษบรรยายวิชาการทางพระพุทธศาสนา สอนวิปัสสนากรรมฐานให้กับหน่วยงานของรัฐ เอกชน รัฐวิสาหกิจ โรงเรียน และมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนหลายแห่ง
- ประธานกลุ่มธรรมะการ์ตูน ผลิตรูปร่างแอนิเมชันชุด “พุทธประวัติ” เพื่อทูลเกล้าฯ ในมงคลวโรกาสทรง เจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา
- ผู้เขียนตำราหมวดวิชาพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
- กรรมการตรวจนักธรรม บาลี สนามหลวง
- เขียนบทความให้กับหนังสือพิมพ์ นิตยสารรายเดือน รายปักษ์ รายสัปดาห์ อาทิ เนชั่นสุดสัปดาห์ กรุงเทพธุรกิจ ชีวจิต สักดิ์สิทธิ์ WE , HEALTH & CUISIEN
- วิทยากรรับเชิญทุกวันศุกร์ รายการ “รอยธรรม” สถานีโทรทัศน์ ASTV

ผลงานหนังสือ / งานเผยแพร่

มีเกือบ ๒๐ เล่ม ผลงานซึ่งเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป คือ ธรรมะติดปีก, ธรรมะหลับสบาย, ธรรมะดับร้อน, ธรรมะบันดาล, ธรรมะรับอรุณ, ธรรมะราตรี, ปรัชญาหน้ากุฏิ, ปรัชญาหน้าบ้าน, DNA ทางวิญญาณ, ตายแล้วเกิดใหม่ตามนัยพระพุทธศาสนา และท่านยังได้เขียนบทความลงในนิตยสารหลายฉบับ เช่น เนชั่นสุดสัปดาห์, ชีวจิต, หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ, WE, HEALTH & CUISINE ฯลฯ

ผลงานที่ได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษ

- Anger Management (ธรรมะหลับสบาย)
- Looking Death in the Eye (สบตากับความตาย) ฯลฯ

ภาคผนวก ๔

บทสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

๔.๑ พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ สุสฺสฺสมฺโม ป.ธ. ๕)

คำถามข้อที่ ๑. สภาพปัญหาศีลธรรมของเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน

พระธรรมปริยัติเวที “เด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า” ผู้ใหญ่วันนี้ต้องสร้างแบบอย่างที่ดีแก่เด็กถ้าเยาวชนไปอยู่ในคนกลุ่มใดก็จะเป็นไปตามบุคลคลกลุ่มนั้น ในมงคลสูตรกล่าวถึงนกสองตัวพี่น้องกัน วันหนึ่งโดนพายุพัดตัวหนึ่งไปอยู่ในท่ามกลางโจรมันก็ไปสร้างนิสัยโจร อีกตัวหนึ่งไปอยู่ในท่ามกลางฤๅษี มันก็สร้างนิสัยฤๅษี นิสัยโจรก็คือแบบอย่างที่ไม่ดี นิสัยฤๅษีก็คือแบบอย่างที่ดี เด็กก็อยู่ในลักษณะนกสองตัว ถ้าอยู่ในสังคมกลุ่มที่ดี เด็กก็จะเหมือนกับผ้าที่พับไว้ดีมาก ถ้าไปอยู่ในสังคมกลุ่มไม่ดี เด็กก็จะเหมือนผ้าที่ยับยู่ยี่ ดังนั้นปัญหาทั้งหลายอยู่ที่ผู้ใหญ่ ไม่ใช่อยู่ที่เด็กและเยาวชน ซึ่งถ้าผู้ใหญ่ให้ความสำคัญแก่เด็กเยาวชน พัฒนาเด็กไปในทางที่ดี จะต้องช่วยกัน อย่าปล่อยให้เด็กมันดิเอง คนเราจะดีนั้นต้องสอน ไม่ใช่ดีเอง เด็กดีเองนั้น เปอร์เซ็นต์มันต่ำเหลือเกิน ถ้าเด็กดีเพราะการสอนเปอร์เซ็นต์มันสูง เพราะฉะนั้น ต้องอยู่ในลักษณะดูแลควบคุมตั้งแต่พื้นฐาน เราต้องปลูกฝังเยาวชนตั้งแต่อายุสาม ขวบจนกระทั่งถึงอายุร้อยปี โดยให้แสดงตนเป็นพุทธมามกะ เอาพุทธมามกะเข้าไปหลอมเลย จึงจะสามารถทำเด็กให้เป็นคนดีได้ นี่เป็นปัญหาข้อที่หนึ่ง ”

คำถามข้อที่ ๒. สาเหตุของปัญหาแต่ละประเภท..?

๒.๑ สาเหตุปัญหาความรุนแรงในครอบครัว / สังคม

พระธรรมปริยัติเวที “สาเหตุเกิดมาจากพ่อแม่ถามพ่อแม่ว่ามีความสามัคคีกันไหม? นี่อันดับแรกเลย ขอให้พ่อแม่หรือสามีภรรยาที่มีความสามัคคี ่กับความอบอุ่นนี้จะไปเกิดกับลูก แต่ถ้าพ่อแม่ทะเลาะกันลูกก็จะไม่เกิดความอบอุ่น จะเกิดความหนักใจ เสียใจ ไม่สบายใจ เป็นปัญหาถึงการศึกษาเล่าเรียนด้วย ลูกก็ไม่อยากจะเรียนพอลกลับมาเข้าบ้านเจอพ่อแม่ทะเลาะกันจะไปโรงเรียนพ่อแม่ก็ทะเลาะกันอีก ลูกก็คิดอยู่ตลอดเวลา ถ้าพ่อแม่เอาใจใส่ลูก คิดว่าลูกดีตั้งเปอร์เซ็นต์ในครอบครัวที่สามัคคีกัน แต่ถ้าพ่อแม่ไม่สามัคคีกัน ลูกเกิดความเบื่อหน่ายก็ไปคบเพื่อน เพื่อนที่ดีมันหายาก ครอบครัวไหนที่พ่อแม่แตกแยก มันจะไปคบเพื่อนไม่ดี เขาก็บอกแล้วว่า คบคนพาล พาลไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล เมื่อไปคบคนพาล ก็จะต้อง

พาไป นำไปทางที่ผิดศีลธรรม อันดับแรกเด็กพวกนี้จะต้องหาสตางค์ใช้ แล้วจะไปหาที่ไหน มันก็มองไปหาเรื่องทุจริต จะผิดศีลข้อที่สอง ตามมา ผิดศีลข้อที่หนึ่งก็ประทุษร้ายชีวิตเขา เมื่อทำข้อที่สองไม่สำเร็จก็จะพาลไปถึงศีลข้อที่สาม เกิดความรักความใคร่ แทนทางบ้านที่ไม่ให้ความรักความอบอุ่นการผิดศีลข้อที่สามก็ตามมา ส่วนข้อที่สี่ บางทีกลับมาในบ้านพ่อแม่ไม่รู้ว่าความไม่ดีของลูก กลับมาบ้านมุสาวาท มดเท็จ โกหก บางทีแม่ก็เชื่อด้วยนะว่า ลูกของตัวเองไม่เคยพูดเท็จ ไม่เคยลักขโมยไม่เคยโกหกที่ไหนได้เป็นตัวขโมยร้ายกาจเลยสิ่งที่ตามมา ยาเสพติด นี่ บางทีตัวเองไม่อยากจะว่าโดนบังคับบ้าง โดนเพื่อนชวนให้หลงผิด พอติดแล้วก็แก้ไม่ได้ เป็นเรื่องที่ทำให้ครอบครัวมีความทุกข์ เพราะฉะนั้น ครอบครัวพ่อแม่กับเด็กกับลูกของตัวเอง ให้ความรักกลมเกลียวกัน เรียกว่าฝ่ายพ่อก็ให้รักฝ่ายแม่ให้เป็นที่พึ่งของลูก ถ้าพ่อไปมีที่อื่น บ้านก็แตกสาแหรกขาด ลูกเลยไม่เป็นหลักเป็นเกณฑ์ก็จะเกิดปัญหาอื่นๆตามมา พ่อแม่ต้องเป็นหลักไว้ พยายามให้ความอบอุ่นลูกให้ความรักติดตามดูพฤติกรรมลูกว่าไปไหน มาอย่างไร อยู่ตรงไหนที่สำคัญอย่าเชื่อลูกง่ายเกินไป เพราะว่าเขามีพฤติกรรมไปทางไม่ดีอะไรบางอย่างต้องแก้ไขด้วยความละมุนละม่อมอย่าใช้โทษ อย่าใช้ความรุนแรงใช้เหตุใช้ผลแก้ปัญหาลูกที่มีปัญหา ปัญหา มีไว้ให้แก้ ไม่ใช่มีไว้ให้กลุ้ม บางทีปัญหาลูกก็ต้องค่อยๆ แก้ แก้ด้วยสติปัญญา แก้ด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ถ้าแก้ด้วยตัวเองไม่ได้ก็พยายามเข้าหาพระ บางทีก็อาจช่วยแก้ไขได้ เขาเรียกว่าช่วยบอกทางให้ ปัญหาตรงนี้ก็อาจจะแก้ได้

๒.๒ สาเหตุของปัญหาค่านิยม

พระธรรมปริยัติเวที “ ค่านิยมปกติแล้วมาจากสื่อสารต่างๆไปที่ปลุกระดมกระตุ้นต่อมความอยากของเยาวชนให้เกิดค่านิยมทางวัตถุ เช่นการใช้โทรศัพท์มือถือ เสื้อผ้าอาภรณ์ แฟชั่นสมัยใหม่ถุงสั้นห่มน้อย รัดอก กระชับเอว โชว์สะดือ และสื่อสารมวลชนต่างๆ เหล่านี้ก็เป็นค่านิยมในยุคปัจจุบัน ก็ต้องดูว่ามันเหมือนกับดาบสองคม ดูว่ามันเหมาะหรือไม่เหมาะพ่อแม่บางคนไปปิดกั้นทางของลูกจนเกินไป เช่น ลูกจะดูอินเตอร์เน็ต ก็ไม่ให้ดู หรือบางคนก็เปิดทางเกินไปบอกว่าดีกว่าให้ลูกไปข้างนอก ตรงนี้ก็ต้องใช้คำพระพุทธเจ้าว่า มัชฌิมาปฏิปทาให้พอดี ๆ ลูกเล่นอินเตอร์เน็ตหรือเล่นเกมติดมากจนพ่อแม่ว่าอะไรไม่ได้ บางทีพ่อแม่เรียกให้ไปกินข้าวก็ทะเลาะกับพ่อแม่อย่างนี้ก็เกินไป ตรงนี้ต้องสอนทั้งพ่อแม่ผู้ปกครองว่าอะไร ก็อย่าให้เกินไป ทุกอย่างมันเป็นความรู้หมด แต่อย่าให้ความรู้ทุกอย่างเป็นยาเสพติด เช่น เล่นอินเตอร์เน็ตวันทั้งคืน เล่นเกมวันทั้งคืนมันเป็นสิ่งเสพติด แต่ถ้าเล่นเป็นครั้งคราวเอาสักชั่วโมงหนึ่งก็เยอะแล้ว ถ้าเอาหนึ่งชั่วโมงไปเขียนหนังสือ อ่านหนังสือจะได้อะไรเยอะเลย แต่

ถ้าให้ในเรื่องอินเทอร์เน็ตหนึ่งชั่วโมงในเรื่องเกมก็เต็มที่แล้ว เพื่อประเทืองปัญญาบ้าง แต่อย่าให้เป็นสิ่งเสพติด ถ้าพอดีๆ ก็เป็นเรื่องที่เกิดความรู้ความเข้าใจได้ตามสมัยนิยม”

๒.๓ สาเหตุของปัญหายาเสพติด

พระธรรมปริยัติเวที “เด็กกับยาเสพติดนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับความใกล้ชิด ถ้าคบเพื่อนไม่ดีจะนำไปสู่ยาเสพติด นำไปสู่การทดลอง บางคนก็โดนบังคับ โดนชักชวนให้เสพ พอเสพไปก็ติดแล้วเป็นเหตุให้ไปลักขโมยในบ้านเพื่อที่จะมาซื้อยาพ่อแม่ต้องระมัดระวังและตอนนี้เข้ามาถึงในวัดแล้ว พ่อแม่บางคนคิดว่าลูกติดยาเสพติดแล้ว พระพุทธศาสนาจะช่วยให้ลูกเลิกได้ก็ให้บวชเณร บวชแล้วพี่เลี้ยงก็พยายามกันไม่ให้เพื่อนมาพุดคุยเพื่อป้องกันไม่ให้มียาเสพติด เณรออกบิณฑบาต เพื่อนก็หวังดีเอายาบ้าใส่บาตรมา บางทีลูกถูกจับติดคุกแล้วพวกญาติ ๆ เอายาเสพติดให้ทั้งๆที่เขาจะให้ถอดแล้ว แต่กลับส่งเสริมให้เขาติดอีก

สาเหตุก็คืออย่าให้เขาเกิดความล้มเหลวทุกๆเรื่อง เช่นการศึกษาเล่าเรียน เขาอยากได้อะไรแล้ว เขาไม่ได้เขาจะเอายาบ้าเป็นที่พึ่งพอกลุ้มใจแล้วทางออกไม่ได้เลยพึ่งยาเสพติดคิดว่าพึ่งได้จริงๆแล้วมันทำให้ชีวิตเดือดร้อน เวลาไปตามโรงเรียนต่างๆก็ให้คุณธรรมว่านักเรียนที่ดีต้องมีคุณธรรม ๕ ประการคือ ๑) ขยันไปโรงเรียน ๒) ขยันเรียนหนังสือ ๓) ขยันทำการบ้าน ๔) ขยันช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน ๕) ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด พยายามปลูกฝังคุณธรรม พยายามปลูกฝังว่า ขยันไปโรงเรียน ขยันเรียนหนังสือ ขยันทำการบ้านสามขยันนี้ข้อที่ ๔ ก็ขยันช่วยพ่อแม่ทำงาน ก็หมายความว่าไม่ให้อ่านหนังสือ ไม่ให้ห่างกัน เข้าขึ้นมาให้อยู่กับลูกส่งลูกไปโรงเรียนก่อน ให้ลูกช่วยพ่อแม่ทำงานสักอย่าง ก่อนไปโรงเรียน เวลากลับจากโรงเรียน ลูกช่วยพ่อแม่ทำงานในบ้าน แม่อยู่รับลูกด้วยยิ่งดี นี่เป็นการเชื่อมความรักแม่กับลูกให้เขามีความรู้สึกว่าเป็นบุคคลสำคัญ แม่เป็นผู้ให้ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด ยาเสพติดมันปิดชีวิตของคนให้เกิดความทุกข์ ความเจริญทุกสิ่งทุกอย่าง ชีวิตก็จะห่างยาเสพติดและชีวิตของเยาวชนก็จะรุ่งเรืองรุ่งโรจน์ใช้ความขยัน ๕ ประการนี้ เป็นคุณธรรมป้องกันยาเสพติดได้

๒.๔ สาเหตุปัญหาอาชญากรรมทางเพศ

พระธรรมปริยัติเวที “เรื่องนี้โบราณเขาจะป้องกันได้ดีมาก ปัจจุบันชอบเปิดเผยกัน ต้องให้เขารู้คนเราทำอย่างนั้นไม่ได้หรอกถ้ามันรู้จัก มันเห็นแล้วก็อยาก ต้องการ อยากถูกต้อง อยากเสพอะไรๆสารพัดจริงๆ แล้วต้องมีกำหนดกฎเกณฑ์ โบราณเขาบอกต้องอายุยี่สิบปี ผ่านยี่สิบปีแล้วเรื่องเพศก็ต้องปล่อย เรียกว่ารักษาตัวเองได้ แต่ปัจจุบันนี้กระทั่ง

ประณตศึกษาหา ประณตศึกษาหาก็ร่วมเพศกันแล้ว ก็ไม่ต้องหอรกว่า ม.หนึ่ง ม.สอง ม.สามก็เยอะเยอะไปหมด ไปตามโรงเรียนครูบาอาจารย์เล่าให้ฟัง เรื่องอย่างนี้ครูอาจารย์เขาก็ไม่ได้วางเฉยหาวิธีป้องกันก็คือเอาคุณธรรมไปป้องกัน เอาศีลธรรมไปป้องกัน ผมออกไปตามโรงเรียนต่างๆก็สอนให้นักเรียนมีคุณธรรม ให้นักเรียนแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ให้นักเรียนมีศีลธรรม ให้นักเรียนสมาทานศีล สอนให้เขามีจริยธรรม ให้เขาเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในมงคลสูตรที่ว่า

ทานญจ ฌมมญจ ญาคทานญจ สงคโห อนวชฺชานี กมฺมานิ จ เอตมฺมงฺกมฺมุตฺตมํ

ทานญจ คือ การให้ การช่วยเหลือกัน โดยที่สุดก็คือการให้อภัยกัน นี่คือการให้ธรรมจริยา ทำตนดีประพฤติดีด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ ญาคทานญจ คือสงเคราะห์นักเรียนก็ต้องฝึกหัดสงเคราะห์กันเพื่อนคนนี้ยากเชิญพอฟที่จะช่วยสงเคราะห์ไหม อนวชฺชานี กมฺมานิ จ คือ การงานทุกอย่างที่ต้องไม่มีโทษ เช่นการทุจริต ถ้าขายทุจริตก็ถือว่าการทำงานที่มีโทษ ไปโกงเขาก็ถือว่าการทำงานที่มีโทษ อย่างนี้ไม่ประพฤติ ถ้าประพฤติถือว่าไม่มีจริยธรรม ถ้ามีหลักปฏิบัติเช่นนี้เป็นมงคล ความเจริญรุ่งเรืองก็จะเกิดแก่ตนเองทั้งปัจจุบันทั้งอนาคต

คำถามข้อที่ ๓ แนวทางป้องกันศีลธรรมของเยาวชนในสังคมปัจจุบัน

ก. แนวทางป้องกันความรุนแรงในครอบครัว

พระธรรมปริยัติเวที “ ต้องให้เขาปฏิบัติ หมายความว่าอย่าให้ปฏิบัติยาก ให้ปฏิบัติง่าย ๆ เช่นให้ปฏิบัติว่า เข้าทุกคนต้องปฏิบัติธรรมเป็นประจำทุกวันละ ๕ ครั้ง ให้อธิษฐานว่าทำอะไร ตื่นนอนขึ้นมา ยังไม่ต้องลุกขึ้นฝึกให้พระ จะนอนอยู่ในอิริยาบถไหนก็กล่าวในใจก็ได้ไม่ต้องออกเสียงอะระหัง สัมมาสัมพุทโธฯ สวากขาโตฯ สุปฏิปันโนฯ แล้วก็นะโม ๓ จบ ครั้งที่หนึ่ง คนจะจิตใจเบิกบานแจ่มใสว่าได้ไหว้พระ เสร็จแล้วถึง เวลา ๘ โมงเช้า เวลาเคารพธงชาติขึ้นสู่ยอดเสาให้พระอีกออกเสียงได้ออกเสียง ออกเสียงไม่ได้ไม่ต้องออก พนมมือได้พนม พนมมือไม่ได้ไม่ต้องพนม สำรวมอิริยาบถจะอยู่ในท่ายืน เดิน นั่ง นอนอะไรก็ว่าไปตอน ๘ โมง เสร็จแล้วครั้งที่ ๓ เวลาเที่ยงเป็นเวลาพักหยุดอะไรต่ออะไรหมดหรือถึงเวลาอาหาร เวลาเที่ยงก็ให้พระอีก เสร็จแล้วทานอาหารครั้งที่ ๔ เวลาหกโมงเย็นธงชาติลงจากยอดเสาก็ว่า อะระหังฯ ไหว้พระ ครั้งที่ห้าก่อนนอนทุกคนได้กราบพระ ที่โบราณสอนก่อนนอนให้กราบหมอนสามที เสร็จแล้วก็นอน จะทำให้จิตใจสดชื่นเบิกบานชุ่มชื้น จิตใจสบาย นี่แหละคือวิธีป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรง ถ้าเราสามารถธรรมาภิบาลให้

เยาวชนให้ญาติโยมทำอย่างนี้นะ ความรุนแรงจะไม่เกิด พุทธานุภาพ ธรรมานุภาพ สังฆานุภาพ ย่อมบังเกิดขึ้นเหมือนกับกำแพง ป้องกันชีวิตของเราไม่ให้อันตรายเข้ามาเรียกว่าป้องกัน ประการที่สองเรียกว่าผลักดันชีวิตให้เจริญ บางคนก็เร็วบางคนก็ช้า แต่ว่าอย่าไปรีบ ประการที่สามอนุภาพให้ประสบความสำเร็จ เช่นการศึกษาเล่าเรียน ทำมาค้าขายได้กำไร รับราชการชีวิตเรามีความสุขก็ประสบความสำเร็จ นี่คือวิปัสสนาปฏิบัติที่ทำให้เราสามารถป้องกันความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นได้ วิปัสสนาปฏิบัติไม่ยาก ทำในชีวิตประจำวันได้สบาย

ข. แนวทางป้องกันปัญหาค่านิยม

พระธรรมปริยัติเวที ค่านิยมต้องปลูกฝังค่านิยมอยู่ที่ความฟุ้งเฟ้อที่ต้องใช้สตางค์ ต้องให้เขาเห็นว่าทรัพย์สินสมบัติที่พ่อแม่ได้มาด้วยหยาดเหงื่อแรงงาน ต้องนึกถึงความเหน็ดเหนื่อยของพ่อแม่ของเราจะใช้จ่ายเงินต้องพิจารณาไม่ใช่แบบมือขอแม่อย่างเดียว ท่านทำงานก็เพื่อที่ต้องให้ลูก แต่ว่าขอให้เป็นอย่างไหน อย่าให้ฟุ้งเฟ้อ อย่าให้เห็นแก่ค่านิยม ต้องดูตัวอย่าง สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตอนสมัยเป็นเด็กๆ ในหลวงอยากได้จักรยาน สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ บอกว่าอยากได้จักรยานก็เก็บเงินเอาเองสิ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ให้ท่านก็สะสม พอถึงเวลาแล้วเงินไม่พอ ก็เสริมให้ ที่ซื้อจักรยานของลูกเองนะถ้าพ่อแม่ทุกคนนำเอาวิธีการบริหารงานสอนลูกๆ อย่างสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ มาใช้ ลูกจะประสบความสำเร็จ ขอให้เยาวชนอย่านึกถึงค่านิยมอะไรให้มาก เช่นโทรศัพท์มือถือ เรามีพอใช้ ก็พอแล้วไม่ต้องไปเอารุ่นนั้นรุ่นนี้ เพียงแต่ติดต่อสื่อสารกันรู้เรื่องก็พอ ไม่ต้องมีอะไร มีกล้องมีอะไรมากเกินความจำเป็น

ค. แนวทางป้องกันปัญหายาเสพติด

พระธรรมปริยัติเวที “ก็ต้องใช้แนวนโยบายของรัฐบาลว่าจริงจังต่อปัญหานี้ขนาดไหน ก็บอกว่าไม่ไปใกล้ชิดกับมัน ถ้าผู้ใหญ่เห็นโทษของยาเสพติดแล้ว ชีวิตของเยาวชนที่ต้องช่วยกันขจัดไม่ให้มี ไม่ให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด จะต้องช่วยกันหลายๆ ฝ่าย ป้องกันแก้ไขให้ได้ อย่าไปเห็นว่ายาเสพติดหาเงินง่าย ไม่ได้หรอกกฎหมายมันมี ผิดกฎหมายแล้วเขาจับได้แล้วจะทำให้เราเดือดร้อนอย่าไปนึกว่าตำรวจจะได้เอาอีกสักเที่ยวหนึ่งพอเที่ยวสุดท้ายโดนจับได้ก็หมดตัวเลย ต้องให้เห็นโทษอย่าไปเห็นว่าได้เงินได้กำไร ต้องช่วยกันแก้ไข

ง. แนวทางป้องกันปัญหาอาชญากรรมทางเพศ

พระธรรมปริยัติเวที “ต้องศีลธรรมอย่างเดียวต้องให้เห็นในสิ่งนั้นว่ามันเป็นโทษ พระพุทธเจ้าท่านให้ไว้แล้ว ศีลข้อที่สาม ถ้าเราป้องกันโรคเอดส์ได้ป้องกันได้ ไม่ผิดศีลข้อที่

สามโรคเอดส์ไม่มีกับเราแน่นอนต้องเอาศีลธรรมเป็นเครื่องป้องกัน สัตว์ห้าพยายามให้เขาว่าให้ได้ ปาณาติปาตา: ไม่เบียดเบียนชีวิต อทินนาทานา: ไม่เบียดเบียนเรื่องทรัพย์สิน กามสุมิฉาจาร : ไม่เบียดเบียนทางเพศ มุสาวาท : ไม่เบียดเบียนเรื่องกล่าวดูู่ สุราเมรย : ไม่เบียดเบียนตัวเอง เรื่องยาเสพติด เป็นเรื่องการป้องกันแก้ไขได้ ต้องเอาศีลธรรมเข้าไปแก้

คำถามข้อที่ ๔ สังคมที่พึงประสงค์ของเยาวชนในสังคมปัจจุบัน

พระธรรมปริยัติเวที “ก็ต้องไปดูสังคมที่เขาทำดี พุทธิ คิทธิ ถ้าเป็นสังคมที่ร้ายๆ เราไม่เข้าไปใกล้ ถ้าค้าขายเสพติดก็ไม่เข้าไปใกล้ พวกลักขโมยไม่เข้าไปใกล้ สังคมใดที่เขาตั้งใจเรียน ทำมาหากินสังคมเจริญรุ่งเรืองก็ให้เยาวชนทั้งหลายพิจารณาถึงสังคมที่เจริญรุ่งเรืองแล้วก็ให้เขาไปคบค้าสมาคมด้วยกับสังคมนั้น แล้วตัวเองก็จะเจริญรุ่งเรืองไปด้วย

คำถามข้อที่ ๕ สรุปวิธีแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ

พระธรรมปริยัติเวที “ศีลธรรมเป็นเครื่องนำชีวิตได้ ถ้าคนมีศีลธรรมแล้วชีวิตก็จะเจริญรุ่งเรือง ถ้าไม่มีศีลธรรมชีวิตของเราก็จะอัปมงคล ท่านพุทธทาสบอกว่า ศีลธรรมไม่กลับมาโลกจะวินาศ โลกคือหมู่สัตว์ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ โลกคือหมู่สัตว์ หมายถึงตัวเอง ถ้าตัวเองไม่มีศีลตัวเองก็จะวินาศ ในครอบครัวไม่มีศีลก็จะวินาศ สังคมที่อยู่ไม่มีศีล สังคมนั้นก็จะวินาศ ตรงกันข้ามถ้ามีศีล ครอบครัวมีศีล สังคมมีศีลธรรม สังคมก็จะไม่วินาศ เขาเรียกว่า โลกจะกลับมา ความวินาศจะไม่เกิดขึ้น นี่คือข้อสรุปที่ท่านพุทธทาสได้ให้เป็นข้อปฏิบัติทั่วไป”

๔.๒ บทสัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ, (พระพยอม กุลยาโน)

คำถาม ๑ สภาพปัญหาศีลธรรมของเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน

พระราชธรรมนิเทศ “ นิคฺคยฺห ปคฺคยฺห ” ของสังคมไทยนี้มันอ่อนแอ เช่นยกย่องเด็กดีก็ไม่ทำ ไม่ขึ้นคัทเอาทำอะไร สมมติว่าในตำบลมีเด็กดีสักคนเคยคิดจะทำคัทเอาที่ขึ้นป้ายบ้างไหม โฆษณาให้เหมือนสรรพสินค้า ที่มันขายดีขายง่าย ศีลธรรมก็เหมือนกันมันต้องทำการตลาดให้เด็กรู้ว่า เออเนี่ย ! เขาดีนะ เขาถึงได้ทำคัทเอาที่ขึ้นป้ายใหญ่ เด็กดีศรีหมู่บ้าน เด็ก

* พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ พุสฺสธมฺโม) เจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์, จังหวัดนครปฐม, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๗ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐.

ศิริมังคละอะไรก็ว่าไป ให้มันมีอย่างนี้ ถ้ารัฐบาลที่แล้วๆมาคิดทำ เชื่อว่าเด็กมันต้องมีอะไรอย่างหนึ่ง ที่ว่ามันอยากออกขึ้นคัทเอ้าท์ มันก็อยากได้อะไรเป็นปมเชื่อง ไม่ได้สร้างให้เขาเลย เวลาที่เขาไม่ดี ก็ว่าเด็กนี้ไม่ดี เด็กชั่ว เด็กเลวเกินไป กฎหมายไปตีกับคนชั่วเกินไป เด็กไม่ดีอะไรก็ไม่รู้ ทั้งๆที่เด็กพวกนี้ไม่ได้รักอนาคตเลย เด็กรุ่นพี่ซ้อมรุ่นน้องแทบตายนี้ทางโรงเรียนก็บอกว่า ไม่ได้! อย่าไปไล่เด็กออก กลัวอนาคตมันจะเสียหาย มันคิดถึงอนาคตหรือ เด็กพวกนี้ที่นี้เมื่อเด็กเหล่านี้ทำผิดไม่ได้รับโทษ ก็ไม่เข็ดหลาบ ไม่จำ แถมยังเจอกับระบบโง่ที่มาฝืนกับมติของบรรพบุรุษเรา “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี” เดียวนี้ดีไม่ได้โรงเรียนไม่ให้ตีเด็ก เด็กก็เลยตีกันเองก็เลยและเด็กที่จะไม่ตีกันมันมีก็เปอร์เซ็นต์ เช่น ร้อยหนึ่งคนที่จะไม่มีเจ็ดสิบเปอร์เซ็นต์ อีกสามสิบเปอร์เซ็นต์ต้องตี เพียงแต่เราคัดคนที่จะตีเด็กเท่านั้นเอง เช่น โรงเรียนหนึ่ง อำเภอหนึ่ง จังหวัดหนึ่ง มีครูสักสามคนที่ตีที่สุด การที่จะตีเด็ก ต้องรู้เรื่องอาชญาวิทยาเป็นอย่างไร จะตีก็อบรมให้เรียบร้อยก่อนถึงตีจังหวัดหนึ่งทั้งจังหวัดห้ามครูคนอื่นตี ครูคนนี้มีหน้าที่ไปวิ่งรอกตีทุกโรงเรียน โดยทำโทษทำทัณฑ์บนไว้ว่าจะไปตีก็นำข้อสอบประสบการณ์ที่จะตีโดยสอนยังงี้ๆเด็กก็จะกลายเป็นได้รู้เรื่องอาชญาวิทยา ต่อไปนี้เด็กเขาก็จะรู้หรือ

เดี๋ยวนี้เขาเริ่มมีเอาเด็กไปดูถูก เอานักเรียนไปดู ให้เด็กจับคู่ ผมอยู่บุรีรัมย์เขาก็เอาเด็กไปวัดก่อน แล้วเอาไปคุก เอาไปคุกแล้วเอาไปวัด ให้เด็กเปรียบเทียบว่า ระหว่างคุกกับวัดเด็กจะเอาอะไร นี่ก็เป็นความคิดที่พอเริ่มเกิดขึ้นใหม่ที่บุรีรัมย์ โครชกำลังทำ มันต้องมีเจ้าภาพที่คิดแบบนี้ แต่ที่ช่วยที่สุดก็คือ สื่อที่นิบนาบวาดควอดคุณนี้ มันไปตะล่อมเด็กจนหมดสภาพมันไปกระตุ้นทุกวันให้เด็กเลวได้ทุกวันสารพัดโฆษณาชักชวนจนกระทั่งบัดนี้เด็กไม่นุ่งกางเกงใน เด็กผู้หญิงเกิดอะไรขึ้น ไปเอาแบบอย่างญี่ปุ่นไปแต่งขนเพชรอะไรต่าง ๆ ที่มันลามกสกปรก นี่มันเป็นเรื่องที่เด็กเลวลงไปเพราะสื่อ ซึ่งมันแปลกกับเขมร เขมรเราว่าเป็นประเทศล้าหลัง รัฐบาลเขา นายกเขาไม่ยอมให้เว็บลามกอะไรต่างๆเข้าประเทศ เพราะว่าเขาไม่สามารถป้องกันแก้ไขได้ ของเราอะไรเข้ามาก็เข้าไปก่อน ไปตายเอาดาบหน้า พังแล้วไปซ่อมเอาทีหลัง เราไปถือเอาระบบมันก็เลยเป็นอย่างนี้”

คำถามข้อที่ ๒ สาเหตุของปัญหาแต่ละประเภท..?

๒.๑ สาเหตุความรุนแรงในครอบครัวและสังคม

พระราชธรรมนิเทศ “เวลานี้มันชัดเจนไปคูสติกอมพิวเตอร์เกมโหดทั้งนั้นหนังโหดละครโหดกรอกหู กรอกตาตลอด เด็กๆแม้แต่หนังสือการ์ตูนเด็กก็หนังสือโหด เหตุุนั้นอะไรโหดๆ ที่มันรุนแรง มันก็ฝังตา ฝังใจ ฝังสมอง สันดานนิสัยเด็กเข้าไปทุกวันๆ ใ้บทที่แผ่

เมตตา สัพเพ สัตตา สัตว์ทั้งหลายจงเป็นสุขเป็นสุขเถิดมันตกลง ๆ ไอ้ที่เอามันให้ตาย มันดังแทนไปหมด มันก็เลยต้องมีสภาพแบบนี้ก็เกิดขึ้น”

๒.๑ สาเหตุปัญหาคำนิยม

พระราชธรรมนิเทศ “ คำนิยมบดขยี้ก็คือคำนิยมแข่งฉิบหาย แข่งกันมี แข่งกันใช้ แข่งกันกิน แข่งกันมีของแพงแล้วถ้าหาไม่ได้ก็ขายตัวเด็กผู้หญิง เด็กผู้ชายก็ปล้นจี๋ บังคับขู่ เชื้อญ ต่อรองกับพ่อแม่ไม่ได้ ไม่ไปเรียนเพื่อจะเอาให้เหมือนเขา เดียวนี้มันจะพูดกันว่า ทั้งโรงเรียนเขามีรองเท่าแพงกันหมดแล้ว หนูไปโรงเรียนไม่ได้ รองเท่าไม่มี ไม่ใช่ไม่มี มีแต่ที่ไม่แพง ราคาซื้อห่อสู้เขาไม่ได้ แค่นี้ก็เรียนไม่ได้ ไม่รู้ว่ามันเรียนด้วยหัวหรือว่าเรียนด้วยรองเท่า นี่ก็คือคำนิยมที่ทำให้เด็กแข่งกันฉิบหาย แทนที่มันจะมาอดกันประหยัด กลับอดกันมั่งมี ไอ้เด็กสิงคโปร์ ส่งกองไปโรงเรียนเด็กเอาของแพงๆ ไปเรียนเขาไม่ให้เข้าเรียน กลัวจะไปขัวเด็กที่ไม่มี เด็กจะก่ออาชญากรรม ดูความคิดเขา ที่นี้ดูความคิดของพวกเราดันตามใจกันบรรลือหลุด”

๒.๒ สาเหตุปัญหาเสพติด

พระราชธรรมนิเทศ “ ปัญหาหลักคือเด็กยุคนี้เขาออกจากบ้านไปเข้าบ้านอยู่ เขามีสตางค์เช่า เขารวมหัวกันเข้าบ้าน ตอนนี้อยู่ปัญหาใหญ่คือ เด็กออกจากบ้านง่ายตาย เพราะมันมีทางไป เพราะสมัยก่อน ออกไปหน้ามืดแปดด้านเพราะไม่รู้จะออกไปทางไหน เดียวนี้ออกจากบ้านเหมาแท็กซี่ไปลงตรงโน้นตรงนี้และก็มีพร้อมที่มีไอ้เบียร์ไปขายทางพาไปส่ง ถ้าให้บริการทางเพศทางเนื้อหนังหน่อย เดียวนี้จะมีข้าวเด็กผู้หญิงไปรวมตัวกันเข้าบ้าน และก็มีถ้าค่าเช่าไม่มีก็ขายบริการทางเพศ ขายไปขายมา มานั่งอดกันว่าใครได้แต้มสูง ทำประตุได้มาก จนบัดนี้ไม่เอาค่าตัว เอาแต้มอดกัน ใครทำแต้มได้มากกว่ากัน ขบวนการล่าแต้ม หาผู้ขายนอนคืนเท่านี้ๆ จนมีเด็กผู้หญิงคนหนึ่งมันล่าได้สักร้อยกว่าคน อายุแค่สิบหกปี นอนซ้าหน้าก็ถือว่าเฟลส์ (foul : ผิดกฎ) นี่ก็คือความหายนะที่สุด มันไม่เคยมีมาก่อนสิ่งแบบนี้ ไม่เคยมีมาก่อน แต่มันก็เกิด มันเกิดมีสามสี่ปีแล้วได้ หลุมดำเคยเอามาเล่นแล้วเลิกไป”

๒.๓ สาเหตุปัญหาอาชญากรรมทางเพศ

พระราชธรรมนิเทศ “ แฟชั่นจัญไรมันเยอะ เอาตัว อะไรต่ออะไรที่มันออกมาแบบจะไม่เหลือร่องรอยของความปกปิด อดเนื้อ อดหนัง อดสัดส่วน แล้วศีลธรรมที่ตกแต่งที่เราเรียกกันตามภาษาพระเรียกว่า นิมิตแยก สัดส่วนที่แยกเป็นรูป เป็นนูน มันว่าอะไร

ตั้งแต่นั้นพวกนี้ก็นิมนต์ติดตามไปจนในสมาธิ ทุกวันนี้เป็นนิมิตจะๆ จากโฆษณาจากการแต่งเนื้อแต่งตัวโดยที่ไม่คำนึงถึงศีลธรรม แล้วก็ไม่มีใครห้าม ขนาดคุณหญิงไขศรี แก่เป็นรัฐมนตรีกระทรวงวัฒนธรรม เข้าไปห้ามนักศึกษา ยังถูกค่าว่าอย่าเลือก ยังค่าว่าแก่แล้วอย่าเลือก”

คำถามข้อที่ ๓ แนวทางป้องกันปัญหาศีลธรรมของเยาวชน

พระราชธรรมนิเทศ “ ก็คงไม่มีใครมีโอกาสได้นำมาใช้หรอก แนวทางนี้มันมีสองอย่างคือ ชักชวนมา ชี้อภัยไป ชวนกันมา ชี้อภัยไป และแนวทางที่สาม มันก็คงไม่มีทางพ้นอาชญาคือต้องลงโทษ แต่เขาคงไม่ทำหรอก เขาอ้างสิทธิมนุษยชนแต่ถ้าเอาอย่างจอมพลสฤษดิ์อย่างทหารช่วย เอาผ้าขาวม้าพันไม้คัมแฝกไล่ทุบวัยรุ่นอันธพาลที่จับกลุ่มกันสรวลเสเฮฮาตีกัน ซึ่งมอเตอร์ไซค์เอาใหม่ ไม่มีใครทำ อ้างว่าสิทธิมนุษยชน จริงๆแล้วเด็กพวกนี้จะไม่ยอมถลำมาถึงจุดที่ไม่มีใครคุมใครได้แล้ว เด็กพวกนี้จะไม่ยอมเชื่อฟังพ่อแม่ ครูอาจารย์ พระเจ้า พระสงฆ์ไปเทศน์สอนมันยังค้อนหน้าขบๆ มันไม่มีทาง ถ้าไม่เอาระบบไม้นี้มันก็ต้องเอาไม้แข็ง แต่เดี๋ยวนี้อย่าใช้ ใช้ไม่ได้ ป่าเถื่อน เป็นระบบด้อยพัฒนาล้าหลัง ก็นี่ไงที่เรียกว่าดีกับคนชั่วมากเกินไป แล้วคนชั่วก็เลยบาน เดี๋ยวนี้สองระบบมันอ่อนแอสุดขีด คือ ระบบศาสนา กับระบบศาล พอระบบศาลไม่มีคนเชื่อถือ ไอ้คนชั่วมันมากขึ้น คนดีน้อยลง เห็นไอ้คนชั่วโกงได้ก็โกงกันมั่งเท่านี้มันก็ละ เพราะระบบมันอ่อนแอ ศาสนาก็เลิกละสูญๆ ไปเอาอะไรไปสร้างอะไรก็ไม่รู้ สองระบบอ่อนแอ ทำให้เด็กเลิกละสูญ เด็กก็อ่อนแอเลย ลงโทษก็อ่อน เอาไม้อ่อนตะพึดเอาไม้นิ่มอย่างเดี๋ยวนี้ เด็กตอนนี้อยู่ไม้นิ่มอย่างเดี๋ยวนั้น เวลาแข็งก็แข็งอย่างบ้าบอ ไม่ได้ผลอะไรเลย แข็งอย่างโมโหโทโส ไม่ได้ก็แข็งใจทำทั้งที่ใจมันก็สงสาร คือไม่แข็ง แข็งใจดีมันทั้งๆที่สงสารไม่อยากตีแต่กลัวมันจะเลวกว่านี้ เลยต้องตีมันด้วยไม้แข็ง แต่ตรงนี้คนมันเข้าใจผิด คิดว่าตีมันคือชั่ว ดีเด็กคือป่าเถื่อน ดีเด็กคือชาติด้อยพัฒนา”

คำถาม ๔ สังคมที่พึงประสงค์ของเยาวชนในสังคมปัจจุบัน

พระราชธรรมนิเทศ “ ๑) เด็กที่มีลักษณะเด็กไม่ดีคือ มันต้องไม่ดีคือ มีนิสัยเชื่อฟังขยัน ไม่ดีคือ เชื่อฟัง เอาสองอย่างให้มันได้ก่อน ตามลักษณะก็คือเด็กจัดระเบียบวินัยชีวิตเป็นและอย่าให้บ้าหลงไหลไปทางหวังผลคลั่งคลั่งเดี๋ยวนี้เด็กแปลกจะชอบต้องไปอ่อนวอน คลั่งคลั่งอ่อนวอน เด็กไปเช่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไปเช่ามา พูดย่อยๆเด็กไปทางไสยเวทย์จะหันมาทางศาสนาก็ดันไปทางไสยเวทย์ มันไม่ได้เข้าถึงแก่นเรื่องดับทุกข์เรื่องศีลธรรม

๒) ต้องให้เด็กสนุกกับงาน ทุกวันนี้เด็กสนุกเที่ยว สนุกผลาญมอเตอร์ไซค์ แต่ว่าให้ทำงานหมดอารมณ์ไม่อดทน ไม่อยากทำ งอแงบ่นกะปอดกะแปด ถ้าเด็กอาสาเรื่องพอแล้ว เริ่มจัดระเบียบจัดเวลาจัดอะไรเป็น

๓) เด็กมีแนวโน้มไม่เอียงไปทางไสยเวทย์ ไม่ชอบหวังผลคลบนันดาล ชอบฟังตนเอง สิ่งศักดิ์สิทธิ์อะไรทั้งสิ้น สนุกได้ ทำแล้วสนุก ได้สร้างสรรค์อะไรขึ้นมาสนุก ไม่ใช่เที่ยวสนุก ทำงานทุกข์แทบตาย ไอ้เด็กพวกนี้มันไม่ได้ทำอะไร มันว่างเกินไปไม่มีใครจ้างงานให้มัน ผมเห็นเด็กคนไหนขยันมักจะไปรอดทุกคน มันเพลิน ผมเห็นในรายการช่อง เจ็ด ผมสังเกตดูมันอยู่กับยาย ที่นี้ยายไม่สบายมันต้องดูยาย ไอ้เด็กพวกนี้ มันไม่มีเวลาไปเที่ยวเลยยายป่วยตลอดมันต้องอยู่กับยาย ต้องดูแลยาย ช่วยยาย ตัวมันเองเหนื่อยแทบตายแล้วยังช่วยยายอีก ไอ้มันก็เลยไม่มีเวลาไปเล่นเกมไอ้เด็กพวกนี้ก็เลยเป็นเด็กดี”

คำถามข้อที่ ๕ สรุปวิธีแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ

พระราชธรรมนิเทศ “ท่านพุทธทาสเน้นหนักหนาเลยว่า มันต้องให้เด็กรู้สึกตัวใครควรเป็นบุตรที่จะเป็นอกิชาตบุตร เป็นบุตรประเสริฐของบิดามารดาให้ได้ ถ้าอยากได้รับคำชมมีความสุข พ่อแม่ชมให้ศีลให้พร ถ้าเขาเริ่มมีนิสัยอยากได้รับพรมากกว่าสาปแช่ง อยากได้รับพรมากกว่าคำตำหนิ ดิเตือน เมื่อก่อนเป็นอย่างนั้น เด็กๆที่จะคิดจะทำอะไรให้พ่อแม่ชม พ่อแม่ชม มันอยู่ในวัฒนธรรมข้อหนึ่งว่า บุตรใดที่เริ่มมีนิสัยให้พ่อแม่ชมและก็เริ่มทำสิ่งดีๆให้พ่อแม่ชม เด็กคนนี้จะรอดจากความชั่วร้าย

๑) เด็กต้องมีนิสัยโน้มเอียงไปในความสงบมันจะทำบุญทำอะไร ก็ขอให้อธิษฐานให้บุญส่งคลบนันดาลให้ข้าพเจ้าสงบปากสงบคำ สงบใจ ไม่อยากต่อล้อ ต่อปาก ต่อเถียง เดี่ยวนี้มันต่อสายโทรศัพท์หมดเป็นพันๆ เด็กม.หนึ่งม.สองนี่คือนิสัยเด็กชอบต่อล้อ ต่อปากต่อคำ ชอบต่อสายคุยกับคนนั้นคนนี้ เขาบอก ดีหนึ่ง ดีสอง โทรศัพท์โทรศัพท์กับแฟนกับเพื่อน แล้วก็เถียงกันด้วยว่า เธอวางก่อนสิ แล้วก็ไม่ได้วาง กลับกันทั้งคู่ ถ้าเอาตัวเดียวพอเลย ถ้าเอานิสัยโน้มเอียงไปสู่ความสงบมันจะฟังเทศน์ฟังธรรมมันก็เข้าใจ แต่ถ้ามันไม่ชอบสงบเข้าไปในห้องอะอะโวยวายคุ้ยค้นเต็มที ไอ้เด็กคนนี้เทศน์เท่าไรก็ไม่มีทางจำอะไรได้ เพราะท่านบอกว่า เด็กคนไหน โน้มเอียงไปสู่ความสงบ ฟังเทศน์ฟังธรรมก็จะจับเนื้อหาสาระได้มากกว่าคนอื่น ถ้ามันจะปฏิบัติธรรม มันก็เกิดมรรคผลง่ายและไวกว่าคนอื่น ถ้ามันมีนิสัยโน้มเอียงไปทางสงบ เพราะฉะนั้นท่านเน้นเอาตัวนี้เป็นตัวหนึ่ง

๒) เอาหิริโอตตปปะบั้ง เด็กเดี๋ยวนี้ไม่กลัว ทั้งพ่อทั้งแม่ บาปไม่กลัว พระบอกว่า บาปมันยังแปลลื่นให้ มันไม่กลัวบาปท่านบอกว่าสองข้อนี้เด็กก็จะพลิกเลยคือโน้มน้าวใจไปทางสงบแล้วละอายบาปและกลัวบาป เดี่ยวนี้ต้องบอกว่าช่วย ถึงกลัว บอกบาปมันไม่กลัว^๒

๔.๓. บทสัมภาษณ์ พระครูศีลวัฒนาภิรม (พระมหาสง่า สุภโร ฌ ระนอง)

คำถามข้อที่ ๑ สภาพปัญหาศีลธรรมของเยาวชนไทยปัจจุบัน

พระครูศีลวัฒนาภิรม “ผมมองปัญหา ๓ ประเด็น

๑) ตัวปัญหาที่ไปเกี่ยวข้องกับเยาวชนคือเราทุกคนทราบว่าเยาวชนอดีต ปัจจุบัน อนาคต ก็คือเยาวชน องค์กรประกอบให้เยาวชนเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับผู้รับผิดชอบในวาระนั้นๆ โอกาสนั้นๆ ณ วันที่เราถือว่ารุนแรงเพราะว่า องค์กรประกอบที่ก่อให้เกิดศีลธรรมมีน้อยมาก และร้ายยิ่งกว่าคือผู้ร่วมกันรับผิดชอบในนามศีลธรรมไม่มีใครมาเป็นหลัก เรื่องสั้นๆ ที่สุดก็คือว่าไม่มีใครเป็นเจ้าของงานด้านศีลธรรม

ประการแรกวัฒนธรรมที่เป็นตัวเสริมสร้างให้คนมีวัฒนธรรมให้มีศีลธรรม เขาทำลายกันโดยเฉพาะในวงการของชาวพุทธถือว่าถูกทำลายอย่างย่อยยับ ของพี่น้องชาวคริสต์ เยาวชนเขาทุกวันอาทิตย์มีวันที่จะไปฝึกศีลธรรมในวันอาทิตย์ พี่น้องชาวมุสลิมก็ยังมีวันฝึก ศีลธรรมในวันศุกร์แล้วยังให้เกิดความสำนึกอย่างเคร่งครัด มีผู้ใหญ่ที่ไหนก็ตามมีผู้ใหญ่เป็นต้นแบบละหมาดวันละห้าครั้ง แต่มาถึงของชาวพุทธเรา วันพระถูกทำลายนี้คือไม่มีใครลุกมาบอกว่าอันตรายอย่างใหญ่หลวงต่อคนรุ่นหลัง ที่เขาไม่มีโอกาสทางศาสนาและศีลธรรม ตกลงชาวพุทธ ณ วันนี้เยาวชนที่เป็นชาวพุทธน้อยศีลธรรมที่สุด แล้วเราจะเรียกศีลธรรมจากที่ไหน เมื่อตัวป้อนไม่มี input (การป้อน) process (แนวทางปฏิบัติ) ก็บังเกิดไม่ได้ out put (ผลลัพธ์) ที่จะออกไปกลายเป็นเด็กอย่างที่เราเห็นนั่นแหละ ถือว่ารุนแรงเหตุการณ์วันนี้ เนื่องจากไม่มีเจ้าของรับผิดชอบศีลธรรมของเด็กเยาวชนถือว่าเป็นอันตรายที่ทำลายสังคมเผ่าพันธุ์ของมนุษย์

ประการที่ ๒. สำคัญที่สุด เราถูกหลอนโดยเงื่อนไขว้ศีลธรรมควรจะเกิดขึ้นจากการสอน ที่นี้การสอนก็จะกลับมาในรูปของทฤษฎี ดำเราออกมาแต่ละเล่ม ๆ ก็จะเน้นเรื่องทฤษฎีเหมือนกับว่าผู้รู้ที่แต่งตำราขณะนี้ก็คือรู้ที่มีโอกาสจับพระไตรปิฎก ตำรา แต่บางเล่มมา

^๒ พระราชธรรมนิเทศ (พระพยอม กัลยาโณ) เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว จังหวัดนนทบุรี, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๖ เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐.

นั่งอ่าน ๆ เสร็จแล้วก็บอกว่า เอาอย่างนี้แหละ ดังนั้นตัวร้ายกาจอันที่สอง ก็คือพยายามที่จะ
เร่งตามหลักสูตร เร่งตามตำรา เร่งไปแล้วถ้าเกิดอีกฝ่ายที่จะเป็นผู้ตอบสนองตาม คือ โรงเรียน
เขาก็ไม่สนองตอบ ฉะนั้น โรงเรียนจึงกลายเป็นที่ขะแยงศีลธรรม เมื่อเขาถือว่าศีลธรรมเป็น
วิชาที่ล้าหลัง เป็นวิชาที่คนเรียนไม่ก้าวหน้า ไม่เจริญ ตกลงว่าหลักสูตรก็ไม่ธรรมดา ที่ทำให้คน
เรียนพบข้อเท็จจริงหมดก็คือว่า เรียนเป็นทฤษฎีไม่ใช่เรียนแบบศาสนา แต่ถ้าเป็นสมัยก่อนเขา
จะมีศีลธรรมอยู่ในนั้น เรื่องสังข์ทองเขาใส่ไว้ ให้คนอ่านรู้หนังสือด้วย รู้เรื่องความดีไปในนั้น
ด้วยโดยไม่ต้องเขียนคำว่า ความละเอียดชั่วกลัวบาป ไม่ต้องเขียนหิริโอตตปปะ แต่เขียนสังข์
ทองบอกว่า เมื่อพ่อแม่ออกมาจากทำงานแล้วก็วิ่งเข้าหอยทันที พอพ่อแม่ออกไปทำงานก็
ออกมาปิดมามากดขย่ะอะไรต่างๆ ดูแลเรียบร้อย แต่เดี๋ยวนี้ หลักสูตรไม่ได้คำนึงถึงว่า ทำ
อย่างไร ที่ซ่อนไว้ให้เด็กได้ทั้งหิริโอตตปปะและวิธีคิดครองด้วยสติปัญญาเงื่อนไขแบบนี้ หลักสูตร
ปัจจุบันไม่เอื้อ ตำราไม่เอื้อ เสร็จแล้วพอเข้าไปสู่โรงเรียนๆ เขาก็ไม่เปิดโอกาสให้สิ่งนี้
ปรากฏเป็นหลักฐาน ศีลธรรมก็เกิดไม่ได้ เพราะไปดูแลจากข้อเท็จจริง สักดาหนึ่งมีก็ชั่วโง่
แล้วก็ให้คำวิชานี้ก็คะแนน เสร็จแล้วเด็กเรียน สมมติเรียนเอาจริงเอาจังหวัปักหวัป่า เขาทิ้งแล้ว
เขาไม่เอามาเป็นฐานการสอบ แล้วเรียนไปทำไม ถ้าไม่ตายจะบอกว่าเป็นวิชาชีวิต แล้ววิชา
อื่นๆ ที่ไม่ใช่วิชาชีวิต ทำไมถึงให้แก่นักหนาละ แล้ววิชานี้ทำไมชั่วร้ายนักหนา ฉะนั้นศีลธรรม
เกิดไม่ได้ แม้ใครจะบอกว่าศีลธรรมจำเป็น เขาเองก็รู้ เด็กก็รู้ว่าจำเป็น ทำไมไม่ให้คำวิชาเขา
ละ ที่นี้พวกผู้ใหญ่พากันส่งเสริมศีลธรรมหรือส่งเสริมสิ่งร้ายกันแน่ ออกทีวีเด็ก ๆ นุ่งผ้าถุง
ผ่อนดีๆ เอาเด็กมาออกแก้ผ้าแก้ผ่อนเห็นขำขาวๆ ดีใจกันนักหนา แล้วแจกนั้นก็ให้รางวัล
มากๆ แต่พอเรื่องศีลธรรมทำไมไม่ให้รางวัล

ประการที่ ๓. เราต้องช่วยกันคิดพิเศษว่า ในที่สุดเราทุกฝ่ายรู้สึกเหมือนเป็นภัย
กับเยาวชน แต่ผมยังอยากจะบอกว่าคนที่ทำลายเยาวชนจริงๆ ไม่ใช่ศีลธรรม ผู้ใหญ่ที่หา
ประโยชน์จากเด็กแล้วบอกว่าเขาร้าย ศีลธรรมเด็กที่เล่นเกมอยู่ไม่ไปเรียนหนังสือ ไปดูเถอะว่า
หัวหอกทั้งนั้นที่ไปจัดร้านเล่นเกม พอมาถึงเรื่องสถาบันการศึกษาที่เขาประเมินกันนักหนา
เขาประเมินตรงไหน ประเมินผู้อำนวยการมีศีลธรรมหรือเปล่า ผู้อำนวยการสูบบุหรี่ กินเหล้า
ไหม ครูในโรงเรียนทั้งหมดของรัฐที่รับเงินเดือนของรัฐอยู่มีกี่คน จนมาถึงเราเองพระสงฆ์
องค์เจ้าก็เอาอีก หมายความว่าวันๆเขามีแบบตรงไหนที่ออกมาจากพระแล้วเป็นมาตรฐานจริง
นั้น ทุกคนก็เลียงกันหมด แล้วเด็กจะเอาแบบกันที่ไหนผมถือว่าสามปัจจัยนี้ เป็นตัวทำลาย
ศีลธรรมของเด็ก ตัวพวกเด็ก พวกเราถือว่าเป็นผู้หลักผู้ใหญ่กัน ลูกขึ้นมาเถิดมาทำให้ถูกต้อง
เด็กเขาจะเดินตามเราเอง”

คำถามข้อที่ ๒ สาเหตุของปัญหาแต่ละประเภท...?

๒.๑ สาเหตุปัญหาความรุนแรงในครอบครัว/สังคม

พระครูสีลวัฒนาภิรม “ทุกฝ่ายอย่าอวดดีกัน มารับรู้ว่าเขาเจ็ดหลาจนได้จาริกกันไว้ว่า ความรุนแรงนั้นมันไม่ได้ก่อให้เกิดความดีงามอะไรกับสังคม ความป่าเถื่อนไม่เคยสร้างผลดีให้เกิดขึ้นในสังคม ทุกคนเห็นทุกคนเข้าใจแล้วพยายามจะแก้ไขด้วยการสร้างระบบอื่นๆ ขึ้นมา เมื่อมีความรุนแรงในครอบครัวก็ดี สังคมก็ดี ก็ต้องสร้างตำรวจ ขึ้นมาเป็นตัวปราบปราม สร้างคุกขึ้นมา สร้างศาลขึ้นมา ผู้พิพากษาที่ต้องการคุ้มครองการรบกวนบ้าน ความรุนแรงตอนนี้ เขาก็สร้างระบบกฎหมายมากขึ้น ตำรวจมากขึ้น อะไรมากขึ้นเพื่อต้องการให้ลดความรุนแรง แต่สร้างไปสร้างมาก็ไม่ลดความรุนแรงลงเลย มีแต่เพิ่มขึ้นๆ ขณะนี้ต้องยอมรับว่าคุกตำรวจต้องขยายตัวมากขึ้น จนยังไม่ไหวแล้ว คุกเต็มไปทั่วหมดเลย พอยังไม่ไหวเขาก็เลยออกกฎหมายมาฉบับหนึ่งว่า โทษระดับหนึ่งให้คุมประพฤติดูแล นั้นแสดงว่า ระดับหนึ่งในคุกไม่มีที่อยู่แต่ก็ไม่มีใครมาจับว่า เหตุมาจากไหนแล้วแก้กันอย่างไร ถ้าเราเพียงแต่ทำตัวไม่เกินเลขสักนิดว่า บรรพบุรุษเขาไม่ใช่คนเกิเร เรา บรรพบุรุษเขาก็เป็นคนเหมือนเรา แล้วเขาก็ค้นพบความผิด ความถูก แล้วเขาก็บัญญัติ ปาณาติปาตา เวรมณีฯ ทั่วประเทศ ผมได้สำรวจในเชิงสำรวจทั่วประเทศ ชาวพุทธเข้าวัดเจ็ดวันละ ๒๗ คน และใน ๒๗ คนนั้นอยู่ที่ระดับไหน? อยู่ที่ระดับเตรียมตัวตายทั้งสิ้น แล้วนอกนั้น คนก่อนแต่งงาน ที่แต่งงานแล้วอยู่ที่ไหน? คนที่อยู่ในครอบครัวมีสักกี่คนที่ตระหนักรู้ว่า เหตุการณ์ความรุนแรงอย่างนี้ ไม่ใช่วิถีการเดินชีวิตสำหรับมนุษย์ ฉะนั้น เราต้องมาสมาทานอย่างชัดเจน ศีลธรรมข้อที่หนึ่ง ถ้าเขาไม่ทิ้งครอบครัวนั้นก็อยู่เป็นสุข ยกตัวอย่างครอบครัวหนึ่ง ครอบครัวของคุณิด กับโยมประกอบกิจ แกบอกรว่า “ แก่เกิดขึ้นมาเป็นชาวพุทธครั้งหนึ่ง ขออย่าได้เพียงแค่นามว่าผมเป็นชาวพุทธขอให้ได้อธิปฏิบัติจริงๆ สักข้อหนึ่งชาตินี้เอาสักข้อ ชาตินี้มีจริงก็เอาสักข้ออย่าให้พระรู้ พระรังเอาสักข้อเดียว แก่ตัดสินใจตั้งแต่เริ่มเป็นหนุ่มขึ้น แกบอกรว่าไม่เช่นนั้นชีวิตนี้ไม่ได้อะไรถึงแม้บอกว่าศาสนานี้ดีๆ กันนักหนา คงไม่ได้อะไร แต่ไม่เคยได้อะไรเป็นขึ้นเป็นเรื่องเป็นราว แก่ไม่ตบยุงครับ ถือว่าชาตินี้ไม่ตบยุง พอเริ่มจะมีแฟน คุยเรื่องอื่นคุยได้ แต่ขอให้ไม่ตบยุงต่อมาแกมีคนใช้ คนใช้มาสมัครงานแกบอกรว่ารับปากได้ไหมที่จะไม่ตบยุง พอคนมาทำงานก็อยากทำงาน ยอมรับได้ ฝึกลูกให้ไม่ตบยุงฝึกเรื่องอื่นผมไม่รู้ ผมรู้ธรรมะระดับไหนผมไม่รู้แต่เกิดมาเป็นชาวพุทธผู้เป็นทาสรับใช้สักเรื่อง แก่ไม่เคยทะเลาะในบ้านลูกหลานแก่ไม่เคยต้องมาบอกว่าทำการบ้านหรือยัง? ทำไมต้องทำอย่างนั้น? ไม่เคยเลย ลูกจบสูง แล้วก็จบแอร์

โฮสเทลทั้งสามคน วันนี้แก็ไปต่างประเทศ เสียยีสบเปอร์เซ็นต์แก็ไปทั่วโลกเลย คนบ้านนอก คอกนาไปทั่วโลก แล้วยังไปวัดไหนในต่างประเทศ แล้วยังเอาหนังสือไปถวายหมดเลยปีนี้ไป ประเทศนี้ ปีโน้นไปประเทศโน้น เอาหนังสือไปถวายไปแจก แก็ไม่มีเงินเป็นพันล้านๆ แต่แก็ มีการไม่ตบยุ้ง เป็นสร้างชีวิต ฉะนั้น การแก้ไขความรุนแรง สร้างอย่างอื่นไม่มีวันจบ ยิ่งแก้ ด้วยระบบในรูปสร้างเศรษฐกิจให้ดีขึ้น ในครอบครัวให้ดีขึ้น อย่าคิดว่าเศรษฐกิจดี สังคม การเมืองดีแล้วจะช่วยให้ อันนั้นเป็นเรื่องของการสมมติฐานขึ้น การหาผลประโยชน์ของคน บางกลุ่ม แต่ว่าความจริงแล้วอย่างทิ้งศีลข้อที่หนึ่ง”

๒.๒ สาเหตุปัญหาค่านิยม

พระครูสีลวัฒนาภิรม “ค่านิยมเราต้องยอมรับว่าเมื่อมีแบบอย่างใดก็เป็นเช่นนั้น เราไปอินเดียผู้หญิงมีสองชุดคือปัญจมีและสำหรับ ไม่รู้ละโลกนี้จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรจะทำ ตัวเป็น modern(สมัยใหม่)อย่างไรก็ตาม แต่อินเดียถือว่า เขามีค่านิยมเฉพาะเขาก็เลยกลายเป็น ประเทศที่ผมเชื่อว่าก็พันล้านปีก็ตามอินเดียไม่มีทางที่ใครย้าย การประหยัด การอดออม ความ สำนึกในวัฒนธรรมอันดีงามของเขา ของเราค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงก็มาจากเรื่อง ที่คนไม่รู้จัก พอ ผู้มีโอกาสดีกพยามทำแบบให้ผู้อื่นหลงตามตลอดเวลา ปลุกเขาให้กลายเป็นนักบริโภคนิยม เพื่อตัวเองจะได้ระบบเสรีเข้ามา ไม่ใช่เรื่องอื่น ไม่มีใครคิดรักษาดี รักแผ่นดิน รักคนไทย รัก ความเป็นผู้ที่มีชีวิตอยู่อย่างถูกต้องไม่มี ในหลวงพยายามทำค่านิยมคนอยู่อย่างพอดี คนอยู่อย่าง ถูกต้อง พอท่านตรัสไปแล้วคนมาแปลคำผมใจหายเลยพอพูดเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไม่ใช่ธรรมดา นะ เป็นเรื่องย่ำยี่ศาสนาด้วย นี่เป็นเพราะคำสอนที่ลึกซึ้งของศาสนา แต่กลับไปบอกการชี้นำ ให้สังคมรู้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร ก็ไปทำด้านเกษตรไปเที่ยวแบกเครื่องกลั้ว พอเพียง กินหอย ไม่รู้ว่าคนที่นำออกมาเสนอนั้น เขาเจตนาหรือเผยแพร่จริง หรือแอบแฝงอะไรไว้ ผม ไม่กล้าพูดคำไหน ผมเสียหาย ที่จริงก็คือค่านิยมให้คนรู้จักความพอดี รู้จักปฏิเสธเสียบ้าง สมมติว่าเขาเอาสมมติว่าเขาเอาอะไรมาขาย เช่นโทรศัพท์มือถือ ถ้าคนมีเศรษฐกิจพอเพียง มี หนึ่งที่รู้เรื่องของตัวเอง แต่เราใช้เพื่ออะไรละ มีไว้โทรหรือมีไว้ถอยละ ถ้ามีเอาไว้โทรๆ แต่ถ้ามี ไว้เพื่อเล่น เพื่อสนุกอะไร ก็ไม่มีทางจบ ค่านิยมก็ไม่จบแต่คนทั้งหลายไม่มีใครเป็นต้นแบบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นต้นแบบ คณะสงฆ์เป็นต้นแบบ แต่แบบเหล่านี้ถูกมองว่าไม่ พัฒนา ไม่ก้าวหน้า แล้วอย่างนี้ ออกมาในรูปเสนอของสื่อต่างๆ น่าใจหายว่า สิ่งที่เป็นเรื่อง ของชีวิตกลายเป็นเรื่องของคนที่ไม่พัฒนาตัวเอง ของการเมืองก็ไม่ใช่ ที่จริงเป็นเรื่องของการ ฝึกความอึดอ้อมใจอันใดที่เราใช้แล้วทำให้เราเสียหายเราก็รู้จักพอเสียบ้าง ค่านิยมมันก็เปลี่ยน

ได้ และจะต้องชัดเจนในเรื่องศีลข้อที่สอง ถือศีลข้อที่สอง มหาत्मะคานธี พูดไว้ดี เขาบอกว่า “คนใดที่ฝึกตัวเองให้ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อไปตามกระแสค่านิยม นั้นแหละเป็นมหาโจรปล้นตัวเอง” ดังนั้นไม่อยากเป็นมหาโจรปล้นตัวเอง ศีลธรรมข้อที่สองอย่าหึง ใครถือว่าตัวเองเก่ง หาอะไรให้ตัวเองเพียงพอ ยิ่งกระแสวัตถุที่เขาสร้าง รับรองเลยว่าเราตามไม่ทัน เขาบอกให้เราตามอย่างนี้ เขากระตือรือร้นเดียวเราล่มสลาย นั่นคนบ้านเราเดิมทีจริงที่เขาบอกว่าทำมาหากิน แต่โลกตะวันตกเขาบอกว่าให้ทำมาหาเงิน ต้องล่มสลาย เพราะมีหาเงิน ลืมสติตัวเอง จริงๆ แล้วเราหาไว้ก็พินล้นก็เพื่อกิน”

๒.๓ สาเหตุปัญหายาเสพติด

พระครูสิลวัฒนาภิรม “มีอะไรบ้างที่มีรายได้โดยไม่ต้องลงทุนมากเท่ากับยาเสพติด トラบใดเรื่องวัตถุเป็นพระเจ้าที่บันดาลอะไรก็ได้ วัตถุทำให้เป็น ส.ส. ได้ วัตถุทำให้เป็นนายกฯ ได้ โฉมหน้าสิ่งต่างๆ ให้เป็นไปตามกระแสตามต้องการได้ อย่าหวังเลยว่าที่จะบอกว่าเราจะอยู่กันอย่างเป็นคนในสังคมมนุษย์ ใช้เงินสิบล้านสามารถทำอะไรละ สามารถเอาเพศตรงข้ามมาสนองตนเองก็ได้ทันทีเลย ต้องการรถสักคัน ขับรถออกไปเลย แล้วถามว่าหาทางไหนล่ะ? คนบางคนอายุก็ไม่ต่างกับเราห้าสิบ หกสิบปี ทำไมจึงมีเงินมากมายกายกองรู้สึกว่ามันมีสิทธิพิเศษ ทำไมคนพรรคนี้อะไรพิเศษอะไร คนนี้มาจากไหน ผลิตอะไร ไปดูเถอะระดับโลกเขาผลิตอะไร? แคลาแฟ เมื่อก่อนหนึ่งบาท สองบาท แต่เดี๋ยวนี้เขาใส่สิ่งที่ทุกคนต้องไปกินกันผ่านปั้มน้ำมันนั่น ไม่ได้นะ ต้องวิ่งเข้าไปหาผ่านปั้มน้ำมันยี่ห้ออื่นไม่ได้นะครับ ต้องวิ่งเข้าไปหาเลย มันทำไม? แต่ทุกคนไม่ได้บอกว่ายาเสพติดที่อื่นไม่มีเลยไม่มีใครเขาเห็นว่า ปั้มน้ำมันระเนระนาด ไม่มีใคร มีไหมครับที่กล้า ไม่กล้าตรวจสอบว่าใส่ยาเสพติดไปเท่าไร? เห็นชัดเลยว่าช้อนเดียวขายได้เท่าไร? ได้ประมาณแปดสิบบาท ร้อยบาทคุณไปทำอะไรละที่ลงทุนน้อยได้มาก ฉะนั้นแก้วเดียววะเข้าไปดู มันเพิ่มค่าของมันเท่าไร? สิ่งเสพติดทั้งนั้น ไม่เท่านั้นครับ ไก่ หนึ่งจิ้น ขายทั้งตัวตามบ้านเจ็ดสิบ แปดสิบบาท อันนั้นปีกอันเดียว ทอดในกระทะนั่นมันขายตั้งเจ็ดสิบ แปดสิบบาท มันใส่อะไรเข้าไปครับ ทำไมจึงขายไปทั่วโลก มันเพราะอะไร มันเพราะใส่วิตามินไว้หรือ ใส่อะไรไว้พิเศษที่มนุษย์มา เขาใส่ไว้หรือ? ประเทศใหญ่ๆจึงไม่มีใครมีสิทธิตรวจสอบว่าใส่ยาเสพติดไว้หรือเปล่า ขายไปจนกระทั่งถึงน้ำอัดลมทุกยี่ห้อ กลายเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องบริโภค อะไรเกิดขึ้น? สุขภาพเป็นอย่างไร? ชีวิตของเราเป็นอย่างไร? ของที่มันเมาทั้งหลายที่ผลิตตั้งหลายยี่ห้อที่ไม่กินไม่ตายแต่ทำไม มันต้องกินก็เพราะตัวกระตุ้นแบ่ง ปันประโยชน์กันทุกระดับ ภาครัฐก็ได้แบ่งภาษีกันเรียบร้อย แล้วแต่ใคร

กินก็ได้ ใครไม่กินก็ได้ ถ้าบริษัทห้างร้านเขาโฆษณาเขาก็ได้ประโยชน์เต็มร้อยอัตรา เช่น กัน ภาคประชาชนที่โฆษณา เขาก็ได้ประโยชน์ ส่วนตายก็ตายไปไม่ใช่เรื่องของเขามาคิดอีกทีก็ได้ ลดจำนวนประชากรลง

ดังนั้นผมเชื่อว่าเอาศีลข้อที่ ห้ามาดำเนินการเรียบร้อยก็ไม่มีปัญหาหรอกครับ แต่มีใครที่คนตั้งแต่นี้ไปจนถึงนี้ก็อยู่ มีใครมาดูแลมาเชิดชุมนุมมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ จะมีใครสักกี่คนนั้น ระดับศีลธรรมผมเชื่อว่าเขาค้นพบมาแล้วตั้งแต่อดีต ลดความรุนแรง ต้องศีลข้อที่หนึ่ง ต้องการลดเรื่องค่านิยมที่ระบาคอยู่ขณะนี้ ต้องศีลข้อที่สอง ต้องการทำความรอบคอบที่เป็นรอบคอบอย่าง ให้เป็นที่อภัยขยายขึ้นน้ำสัจว่าทำไมมนุษย์ไม่เป็นมนุษย์ ไปเอาวัฒนธรรมเขามาใช้ ก็ต้องรักษาศีลข้อที่สาม ต้องการจะทำชีวิตที่ปลอดภัย จากสิ่งชั่วร้ายจากสิ่งเสพติดนี้ ก็ต้องช่วยกันรักษาศีลข้อห้าให้เกิดขึ้นครับ”

๒.๔ สาเหตุปัญหาอาชญากรรมทางเพศ

พระครูสิลวัฒนาภิรม “ เป็นเรื่องที่น่าเศร้าที่เรายอมให้กิเลสนำสังคมไทยเราอย่างไม่ปรานีปราศรัย เด็กๆ ต้องการที่จะหลีกเลี่ยงทางกามารมณ์แล้วบอกว่า ผู้ใหญ่ควรเข้าใจเขา จนมาถึงวันนี้เราก็มองว่า การมีชีวิตอยู่แบบปล่อยเนื้อปล่อยตัวนั้นคือปกติ แล้วก็แก้โดยวิธีอะไร? โดยวิธีสอนเขาให้เข้าใจเรื่องเพศ ไม่ต้องสอน แมวไม่ต้องสอนมักก็มีลูกเต็มบ้านเต็มช่อง หมาไม่ต้องสอน ฉะนั้นหมาแมวมันจึงไม่เป็นเอดส์ ยังไม่เห็นมีตรงไหนที่เขาเขียนประกาศไว้หน้าบ้านว่าสุนัขเป็นเอดส์ควรระมัดระวังเสียนี้ เพราะเรายุกัน เพื่ออะไร?

กลุ่มหนึ่งหวังว่าเราได้ประโยชน์จากการเสื่อมศีลธรรมตรงนี้ ทำโรงงานผลิตถุงยางอนามัย เพราะจะผลิตให้ทุกคนเป็นเครื่องใช้ส่วนตัวไม่มีหรือครับ มีคนกลุ่มหนึ่งกลุ่มนี้ลองไปสืบดูเถอะ เป็นกลุ่มผู้นำประเทศของเราที่เขารู้ว่าประโยชน์ที่จะได้จากตรงนี้เท่าไร ทุกคนเข้าไปไม่ได้เข้าไปเพื่อที่จะประคองประเทศชาติว่าจะอยู่อย่างไร ถ้าคนทั้งหลายมาประพฤติตามหลักศีลธรรมเขาก็ไม่ได้ประโยชน์แล้วมาประพฤติทำไม? ที่นี้ถ้าเขามาหลอกให้เด็กมั่วสุมกัน เขาไม่ได้คิดว่าเด็กจะเป็นลูกใครหลานใคร แต่เขาสามารถขายถุงอนามัยได้หนึ่งล้านชิ้น ชิ้นหนึ่งเขาได้เท่าไร นั่นคือความสำเร็จของเขา คนเสียผู้เสียคนไม่ใช่เรื่องของเขาสมมุติว่าคุณมีลูกออกมาไม่มีคนเลี้ยง เขาก็ส่งไปอยู่ตามสถานสงเคราะห์ให้คนเลี้ยง ก็ไม่ใช่เงินเขา เงินมาจากรัฐ มาจากภาษีของประชาชน บริหารจัดการตรงนั้น อยู่แล้วได้ลูกได้เฝ้าอยู่ในวัยอันสมควร เขาก็ถือว่าได้คนระดับหนึ่งเป็นเกรดหนึ่งเอาไว้สำหรับทำประโยชน์ให้เขา ลอง

สังเกตว่าปัจจุบันพื้นฐานอันหนึ่งที่มีอยู่ในสังคมขณะนี้เขาได้มาจากไหน คนกลุ่มนี้ไม่ได้คิดเรื่องของมนุษย์ว่ามีศักดิ์และสิทธิเท่าเทียมกัน เขาฉลาดที่จะมองเห็นคนว่าเป็นเหยื่อของเขา

ฉะนั้น เขาจึงใช้เป็นเกมวางยา ไปดูทั้งหมดจะมีโรงงานใหญ่ๆ มีอะไรใหญ่ๆ แล้วไม่ต้องใช้เงินเดือนมาก เพราะคนกลุ่มนี้ไม่มีทางไป เธอพัฒนาความรู้ แล้วเธอกลับมาเป็นทาสรับใช้ฉันตลอดชีวิต เธอไม่มีทางไปไหน ตัวเองมีเงินมาจากการทำงานของคนเป็นจำนวนพันๆ คน เก็บประโยชน์เอาเพียงคนละห้าสิบบาทต่อวันๆเท่าไรละ เขามองโดยรับสนองวัตถุโดยไม่ต้องเสียอะไร จากการตกต่ำของศีลธรรมของมนุษย์ เพราะเขามองเฉพาะประโยชน์ที่เขาจะได้ แต่ที่นี้เพราะเราในฐานะที่มองเห็นว่ามนุษย์ควรได้รับการคุ้มครองและมองเห็นว่าเป็นมนุษย์คนหนึ่งทำอย่างไร พื้นฟูนำศีลธรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดี ใครขึ้นเป็นใหญ่มาเช็คตรวจ ถ้าครอบครัวเธอไม่เป็นเรื่องเป็นราว เธอไม่ควรมาเป็นต้นแบบ มนุษย์ต้องมีครอบครัวที่ชัดเจน นั่นต้องตรวจสอบมาตั้งแต่ระดับสูงลงมาถึงผู้ใหญ่บ้านและกำนันต้องมีแบบที่ชัดเจนนั้น เมื่อมีแบบที่ชัดเจนเขามีเมียก็เป็นเมีย มีลูกก็เป็นลูกไม่ใช่มีเพียงแค่สนองอารมณ์แล้วก็หาคนอื่นมาทำ เป็นเสมือนว่าฉันเป็นผู้ยิ่งใหญ่ให้เขามาสอนองกามตัณหาของตนเองได้ ผมว่าตรงนี้ต้องจัดการให้เป็นระบบมากขึ้น และก็ไม่ใช่ระบบที่เราคิดเองขึ้นมาเมื่อไหร่ และต้องเป็นระบบที่ครอบครัวไม่ส่อส่วนทางศีลธรรม ต้องรักษาศีลข้อที่สามให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ศีลข้อที่สามไม่ใช่ทำเรื่องอื่น ทำเพื่อความมั่นคงของครอบครัว เป็นการประกันความเป็นมนุษย์ที่มีความต่างจากสัตว์เดรัจฉาน อันนี้คือสิ่งที่เกิดขึ้นจากการมีระบบ”

คำถามข้อที่ ๓ แนวทางป้องกันปัญหาศีลธรรมของเยาวชนในสังคมปัจจุบัน

พระครูสถลวนาภิรม “ถ้าแนวทางที่ผมทำวันนี้ ผมเชื่อว่าผมเกิดมาเป็นชาวพุทธแล้วพุทธศาสนาให้ชีวิตเพื่อมนุษย์แล้ว ผมค้นพบว่าวิธีอื่นเขาทำลายกันหมดแล้ว ผมว่า ชาตินี้ขอให้โอกาสแก่เยาวชนของเรา อย่างน้อยให้เขาเข้ามาในพื้นที่ดีๆ เรียกว่าวัด อาจไม่ดีมากแต่คาดว่าน้อยลงๆ ผมขอทำพื้นที่ของชาวพุทธที่มีสิทธิเหมือนกับคนอื่นที่เขานับถือศาสนาอื่นที่เขาปฏิบัติของเขาคิดว่าจะได้ก็คือ เขาควรจะใช้การเรียนรู้เรื่องศาสนาภายในวัดอย่างน้อยสองคืน สามวัน ผมตั้งใจว่าผมจะขอรับใช้เอาเด็กเข้าวัดอย่างน้อยชาติละสามวัน ถึงมันเกิดสืบชาติก็ได้ สามสิบวันได้เองไม่มีทางอื่น ใครบางคนอาจคิดว่า นี่คือการขาดอยู่ในสังคม ผมชอบหลวงพ่อกุศลพุทธทาสที่ท่านวิเคราะห์ไว้ว่า การสร้างคนต้องมีองค์ประกอบอยู่ สามตัวคือ ๑). หลักสูตรที่ต้องรู้หนังสือ ๒). หลักสูตรรู้อาชีพ ๓). หลักสูตรรู้ความดีของคนของความเป็นมนุษย์ ในสามอย่างนี้ที่ทำแล้วคือหลักสูตรที่รู้หนังสือแต่ผมเชื่อว่าไม่มีใครที่ทํากันจริงจังนัก รู้

อาชีพนี้มองไม่เห็นเลยครับจบ ม.หก เริ่มทำมาหากิน เรื่องความดีไม่มีใครเป็นเจ้าของได้เลย ท่านจึงกล่าวไว้ว่าเป็นระบบการศึกษาหมาหางด้วน นี่ครับอันที่หนึ่งผมแก้ไว้ก็คือ ให้เยาวชนของเราได้สัมผัสศีลธรรม วิธีที่สอง เมื่อเข้าเข้ามาแล้วไม่ใช่ว่าเขามาเปล่าๆ ตามชื่อเข้าค่ายพุทธบุตร ไม่ใช่แค่รับเขาต้องได้มีโอกาสประพฤติปฏิบัติธรรมนั้นจริงๆ ไม่ใช่เพียงแค่เขาเดินเข้ามาในวัด เขาต้องได้รับการฝึกอบรมเพื่อให้เขาเข้าใจว่าวัด ศาสนาเป็นอย่างไร นั่นเขาก็ต้องได้รับการศึกษาอบรมใช้ชีวิตของเขาที่อย่างน้อยเขาต้องรู้จักคำว่าให้ทาน เขาต้องรู้จักคำว่ารักษาศีล เขาต้องรู้จักคำว่าเจริญภาวนา เพราะในระบบการสอนเขาจะเพิ่มประสิทธิภาพในตัว

ประเด็นอื่นๆ ที่เพิ่มเติม ผมคิดว่าบ้านวัดโรงเรียน จะต้องถอดคอร่วมกัน ผมเปิดกิจกรรมนี้ขึ้นมา บ้านเขาไม่รวมก็ไม่มีทางเป็นไปได้ โรงเรียนไม่เอาใจใส่ก็เป็นไปไม่ได้ นั่นบวรจะร่วมมือกันเมื่อร่วมมือกันแล้วไม่ใช่แค่สามวัน ถ้าจะให้ดี ครูโรงเรียนจะต้องไปประสานต่อคือเมื่อมาแล้ว เมื่อเขาเห็นคุณค่าแห่งความดีความงาม เมื่อมารับศีลธรรมอย่างนี้ ก็พยายามฝึกต่อ ผมก็พยายามให้เขาฝึกอยู่สองรูปแบบของโรงเรียน หนึ่งให้เขาเข้ากลุ่มพุทธบุตรอาสา เช่น โรงเรียน เยอะเลยครับตอนเขาจะไปทำเช่นว่า เด็กขึ้นชั้น ม.สอง เมื่อไรเขาจะต้องเป็นเรื่องการตัดผม เพราะฉะนั้นโรงเรียนนั้นก็จำเป็นที่จะต้องไปจ้างใครตัดผม โรงเรียนจัดการให้เด็ก พอพักเที่ยงเขาก็จัดการให้เด็กมาเป็นพุทธบุตรอาสา นั่งกันเป็นแถวเลยครับ ไปดูได้เลยครับดูได้เลยครับที่โรงเรียนสิวลีน้อย ของสนามบินสุวรรณภูมินี้ก็ทำเรื่องระบบการตัดผมฟรีเรื่องพุทธบุตรอาสา

อีกโรงเรียนเขาทำระบบน้ำ เรื่องน้ำดื่มจัดการทำน้ำดื่มบริสุทธิ์ขึ้นใช้ในโรงเรียนแล้วยังแพ็ค (บรรจุ) กลับบ้านด้วย นี่คือโครงการพุทธบุตรอาสา ยังมีเรื่องอื่นๆอีกมากที่ให้โรงเรียนไปสานต่อ

อันที่สองคือ เรื่อง bomb to bell หมายความว่าร่วมสร้างสันติสุข สันติภาพให้เกิดขึ้นในโรงเรียน เรื่องของการทำให้เกิดวัฒนธรรม อย่างที่กล่าวแล้วว่า วัฒนธรรมของเรานานวันเข้าจะไม่มีวันพระ เด็กของเรานานเข้าจะไม่รู้จักรวันพระ แม้แต่พระก็จะไม่รู้จักรด้วย ผมก็เลยร่วมคิดร่วมทำกับคณะว่าต้องทำอะไรอย่างหนึ่ง อย่าให้เด็กของเราด้อยโอกาสในเรื่องของความดี หนึ่งเลยต้องทำระฆังให้เกิดขึ้นในโรงเรียน เปลี่ยน bomb ให้เป็น bell เปลี่ยนระเบิดให้เป็นระฆัง เปลี่ยนระเบิดให้เป็นระฆัง ก็หมายความว่า ตั้งอุดมคติให้คนใหม่ว่า ตั้งวัตถุประสงค์ให้เป็นระฆัง อย่าเอาวัตถุเป็นตัว bomb เกิดขึ้นได้เพราะ bomb มีจำกัด และความต้องการของคนมันไม่มีจำกัด เพราะฉะนั้นไม่ใช่ เป็นไปไม่ได้หรอก ฉะนั้นต้องเปลี่ยนฐานวิถีคิดให้เป็น bell ก็คือ สร้างจิตสำนึกระฆัง คือ สร้างอนุศาสน์ปฎิหาริย์ที่ทำให้จิตใจคนเปลี่ยน ทำให้คนเปลี่ยน

มาเป็นแบบนี้ ผมก็เปลี่ยนมาเป็นแบบนี้ ผมก็มีสิทธิมีหัวสมอง มีมือมีตีนที่จะไปหาแข่งชิงที่คืนสักร้อยไร่กับคนอื่นหาเงินเดือนสักหมื่นบาทคงไม่เกินวิสัยที่ผมจะหาได้แต่ทำไมเรากลับมาอยู่เหมือนคนไม่มีปัญญาหรือไง เพราะเรารู้ว่าเงินมีไว้สำหรับดำเนินความสะดวก แต่คนบางคนนั่งรถเบนซ์อยู่คนเดียว ขับรถคนเดียวเหงาจะตาย เรานั่งได้ตั้งสี่สิบ ถึงห้าสิบคนสนุกจะตาย แต่มั่นคิยากสำหรับคนแบบนี้ไม่เป็นไรหรอก เขารวยก็รวยเสียให้เจ็ด เราจะจนก็จนเสียให้เจ็ด ผมมองอะไรว่าบางอย่างน่าจะเปลี่ยนแปลง ยิ่งเป็นเด็กเข้ามาในวัด ใครมาในวัดก็สบายอกสบายใจ ที่นี้ bell เสียงระฆังที่มันกระเพื่อมออกไปต้องทำให้อย่างให้มันเกิดขึ้นให้ได้

๑) ต้องทำวันดีให้เกิดขึ้นในโรงเรียนๆต้องทำวันดีให้เกิดขึ้นแทนวันพระเดิม วันดีแทนวันพระให้วันดีคือวันพระไปเลขขนาดวันลูกเสือเรายังสมมติให้เกิดขึ้นมาได้ ขนาดลูกเสือคนยังรู้สึกชื่นชมทำไม วันพระกลายเป็นวันชั่วร้ายไป คอยดูแลวันลูกเสือทะมัดทะแมงได้ กระทั่งลูกเสือไม่น่าจะเกิดขึ้นในคน สมมุติวันพระขึ้นมาในโรงเรียนสักวันได้ไหมอย่าไหลไปตามปฏิทินโรงเรียนเขาไหลไม่ได้ เขามีตารางที่นิ่ง ถ้าเราให้วันพระตรงกับวันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ วันศุกร์ เราก็จบแล้ว ฉะนั้นเราต้องหาวันที่แน่ๆ เดียวนี้ก็ทำเยอะ

๒) สัญลักษณ์ดี คือ โดยเฉพาะวันพุธ คุณอยู่นครปฐมคุณน่าจะไปดู วันพุธเด็กใส่ชุดขาวที่เมื่อเด็กเขามีชุดขาวเรียบร้อยของเขาๆ ก็จะปรับเขาเอง นั่นแถวนครปฐม คือว่าทำกันทั้งจังหวัดแล้วขยายไปยังจังหวัดต่างๆไป คิดว่าน่าจะเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการร่วมมือเป็นสุข สันติภาพน่าจะกลับมา ถ้าทุกคนตระหนักเอาใจใส่ ทุกคนใส่ชุดขาวให้เขา นั่นเรียกว่าสัญลักษณ์ดี

๓) สถานที่ดี คือโรงเรียนต้องมีห้องพระ ชาวคริสต์สร้างโรงเรียนที่ไหนไม่ทิ้งอะไร คือโบสถ์ เขาไม่เคยทิ้งอยู่ที่ไหนก็ตามเขาไม่เคยทิ้ง แต่มาถึงพวกเรา แม้วัดอยู่ในโรงเรียนก็ตัดทิ้งกันทันที เขาไม่เอามันประหลาดตรงไหน ถามว่ามนุษย์เกิดมาดีเลยหรือ แล้วก็มีผู้ใหญ่ออกมาพูดเรื่องความดีไม่ต้องไปบังคับเขา แล้วทำไมไอ้ความชั่วต้องบังคับเขา พวกเราต้องลุกขึ้นมาพูดไม่ใช่เรื่องบังคับ แต่เป็นเรื่องที่ผู้ใหญ่ต้องมีคุณธรรม ไม่ใช่มีอคติแต่พอสอนวิชาคณิตศาสตร์สอนได้ทุกคน สอนวิทยาศาสตร์สอนได้ทุกคน วิชาไหนๆ สอนทุกคน แต่พอวิชาพระพุทธศาสนาแล้วแต่ศรัทธา ไอ้คนๆ นั้น มันน่าจะเอาหัวลงมันทำไปได้ไง? คุณต้องรับผิดชอบ ในเมื่อเขาเป็นคนๆหนึ่ง ทำไมต้องเลือกปฏิบัติ เลือกชกกันอยู่ได้ ถ้าเขาดีมาตั้งแต่เกิดเขาก็ไม่ต้องมาเลือกเป็นคนอย่างที่เขาเป็นแล้วครูก็ไม่ต้อง คนนั้นก็ไม่มีโอกาสเป็นครูต่อไป แล้วผู้ใหญ่คนนั้นๆก็ไม่ต้องมาซื้อบ๊วยพูด ผมฟังบางทีรำคาญ แล้วบอกอีกว่าวิชาศีลธรรมเด็กเบื่องไปถามสิ ๘ สารขนาดนี้แบบไหน วิชาไหนเด็กชอบร้อยเปอร์เซ็นต์ วิชาคณิตศาสตร์เด็ก

ชอบร้อยเปอร์เซ็นต์ใหม่ ไม่มี แล้วมาพูดกับวิชาศาสนาอะไร มันไม่ถูก ไม่ให้เป็นธรรม พอเวลาประเมินเด็กให้คะแนนก็พูดว่าให้มันดีได้ไม่ก็วัน ทำไม่ได้หมด น่าใจหาย สถานที่ดี ต้องมีห้องพระให้ได้ ในโรงเรียนต้องมี อาจจะสร้างเป็นโบสถ์ในโรงเรียน ก็สร้างไปเถอะ ลงทุนไปบ้าง ต้องคอยให้เด็กเป็นควายเป็นสัตว์ในโรงเรียนก่อนถึงจะสร้างขึ้นมา

๔) ต้องมีกิจกรรมดี เช่นมีการสวดมนต์ มีการรักษาศีล มีการเจริญภาวนา มีการจัดวันเสวยใหม่ เช่นวันนี้ เป็นวันพ่อ เป็นวันแม่ ให้เขาได้คิดถึงคนเหล่านี้บ้างไว้เป็นเครื่องมือ ให้เขากลับบ้านถูก

๕) กัลยาณมิตร เราสร้างคนมาเพื่อให้เข้ากับคน อยู่กับคน อะไรแต่คนที่อยู่กับเราก็อ่าให้เห็นเราเป็นแมว เห็นเราเป็นสัตว์ บางทีแรงถึงขนาดว่าเป็นคนไม่มีศาสนา มันไม่เป็น กัลยาณมิตรกัน เราต้องมีสิ่งห้าดีให้เกิดขึ้น ผมพยายามทำสิ่งเหล่านี้ครับ”

คำถามข้อที่ ๔ สังคมที่พึงประสงค์ของเยาวชนในสังคมปัจจุบัน

พระครูสีลวัฒนาภิรม “ ผมเชื่อว่าพระพุทธเจ้าสอนดี ต้องมั่นใจว่า ต้องมีหลักศาสนาที่ชัดเจนคือ

๑) เมื่อทุกสังคมอ่อนแอทุกระบบแล้ว ต้องกลับมาพึ่งตน ที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “อุตฺตา หิ อุตฺตโน นาโถ” เด็กจะต้องมั่นคงในการพึ่งตัวเอง ไม่ต้องพึ่งยาเสพติด ไม่ต้องพึ่งนักเลง ไม่ต้องพึ่งนักการพนัน ไม่พึ่งแล้ว ตนเท่านั้นเป็นที่พึ่งของตน แล้วก็ท้วงว่าคนอื่นไม่ดี ใครเป็นที่พึ่ง โก หินาโถ ปโร ลียา พระพุทธเจ้าสอนไว้ชัดเจนมากต้องปลูกเด็กให้เกิดความมั่นใจจนเกิดสติปัญญารู้เท่าทันสิ่งที่มากระทบ อย่าใช้ระบบความเชื่อที่ถูกสอนๆ มาแล้วก็ล้มละลาย เมื่อไม่กี่ปีนี่เอง เราเชื่อๆ ผู้นำผู้ใหญ่ปากพูดกันได้ดีเหลือเกินพูดอย่างไม่อาย โรงเรียนเรียนฟรี เราเองได้เรียนๆ ก็คิดเป็นอย่างอื่นไม่ได้ คือเรียนๆ ฟรี เอ๊ะทำไมเรียนฟรีแต่มีค่าบำรุง คือเขาพูดอะไรวะ! คือเรียนฟรีในโรงเรียน ก็ต้องฟรีหมดกลับเก็บมากกว่าเดิมไม่รู้ก็เท่า นั้นบ้านเมืองที่มีผู้นำ เรียนฟรีๆ หมด ใครอยากเรียนได้เรียน ฟังแล้วมันต้องได้เรียน แต่เบื้องหลังความชั่วร้าย ณ วันนี้ เด็กคนไหนไม่เป็นหนี้มันไม่ใช่คนไทย เกือบทั้งหมดเป็นหนี้ เราไม่เชื่อเลยว่าผู้ใหญ่เป็นได้ถึงขนาดนั้น เงินฟรีให้เลย หมู่บ้านนี้เท่าไร ให้หมด คิดหนี้กันไม่มีหลักคาไหนไม่คิดหนี้ คือให้ ถ้าเราให้ ให้แล้วเป็นกู เราเป็นพระต้องทำหลักสูตรใหม่มัง เช่นว่า มีคนพูดต้องมีคนคิดอีกทีหนึ่งหรือเปล่า โทรศัพท์ที่ท่านใช้โทรฟรี เด็กปัจจุบันต้องสอนให้เกิดสติปัญญาแล้วพึ่งตัวเองจริง อย่าพึ่งใครเลยวันนี้ หวังว่าผู้นำจะคุ้มครองเรา ได้อะไรคุ้มครองเราได้ ไม่มีเลย เขามีวิชาการที่จะใช้คนหนึ่งคน เขาได้ประโยชน์ก็ด้าน

๒) ต้องให้เด็กเยาวชนได้รับคำว่าเสรี อิสระแต่ปลอดภัย หมายความว่า เขาต้องพบปะ ความแก่ ความเจ็บ ความตาย ความพอใจ ความไม่พอใจ ต่อไปอารมณ์ที่เขาจะกระทบนั้นรุนแรงมากขึ้น ดึกที่สร้างรอยขื่นขื่น จะได้ปรากฏว่าเขาเอาหัวลงมา ชีวิตนี้น้อยนะ เขาไม่เป็นอิสระ ด้านเศรษฐกิจก็ไม่เป็นอิสระ คุณดูภาคใต้ ๑๔ จังหวัด เขาลือลือไว้ ยางกับปาล์ม คุณจะกินเงาะลูกหนึ่ง คุณต้องไปขายยางกับปาล์มก่อน จึงซื้อเงาะมากินได้ คุณต้องการไม้ไฟสักลำหนึ่ง เอาจากไหน โน่นไปเอามาจากภาคเหนือ จังหวัดน่าน ไปตัดไม้ไฟส่งไปถึงสงขลา แล้วดินตรงนั้นไม่มีที่ปลูกหรือ? เพราะเขาลือลือควบคุมไว้ว่าไม้อื่นต้องไม่มีอยู่เลย ใครทำลายชาติ ทำลายแผ่นดิน? ดังนั้นต้องให้คนที่เขาเข้าใจจริงสอนจนเด็กเกิดความรู้ โอ! ภูเขาไปหวังพึ่งระบบธุรกิจแบบนี้ ภูเขาแน่ๆ จะกินกล้วยมะละกออยู่ตรงนั้น แต่เดี๋ยวนี้จะกินกล้วยต้องขายน้ำยางก่อน ๑๕ วันเขาถึงออกเงินให้ แล้วต้องนั่งรถมอเตอร์ไซค์มาซื้อกล้วยหนึ่งหวี เขาต้องการว่าให้เศรษฐกิจสะพัด รถเครื่องได้ขาย น้ำมันเครื่องได้ขาย เบ็นซินได้ขาย ยางรถได้ขาย ซื้อกล้วยหนึ่งหวีมา ไปกลับครึ่งวันหรือหนึ่งวัน ลดแรงงานที่จะไปทำประโยชน์ คุณต้องลดต้องเด็กฉลาดพอที่จะหาความหมายที่จะอยู่ในสังคมได้ ไม่ถูกคนมีปัญญาว่ารังแก คำโบราณว่าไว้ไม่ผิดเลยว่า “คนโง่ยอมเป็นเหยื่อของคนฉลาด” ใช้ได้ไม่ผิด ใช้ได้ตลอดกาล ฉะนั้นเราช่วยกันมุ่งมั่นผมเลยสร้างวัดให้มีสวนประดับดีเพราะคนเขามีแนวคิดอยากให้อำเภอมีสวนประดับนี้คือ พออยู่ด้วยปัญญาพื้นที่ว่างผมก็ปลูกผักแล้วแบ่งปันผู้อื่นได้กิน ผมได้เอื้อเพื่อแผ้วแผ้วเขาบ้าง นี่รับทำอย่างไรให้เด็กของเรารู้เท่าคนที่ทำให้เราเป็นนักบริโภคน้อยๆ ให้เราพลิกผันเป็นนักผลิตบ้างไม่ได้หรือชาตินี้ ผมอาจจะเป็นผู้ต่ำต้อยแต่ไม่รู้ละ ผมต้องพลิกบ้าง เช่นหนังสือ ผมซื้อคนอื่นได้ ผมก็ผลิตเองบ้าง

๓) เด็กที่น่าจะต้องให้เกิดขึ้นในยุคของพวกเราต้องให้เขารู้ว่าสิ่งที่ดีที่สุดคืออะไร ไม่ใช่สองสามวันอันนั้นดี พระอยู่ตรงนี้คุ้มครองเขาไม่ได้ ช่วยเขาไม่ได้ พระเป็นเหมือนอะไร โยมเดินไปข้างทาง ฝนตกก่อนเดินไปทางนั้น น้ำเจ็มนองก่อนแจะเดินไปทางนั้น พอรถผ่านมาแก็้หลบ พอหลบน้ำปั้งน้ำที่เจ็มนองกระเซ็นออกมา โยมสกปรกไปหมดเลย ตาฝ้าฟางเต็มไปด้วยน้ำโคลนน้ำตม แทนที่โยมคนนั้น พระรูปนั้น จะลงไปถึงเอาน้ำสะอาดล้างหน้าล้างตาให้สะอาด เรียบร้อยก่อนที่จะเดินทางต่อไป มีแหวนถอดแหวน มีสร้อยถอดสร้อย แล้วก็เดินทางต่อไป เอ้า! เอาของภูเขาไปแล้ว ผมว่าต้องให้เด็กรู้คำตอบที่ดีที่สุด ไปถามเด็กซิครับว่า ในทางพระพุทธศาสนาคำตอบที่ดีที่สุดคืออะไร ผมว่าต้องทำ แต่ถามว่าพุทธเจ้าสอนอะไร ก็ตอบกันนิ้วเนีย ต้องจับจุดให้ได้ คำที่บอกว่าถามมาตอบไป พระพุทธเจ้าสอนเรื่องทุกข์และความดับทุกข์เท่านั้นจากอริยสัจสี่ พระองค์สอนเรื่องทุกข์กับความดับทุกข์โดยไม่เหลือทุกข์ นี่คือคำ

สอนของพระพุทธเจ้าไม่มีใครในโลกนี้สอน พระพุทธเจ้าสอนสิ่งที่ดีที่สุดคือ นิพพาน ๆ ดีที่สุด เด็กของเราจะต้องยืนอยู่บนขาของตัวเอง ไม่พึ่งสิ่งที่หลงมกมาย อยู่บนความเป็นอิสระ

การรับรู้ว่าเรา คือผู้ที่มีสิทธิ์ผลิตบ้างไม่ใช่ผู้บริโภค สุดท้ายฉันมีของดีพอแล้ว ผมชอบพระองค์หนึ่ง เขามาชวนแกลไปปลูกเสกจตุคามแกลบอกว่าไม่ต้องชวนผม ผมมีของดีพอแล้ว คือ หนึ่ง พระพุทธเจ้า สอง พระธรรม สาม พระสงฆ์ สี่ พ่อแม่ ห้า ครูอาจารย์ ชาตินี้มีห้าอย่างคุ้มครองไม่ได้ก็ควรให้ตายไปพร้อมกัน เรื่องอื่นไม่ต้อง นี่พอแล้ว นี่คือเยาวชนที่ผมคาดหวัง คุณก็หวัง”

คำถามข้อที่ ๕ สรุปวิธีแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ

พระครูลีลาวฒนาภิรม “หลวงพ่อบุทธทาสสรุปไว้ชัดเจน ก่อนท่านมรณภาพว่า ศีลธรรมของเยาวชนคือสันติภาพของโลก ที่นี้ศีลธรรมตัวนี้คืออะไรเยาวชนหรือเยาวชนคืออะไร เราก็ต้องจับประเด็นเยาวชนหรือเยาวชนให้ได้ก่อน กลุ่มหนึ่งก็บอกว่าอายุยังไม่ถึงสิบแปดปี แต่ถ้าทางศาสนาเยาวชนหมายถึงอะไร? ความหมายของศาสนาไม่ได้หมายถึงอายุ เยาวชนทางศาสนาหมายถึง ผู้อ่อนไหวทางอารมณ์ ศีลธรรมของเยาวชนคืออะไร? ก็คือสิ่งที่ทำให้ปกติ ความเป็นปกติของมนุษย์คืออะไร ความปกติของร่างกายคือปัจจัยสี่ คือ ศีลธรรมของเยาวชน เมื่อไหร่คุณมีปัจจัยสี่พร้อม นี่ก็ศีลธรรมของเยาวชน แต่ถ้าคุณมีส่วนเกินมากเท่าไร นั่นคือยุคนั่น คือสันติภาพของโลกนั้นคุณต้องปกติทางร่างกาย ช่วยกันสอน ช่วยกันเรียนรู้ พระเรา คนเอาไปเป็นแบบท็องค์ นี่ก็ศีลธรรมทางร่างกาย พอมาถึงทางจิตก็คือที่รับรองประกอบตัวเองอย่าให้หวั่นไหวทางอารมณ์ต้องฝึกตัวเองอยู่กับความสงบอย่าให้ตัวเองฟุ้งซ่านอยู่กับกิเลสอารมณ์ทางกาม หลงกามเมื่อไร แม้แต่จบปริญญาโท ก็ไปไม่รอด ไม่เข้าใจชีวิตจิตใจที่แท้จริง หลงเพเลิดเพเลิน นี่กว่านับถือสิ่งที่ดี ทำให้เราเหนื่อย ทำให้เราระแวง ไม่เรียบร้อย พยายามอย่าให้เกิดให้คุ้มครองตัวเองคุ้มครองจิตเกิดขึ้นแวมเมื่อไร ถิ่นมิทระ ความเชื่องซึมอย่าให้เกิด เปลี่ยนฐานเรื่อนั่งตรงนั่งงอไปนั่งที่อื่น ถ้ายังง่วงอีก ไปนั่งมันกลางแจ้ง หรือลอยคอกกลางน้ำ อุทธัจจกุกกุจจะ ความรำคาญฟุ้งซ่าน รำคาญมันเป็นคนอ่อนแอทางจิต ที่มันฟุ้งคุณตัวเองไม่ได้ วิจิกิจฉา ลังเลสงสัย เห็นรูปแค่ปิดบังน้อยนิด มันคืออะไร? ถ้าจิตปกติศีลธรรมคือ ทำเราให้ปกติ คือ หาความสงบแก่ตัวเรา

ประการต่อมาคือ ตัวรู้ที่เรียกว่าสปีริต ตัวรู้นั้น รู้แล้วไปสร้างเงื่อนไข เช่น รู้ว่า เราอายุตั้งสามสิบแล้วยังไม่ได้สึก สึกออกไปกว่าจะทำงานอยู่ก็คงสามสิบห้าปี เก็บเงินกว่าจะได้

อายุ สี่สิบปีแล้วแต่งงานมีครอบครัวมีลูกอายุ สี่สิบห้าปี ที่นี้โรคประสาทก็มาเยือน ฉะนั้น วิญญาณเราไม่ได้พัฒนามันคิดสูงไม่เป็น คุณคิดว่าจะเป็นนักปราชญ์ธรรมระดับโลกไม่มี ไม่ไปหรอกนั้น ถ้าเราปล่อยชีวิตให้หมดไปๆ โดยไม่มีสาระ ดังนั้น ท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวว่า ศีลธรรมตัวนี้อาจจะต่างกับศีลห้า ศีลสิบ ศีลสองร้อยยี่สิบเจ็ด ศีลสามร้อยสิบเอ็ด มันเป็น ศีลธรรมที่มาจาก อริยมรรคมีองค์ ๘ ที่ทำเราปกติด้านของร่างกาย ของจิต ของวิญญาณ เมื่อไร ทำให้ถูกต้องนั้นแหละ สันติภาพเกิดขึ้นในโลก”

๔.๔. บทสัมภาษณ์ พระมหาวิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี)

คำถามข้อที่ ๑ สภาพปัญหาศีลธรรมของเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบัน

ว.วชิรเมธี “สภาพปัญหาของเยาวชนไทย คือ ๑) ความรู้ที่น้อยลง ทั้งๆ ที่เรียน หนังสือมากขึ้น ๒) ความประพฤติทรามลง ทั้งๆ ที่ที่บ้านเมืองของเราก็มียุคอยู่ทุกหนทุกแห่ง ทั้งๆ ที่มีกระทรวงที่ดูแลความประพฤติ คือกระทรวงวัฒนธรรมแต่การประพฤติของเยาวชนก็ ยังทรามลง ๓) สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชน เช่น การทำแท้ง การท้องก่อนวัยอันสมควร ปัญหาการใช้ความรุนแรงมีมากขึ้น ๔) จิตสำนึกในหมู่ของเยาวชนน้อยลงไปมาก เพราะต่างก็ มุ่งหวังเข้าถึงความสำเร็จและเล็งผลเลิศด้วยกันกับผู้ใหญ่นั้นแหละ

ฉะนั้นนี่คือปัญหาใหญ่ๆของเยาวชนไทยวันนี้ หากเราไปถามงานสัมภาษณ์หรือ งานสำรวจใหญ่ๆของเอแบคโพลล์หรือหลายที่หลายแห่งเคยพูดไว้ว่า ถ้าจำเป็นต้องเลือก นักการเมืองที่โกง แต่แบ่งส่วนหนึ่งให้ประเทศไทยจะเอาไหม? เยาวชนส่วนหนึ่งบอกว่าเอา เห็นไหมว่า จิตสำนึกของเยาวชนคนไทยหายไป ฉะนั้นนี่คือปัญหาเยาวชนของคนไทย ที่เห็น อยู่ แต่ว่าด้านที่ดีก็มี แต่ก็ไม่จำเป็นต้องพูดนะ”

คำถามข้อที่ ๒ สาเหตุของปัญหาแต่ละประเภท...?

๒.๑ สาเหตุปัญหาความรุนแรงในครอบครัว / สังคม

ว.วชิรเมธี “สาเหตุที่เกิดให้เกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว คือ

“ พระครูสถลวนาภิรม เจ้าอาวาสวัดปัญญานันทาราม รัชบุรี จังหวัดปทุมธานี, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๑ เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐.

๑) พ่อแม่ขาดความรู้ในการสร้างครอบครัว พ่อแม่จำนวนมากทุกวันนี้แต่งงานทั้งๆที่ยังไม่พร้อม หรือทั้งๆ ที่มีความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจแต่ยังไม่มีความพร้อมด้านความรู้ในการดำเนินชีวิตคู่แต่เมื่อทั้งๆ ที่ไม่มีความพร้อมก็ต้องมาเป็นพ่อแม่ ต้องมาสร้างครอบครัวแทนที่จะเป็นการแก้ปัญหา ก็กลายเป็นการเพาะชำปัญหาไป

๒) เกิดจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่วันนี้เราเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม คนต้องออกจากบ้านไปทำมาหากิน สมัยก่อนผมเองเคยอยู่ในครอบครัวขยาย พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ครอบห่มคนนะ ญาติพี่น้องผมถ้าไปตีเมืองได้เมืองหนึ่งมันเยอะ แต่เดี๋ยวนี้ มันแยกไปอยู่คนละทิศละทาง โน่นพี่ชายผมคนหนึ่งอยู่ชลบุรี คนหนึ่งอยู่เชียงใหม่ คนหนึ่งอยู่เชียงราย คนหนึ่งอยู่กับพ่อแม่ ผมมาอยู่กรุงเทพฯ ที่นี้ต่างคนต่างไป จากครอบครัวขยายกลายเป็นครอบครัวเดี่ยว พ่อแม่ต้องไปทำงานในเมือง ลูกอยู่กับใคร? บางทีอยู่หอพัก และบางทีอยู่กับป้าตายาย ปู่ย่าตายาย ตามมันไม่ทันกิเลสเด็กสมัยนี้กลับจากโรงเรียนบอกแม่ว่าไปทำรายงานจริงๆ ไปไหน? ไปนอนหอพักเพื่อน ไปเล่นเกมคอมพิวเตอร์ไปมั่วยา มั่วเซ็ก ปู่ย่าตายาย ตามไม่ทันกิเลสของเด็ก ฉะนั้น สภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมแล้วดึงคนให้แยกกันเป็นชั้นๆ สถาบันครอบครัวเลยขาดความอบอุ่น พอครอบครัวไม่มีเวลาสอน พ่อแม่มัวแต่ทำมาหากิน ไม่มีเวลาทำมาหาหารรรรม ลูกก็ต้องมาอยู่ในท่ามกลางสังคมที่ไม่มีความรู้ ความรัก ความอบอุ่น ขาดทั้งความรู้ สุดท้ายเขาก็เป็นตัวปัญหา พ่อแม่เองก็เป็นส่วนหนึ่งของปัญหาด้วย

๓) ระบบการเรียนการสอนในโรงเรียน เน้นแต่วิชาทำมาหากิน ไม่เน้นวิชาทำมาหาหารรรรม เด็กๆ ของเราเรียนแต่วิชาทำมาหากินทั้งนั้น มีแต่เครื่องมือที่จะทำมาหากิน แต่เครื่องมือในการดำเนินชีวิตเขาไม่สนใจ ในการสอบเอ็นทรานซ์ วิชาพระพุทธศาสนาออกสอบสองข้อ เพราะฉะนั้นวิชาพระพุทธศาสนาเด็กบอกว่าอ่านก็ได้ไม่อ่านก็ได้ แต่วิชาอื่น เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ มันรู้หมดเลย ฉะนั้นในเมื่อการศึกษาของเรานั้นเน้นแต่สมอง เด็กก็สมองโตแต่หัวใจตีบ ไม่มีธรรมะเมื่อเขาย่างก้าวเข้ามาใช้ชีวิตในสังคม สังคมไทยทุกวันนี้ระบบกล่อมเกล้าของสังคมถือว่าล้มเหลวมาก นักการเมืองถือว่ามีปัญหาจริยธรรม แล้วก็สังคมก็เป็นสังคมวัตถุนิยม บริโภคนิยม ให้ค่าการวัดคนว่า คุณมีอะไร? มากกว่า คุณเป็นอย่างไร? เท่านั้นยังไม่พอ เรายังรับวัฒนธรรมตะวันตกอย่างเปิดโล่งโจ้งเลย สังคมที่มีความล้มเหลวทางศีลธรรมและจริยธรรมอย่างนี้ จะเป็นที่ยอมรับบ่มเพาะให้เยาวชนคนรุ่นใหม่มีศีลธรรมจริยธรรมให้มีขึ้นมาอย่างไร?

สิ่งสำคัญอีกอย่างคือ เราโชคดีมากที่เรามีพระพุทธศาสนา แต่เราโชคร้ายมากที่พระพุทธศาสนาเป็นพุทธศาสนาอิงไสยศาสตร์ ฉะนั้น นี่เป็นโชคดีในความโชคร้าย ที่แม้เรามี

วัดอยู่ในทุกหมู่บ้านในประเทศไทย แต่องค์กรเหล่านั้นเป็นองค์กรที่ทำงานตามยถากรรม ขาดการบริหารจัดการที่ดี การเผยแพร่พระพุทธศาสนาจึงเป็นการเผยแพร่ที่ไม่ได้ผลมากนัก ทั้งๆ ที่เราเป็นเมืองพุทธศาสนา แต่ก็ยังเป็นเมืองที่มีปัญหาศีลธรรมสูงติดอันดับต้นๆ ของโลก ตอนนี้เขาเรียกประเทศไทยว่า ผู้ป่วยของเอเชีย เห็นไหมทำไมเป็นอย่างนั้น พระสงฆ์คงปฏิเสธความรับผิดชอบตรงนี้ไม่ได้ เราต้องเอาความสามารถการเผยแพร่ที่น้อยลงไปของพระสงฆ์ การทำบทบาทหน้าที่ที่ผิดพลาดผิดตัว แทนที่จะมาเผยแพร่ธรรมะกลับไปเผยแพร่ไสยศาสตร์ เข้ามาประกอบด้วย

๔) ประการสุดท้ายคือ นโยบายรัฐบาลที่ไม่เคยให้ความสำคัญแก่เด็กและเยาวชนอย่างเป็นเรื่องเป็นราว ท่านเคยเห็นวาระแห่งชาติที่นายกฯ ลุกขึ้นมาประกาศว่าปีนี้เราจะพัฒนาเด็กเป็นวาระแห่งชาติที่เน้นเรื่องเด็กทั้งปีไหม? ไม่เคยมี ตอนนี้ที่รัฐบาลทำคือ ทำเรื่องหอย ๒ ตัว ๓ ตัว หอยบนดินได้ดิน ประเทศไทยจะหายนอยู่แล้ว นั่นคือมีรัฐบาล แต่มีศักยภาพการนำน้อยมาก เพราะฉะนั้น สังคมไทยไม่มีทางที่จะไม่ล้มเหลว ในหลวงจึงใช้คำว่า ประเทศไทยวิกฤตที่สุดในโลก นี่คือสาเหตุปัญหาของเด็กและเยาวชน

๕) อีกประการหนึ่งเพิ่มเข้าไปคือ เรื่องสื่อมวลชนที่ไม่ได้ทำหน้าที่สื่อมวลชนที่แท้จริง ทุกวันนี้สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นเอเจนต์ก็คือเป็นหน้าสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อรับขายโฆษณาอย่างเดียวเท่านั้นเอง สื่อมวลชนจึงกลายเป็นสื่อมอมชน ถ้าสื่อมวลชนทำหน้าที่แท้จริงของตัวเอง นี่สื่อจะเป็นช่องทางเป็นมหาวิทยาลัยที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยแต่พอสื่อมวลชนไม่ได้ ทำหน้าที่ตรงนี้ ก็กลายเป็นสื่อมอมชน กระแสตุลุมถามว่าใครปลูก ปาฏิหาริย์รามเทพไม่เคยมีจริง แต่ปาฏิหาริย์ของสื่อมวลชนมีจริง จตุคามไม่เคยศักดิ์สิทธิ์หรอก ตราบใดที่การตลาดไม่เข้าไปบวกกับสื่อ

ฉะนั้น องค์พ่อจตุคามรามเทพที่ศักดิ์สิทธิ์แท้จริงก็คือสื่อมวลชนนั่นแหละ ทำให้ศักดิ์สิทธิ์ ทำอย่างไรเราจะได้เข้าไปใช้สื่อให้มาส่งเสริมเยาวชน มาเป็นเครื่องมือสร้างศีลธรรมให้แก่สังคม ตรงนี้เป็นคำถามที่ต้องช่วยกันตอบ

ฉะนั้น ส่วนหนึ่งมอมเมาเยาวชนให้อ่อนเปลี้ยเสียขา ก็คือ เยาวชนที่ขาดอาชีวปณิธาน คำว่า “อาชีวปณิธาน” หมายความว่า อาชีพของสื่อมวลชน ตราบใดที่สื่อมวลชนไม่มีอาชีวปณิธานไม่มีจรรยาบรรณเคารพในอาชีพเมื่อนั้นสื่อก็ใช้เพื่อทำมาหากินและการโฆษณาขายของเท่านั้นเอง ยกตัวอย่างง่ายๆ ทำไมรายการธรรมะจึงเกิดไม่ได้ เพราะถ้าไปสอนธรรมะทางทีวีบ่อยๆ คนไทยฉลาดหมดเขาก็ขายของไม่ได้ ที่นี้รายการธรรมะต้องเอาไปไว้ดึกๆ โน่น ไม่เช่นนั้นก็เข้าตรูเลย ดึกๆ ก็คือสำหรับคนแก่ที่นอนไม่หลับ เข้าตรูก็คือคนแก่ที่ตื่นนอนตั้งแต่

ดีสาม ดีสี่คนดีๆ เขาไม่ได้ดูธรรมะหรือกัณฑ์ของไม่ออก เห็นไหม? นี่คือสื่อมวลชนที่เขาทำกับเราอย่างนี้ พระต้องรู้ให้ทัน มิฉะนั้นแล้วก็จะโทษว่า เอ๊ะ! ทำไมพระพุทธศาสนาไม่ดี พระสงฆ์ไม่เก่ง? ต่อให้พระพุทธศาสนาดีที่สุด พระสงฆ์เก่งมากมาย แต่ไม่มีช่องทางในการทำงาน ก็ทำอะไรไม่ได้มากเช่นกัน นี่คือสาเหตุความอ่อนแอทางศีลธรรมของเยาวชน”

๒.๒ สาเหตุปัญหาของค่านิยม, ยาเสพติด

ว.วรเมธี “ผมคิดว่าปัญหาเหล่านี้เกิดจากหลายปัญหาประกอบกันคือ

๑) นโยบายของรัฐบาลไม่เอาจริงเอาจัง ดังที่บอกไม่เคยกำหนดปัญหาเด็กเยาวชนเป็นวาระแห่งชาติ

๒) เรื่องความมั่นคงในชีวิตและสังคมของเยาวชนพลเมือง เจ้าหน้าที่ตำรวจของเราก็มักจะมีสองมาตรฐานเสมอเจ้าหน้าที่ตำรวจจำนวนมาก ซึ่งทำหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ประชาชนบ้างก็ไปกุมอบายมุข หรือบ้างก็ไปเป็นเจ้าพ่อเป็นมาเฟียเสียจำนวนมาก เพราะฉะนั้นปัญหาเหล่านี้ก็จึงต้องเกิดขึ้นอยู่เนืองๆ

๓) สภาพสังคมไทยที่ยังเป็นปากว่าตาขยิบ อยากให้บ้านเมืองมีศีลธรรมจริยธรรม แต่ในทางปฏิบัติหาคนที่เป็นอย่างในทางจริยธรรมมีศีลธรรมยากมากนักแล้วใคร ที่เป็นคนดีจะถูกมองว่าเชย เห็นว่าเชย แปลกไหม? คนรวยไม่ถูกมองว่าเชยนะใครที่ทำทำเป็นคนดีใส่เสื้อม่อฮ่อมนะ ระวังให้ดินจะถูกรับมองว่าเชย นี่ใครทำอะไรดีๆ ถูกรับมองว่าเชย

ฉะนั้นค่านิยมของคนไทยเองที่อยากได้คนดีแต่กลับไม่ยกย่องคนดี รัฐบาลเองก็ไม่เน้นวาระเยาวชนเป็นวาระแห่งชาติ ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์เองที่เป็นผู้รับสันติไปจากราษฎร จนทุกวันนี้สถาบันตำรวจเป็นสถาบันที่เสื่อมโทรมมาก จนต้องมีการปฏิรูปตำรวจที่ทำโดย พลตำรวจเอกวิเชียร เดชกุญชรเข้ามาปฏิรูป เพราะฉะนั้นองคาพยพเหล่านี้ถ้ายังไม่มีการทำงานที่เข้มแข็งจริงๆ จังๆ ก็ยังเป็นปัจจัยที่มีส่วนอยู่มาก ที่ทำให้ปัญหาเด็กและเยาวชนยังคงคุกรุ่นอยู่ต่อไป

๔) อีกประเด็นหนึ่ง ก็เรื่องกฎหมายที่ยังมีสองมาตรฐานเสมอ กฎหมายศักดิ์สิทธิ์เสมอสำหรับคนยากคนจนคนเล็กคนน้อย แต่ไม่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับลูกคนมีอันจะกิน ฉะนั้นอันธพาลทั้งหลายที่ทำผิด พ่อแม่รวยทั้งหลายแล้ว ก็รอดทุกรายแต่ปลาชีวิตปลาสร้อยทำผิดเมื่อไหร่ไม่รอดหรือ ผู้รู้จึงบอกว่าสำหรับคนจนแล้วตำรวจถามหาเหตุผลเสมอ สำหรับคนรวยไม่จำเป็นต้องหาสาเหตุอะไรก็รอดคุกไปได้ทุกทีฉะนั้นคนผิมนั่นล่อยนวลออกมาเป็นผู้ก่อการร้ายเยอะเยว่ไปหมด เกรเดตุง ก็มาประทุษร้ายสันติสุขสังคมต่อๆ กันไป

๒.๓ สาเหตุปัญหาอาชญากรรมทางเพศ

ว.วชิรเมธี “ ๑) ระบบการศึกษาที่ทรมานทำให้มนุษย์ไม่สามารถที่จะดำเนินชีวิตด้วยปัญญาการคับคั่งแข่งชิงผู้ชายอยู่ในขณะนี้ เป็นการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับสัญชาตญาณทั้งนั้นแสดงว่าการศึกษามันทรมานมากที่ไม่สามารถทำให้มนุษย์ควบคุมตัวเองได้ พอควบคุมตัวเองไม่ได้สัญชาตญาณมันเรียกร้องอย่างไร มันก็วิ่งไปตามสัญชาตญาณอย่างนั้น

๒) สถาบันการศึกษาเองที่มีปัญหามากขึ้น เดี่ยวนี้ในบางมหาวิทยาลัยไม่สามารถควบคุมให้นักเรียนของตัวเองตัดผมหรือแต่งเครื่องแบบนักเรียนให้อยู่ในกฎระเบียบได้ พอเข้าไปตักเตือนเด็กก็บอกว่ามาอยู่กับหนูทำไม? หนูจ่ายค่าเทอมแล้วครูไม่ต้องมาอยู่กับหนู กลายเป็นว่า ครูบาอาจารย์ไม่สามารถสอนเด็กได้ เพราะเด็กเค้าถือว่ามาซื้อบริการจากมหาวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว เขาจ่ายค่าเทอมแล้วเขาซื้อบริการเรียบร้อยแล้ว คุณมีหน้าที่สอนไม่ใช่มีหน้าที่มาข่มข่มในชีวิตเขา เห็นไหม การบริหารจัดการในมหาวิทยาลัยก็เริ่มมีปัญหา

๓) ประการต่อมาคือแบบอย่างมักจะมี role model ก็คือแบบอย่างของวัยรุ่นยุคนี้คือใครล่ะ คนเลวๆทั้งนั้นเลยเยอะแยะมากมายไปหมด ที่เป็นแบบอย่างใช้ไหม? แม้แต่วัฒนธรรมไม่สวมใส่ underwear (ชุดชั้นใน)มันระบาดไปถึงไหน เดี่ยวนี้มันมาจากไหน มันข้ามฟ้ามาจากบริติช สเปียร์ จากฟลอเรนซ์นิวตันเห็นไหมเด็กก็รับมา แล้วใครทำมันก็บอกเทห์ อะไรไม่ว่าสตูดิโอแพทย์ออกมาสนับสนุนด้วย นี่คือปัญญานะเนี่ย ก็มี role model อย่างนี้ทำไมเขาจะไม่เลียนแบบ

๔) ประการสำคัญที่สุดที่ไม่พ้นระบบเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยเองที่เน้นหนักการเสกจุดความเป็นหลักแล้ว เผยแผ่ให้ธรรมะเป็นงานรอง เวลาเผยแผ่ก็อย่าให้มันจริงจังมากนักเดี๋ยวกระทบกระเทือนผู้ใหญ่ ก็มันเผยแผ่แบบนี้มันจะได้ผลอย่างไร มีพระอยู่เต็มบ้านเต็มเมืองแต่พระที่ทำจริงๆจังๆมีที่รูปเพราะกลัวว่าถ้าเทศน์อย่างนั้นอย่างนี้ตรงใดตรงมาจะกระทบผู้ใหญ่ ฉะนั้นเวลาแสดงธรรมก็อ้อมๆ แอ้มๆขอไปที ขอให้ครบตามพิธีรีตอง แต่ในขณะเดียวกัน เรากลับเรียกร้องให้มีศีลธรรมดีขึ้น มันจะดีไปได้อย่างไร ในเมื่อเราเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรับมาตลอดเห็นไหมนี่คือสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กเยาวชนเพิ่มความรู้แรงขึ้นทุกที

๕) อีกข้อหนึ่งซึ่งมองข้ามไม่ได้ การมาของวัฒนธรรมตะวันตก เช่น สิทธิขั้นพื้นฐานก็คือเสรีภาพทางศาสนา เสรีภาพทางเพศ ที่มันเป็นช่องให้ ทำให้ศีลธรรมในระบบใดกฎมีพระร่วงเอาไม่อยู่ เพราะศีลธรรมสมัยใหม่นี้มันมาพร้อมกับรัฐธรรมนูญมนุษย์หรือบุคคล

ย่อมมีสิทธิเสมอภาคกัน เพราะฉะนั้นเขาก็อ้างว่าเดี๋ยวนี้ผู้หญิงข่มขืนผู้ชายมีเยอะแยะไป มันกลายเป็นเรื่องปกติ มันมีลัทธิแบบนี้ มันเข้ามาปั๊บ เด็กไทยก็รับเข้ามาใช้กัน รับเข้ามาดำเนินรอยตาม มีกระทั่งสะสมแต้ม ฉะนั้น การรับอารยธรรมตะวันตกเข้ามาโดยขาดการกลั่นกรอง เลือกเฟ้น ก็เป็นเหตุอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ปัญหาทางเพศรุนแรงมากขึ้น”

คำถามข้อที่ ๓ แนวทางป้องกันศีลธรรมของเยาวชนในสังคมปัจจุบัน

ว.วรวิเมธี ๑) ภาครัฐควรให้การแก้ปัญหาศีลธรรมของเด็กและเยาวชนทั้งหมดให้เป็นวาระแห่งชาติ วาระแห่งเยาวชน วาระแห่งชาติ วาระแห่งจริยธรรม จริยธรรมเข้มแข็ง เยาวชนเข้มแข็ง ชาติไทยเข้มแข็ง รัฐบาลต้องกำหนดแบบดังนี้

๒) ต้องมีการปฏิรูปการศึกษาทั้งหมด ให้เด็กได้เรียนทั้งสองระบบคือวิชาทำมาหากินคือวิชาชีพก็ต้องได้เรียน วิชาชีวิตคือวิชาธรรมก็ต้องได้เรียนเด็กจะได้เติบโตทั้งหัวสมองและหัวใจ

๓) สื่อมวลชน รัฐจะต้องกำหนดให้สื่อมวลชนมีคุณภาพหรือเรียกว่าให้ช่วงเวลาสีขาวสำหรับการเผยแพร่คุณธรรมจริยธรรมอย่างเป็นระบบ ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพราะสื่อมวลชนเป็นมหาวิทยาลัยที่ใหญ่ที่สุดกว้างที่สุด ที่เข้าถึง สื่อนี้แหละที่จะสามารถเคลื่อนย้ายพฤติกรรมของสังคม เคลื่อนย้ายกระแสหรือเทรนด์สังคมยังงี้ก็ได้ เพราะอะไร? เพราะกิเลสไหลมากับสื่อมวลชนทั้งหมดทั้งสิ้น พระอาจารย์ไปเช็คลูสิ เปิดทีวีก็เจอ แล้วก็โทรศัพท์ เราก็ก๊มกับ sms ทุก ๆ ๑๐ นาที แม้แต่ดูตามรามเทเพก็ขายกันทาง sms คิดดูสิ คลิปวีดีโอมาทางไหน ก็มาทางโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ตทั้งหลาย โทรศัพท์หรือสิ่งพิมพ์ต้องมาร่วมกันส่งเสริมศีลธรรมและจริยธรรม

ฉะนั้น พระสงฆ์ต้องปรับกลยุทธ์หรือกระบวนการในการเผยแพร่พุทธศาสนาให้ Active Buddhism เป็นการเผยแพร่ศาสนาในเชิงรุก ทุกวันนี้เรารับอย่างเดียว เผยแผ่ไม่มียุทธศาสตร์ รูปไปไหนจะทำก็ทำ รูปไปไหนจะเผยแผ่อย่างไรก็เผยแผ่ บางทีทั้งที่เผยแพร่พุทธศาสนาอย่างเดียวกัน แต่คำสอนกลับขัดแย้งกันเอง เช่น หลวงพ่อปัญญาสอนให้พึ่งตนเอง อีกรูปสอนให้พึ่งเทพเน่นอนที่สุดเช่นนี้ ไม่ควรมีความขัดแย้งกันในหมู่ศิษย์พระพุทธเจ้าพระองค์เดียวกันและการเผยแผ่ต้องทำอย่างยุทธศาสตร์ เช่น การเผยแผ่ว่าห้าปีนี้ เราจะเน้นเรื่องทศพิธราชธรรมในหลวงห้าปีนอกจากนั้น เราจะเน้นสังคมแห่งปัญญา ห้าปีนอกจากนั้นเราจะเน้นพุทธศาสนากับสันติภาพของโลก เราไม่มียุทธศาสตร์ ใครอยากเผยแผ่ ใครอยากทำก็ทำ ทำให้ดี ทำไม่ดีก็เห็นดีกัน มันเป็นอย่างนี้ ศีลธรรมมันจะเจริญก้าวหน้าได้อย่างไร?

๔) ประการที่สำคัญที่สุด สถาบันครอบครัวที่มีความอบอุ่น เราจะต้องเรียกร่อง กระตุ้นสถาบันครอบครัวให้กลับคืนมา ด้วยการให้ความรู้กับคนที่จะต้องงานให้กับคนที่จะมีชีวิต ถ้าไม่พร้อมอย่าเพิ่งมีชีวิตคู่ ให้เขามีความพร้อมที่จะสร้างเนื้อสร้างตัว สร้างครอบครัว แล้วจึงค่อยเห็นดี เห็นงามด้วย เดียวนี้มีเด็กเยาวชนจำนวนมากสร้างครอบครัวขึ้นมาทั้งๆ ที่ตัวเองก็ไม่พร้อม หญิงก็ไม่พร้อม ชายก็ไม่พร้อมมีครอบครัว ยังเรียนหนังสือไปด้วย ในเมื่อที่มาของครอบครัวสวนทางจริยธรรมตั้งแต่ต้นชีวิตมันจะเอาแบบอย่างจากไหน ประเด็นสุดท้ายสถาบันครอบครัวจะต้องย้อนกลับมาทำหน้าที่ในฐานะหน่วยเล็กที่สุด ที่จะมาสร้างสรรค์ ศีลธรรม จริยธรรม”

คำถามข้อที่ ๔ สังคมที่พึงประสงค์ของเยาวชนไทยในสังคมปัจจุบัน

ว.วชิรเมธี ๑) เยาวชนควรเติบโตมาในครอบครัวที่มีพ่อแม่ลูกอบอุ่น

๒) มีสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีความร่มเย็นเป็นสุข

๓) มีแบบอย่างของบุคคลผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตที่มาพร้อมกับจริยธรรม

๔) มีสื่อมวลชนที่มีช่วงเวลาที่มีสีขาวให้กับเด็กเยาวชน

๕) มีระบบการศึกษาที่สอนทั้งวิชาชีพและวิชาชีพชีวิต

๖) มีรัฐบาลที่มีกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งที่ตั้งขึ้นมาเพื่อดูแลด้านการพัฒนาเด็ก

และเยาวชนโดยเฉพาะ

๗) มีสถานีโทรทัศน์ช่องหนึ่งที่ทำหน้าที่สร้างสรรค์พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมขึ้น โดย เฉพาะ เพื่อจะได้มาถ่วงดุลกับสถานีโทรทัศน์ทั่วไปที่มอมเมาเด็กเยาวชนว่า เป็นกลุ่มเป้าหมายแก่การขายของ มันควรจะมีสถานีโทรทัศน์หรือสื่อมวลชนใดมวลชนหนึ่ง ซึ่งเข้าถึงประชาชนที่กว้างที่สุด ที่จะสร้างให้เด็กเยาวชนมีสติปัญญาที่เข้มแข็ง เติบโตทั้งกายและจิตและปัญญาสามารถร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสังคมที่ดีต่อไปได้

๘) ควรจะมีการสร้างสรรค์พัฒนาเยาวชนตัวอย่างให้มีการยกย่องส่งเสริมและก็มี การทำอย่างต่อเนื่อง วันเยาวชนควรจะเป็นวันที่ถูกยกระดับพอๆกับวันพ่อหรือวันแม่แห่งชาติ เพราะเยาวชนในวันนี้ก็คือผู้ใหญ่ในวันหน้า พระพุทธเจ้าก็ตรัสไว้ชัดพระพุทธศาสนายืนยันไว้ว่า ปุตุตา วุตถุ มนุสฺसानิ เด็กๆคืออนาคตของมนุษยชาติ ถ้าสังคมไทยร่วมกันสร้างสรรค์ พัฒนาเด็กเยาวชน โดยถือตามพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า เยาวชนคืออนาคตของมนุษยชาติ สังคมไทยมีทางรอดได้ ผมไม่ค่อยฝากความหวังกับผู้ใหญ่ เพราะในการดูแลโลกของผู้ใหญ่ไม่นานนัก แต่ถ้าเราเริ่มแก้ที่เยาวชนสังคมไทยก็มีความหวัง”

คำถาม ๕ สรุปวิธีแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ

ว.วชิรเมธี “ หลวงพ่อพุทธทาสเน้นมากกว่า ศีลธรรมของเยาวชนคือสันติภาพของโลกวิธีสร้างศีลธรรมของเยาวชนของท่านพุทธทาสท่านเน้นที่สุด คือ ท่านสร้างตำรับตำราไว้เยอะมากกว่าพระไทยทุกรูป เพราะฉะนั้น เยาวชนจะต้องมีการศึกษาที่ถูกต้อง นั่นคือการศึกษาที่จะต้องไม่เป็นมหาหงส์ตัว

๒) เยาวชนจะต้องเติบโตมาในครอบครัวที่มีพ่อแม่เป็นตระกูลสัมมาทิฐิ

๓) การเมืองจะต้องเป็นธัมมิกประชาธิปไตย ไม่ใช่เป็นการเมืองที่มีการกึ่งที่คำนึงแต่การแข่งขันแก่งแย่งแต่ผลประโยชน์เพียงอย่างเดียว แต่ต้องเป็นการเมืองแบบประชาธิปไตยหรือการเมืองแบบพระโพธิสัตว์ที่นักการเมืองมองดูผลเมืองของตัวเองในฐานะที่จะต้องเข้าไปดูแลให้มีชีวิตที่มีความร่มเย็นและเป็นสุข

๔) สื่อมวลชนจะต้องเป็นสัมมาสื่อมวลชน ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาเยาวชน ไม่ใช่มีส่วนสำคัญในการล่อหลอกเยาวชน มอมเมาเยาวชน

๕) พระสงฆ์จะต้องได้รับการศึกษาอย่างดีเยี่ยม เพราะการศึกษาอย่างดีเยี่ยมของพระสงฆ์หมายความว่าพระสงฆ์จะมีศักยภาพในการเป็นพระธรรมทูตเอาธรรมที่แท้ไปเผยแผ่แก่เด็กเยาวชนของเราให้เกิดความรู้ การมีจิตอยู่เย็นในสังคมได้

๖) วัดทุกวัดจะต้องหลุดออกมาจากเทวาลัย มาทำหน้าที่เป็นมหาวิทยาลัย นี่คือนิเวศจะต้องทำหน้าที่ให้เกิดความรู้แจ้งแก่ประชาชนพลเมืองของเรา ถ้าวัดทำหน้าที่ในฐานะที่เป็นสถานการศึกษาได้สำเร็จเมื่อไหร่เมื่อนั้นจะมีมหาวิทยาลัยเปิดเพิ่มขึ้นทั่วประเทศไทย เพราะมีหมู่บ้านกว่าสามหมื่นหมู่บ้าน ถ้าวัดทำหน้าที่เป็นสถานศึกษาเท่ากับว่าหนึ่งหมู่บ้านมี หนึ่งมหาวิทยาลัยจะทำเช่นนั้นได้ต้องร่วมมือกัน

๗) ประเด็นสุดท้ายโลกทั้งโลกจะต้องถอนตัวออกมาจากวัตถุนิยมให้ได้ถ้าเรายังยกย่องนับถือวัตถุนิยมเราจะวัดความสำเร็จของมนุษย์ในการมั่งคั่งร่ำรวยพร้อมในเชิงวัตถุและความสุขทางเนื้อหนังมังสาซึ่งถ้าโลกตกอยู่เป็นทาสของวัตถุนิยมเช่นนี้ไม่มีทางที่ศีลธรรมจะได้รับการยกย่องได้ เพราะว่าถ้าธรรมะได้รับการยกย่องก็เป็นปฏิปักษ์กับวัตถุนิยม ถ้าวัตถุนิยมได้รับการยกย่องเขาอยากอยู่ดีมีสุขเขาก็ชิงชังรังเกียจธรรมะ ฉะนั้นเราจะต้องช่วยกันถอดถอนเอาวัตถุนิยมออกไป เอาธรรมนิยมเข้ามาแทนที่ ทำเช่นนี้ได้สำเร็จ การแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนก็ยังพอมีทางที่จะทำได้

และที่สำคัญที่สุดที่ท่านพุทธทาสเน้นมาก เวลาจะแก้ปัญหาทุกอย่างอย่ามัวแต่คาดหวังจากข้างบน อย่ามัวมองแต่ข้างนอกให้มองมาที่ตัวเรา เราทุกคนจะต้องไม่เป็นส่วนหนึ่งของปัญหาเสียเอง ในส่วนของพระท่านบอกว่าทำให้ดู อยู่ให้เห็น เย็นให้สัมผัส ถ้าทำได้เช่นนี้ พอเราไม่เป็นคนเลวเสียคนหนึ่ง คนเลวก็หายจากประเทศแล้วหนึ่งคน แล้วก็เพิ่มคนดีขึ้นในประเทศไทยเพียงหนึ่งคน ทำได้เท่านี้เราก็เป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหา

ฉะนั้นที่สุดในการแก้ปัญหา ท่านพุทธทาสจึงบอกว่าเราจะต้องไม่เป็นตัวปัญหาเสียเอง ด้วยการที่ท่านบอกว่า ทำให้ดู อยู่ให้เห็น เย็นได้ สัมผัสได้ นี่คือแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ”^๔

^๔ พระมหาอุทัย วชิรเมธี, (ว. วชิรเมธี) วัดเบญจมบพิตรสถิตมหาสีมาราม, กรุงเทพมหานคร: สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๓ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ พระมหาบุญจิตร กนฺตสีโล

สถานที่เกิด บ้านรำแจก ตำบลพิมายเหนือ อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ

วุฒิการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๕ ปริญญาตรี ศาสนศาสตรบัณฑิต (ศน.บ.) วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รุ่นที่ ๔๘

ทางธรรม พ.ศ. ๒๕๓๘ น.ธ. ตรี. สำนักเรียนวัดศรีปรางค์กู๋
พ.ศ. ๒๕๓๙ น.ธ. โท. สำนักเรียนวัดพระประโทณเจดีย์
พ.ศ. ๒๕๔๐ น.ธ.เอก. สำนักเรียนวัดบางกะพ้อม
พ.ศ. ๒๕๔๕ ป.ธ. ๓ สำนักเรียนวัดระกา จ.ศรีสะเกษ
พ.ศ. ๒๕๔๖ ป.ธ. ๔ สำนักเรียนวัดวังตะกู จ.นครปฐม
พ.ศ. ๒๕๔๗ ป.ธ. ๕ สำนักเรียนวัดวังตะกู จ.นครปฐม
พ.ศ. ๒๕๔๘ ป.ธ. ๖ สำนักเรียนวัดวังตะกู จ.นครปฐม

บรรพชา/อุปสมบท วันที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

สังกัด วัดศรีปรางค์กู๋ ต.พิมายเหนือ อ.ปรางค์กู๋ จ.ศรีสะเกษ ๓๓๑๓๐

หน้าที่ ครูสอนศูนย์พุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดวังตะกู จ.นครปฐม
ครูพระสอนศีลธรรมโรงเรียนอานวยวิทย์ จ. นครปฐม
เลขานุการเจ้าคณะตำบลพระปฐมเจดีย์ เขต ๑ จ. นครปฐม

ที่อยู่ปัจจุบัน วัดวังตะกู ตำบลวังตะกู อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ๗๓๐๐๐